

**УМАНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
САДІВНИЦТВА**

**МЕНЕДЖМЕНТ
XXI СТОЛІТТЯ: ПРОБЛЕМИ І
ПЕРСПЕКТИВИ**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**м. Умань
11 жовтня 2019 р.**

УДК 338
М58

*Рекомендовано до друку
вченою радою факультету менеджменту
Уманського національного університету садівництва
(протокол № 1 від 12 вересня 2019 р.)*

Редакційна колегія:

- ВЕРНЮК Н.О.** – к.е.н., доцент, декан факультету менеджменту;
НОВАК І.М. – д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту;
ТРАНЧЕНКО Л.В. – д.е.н., професор, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи;
ПЕТРЕНКО Н.О. – д.е.н., доцент, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування;
МАШКОВСЬКА Л.В. – к.ю.н., доцент, завідувач кафедри соціально-гуманітарних і правових дисциплін;
КОМІСАРЕНКО Н.О. – к.пед.н., доцент, завідувач кафедри української та іноземних мов;
ПТЕЛЬ Н.Я. – к.е.н., доцент, заступник декана факультету менеджменту з наукової роботи.

За достовірність інформації відповідальність несуть автори публікацій.

М58 **Менеджмент XXI століття: проблеми і перспективи: матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Умань, 11 жовтня 2019 р. / Редкол.: Новак І.М. (відп. ред.) та ін. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2019. – 236 с.**

Збірник містить доповіді наковців, які були розглянуті на IX Всеукраїнській науково-практичній конференції «Менеджмент XXI століття: проблеми і перспективи», що відбулася 11 жовтня 2019 р. в м. Умань.

У наукових матеріалах висвітлюються проблемні питання розвитку теорії та практики менеджменту в глобальному конкурентному середовищі. Розраховано на наукових співробітників, викладачів, аспірантів, студентів та фахівців, які займаються питаннями розвитку менеджменту.

УДК 338

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ В ГЛОБАЛЬНОМУ КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	10
Альошкіна Л.П. ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	10
Білошкурська Н. В., Білошкурський М. В. ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗА МОДЕЛЛЮ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ АДІЗЕСА	12
Вернюк Н.О. АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	14
Вінницька О.А., Корнієнко Т.О. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА	17
Гарматюк О. В. ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ КАНАЛІВ РОЗПОДІЛУ ПРОДУКЦІЇ	19
Головченко Ю.В. УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	21
Гоменюк М.О. АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ	23
Гуменюк А.В. ТАЙМ –МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	26
Длугоборська Л.В. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	28
Заблоцька М.О. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ У СФГ «СВІТЛАНА» ВІЛЬШАНСЬКОГО РАЙОНУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ	30
Загороднюк О.В. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	32
Загороднюк О.В. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	35
Загороднюк О.В., Астафурова Т.В. АНАЛІЗ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТОВ ТОРГОВИЙ ДІМ «АГРОАЛЬЯНС»	38

Клименко Л.В. РОЗВИТОК ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ОЗНАК	41
Коваленко Г.О. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ	44
Коваленко О.Г. РОЗВИТОК МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	47
Кустріч В.І. ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ...	50
Марусяк В.Д. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	52
Мельничук Ю.М. ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ РЕГІОНУ	54
Півторак М.В. ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	57
Шатнюк В.І. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	60
Яровий А.В. УДОСКОНАЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	61
СЕКЦІЯ 2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ СТРАТЕГІЙ КРАЇН З ДИНАМІЧНИМИ ЕКОНОМІКАМИ	64
Герасимчук І.М. ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	64
Загорний О. С. РОЛЬ ІНТЕРНЕТ - ТЕХНОЛОГІЙ У МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВ - СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	66
Клименко Л.В., Демянчук В.В. УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ УКРАЇНИ	68
Клименко Л.В., Чепієвська Ю.В. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ США	71
Пітель Н.Я., Сухецька К.В. ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙ ТНК НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	74

Пітель Н.Я., Ткаченко Р.Ю. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ УКРАЇНИ	77
Старинець Л.М. МОДЕЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА	80
Халахур Ю.Л. УДОСКОНАЛЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ	82
Шкільний О.О. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	84
СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ	86
Ільченко Н.О., Вернюк Н.О. УДОСКОНАЛЕННЯ АУТСОРСИНГОВИХ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ У ПОП «ЗОРЯ» ТРОСТЯНЕЦЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ..	86
Козак К.М. ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЗАСІБ СКОРОЧЕННЯ ВИТРАТ НА ЛОГІСТИКУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ	89
Кустріч Л.О. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ В ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМАХ	92
Новак І.М. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК НАПРЯМ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ	94
Пітель Н.Я. РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ В УПРАВЛІННІ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	96
Почекунін А. В. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИКОЮ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	99
Семенюк Т.Р. ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ПОТОКАМИ	101
СЕКЦІЯ 4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ТА ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В КРАЇНІ	104
Акулов М. Г. РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ ІНВЕСТУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В ЧЕРКАСЬКОМУ РЕГІОНІ	104
Бержанір І.А. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ	107

Кирилюк І. М., Чвертко Л. А. КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	110
Коваленко Л.Г. ІЄРАРХІЧНІ РІВНІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА	113
Кожухівська Р.Б. ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ	115
Малюга Л. М. ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РИНКУ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	117
Нагернюк Д.В. СТАЛІЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	120
Непочатенко В.О. ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	122
Нещадим Л.М. ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ АГРОТУРИЗМУ	124
Парубок Н. В. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТУРИСТІВ ПОВІТРЯНИМ ТРАНСПОРТОМ	126
Поворознюк І. М. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ЛОЯЛЬНОСТІ КЛІЄНТІВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	128
Sakovska O. STATE SUPPORT AND REGULATION OF THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL COOPERATIVES	130
Слатвінська Л. А., Литвин О. В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МІСТІ УМАНЬ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ	133
Тимчук С.В. РЕКРЕЦІЙНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	136
Транченко Л.В., Транченко О.М. РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КУРОРТНО- РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЧЕРКАЩИНИ	139
СЕКЦІЯ 5. СОЦІАЛЬНІ, ФІЛОСОФСЬКІ, ПОЛІТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	141
Гарбар О.П. НЕСТОР-ЛІТОПИСЕЦЬ - НАЙДАВНІШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИК..	141

Коваленко-Чукіна І.Г. ПРИНЦИП «ЗАБРУДНЮВАЧ ПЛАТИТЬ» ЯК ОДИН ІЗ КЛЮЧОВИХ ПРИНЦИПІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА	143
Костюк М.В. РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ЛЬВІВЩИНИ: КУЛЬТУРНО- ІСТОРИЧНІ, ПРИРОДНІ, ЛАТЕНТНІ	146
Машковська Л.В. ПРАВОВА ОЦІНКА ПРИНЦИПІВ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУ	149
Осадча Л.А. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ - МЕНЕДЖЕРІВ	152
Поліщук О.А. ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ	155
Шатохін А.М. МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ:СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД НА ІСТОРІЮ	158
Ямчук П.М. СВІТОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ГЕНІЙ ОЛЕКСАНДР ДОВЖЕНКО (кілька міркувань)	161
СЕКЦІЯ 6. УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ПОБУДОВИ І РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ	163
Бечко Я. В. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДІАЛЕКТОЛОГІЇ	163
Василик О. Б. МАТЕРІАЛЬНИЙ ОБ'ЄКТ ЯК СКЛАДОВА КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	165
Каричковська С. П. СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ – НЕОБХІДНА УМОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ	167
Комісаренко Н. О. РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА	169
Лазарєв О. В. СУЧАСНИЙ ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС І ПРАВОСЛАВНА КУЛЬТУРА	171
Мовчан Л. В. ПРИНЦИПИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПІ	174
Олійник О.О. НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ	176
Фернос Ю.І. ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ФАХОВИХ ТЕКСТІВ У НЕМОВНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	180

Чучмій І. І. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ У СВІТЛІ ВИМОГ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ	182
Ящук Т. А. РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	185
СЕКЦІЯ 7. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	188
Богашко О. Л. ФІЛОСОФІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	188
Василенко О.П., Є.А. Буймистру РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗА РАХУНОК ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ	191
Василенко О.П. ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ – СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЧАСОМ	192
Вуйченко М.А. СТРАТЕГІЧНА ДІАГНОСТИКА МУНІЦИПАЛЬНОГО УТВОРЕННЯ: ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ	195
Гайдай О.В., Швець О.В. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ І ФОРМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ В УКРАЇНІ	197
Гайдай О.В., Кошельник В.В. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВОМ	200
Гайдай О.В. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МІСТ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	202
Дяченко М.І., Кравчук А.О. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ	204
Дяченко М.І. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	206
Kiforenko O.V. ADMINISTRATIVE SERVICES CENTRES AS A SIGNIFICANT FEATURE OF THE DECENTRALIZATION REFORM IN UKRAINE	208
Kiforenko O.V., Sytnyk S.A. SOCIAL POLICY IN THE FRAMEWORK OF THE DECENTRALIZATION REFORM IN UKRAINE	211
Мовчанюк А.В. ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	214
Мовчанюк А.В., Ільченко Т.І. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ...	216
Petrenko N.A., Saveliuk T. P. THE ISSUE OF YOUTH EMPLOYMENT IN AGRICULTURE AND WAYS TO ADDRESS IT	218

Світовий О.М., Драганова Я.А. ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ВІЛЬШАНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ	221
Світовий О.М. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ	223
Чукіна І.В., Гарусова А.Ф. ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ЙОГО ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРЕВАГИ В УКРАЇНІ	225
Чукіна І.В., Захарченко М.А. ЗГУРТОВАНІСТЬ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	228
Чукіна І.В. ОБ'ЄДНАНІ ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ В УКРАЇНІ: КОРОТКИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД	231
Чукіна І.В., Шевчук Б.Г. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ – ПЕРШООСНОВА ЇЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	234

СЕКЦІЯ 1

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ В ГЛОБАЛЬНОМУ КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Л.П. Альошкіна

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

В Україні впровадження екологічного менеджменту в аграрних підприємствах не обов'язкове, має довільну форму і не підтримується державою.

Неефективна екологічна політика в Україні значною мірою обумовлена неузгодженістю управлінських рішень у різних сферах економіки, відсутністю практики комплексного урахування еколого-економічних збитків в господарській практиці, наявністю проблем впровадження систем екологічного менеджменту

Екологічний менеджмент прийнято визначати як систему управління діяльністю підприємства, яка має на меті зменшення негативних впливів на довкілля, а також формування системи запобігання й уникнення подібного впливу, що додатково дає можливість мінімізувати витрати на виробництво та освоєння підприємствами виробництва нових видів продукції.

Система екологічного менеджменту є частиною загальної системи управління підприємством. Вона включає методи, засоби та принципи, необхідні для управління природоохоронною діяльністю на підприємстві.

В систему екологічного менеджменту необхідно включати деякі основні взаємопов'язані елементи, зокрема, це:

- екологічна політика;
- планування та організація заходів спрямованих на охорону навколишнього середовища;
- перевірка аналіз та оцінка здійснених заходів;
- процес формування заходів для безперервного покращення системи екологічного менеджменту.

Екологічний менеджмент, на відміну від екологічного управління, є добровільною, ініціативною діяльністю суб'єктів господарювання, спрямованою на реалізацію їх власних екологічних цілей, проектів і програм, розроблених на основі принципів екоефективності та екосправедливості. Метою екологічного менеджменту є пошук найбільш конкурентоспроможних

рішень у сфері керування природоохоронною діяльністю суб'єктів господарювання.

Основними напрямками природоохоронної діяльності підприємства повинні бути: чіткі показники щодо зменшення викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря, зменшення стоків у водні об'єкти, зменшення кількості відходів виробництва, попередження виникнення екологічних аварійно-небезпечних ситуацій, підвищення рівня екологічної культури персоналу, безперервна оцінка екологічних аспектів підприємства.

Нині можна стверджувати, що системи стимулювання впровадження екологічного менеджменту в Україні і за кордоном суттєво відрізняються. Для Заходу – це насамперед усвідомлене бажання підвищити свій імідж і увійти до числа лідерів на ринку, що дає шанси гарантовано одержати додаткові доходи, кредити у банку, нових споживачів. В Україні ж це переважно прагнення підприємства одержати в законодавчому порядку додаткові пільги в оподаткуванні, кредитуванні, інвестуванні, реалізації соціальних програм.

Забезпечення механізму впровадження екологічного менеджменту на сільськогосподарському підприємстві забезпечується шляхом обміну інформацією та поширенням звітів про екологічні аспекти діяльності даного підприємства, належного документообігу робочих процесів і ефективного аудиту робочих процедур, а також за умови готовності до реагування на нештатні ситуації, які можуть впливати на навколишнє середовище.

Ідентифікація екологічних аспектів є важливим елементом системи екологічного менеджменту, що передбачає виявлення екологічних аспектів та зменшення їх впливу на довкілля. Аналіз екологічних аспектів має бути процесом безперервним. Одним з важливих інструментів екологічного менеджменту є екологічний паспорт підприємства, де фіксуються кількісні та якісні характеристики сировини, матеріалів, енергії, що використовуються у виробництві, а також характеристики забруднення навколишнього середовища у вигляді стоків в ґрунт та у водні об'єкти, викидів в атмосферне повітря, відходів виробництва, шуму та вібрацій, тощо.

На сьогодні перспективи впровадження і розвитку системи екологічного менеджменту на українських підприємствах є недооціненими. Активізація зусиль щодо організації функціонування системи екоменеджменту сприятиме підвищенню еколого-економічної ефективності виробництва, досягненню стійких результатів діяльності, збільшенню мотивації працівників компанії, ідентифікує наявні проблеми та ініціює розробку оптимальних варіантів вирішення поставлених завдань для збереження довкілля.

На підприємствах, де функціонує система екологічного менеджменту обов'язковим є наявність екологічного підрозділу, в структуру якого неодмінно повинні входити висококваліфіковані спеціалісти – екологи, служба екологічного аудиту та екологічна лабораторія. Обсяг завдань та величина екологічного підрозділу залежить від масштабів виробництва та напрямків екологічної діяльності.

Менеджер системи управління навколишнім середовищем повинен бути спеціалістом в галузі екології та менеджменту, а також повинен бути

компетентним у сучасних технологіях природоохоронного управління, повинен вміти ідентифікувати та оцінювати екологічні аспекти, формувати екологічні цілі, завдання та програми, організовувати екологічно спрямовані заходи та здійснювати оцінку екологічної роботи на підприємстві.

Зважаючи на прагнення України до вступу до ЄС, важливим є запровадження європейських стандартів не лише виробництва та охорони природи, а й мислення, організації суспільного життя. Екологічний менеджмент має бути також реально визнаний як один з найважливіших європейських і міжнародних стандартів забезпечення прав людини на безпечне життя, оцінювання його рівня.

ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗА МОДЕЛЮ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ АДІЗЕСА

Н. В. Білошкурська

кандидат економічних наук, доцент;

М. В. Білошкурський

кандидат економічних наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Теорія життєвого циклу здобула свою популярність у зв'язку з бажанням дослідників і менеджерів зрозуміти механізми та закономірності розвитку організацій. Управління за моделлю життєвого циклу дає можливість передбачити шляхи розвитку організації, приготувати власників і персонал до труднощів, які можуть виникати в майбутньому.

Кожна стадія життєвого циклу передбачає реалізацію певної стратегії розвитку. Розуміння принципів розвитку організації за стадіями життєвого циклу дозволяє більш точно визначити її основні цільові та стратегічні установки і напрямки. Крім цього, з'являється можливість ідентифікувати адекватність внутрішньої ситуації в організації, залежно від відповідної стадії, на якій вона знаходиться.

В даний час не існує єдиної моделі життєвого циклу організації. Причиною цього є різниця в досліджуваних проблемах менеджменту, що лежать в основі різних моделей. У питанні вивчення і побудови систем управління має сенс використовувати кілька моделей, оскільки вони дозволяють подивитися на досліджуваний процес з різних точок зору. Однією з популярних нині є модель Іцхака Адізеса (рис. 1).

В основу стадій життєвого циклу організації, схема якого наведена на рис. 1, покладене співвідношення двох параметрів діяльності – гнучкості та самоконтролю. Гнучкість – це здатність організації адаптуватися до зовнішніх і внутрішніх змін, а також здатність керівництва діяти поза жорстких рамок, правил і норм [1, с. 140]. Самоконтроль – це ступінь регламентації діяльності організації та її членів, а також жорсткості механізмів координації і контролю [1, с. 141]. Гнучкість і самоконтроль є взаємовиключними поняттями. Тут не

може бути стану стійкої рівноваги. Свого оптимального значення ці параметри досягають на стадії розквіту, причому, оскільки запропонована модель є динамічною, точну точку їх оптимального стану вказати неможливо.

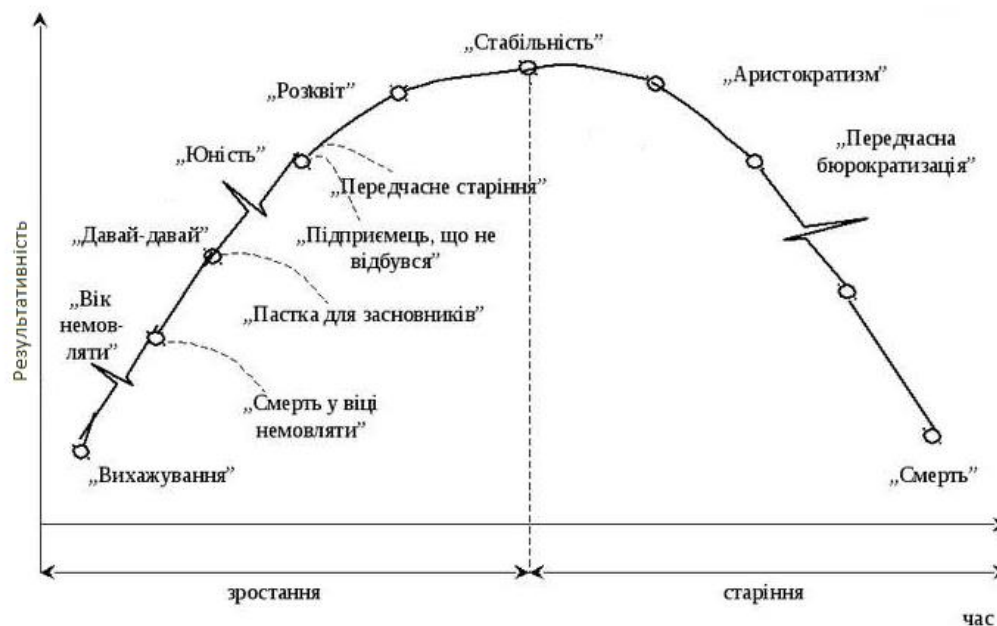

Рис. 1. Крива життєвого циклу організації за І. Адієсом
 Джерело: сформовано за даними, наведеними у [1].

Аналізуючи модель життєвого циклу І Адієса, наведену на рис. 1, слід зазначити, що вона має ряд переваг, порівняно з іншими. По-перше, у концепцію життєвого циклу вкладене бачення розвитку організації як живого організму, що значно покращує сприйняття кожного із запропонованих етапів. По-друге, дана модель відрізняється універсальністю і не залежить від конкретної галузі. По-третє, життєвий цикл Адієса не обов'язково повинен закінчуватися загибеллю (ліквідацією), на кожному із згасаючих етапів компанія може існувати нескінченно довго. По-четверте, ставиться гіпотеза про те, що у будь-якої організації на кожному з етапів життєвого циклу є проблеми, тобто, навіть під час стрімкого і успішного розвитку, компанія стикається з низкою проблем, які необхідно вирішувати в обов'язковому порядку. Також слід зазначити, що будь-яка компанія може безкоштовно дізнатися, на якій стадії життєвого циклу І. Адієса вона знаходиться, якщо на інтернет-сайті [2] розробника моделі заповнить електронну анкету встановленого зразка.

Отже, для забезпечення ефективності менеджменту організації необхідні обидва параметра моделі – гнучкість і самоконтроль. Гнучкість дозволить використовувати необхідні в конкретній ситуації способи організації, планування та мотивації персоналу, підтримувати ініціативу і декларувати готовність до змін. Самоконтроль організації дозволяє сформулювати зворотний зв'язок про необхідність модифікації системи управління, а також перешкоджає компанії перетворитися на аморфне і неповоротке об'єднання людей, позбавлених будь-яких обмежень.

Список використаних джерел

1. Адизес И. Управление жизненным циклом корпорации. СПб. : Питер, 2007. 384 с.
2. Блог і публікації Інституту Адизеса. URL : <https://adizes.me/> (дата звернення 15.09.2019).

АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Н.О. Вернюк

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Сучасна економіка України характеризується значним ступенем невизначеності та поширеністю кризових явищ як на загальнонаціональному рівні, так і на рівні окремих підприємств. Не зважаючи на ознаки економічного зростання впродовж останніх років, елементи економічної кризи на мікроекономічному рівні залишаються важливим чинником і для аграрних підприємств. Це проявляється, насамперед, у низькій рентабельності виробництва, цінових та структурних диспропорціях, недостатньому рівні конкурентоспроможності, незадовільній структурі балансу на рівні підприємств галузі, дефіциті обігових коштів, неплатоспроможності та незбалансованості відтворювальних процесів. За таких умов актуалізуються питання організації протидії кризовим явищам шляхом створення дієвих механізмів антикризового менеджменту та ефективних антикризових програм, що ґрунтуються на своєчасній діагностиці рівня та причин кризового стану, а успішність підприємницької діяльності визначається ступенем готовності керівників до виникнення кризи.

Аналіз існуючих трактувань поняття «криза» свідчить про існування трьох незалежних поглядів щодо даного терміну. Відповідно до першої точки зору (Р. Попов, К. Кірганов, Л. Грінер), криза – це форма поступального руху, прояв розвитку системи. Прихильники другої точки зору (Дж. Вебстер, А. Градов, Е. Вінер, Дж. Каан) вважають кризою переломний момент у функціонуванні підприємства (незалежно від того, яким – позитивним чи негативним, буде результат), тому кризою може вважатися будь-яка нестандартна ситуація або зміни у функціонуванні підприємства. Третя точка зору (Дж. Кейнс, В. Крутько, В. Василенко, Е. Коротков, Е. Нікбахт, А. Гроппелі) передбачає, що кризою є ситуація значного погіршення одного, а частіше кількох, важливих параметрів функціонування підприємства, що цілком реально може призвести до банкрутства.

Узагальнюючи існуючі на сьогодні в економічній літературі трактування, визначаємо кризу підприємства як безпосередню загрозу його функціонуванню, що може проявлятися в управлінському, фінансовому, організаційному та інших аспектах його діяльності. Така ситуація вимагає від управлінців та

менеджерів специфічних навиків прийняття управлінських рішень за умов обмеженості часу та ресурсів. Саме тому виникла необхідність виділити особливу сферу менеджменту – антикризовий менеджмент, що трактується як спеціальне, постійно організоване управління, націлене на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства.

Антикризовий менеджмент не може здійснюватись автоматично і потребує врахування впливу таких факторів, як зниження ступеня керованості, обмеженості в часі, конфліктності інтересів, значного ступеня невизначеності і ризику, різноманітної взаємозалежності і впливу проблем, тиску з боку зовнішнього середовища, впливу владних структур, зниження конкурентоспроможності.

Проведений аналіз найбільш розповсюджених на сьогоднішній день вітчизняних та зарубіжних моделей антикризового управління дозволяє стверджувати, що всі вони потребують уточнення при застосовуванні для сучасних аграрних підприємств України, оскільки не враховують особливостей сучасної економічної ситуації в країні, галузевої приналежності, специфіки формування капіталу та інших аспектів. Отже, існує потреба у створенні системи антикризового менеджменту підприємства та передбачення можливості його кризового розвитку з урахуванням вищезазначених чинників.

Основними завданнями системи антикризового менеджменту підприємства визначено:

- здійснення постійного моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства;
- здійснення розробки заходів щодо зниження зовнішньої вразливості соціально-економічної системи (підприємства, організації);
- прогнозування можливості виникнення криз на підприємстві;
- підвищення внутрішньої гнучкості управління підприємством в кризових ситуаціях;
- розробку випереджувальних планів щодо методів управління у кризових ситуаціях;
- негайне впровадження запланованих практичних антикризових заходів у разі виникнення кризової ситуації;
- управління процесом виходу підприємства з кризи та ліквідації нанесених збитків.

Аналіз передумов ефективності управління дозволив виділити основні характеристики, які повинна мати система антикризового менеджменту підприємства:

1. Швидкість реагування на перші сигнали кризової ситуації.
2. Комплексність застосування заходів антикризового управління.
3. Узгодженість антикризових дій із стадією життєвого циклу підприємства та його загальною стратегією розвитку.

Загалом механізм забезпечення ефективності антикризового управління підприємством, на наш погляд, доцільно представити у двоконтурній формі відповідно до двох основних груп чинників – внутрішніх та зовнішніх (рис. 1).

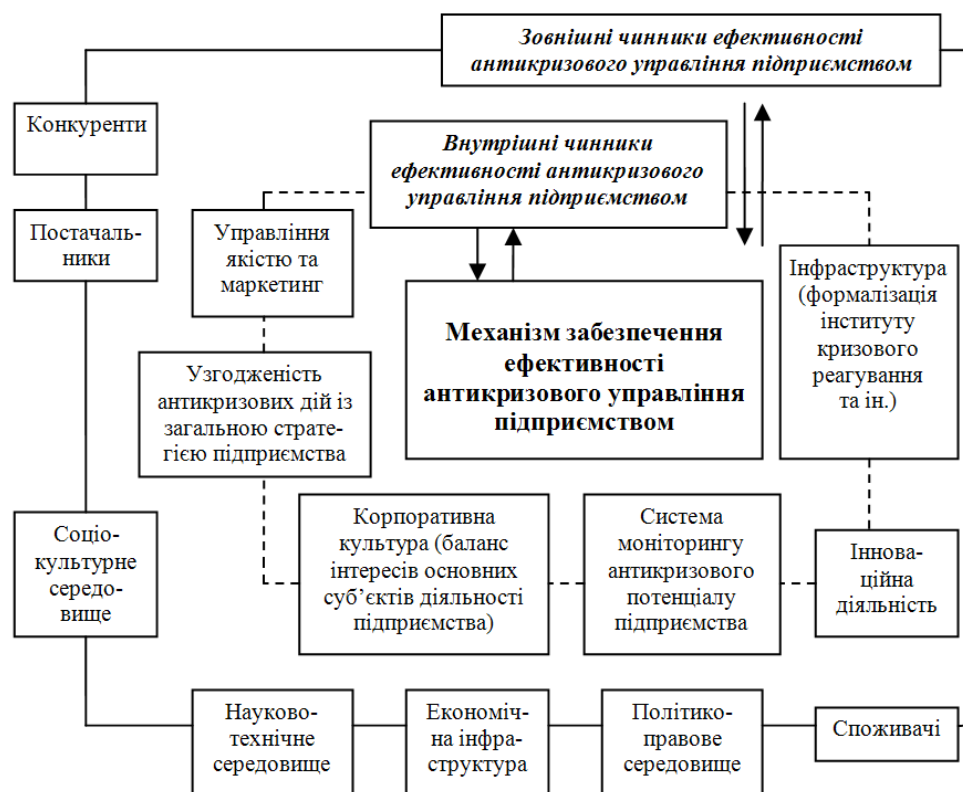

Рис. 1. Механізм забезпечення ефективності антикризового управління на підприємстві

Отже, за умов відповідності складових та структури механізму забезпечення ефективності антикризового управління підприємством щодо вищенаведених принципів досягатиметься належний рівень його стійкості, дозволить забезпечити швидку діагностику та прискорення процесу адекватного реагування підприємства на негативні процеси, а також підвищиться рівень якості його менеджменту.

Список використаних джерел

1. Бараннікова Н. А. Шведа Н.М., Сороківська О. А. Особливості методів діагностики кризового стану вітчизняних підприємств в сучасних умовах розвитку технологій // П'ята міжнар. наук.-техн. конф. молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних технологій». – Тернопіль: ТНТУ, 2016. – С. 289-290.
2. Скібіцький О.М. Антикризовий менеджмент / О.М. Скібіцький – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 568 с.
3. Шварц І.В., Мороз В.В. Проблеми антикризового управління підприємством в Україні: класифікація та шляхи подолання // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірн. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2015. – Вип. 208, Т. 2. – С. 594-598.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА

О.А. Вінницька

кандидат економічних наук, доцент

Т.О. Корнієнко

кандидат економічних наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Фінансовий механізм підтримки сільського господарства включає в себе значне число елементів і компонентів, серед яких слід виділити основні: цінові важелі, пряме субсидування, фінансово-кредитне забезпечення, пільгове оподаткування, підтримка ринкової інфраструктури і інфраструктури сільського господарства, адміністративне втручання держави в ринок землі та інші. На відміну від розвинених зарубіжних країн, сформований механізм державної підтримки вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників доки не відіграє належної ролі в підтримці цін, що забезпечують стабільність прибутків виробників, і забезпечення цінової рівноваги у взаємовідносинах сільського господарства і пов'язаних з ним галузей. Необхідність підтримки цінової системи в країнах з розвиненим ринковим господарством настільки очевидна, що саме ця стаття переважає в структурі витрат на здійснення державної підтримки сільського господарства [1].

Відомий вітчизняний вчений С. Кваша відмічає, що “механізми державного регулювання сільським господарством України проявляються в аграрній політиці, яка визначається нами як постійний процес управління і регулювання аграрним сектором економіки з метою забезпечення його розвитку за одним або одночасно кількома політично задекларованими, економічно забезпеченими та соціально захищеними напрямками” [2, с. 14]. Досліджуючи проблеми державної підтримки сільськогосподарського виробництва В. Назаренко пише, що “підтримка цін в сільському господарстві лягає важким тягарем як на державу, так і на платників податків, але саме стабільність рівня цін і є засобом забезпечення продовольчої безпеки і недопущення втрати виробничого потенціалу сільського господарства” [4, с. 38]. Як яскраві приклади він приводить Японію і Швейцарію, в яких ціни на продовольство набагато вище світових цін. Населення цих країн усвідомлює можливі наслідки зниження рівня цих цін для національного сільського господарства і, зрештою, для національної економіки.

Схема державного регулювання цін практично в усіх країнах з розвинутою ринковою економікою приблизно однакова-це встановлення верхніх і нижніх (чи тільки нижніх) меж коливання цін та індикативної або цільової ціни, яку прагне підтримувати держава [3]. У країнах ЄС цінові важелі використовують як ринкового регулювальника; причому рішення про зміну цін підтримки приймає Рада міністрів ЄС на рівні міністрів сільського господарства. Для цін підтримки в ЄС характерне різноманіття форм залежно від виду продукції. За ціною втручання (чи інтервенційною) закупівельні організації ЄС зобов'язані купувати пропоновану їм фермерську продукцію; тим самим гарантується

певний обсяг обов'язкових закупівель за мінімальними цінами.

Останнім часом на ринках тих сільськогосподарських товарів, по яких у рамках ЄС була досягнута повна самозабезпеченість, органи ЄС стали вживати заходи, що обмежують виробництво, а саме: запровадження квот на виробництво і реалізацію, відхід від принципу гарантування цін для будь-якої кількості товарів, що поставляються на ринок, а також поступове зниження рівня цін втручання.

Механізм ціноутворення покликаний забезпечувати: об'єктивний облік суспільно необхідних витрат на усіх етапах просування продукції, нормативів рентабельності, прибутку; оцінку кон'юнктури ринку; створення умов для конкуренції, при якій товаровиробники були б зацікавлені виробляти дешевшу продукцію високої якості. Запропонована функціональна структура процесу ціноутворення аграрного сектору за послідовністю виконання управлінських дій не є принциповою. Функції можуть мати дещо інший порядок реалізації. Така специфічність зумовлена багатоаспектністю керованої системи і складним характером її внутрісистемних зв'язків. Особливу роль повинна грати система науково обґрунтованих і збалансованих між собою цін. Роль цін сільськогосподарських товаровиробників на цьому етапі двояка. Ціни повинні, з одного боку, виступати гарантом прибутковості, з іншого - стимулювати раціоналізацію (нормування витрат і економію усіх видів ресурсів) сільськогосподарського виробництва [5].

Формуючи механізм державної підтримки сільського господарства, його слід структурувати так, щоб у сільськогосподарських товаровиробників з'являлася реальна можливість протистояти зовнішнім чинникам ринкового, турбулентного середовища і максимально задіювати внутрішні, мотиваційні.

До зовнішніх чинників слід відносити: політичний клімат, політичну стабільність; загальний стан економіки країни і регіону (стабільність економіки, рівень розвитку виробництва та інфраструктури, платоспроможність підприємств і населення, формування економіки, система оподаткування); кон'юнктуру світового ринку і міжнародну економічну інтеграцію; стан аграрного ринку (наявність і рівень конкуренції між виробниками однорідної продукції); характер регулювання економіки державою; рівень і динаміку інфляції; обсяг і відмінні риси існуючого і перспективного купівельного попиту; дефіцит на вільному ринку необхідних ресурсів (трудових, фінансових).

До внутрішніх чинників ми відносимо: обсяг ринку, ринкові ніші; особливості виробництва; специфіка продукції, що виробляється (ціна зростає на продукцію кращої якості, а також делікатесну продукцію); маркетингова стратегія розвитку підприємства; життєвий цикл продукції (урахування специфіки життєвого циклу); рекламна діяльність; тривалість просування продукції від сільгосптоваровиробника до споживача; мобільність виробничого процесу; імідж продуцента на споживчому ринку; організація сервісних послуг і розвиток фірмової торгів

Механізм державної підтримки, що функціонує нині, недостатньо чітко структурований, спостерігаються збої у фінансово-економічному блоці, вимагає

вдосконалення і правовий блок. Відсутня єдина методологія як планування, так і розподілу бюджетних асигнувань, що виділяються на підтримку сільського господарства.

Дослідження показують, що в країні відсутня поки що єдина методологія формування і функціонування механізму державної підтримки аграрного виробництва. У регіонах самостійно розробляють механізми і системи бюджетного фінансування сільськогосподарських товаровиробників. Досить часто, такі підходи не мають під собою наукового обґрунтування і, як правило, мають політичне забарвлення. У ряді регіонів спостерігається розпорошення бюджетних асигнувань по різних напрямках підтримки, ослаблений облік і контроль, не проводиться оцінка ефективності використання бюджетних коштів.

Список використаних джерел

1. Вінницька О.А. Фінансовий механізм державної підтримки сільського господарства. *Прикладна статистика: проблеми теорії та практики*. Зб. нах. пр. Вип. 16. Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. К. : ДП «Інформ.-анал. агентство». 2015. Вип. 16. С. 139-146.

2. Кваша С. М. Методологічний базис прийняття суспільних рішень в аграрній політиці. *Економіка АПК*. Міжнародний науково-виробничий журнал. 2013. № 8 (226). С. 12-22.

3. Криленко В. І. Економічна безпека аграрного сектору: проблеми регулювання та забезпечення : [моногр.] / Криленко В. І. - Миколаїв : Видавець В. П. Шамрай, 2013. 468 с.

4. Назаренко В. Н. Государство и сельское хозяйство на Западе : [моногр.] / Назаренко В. Н. - М.: Огни ТД, 2006. 324 с.

5. Чвортко Л. А., Корнієнко Т.О. Сучасний стан та перспективи розвитку аграрного сектора економіки України. *Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в умовах інтеграційних процесів : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 25 жовтня 2017 р.* / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків: ХНАУ, 2017. С. 296-299. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/7788>

ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ КАНАЛІВ РОЗПОДІЛУ ПРОДУКЦІЇ

О. В. Гарматюк

викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

В умовах сучасного ринку, для якого характерно посилення конкуренції, будь-яке підприємство рано чи пізно стикається з проблемою вибору найбільш ефективних каналів розподілу продукції, і процесу їх оптимізації. Даному питанню приділяється все більша увага, так як від успішної реалізації продукції залежить стабільна діяльність підприємства.

В даний час канали розподілу (збуту) на виробничих підприємствах формуються спонтанно. Тому для їх результативної роботи виробникам необхідно час від часу влаштовувати всебічну оцінку каналів збуту з метою їх відбору для співпраці на більш вигідних умовах. І для правильного вибору необхідного каналу збуту потрібно визначити мету його побудови.

Найважливішою метою побудови каналів розподілу є забезпечення доступності продуктів виробників гранично великій кількості покупців при найменших питомих витратах для обслуговування даної системи. Тому, чим простіше система збуту, тим швидше товари дійдуть до споживача [1]. Таким чином, канал розподілу (збуту) - це сукупність юридичних осіб, залучених до процесу передачі іншій особі права власності на певний товар або послугу на шлях.

Складність каналів розподілу обумовлена як складністю структури, що об'єднує безліч різних видів організацій, так і здійсненням в рамках каналів комплексу взаємопов'язаних бізнес-процесів. Окремі бізнес-процеси (логістичні, маркетингові, комерційні, сервісні) і відповідні їм забезпечують комплекси (організаційно-економічний, інфраструктурний, методологічний, нормативно-правової, екологічний) слід розглядати як підсистеми каналів розподілу, які мають свої цілі, відносно відокремлені структури, специфічні методи і інструменти.

Розробка структури логістичного каналу є складним управлінським рішенням, яке впливає на загальну стратегію компанії, і залежить від наступних чинників:

- область ринку збуту продукції;
- можливість контролювати продаж певного обсягу товарів або послуг;
- здатність взаємодіяти в каналах розподілу.

Якщо враховувати вище наведені чинники, можливо визначити оптимальні канали розподілу.

Виробник визначає конкретні потреби і проблеми учасників каналу в основному шляхом активного, а не реактивного поведінки, яке означало б, що він просто сидить і чекає, поки інформація про учасників каналу надійде сама собою.

Ефективні активні методи включають таке: вивчення учасників каналу за допомогою власних джерел інформації; вивчення зовнішніх джерел інформації; створення спільних комітетів з посередниками. Дослідження потреб і потреб посередників з використанням власних джерел інформації полягає в тому, що виробник використовує ті ж самі можливості, які використовувалися при вивченні кінцевих споживачів.

Зовнішні джерела інформації можуть використовуватися тими компаніями, які не мають внутрішнім досвідним потенціалом, або тими, хто хотів би уникнути упередженості, яка може бути присутнім при проведенні власних досліджень.

Вибір підприємством маркетингових каналів при формуванні системи розподілу залежить від галузі його діяльності, ринків, на яких воно функціонує, специфіки продукції, що виробляється, обраної стратегії дій, а також від рівня

інноваційної активності. За умови, що підприємство займається інноваціями особливо важливим стає питання вибору маркетингових каналів, через які доцільніше здійснювати розподіл інноваційної продукції. у їх слідування від виробника до споживачеві [2].

Коли збут є частиною маркетингу, ефективність збуту підвищується завдяки його більш тісному взаємозв'язку з рекламною роботою, вивченням (дослідженням) ринку і плануванням асортименту продукції.

Замість того, щоб діяти незалежно від служб вивчення ринку, реклами і планування асортименту продукції і практично не сприяти їх роботі або повсякденному керівництву в області реалізації, служба збуту стає невід'ємною частиною єдиної системи маркетингу, очолюваної одним керівником.

Змінюється і характер роботи по збуту продукції. На перший план виступають потреби та зручності споживачів. Необхідно перевчати збутовий персонал підприємства і переглядати методи реалізації товарів, з тим щоб вони відповідали вимогам покупців.

Очевидно, що робота з управління каналами розподілу - процес досить складний, проте систематичний підхід до неї дозволяє значно зміцнити становище компанії на ринку, поліпшити показники продажів, представленість товару на цільових ринках, забезпечити належне позиціонування, досягти багатьох інших значущих успіхів. Зрештою, на ринку занадто багато стихійності і невизначеності, для того щоб допускати їх ще й у власні канали збуту.

Список використаних джерел

1. Сорокина Т. Оценка эффективности каналов сбыта // Е-журнал по маркетингу. – Режим доступа: www.4p.ru.

2. Сигида Л.О. Вибір маркетингових каналів для розподілу інноваційної продукції промислових підприємств / Л.О. Сигида // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2014. – № 1. – С. 192-200.

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Ю.В. Головченко*

студент 21м-м групи

Уманський національний університет садівництва

Серед визначальних факторів, що сприяють збалансованій фінансово-господарській діяльності підприємства та досягненню мети діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання, є управління грошовими потоками.

Важливий внесок у дослідження проблеми управління грошовими потоками підприємств зробили такі вчені, як І.А. Бланк, Г.Г. Кірейцев,

* Науковий керівник: д.е.н., доцент Кустрич Л.О.

Л.О. Лігоненко, Т.В. Ситник, А.М. Поддєрьогін та інші, але тема потребує подальшого вивчення.

Метою дослідження є удосконалення теоретичних засад організації управління грошовими потоками.

Аналіз праць зарубіжних та вітчизняних економістів свідчить про різноманітність поглядів щодо трактування терміну «грошові потоки».

Підсумувавши всі визначення науковців, можна зробити висновок, що, по-перше, це сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів у ході фінансово-господарської діяльності. По-друге, це показник здатності підприємства покривати свої витрати, погашати зобов'язання своїми ресурсами та ефективно використовувати кошти для їхнього примноження [1].

З точки зору управління, грошові потоки – це мобільний актив, що швидко змінюється, тому планові показники навіть на невеликий період часу можуть зовсім не відповідати реальному стану справ [2].

Управління грошовими потоками – один із найважливіших сегментів фінансової роботи на підприємстві, від ефективної організації якого залежать як поточні результати діяльності, так і майбутні темпи розвитку господарюючого суб'єкта [3].

Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку шляхом збалансування обсягів надходжень і витрат грошових коштів та синхронізація їх в часі.

Забезпечити ефективну організацію процесу управління грошовими потоками можна шляхом її поетапного здійснення. В науковій літературі простежується незначна кількість досліджень [4, 5], присвячених виокремленню етапів управління грошовими потоками.

На підставі означених науковцями складових елементів основними етапами політики управління грошовими потоками можна вважати такі [6]:

- забезпечення повного та достовірного обліку грошових потоків підприємства та формування необхідної звітності;
- аналіз грошових потоків підприємства у попередньому періоді;
- оптимізація грошових потоків підприємства;
- планування грошових потоків підприємства у розрізі різних видів;
- забезпечення ефективного контролю за грошовими потоками підприємства.

Основною метою першого етапу є забезпечення координації функцій і завдань служб бухгалтерського обліку й фінансового менеджменту підприємства та забезпечення їх необхідною інформацією для здійснення наступних етапів управління грошовими потоками підприємства.

Мета аналізу грошових потоків полягає у виявленні рівня достатності формування грошових потоків та ефективності їх використання. Основні показники для проведення глибокого аналізу можна поділити на такі групи: коефіцієнти ліквідності грошових потоків підприємства, коефіцієнти грошової місткості грошових потоків підприємства, коефіцієнти ефективності грошових

потоків підприємства, коефіцієнти аналізу майбутніх грошових потоків, коефіцієнти маневреності грошових потоків підприємства.

Оптимізація грошових потоків має на меті збалансування обсягів вхідних та вихідних потоків (залучення стратегічних інвесторів з метою збільшення обсягу власного капіталу, проведення додаткової емісії акцій, продаж частини фінансових інвестиційних інструментів та здавання в оренду обладнання, будівель, які не використовуються, залучення пільгових кредитів), забезпечення синхронності їх формування в часі (розроблення графіків закупівлі сировини, податкових платежів, матеріалів та врівноваження їх з термінами реалізації продукції, встановлення порядку здійснення розрахункових операцій), а також забезпечення приросту чистого грошового потоку підприємства (підвищення ефективності використання ресурсів, прискорення фінансового циклу підприємства).

Результати оптимізації грошових потоків знаходять своє відображення у системі планів формування та використання грошових коштів в наступному періоді. Планування грошових потоків здійснюється у формі багатоваріантних планових розрахунків, результати яких відображаються у спеціальному плановому документі – «плані надходження та витрат грошових коштів». До основних методів планування відносяться техніко-економічні розрахунки, економіко-статистичні, порівняння, балансовий метод, факторний аналіз.

Основною метою контролю за рухом грошових коштів є своєчасне виявлення відхилень від запланованих заходів і їх усунення для забезпечення виконання розроблених планів, досягнення поставлених цілей і задач.

Поетапне здійснення управління грошовими потоками підприємства забезпечить постійний моніторинг рівномірності і синхронності формування грошових потоків.

Отже, управління грошовими потоками є однією з основних складових загальної системи управління фінансово-господарською діяльністю. Його ефективна організація забезпечить збалансованість грошових потоків, що надасть можливість підтримувати достатній рівень платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

М.О. Гоменюк

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

У зв'язку з наближенням України до Євросоюзу, процес змін зростає, ускладнюються проблеми менеджменту, загострюється конкуренція, а невід'ємною складовою українських підприємств стають трансформації системи менеджменту, тому для забезпечення інноваційного прориву в розвитку національної економіки потрібний якісно новий рівень менеджменту,

що зумовлює необхідність формування нового типу фахівців, які мають нестандартне, системне стратегічне мислення та здатні до застосування сучасної філософії управління.

Особливістю сучасного менеджменту передусім є те, що однією з головних його функцій стає підприємницька. Підприємництво перетворюється в ядро менеджменту.

Успішна підприємницька діяльність неможлива, якщо в організації (на підприємстві) не впроваджуються нововведення. Сучасний менеджер, як уже зазначалося, має бути новатором, протистояти консерватизму, орієнтувати підприємство на постійні зміни, вдосконалення технологічного та організаційного процесу залежно від кон'юнктури ринку.

Важливе завдання сучасного менеджменту – робити знання продуктивними. Основним капітальним ресурсом, головним об'єктом витрат розвинутої економіки є такий робітник, який володіє знаннями, тобто втілює у свою працю все те, що він набув у процесі систематичної освіти. Продуктивність праці працівника насамперед визначається якістю виробленого ним товару.

Менеджмент сьогодні повинен робити здібності й можливості робітника продуктивними. Однією з передумов успішного розв'язання цього завдання є подолання відчуження робітника від засобів виробництва, виховання у нього почуття господаря.

Розпочавши своє існування як специфічна риса комерційних інститутів, менеджмент стає загальним і суттєвим органом розвинутого суспільства.

Значна частина керівників підприємств ототожнюється з різким збільшенням централізації влади і переходом до ручного менеджменту. Варто подивитись на проблему з іншого боку. Чи дійсно ручне управління бізнесом є вимушена необхідність сьогодні? В більшості випадків це лише ціна, яку доводиться платити через фактичну відсутність в підприємстві критичної маси менеджерів, які дійсно готові і мають бажання брати на себе відповідальність за результати праці. Ця ціна в умовах сьогодні може швидко стати непомірною навіть для найбільш ліквідних компаній і найбільш впевнених у своїх силах керівників (а в статус керівників все частіше доводиться повертатись самим власникам).

Адже в неї включені не тільки всі витрати втрачених бізнесом можливостей, невідвернутих погроз, фінансових втрат, розчарувань клієнтів, нереалізованих взаємних очікувань співробітників та їх емоційного спустошення. В ній також знаходить відображення самотності керівника, що взяв контроль над усіма важелями управління в компанії, чуючи звідусіль слова підтримки і готовності напружено працювати, але поступово розуміючи при цьому, що по-справжньому йому немає з кого спитати за результат, окрім самого себе.

Якщо підприємство не пройшло рубіж неповернення, а ручне управління не залишилось єдиною можливістю виживання бізнесу, терміново потрібні альтернативи, в рамках яких популярні терміни менеджменту докризового періоду (стратегія, лідерство, командна робота, делегування

повноважень) нарешті матимуть реальний зміст і бізнес забезпечить посправжньому вагомий результат.

У пошуках такої альтернативи доцільно звернутись до класифікації корпоративних культур, викладеній в класичній праці К. Камерона і Р. Куїнна [1]. Цими вченими було виділено чотири типи культур, заснованих на конкуруючих цінностях: *кланова, ієрархічна, ринкова та адхократична*.

Даний підхід до класифікації типів культур побудовано навколо двох систем координат або вимірів. Перше – це шкала управлінських пріоритетів від орієнтації та зовнішнє середовище і успіх на ринку.

Другий вимір відокремлює критерії ефективності організації, які підкреслюють гнучкість, дискретність і динамізм, від критеріїв, що роблять акцент на дисципліні, порядку і контролю [2]. Континуум цього виміру тягнеться від організаційної гнучкості, творчості, з одного боку, до організаційної незмінності, передбачуваності – з іншого (рис. 1).

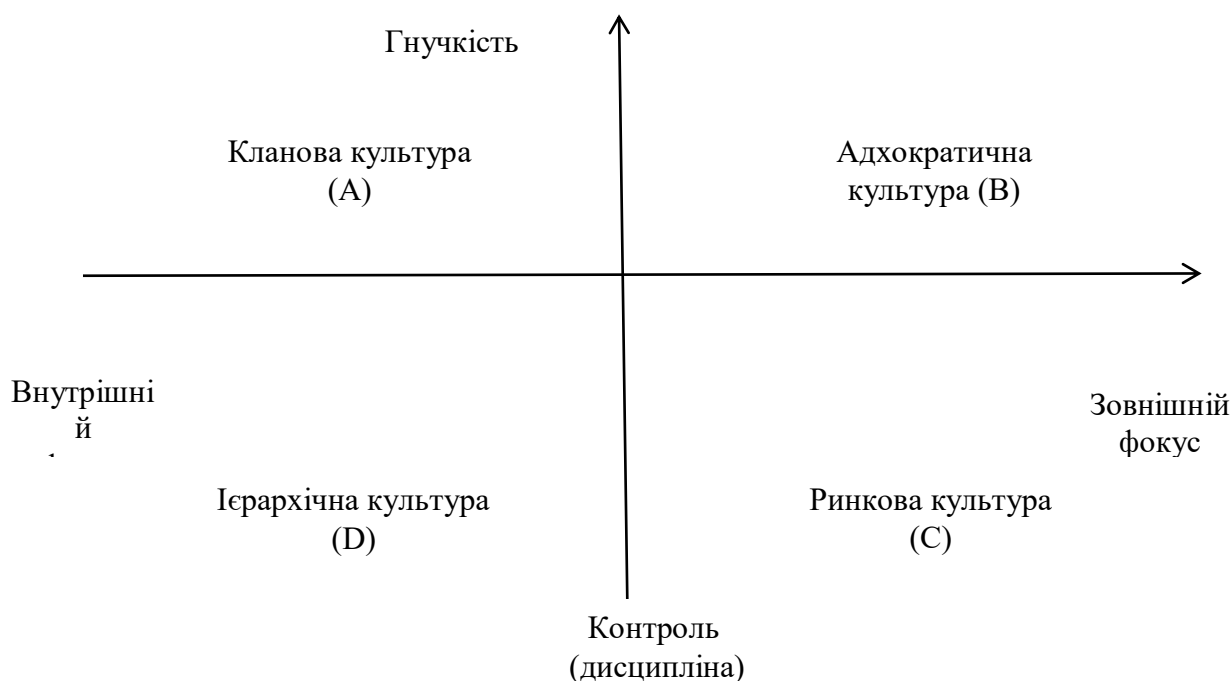

Рис. 1. Типологія організаційних культур по К. Камерону і Р. Куїнну*

* Джерело: [3]

Очевидно, що філософія ручного управління органічно вписується в культуру «квадрату D». Керівники українських компаній проявляють зацікавленість до можливості виходу за межі квадрату D, особливо активно ця зацікавленість проявляється в періоди до початку кризових явищ 2008-2010 і 2013-2015рр., щоб у найближчі рік-два опинитись в умовах *кланової* організації (квадрат A).

Другим переважаючим варіантом трансформації є перехід до *адхократичної* або інноваційної культури (квадрат B по Камерону-Куїнну). Але в умовах сьогодення реалістичність першого варіанту (кланова культура) дорівнює нулю, тому що це занадто затратно для прагматичного бізнесу, який працює в жорсткому режимі виживання.

Таким чином, в якості основної реальної альтернативи ручному управлінню залишається квадрат С, або так звана *ринкова* культура. Практика кращих транснаціональних корпорацій засвідчує, що ринкова культура передбачає формування керівниками *особливого клімату*, що максимально мобілізує ініціативу і відповідальність, і замість директив та детальних вказівок зверху вниз, вище керівництво задає лише напрям, чітко визначаючи необхідний цільовий результат.

Безпосередньо технологічні питання тепер не включаються в сферу компетенції спеціалістів з організації та управління. Спеціаліст з питань організації й управління вказує, не що робити, а як робити: організовує процес праці, обліку, контролю, дає оцінку економічній ефективності, рекомендації щодо раціонального використання робочої сили й обладнання тощо.

Сучасний стан та напрямок розвитку економіки потребує докорінних змін та вдосконалення напрямів і новітніх тенденцій в теоретичних дослідженнях та в практичному застосуванні сучасного менеджменту, який базуватиметься на знаннях та інноваціях, що сприятиме досягненню поставлених цілей, виявленню напрямків реалізації управлінських рішень і створенню стійких конкурентних переваг.

Список використаних джерел

1. Cameron K., Quinn R. Diagnosing and Changing Organizational Culture: Based on Competing Values Framework. – New York. Addison – Wesley Publishing Company, 1999. – 256 p.

2. Губенко В. Актуальні напрямки та новітні тенденції теорії і практики сучасного менеджменту. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. № 1. 2016. С. 11 – 17.

3. Білошапка В. А. Создание культуры результативности: компетенции «неручного» управления бизнесом. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 2. С. 82 – 93.

ТАЙМ –МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

А.В. Гуменюк

кандидат економічних наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Сьогодні менеджер будь-якого рівня управління повинен уміти організувати свій час та час своїх підлеглих таким чином, щоб в стислі терміни і з найменшими витратами виконати поставлені завдання. Згідно загальновідомого принципу Парето, лише 20% усіх виконаних завдань забезпечують 80% бажаного результату. Відповідно необхідно організувати роботу працівників таким чином, щоб спрямувати основні зусилля на виконання саме тих 20% завдань, які забезпечують приріст ефективності

діяльності підприємства на 80%. У зв'язку з цим визначальною компетенцією ефективного менеджера має бути вміння ефективно організовувати час на особистому, командному чи корпоративному рівні, а також уміння узгоджувати свої дії з діями своїх співробітників для досягнення загальних цілей підприємства. До основних передумов впровадження тайм-менеджменту в систему управління підприємством слід віднести:

- зростання вимог до рівня професійного розвитку працівників, який є неможливим без уміння самостійно планувати та організовувати свою роботу, розставляти пріоритети, визначати найбільш важливі цілі, а також досягати їх з найменшими витратами власних зусиль і часу [2];

- зростання питомої ваги нематеріальних активів у вартості підприємства, перетворення його персоналу на основну конкурентну перевагу;

- ускладнення зовнішнього контролю за діяльністю працівників, яка має творчий характер, і підвищення актуальності самостійної організації ними своєї роботи, самодисципліни та самоконтролю.

Непотрібна робота, на жаль, завжди є частиною нашої рутини. Ми не можемо повністю позбавити своє життя від цього, але ми маємо змогу визначати, виконання якого завдання можемо проігнорувати, або якомога менше витратити свій дорогоцінний час на непотрібні речі. Якщо менеджер витрачає більшу частину свого робочого дня на ефективні дії, пов'язані з неважливими складовими, то він зменшує свої можливості роботи над тим, що дійсно приносить користь.

Досить ефективно на даному етапі працює метод виключення, у відповідності до якого доцільно поставити ще одне проміжне запитання: «Що станеться, якщо цього не робити взагалі?» Якщо підходить відповідь: «Нічого не трапиться», то цей вид навантаження можна виключити взагалі [3].

Делегування обов'язків – одна із складових роботи менеджера. Вислів: «Якщо хочеш зробити щось добре – зроби це сам!» – на сьогодні втратив свою актуальність. Якщо менеджер вважає, що серед персоналу фірми немає нікого, кому можна було б передати хоча б частину своєї роботи саме через причину їхньої некомпетентності, тоді постає питання про відповідність кадрової політики реальним вимогам організації. Нездатність делегувати повноваження призводить до надмірного перевантаження та вигорання керівника. На думку Г. Архангельського, ефективність керівника на 30% залежить від його особистої організованості, а решта 70% – від правильно делегованих повноважень [1].

Немає жодного сенсу хаотично займатися трудовою діяльністю. Кожна справа має свої часові межі, які обов'язково мають дотримуватись. Слід реалістично встановлювати терміни виконання роботи, зазначаючи, до якої слід приступати негайно, а яка не є терміною.

Якщо робота має бути виконана негайно, то вона стає центральним об'єктом уваги менеджера, на який він спрямовує всі свої ресурси.

Такий підхід до організації часу дозволяє виявити ділянки непродуктивних втрат часу та мінімізувати їх, підвищивши ефективність роботи керівника в цілому

Таким чином, грамотно організований тайм-менеджмент також дає

співробітникам усвідомлення того, що неефективне використання робочого часу – це не тільки втрати керівництва підприємства, а й їхні власні, які можуть призвести до значного скорочення ефективності діяльності і, як наслідок, до зменшення до заробітної плати.

Список використаних джерел

1. Архангельский Г. А. Корпоративный тайм-менеджмент: Энциклопедия решений / Г. А. Архангельский. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2008. – 160 с.
2. Буняк Н. М. Самоменеджмент як мистецтво саморозвитку особистості / Н. М. Буняк // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип.18. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/18-2017/36.pdf>
3. Скібіцька Л. І. Організація праці менеджера : навчальний посібник / Л. І. Скібіцька. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 360 с.

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Л.В. Длугоборська
викладач

Уманський національний університет садівництва

Інвестиції – це основа розвитку підприємств. Збільшення їх обсягів сприяє стимулюванню впровадження новітніх технологій, збільшенню продуктивності праці, що веде до зміцнення економічного стану підприємства та в свою чергу виводить його на нові ринки збуту своєї продукції.

Проблема залучення різного виду інвестицій для досягнення цілей підприємства потребує вирішення кола методичних і управлінських задач, що формуються під впливом факторів, які безпосередньо впливають на інвестиційну привабливість підприємства. Інвестиційна привабливість - це не тільки фінансово-економічний показник, а й модель кількісних і якісних показників - оцінок зовнішнього середовища (політичного, економічного, соціального, правового) і внутрішнього позиціонування об'єкта у зовнішньому середовищі, його фінансово-технічного потенціалу, що дає змогу варіювати кінцевий результат.

Проблема інвестиційної діяльності у сільськогосподарській сфері знайшла відображення в працях П.Т. Саблука, П.С. Березівського, В.В Липчука, Г.В. Черевка, Ю.Е. Губені, М.І. Кісіля, І.М. Школи, Т.І. Галецької та ін.

Нині, актуальним є питання не лише обґрунтування системної оцінки та формування комплексу факторів підвищення інвестиційної привабливості підприємства, а й забезпечення процесу її досягнення, шляхом ефективного управління через комплекс методів, способів та засобів цілеспрямованого впливу на інвестиційну діяльність підприємств, зокрема економічних, організаційних, мотиваційних тощо.

Інвестиційна привабливість - сукупність факторів, аналіз яких впливає на

рішення щодо інвестування задля досягнення певного ефекту.

На інвестиційну привабливість сільськогосподарського підприємства впливають фактори, які можна поділити на дві групи: опосередкованого впливу та безпосереднього впливу на інвестиційну привабливість. Перша група - фактори, які не піддаються впливу окремого підприємства, на них можна впливати тільки на державному рівні. Друга група - фактори, на які підприємство може впливати і змінювати їх показники, характеристики тощо. В ході дослідження було виявлено 34 фактори, які в різній мірі впливають на інвестиційну привабливість підприємств. Їх перелік наведений в табл. 1 [2].

Таблиця 1

Фактори впливу на інвестиційну привабливість

Фактори опосередкованого впливу	Фактори безпосереднього впливу
Галузева приналежність	Виробнича програма
Географічне місце розташування	Маркетингова діяльність
Наявність і доступність природних ресурсів	Управлінський облік і контролінг
Екологічна ситуація	Корпоративне управління
Культура і освіта населення	Кадровий потенціал
Економічна стабільність України	Юридична діяльність
Соціально-політична стабільність	Технологія виробництва
Нормативно-правове поле діяльності підприємства	Наявність плану стратегії розвитку
Інформаційне поле	Конкурентоспроможність
Пільги для інвесторів	Унікальність об'єкту
Розвинута інфраструктура	Тривалість інвестиційної програми
Ступінь економічної свободи підприємства	Рейтинг підприємства в галузі
Позиція України на світовому ринку	Платіжна дисципліна
Наявність у держави органів, що контролюють інвестиційний процес	Стан майна і фінансових ресурсів
Темпи інфляції	Розмір витрат
Можливість експортувати продукцію	Структура капіталу
Рівень доходів населення	
Конкуренція в галузі	

Отже, від підприємства залежать фактори безпосереднього впливу, саме завдяки ним воно самостійно може впливати на інвестиційну привабливість. Найбільшу питому вагу серед цих факторів займають наступні: кадровий потенціал, тривалість інвестиційної програми, стан майна та фінансових ресурсів, розмір витрат. Їх покращення позитивно вплине на інвестиційну привабливість сільськогосподарського підприємства. В управлінському аспекті інвестиційну привабливість підприємства доцільно розглядати як систему фінансових, економічних та інших відносин, що виникають у процесі забезпечення ефективного розвитку підприємства і задоволення вимог потенційних інвесторів. Для оцінки стану цієї системи можна використовувати безліч показників, що відображають різні аспекти діяльності підприємства, важливих для його майбутнього і цікавих для інвесторів.

Для сучасного стану України в цілому характерні політична та економічна нестабільність, відсутність гарантій повернення коштів. Ці та інші фактори формують специфіку інвестиційних пропозицій на ринку та визначають

перспективу реалізації малих і середніх інвестиційних проектів, які мають строк окупності не більше двох років. Це пояснюється тим, що: малі та середні проекти дають можливість не ризикувати великими сумами в сучасних умовах нестабільності; з поліпшенням ситуації на українському ринку такі проекти створять фундамент і можливість розширення діяльності інвесторів; реалізація за світовими цінами на зовнішньому ринку призведе до скорочення витрат на виробництво та підвищення показників рентабельності [3, с. 203— 205].

Експерти Світового банку дали негативну оцінку вітчизняному інвестиційному клімату, який склався в Україні за останні роки. Серед головних причин існуючої ситуації називають відсутність за останні роки економічних і регуляторних перетворень, які мають послідовно реалізуватися в державі. Розглядаючи макро рівень, інвестор зважає на той факт, що основними критеріями інвестиційної привабливості галузі є: рівень прибутковості; рівень інвестиційних ризиків; рівень перспективності розвитку галузей і підгалузей. Інвестиційна привабливість визначається не тільки кон'юнктурою ринку, але й політичною ситуацією і особливостями економічно-соціального розвитку, які суттєво впливають на інвестиційну активність і формують її особливості.

Тому можна зробити висновок, що підвищення інвестиційної привабливості особливо сільськогосподарського підприємства завдання не лише сільгоспвиробників, а й має відбуватися на державному рівні.

Список використаних джерел

1. Гуторов А.О. Економічне обґрунтування раціональних розмірів сільськогосподарських підприємств: теорія та практика: монографія. Х.: Міськдрук, 2012. 376 с.
2. Иванов А.П. Принципы и факторы определения инвестиционного рейтинга предприятий . Консультант директора. 2009. № 12. С. 31-37.
3. Вишняк Г.О. Формування системи моніторингу інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2015. № 1. С. 58-62.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ У СФГ «СВІТЛАНА» ВІЛЬШАНСЬКОГО РАЙОНУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

М.О. Заблоцька*

студентка 11 м-м групи

Уманський національний університет садівництва

Фермерське господарство «Світлана» було зареєстроване 5 лютого 2006 року Вільшанською районною державною адміністрацією Кіровоградської області. Господарство знаходиться в селі Коритно-Забузьке Вільшанського району Кіровоградської області.

* Науковий керівник: к.е.н., доцент Гоменюк М.О.

СФГ «Світлана» самостійно здійснює та планує свою діяльність, визначає перспективи розвитку, виходячи з попиту на сільськогосподарську продукцію, роботи, послуги і необхідні забезпечення виробничого і соціального розвитку підприємства, підвищення особистих доходів його робітників.

Вищим органом підприємства є голова фермерського господарства в особі Гришка Е.В.

Основними галузями господарства є рослинництво і тваринництво. Загальна земельна площа господарства у 2018 році становила 2049 га, вартість валової продукції у 2018 р. – 14562,3 тис. грн. Середньорічна чисельність працівників у 2018 році склала 68 осіб.

Розвиток рослинництва відбувається на основі тісного зв'язку з іншим важливим комплексом галузей – тваринництвом, яке перетворює рослинницьку продукцію, включаючи побічну і відходи в надзвичайно цінні продукти харчування та сировину. Поголів'я ВРХ у СФГ «Світлана» становило 214 голів, рівень рентабельності господарства склав 17,3% у 2018 р.

Запорукою розвитку СФГ «Світлана» є ефективне управління. Потреба управління виникає в усіх випадках використання спільної праці, оскільки воно забезпечує узгодженість індивідуальних дій суб'єктів господарювання й виконує загальні функції, що виникають у динаміці інтегрованого виробничого комплексу, на відміну від динаміки його складників. Оскільки суспільству об'єктивно потрібне розширене відтворення аграрного виробництва, то необхідне й управління, яке постійно розвивається та вдосконалюється.

Основною проблемою розвитку СФГ «Світлана» є відставання від сучасних тенденцій запровадження інноваційних технологій ведення сільського господарства. Нові технології та технічне забезпечення виробничих процесів є недоступним для фермера через їх дорожнечу. Фермер має обмежене фінансове забезпечення своєї діяльності, якого ледве вистачає для придбання необхідних ресурсів для нового циклу виробництва. У свою чергу перехід на більш вищий рівень господарювання передбачає додаткове залучення коштів. Великою проблемою є також слабка матеріально-технічна база фермерських господарств.

Основною задачею управління виробництвом в сільськогосподарських підприємствах також є забезпечення узгодження фаз відтворюваного процесу, забезпечення неперервності та ритмічності руху виробничих фондів, їх неперервність в обігу й кругообігу.

Досліджуючи СФГ «Світлана», можна визначити такі шляхи покращення його ефективності: диференціація, кооперація та інтеграція фермерського господарства, можливість зайнятися органічним землеробством.

Диференціація СФГ «Світлана» також є одним з напрямків підвищення їх ефективності та вирішення проблем в функціонуванні та розвитку. Диференціація сприяє пристосуванню фермерських господарств до швидких структурних змін робить фермерства менш вразливим до спадів у тих чи інших галузях, оскільки володіючи підприємствами в різних сферах економіки диверсифіковане господарство має змогу компенсувати спад збуту на ринку одних товарів його зростанням на інших. Для даного господарства найбільш

можливою продуктова диференціація, наприклад: вирощування так званих нішевих культур.

Наступним напрямком вирішення проблем є інтеграція фермерського господарства із суміжними сферами АПК є скорочення витрат на транспортування продукції до місць переробки на великих переробних підприємствах і на зустрічні заводи продовольчих товарів для споживання місцевим населенням. Це особливо важливо в умовах високої вартості енергоносіїв.

Створення власних кооперативів виробників з подальшою реалізацією продукції через оптово-продовольчі ринки мережі є бажаним результатом у розбудові сучасної заготівельно-збутової мережі. Такі кооперативи позитивно впливатимуть на формування цін та як результат збільшать доходи фермерів.

Аналізуючи тенденції сучасного розвитку теоретичних і практичних напрямів менеджменту очевидно стає те, що керівнику господарства потрібні глибокі знання з управління, як сукупності засобів і прийомів забезпечення ефективного функціонування підприємства. Необхідно усвідомити, що в теперішніх складних економічних умовах функціонування сільгосптоваровиробників виникає необхідність у впровадженні нових форм і методів управління, широкого використання засобів інформатизації процесу управління, підбору кваліфікованих кадрів, організації і оплати праці тощо.

Список використаних джерел

1. Третьяк А. М. Управління земельними ресурсами : навч. посіб. / за ред. проф. А. М. Третьяка. –Вінниця : Нова кн., 2006. – 360 с.
2. Управління фермерським господарством [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://fermerukr.in.ua/stvorennya-fermerskogo-gospodarstva/upravlinnya-fermerskym-hospodarstvom.html>.
3. Щодо підвищення ефективності господарювання аграрних формувань [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/575/>.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

О.В. Загороднюк

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Аналіз теорії та практики економічного управління різноманітними об'єктами дозволив встановити, що на сьогодні не існує одностайної думки щодо поняття «процес прийняття управлінського рішення» [1]. Приймак В.М. під управлінським рішенням розуміє чітку послідовність дій, скерованих на раціональний вибір оптимального варіанта для досягнення бажаної цілі [2]. На думку Р.А. Фатхутдінова, управлінське рішення – є результатом аналізу, прогнозування, зваженої оптимізації, економічного обґрунтування і вибору

альтернативних варіантів з безлічі можливостей досягнення конкретної мети системи менеджменту. Ухвалення рішення є процесом аналізу, прогнозування й оцінки ситуації, вибору й узгодження найкращого альтернативного варіанту досягнення поставленої мети [3].

Лернер Ю.І. зазначає, що управлінське рішення – це соціальний акт, в якому зафіксовано вплив управлінських ланок на керовані об'єкти, необхідний для виконання вимог управління; оформлений відповідним чином вольовий акт особи, що приймає рішення; процес, що складається з окремих актів та процедур [4]. Н.В. Злобіна зауважує, що управлінське рішення являє собою циклічну послідовність дій суб'єкта управління направлену на вирішення проблем організації та полягають в аналізі ситуації, генерації альтернатив, прийнятті рішення та організації його виконання [5]. І. Б. Гевко характеризує управлінське рішення як визначену сукупність дій, що послідовно повторюються, складаються з окремих етапів, процедур, операцій [6]. Управлінське рішення, на думку С.В. Цюпюри, – це результат вибору суб'єктом управління способу дій, спрямованих на вирішення поставленого завдання в наявній чи спроектованій ситуації [7]. Е. А. Смирнов розуміє під управлінським рішенням «результат колективного труда» [8]. Ф. Ф. Бутинець вважає, що під управлінським рішенням, також, слід розуміти акт, спрямований на вирішення проблемної ситуації [9, с. 11].

Аналіз наукових джерел і існуючих підходів до тлумачення поняття управлінського рішення дозволило нам виокремити перелік певних дискусійних моментів. Так, досить часто вчені ігнорують етапність процесу прийняття управлінського рішення [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8], цільову його направленість або, намагаючись у повній мірі відобразити складність даного процесу, занадто деталізують його і, таким чином, роблять визначення громіздким і складним для розуміння [5]. Всі наведені визначення містять оригінальні положення, що мають право на існування, але через відсутність єдиної думки з метою формування уніфікованого підходу до сутності управлінського рішення в системі управління, вважаємо необхідним здійснити їх критичний аналіз. З огляду на це, вважаємо за доцільне дещо розвинути трактування управлінського рішення, як економічної категорії.

Так, на нашу думку, процес прийняття управлінського рішення – це формалізований на альтернативних засадах метод менеджменту, сукупність циклічних послідовних дій, що складаються з окремих етапів і процедур, за допомогою якого керуюча система організації отримує можливість безпосередньо впливати на керовану з метою досягнення бажаної цілі чи вирішення проблем організації.

Важливість класифікації УР є беззаперечною і аргументується наступним: вимога оперативності та швидкості реакції на внутрішні і зовнішні зміни; значна кількість та характер прийняття УР на різних рівнях управління; істотна різниця у кількості та якості інформації для прийняття рішень різних категорій; досягнення чіткості та однозначності у розподілі функцій і обов'язків управління.

В науковій літературі вітчизняними і іноземними вченими-економістами було розроблено класифікації управлінських рішень. Як показали результати досліджень, у практиці менеджменту виокремлюють більше сімдесяти класифікаційних ознак, при цьому, на нашу думку, найбільш важливими ознаками класифікації управлінських рішень слід визнати такі: за сферою охоплення, за суб'єктом прийняття, за тривалістю дії, за психологічними особливостями суб'єкта управління, за ступенем складності, за рівнем прийняття, за рівнем централізації, за характером вирішуваних завдань організацією, за способом обґрунтування, за способом прийняття, за характером, за причинами виникнення, за рівнем директивності.

Якщо характеризувати процес розробки і прийняття управлінських рішень, то варто сказати, що він є складним і різностороннім та в значній мірі залежить від рівня кваліфікації керівника, стилю управління, ситуації, що склалась, корпоративної культури організації тощо. Серед факторів, які найбільше впливають на процес прийняття управлінських рішень в організаціях, слід визначити і наступні: ступінь ризику, час, що надається в розпорядження для прийняття рішення; ступінь підтримки менеджера колективом, психологічні обмеження, особисті здібності менеджера; політика організації, взаємозалежність рішень.

Підготовку управлінських рішень умовно можна назвати технологією розроблення і прийняття рішень, яка являє собою сукупність послідовно повторюваних дій, що складаються з окремих етапів, процедур, операцій. Вітчизняними та зарубіжними вченими пропонуються різні схеми процесу розроблення рішень, які відрізняються між собою переважно мірою деталізації окремих процедур та операцій.

На нашу думку, підвищення ефективності управління передбачає підвищення якості розробки та прийняття управлінських рішень шляхом модернізації змісту форм і методів управлінської діяльності, оновлення внутрішньої системи комунікацій, підвищення теоретичної підготовки керівників і спеціалістів, формування готовності до самоосвіти й саморозвитку, забезпечення умов підвищення професійної компетентності, організації інформаційної системи управління, розробки і впровадження ефективної системи контролю і мотивації персоналу.

Прийняття рішень є найважливішою функцією управління, успішне здійснення якої забезпечує досягнення підприємством його цілей. Дослідження теоретичних і практичних аспектів прийняття управлінських рішень дозволяє зробити висновок, що процес прийняття рішення має складний багатоаспектний характер. Аналіз наукових джерел і існуючих підходів до тлумачення поняття управлінського рішення свідчить про відсутність єдиної думки щодо поняття «процес прийняття управлінського рішення». З огляду на це, вважаємо за доцільне дещо розвинути трактування управлінського рішення, як економічної категорії.

Так, на нашу думку, процес прийняття управлінського рішення – це формалізований на альтернативних засадах метод менеджменту, сукупність циклічних послідовних дій, що складаються з окремих етапів і процедур, за

допомогою якого керуюча система організації отримує можливість безпосередньо впливати на керовану з метою досягнення бажаної цілі чи вирішення проблем організації. Вважаємо, що в умовах мінливого внутрішнього та зовнішнього середовища, питання якості, технології підготовки і прийняття управлінських рішень залишаються надзвичайно актуальними.

Список використаних джерел

1. Квасницька Р. С. Процес прийняття управлінських рішень: зміст і етапи. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. №6 (51), ч. 2. 2011. С. 198-201.
2. Приймак В. М. Прийняття управлінських рішень : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2008. 240 с..
3. Фатхутдінов Р. А. Управлінські рішення : підручник. Москва : ИНФРА-М., 2001. 283 с.
4. Лернер Ю.І. Проблеми прийняття економічних рішень у сучасних умовах. Харків : Торсінг, 2003. 224 с.
5. Злобіна Н. В. Управлінські рішення : навчальний посібник. Тамбов : ВТДТУ, 2007. 80 с.
6. Гевко І. Б. Методи прийняття управлінських рішень : підручник. К. : Кондор, 2009. 187 с.
7. Цюцюра С.В. Математична постановка задачі оптимізації складу множини робіт проекту при плануванні проектів модернізації. Управління проектами та розвиток виробництва. *Збірник наукових праць СНУ ім. В. Даля*. 2008. № 1(25). С. 36-44.
8. Смірнов Е. А. Розробка управлінських рішень: підручник для вузів. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. 271с., С. 10 – 11.
9. Бутинец Ф. Ф. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті : навчальний посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. Ф.Ф. Бутинця, канд.екон. наук, доц. М.М. Шигун. Житомир : Вид-во ЖДТУ, 2004. 352 с., с. 11.

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

О.В. Загороднюк

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Для забезпечення виживання та розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах жорсткої конкуренції основним підґрунтям для формування стратегії діяльності повинно стати досягнення конкурентних переваг підприємства. Незадовільний стан розвитку економіки України значною мірою спричинений недостатньо міцними конкурентними позиціями

вітчизняних суб'єктів бізнесу як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Вітчизняну економіку можна охарактеризувати як таку, що орієнтована на підвищення рівня ефективності, тоді як економічно розвинуті держави в якості пріоритету обирають інноваційний розвиток, основним параметром оцінки якого є конкурентоспроможність. Оскільки рівень показників, які лежать в основі конкурентоспроможності країни (зокрема, рівень розвитку бізнесу), визначається на мікрорівні, підвищення рейтингу України в межах світового простору вимагає формування прийняттого рівня конкурентоспроможності окремих суб'єктів підприємництва. Однією із найважливіших категорій ринкової економіки, що впливає з теорії конкуренції, є конкурентоспроможність, яка розглядається як наслідок наявності конкурентних переваг. Конкурентні переваги, у свою чергу, виступають наслідком конкурентного потенціалу. Деякі науковці характеризують поняття «конкурентоздатність» виходячи із наступних тверджень: як «можливість забезпечити кращу пропозицію в порівнянні з конкуруючою компанією» [1, с. 17]; або ж як «властивість об'єкта, яка характеризується ступенем задоволення ним конкретної потреби порівняно з аналогічними об'єктами, представленими на цьому ринку».

Чернега В. В. трактує поняття конкурентоздатності як «наявність внутрішніх факторів, які дадуть змогу (теоретично) завоювати ринок за допомогою продукції власного виробництва, або це можливість знаходити шляхи для досягнення переваг над іншими учасниками ринку за рахунок внутрішніх факторів» [2, с. 20]. На нашу думку, зводити дане поняття тільки до внутрішніх факторів не зовсім правомірно. Більш повно пропонують визначати поняття «конкурентоздатність» автори джерела [3, с. 44], а саме: як «сформований потенціал соціально-економічних систем, адекватний місії і обраним стратегіям, які можуть забезпечити високий конкурентний статус організаційних формувань, їх стійкість та динамізм розвитку». Конкурентоздатність виступає через створений потенціал конкурентних переваг, які реалізуються завдяки поєднанню факторів зовнішнього та внутрішнього середовища у процесі організаційної взаємодії господарюючих структур із суб'єктами ринку. Потенціал підприємства є передумовою й підґрунтям формування нових і розвитку існуючих конкурентних переваг.

Отже, конкурентоздатність підприємства – це здатність суб'єкта діяльності, його системи управління формувати й розвивати конкурентні переваги під дією сил конкуренції та завчасної адаптації до змін факторів зовнішнього середовища, а також забезпечити конкурентоспроможність та стратегічний розвиток підприємства порівняно з конкурентами.

Управління конкурентними перевагами підприємств та їх розвитком є складний процес, на який впливає низка факторів. Його можна розглядати як досить складну, рухому з активним спрямуванням систему.

Конкурентні переваги підприємств в першу чергу залежать від зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на функціонування підприємства та формування його конкурентних переваг. Внутрішні фактори, що впливають на ефективне функціонування підприємства, це перш за все фактори, які

визначаються всередині підприємства та залежать від рівня компетентності системи менеджменту, матеріальних та нематеріальних активів.

Вміння в процесі діяльності підприємства поєднувати та пристосуватися до них і визначатиме міру ефективності господарювання виробника на певному сегменті ринку.

Основні причини неефективності системи управління конкурентними перевагами вітчизняних підприємств криються в їх незбалансованості: невідповідності фінансового стану підприємства його положенню на галузевих ринках; дисбаланс між інтенсивністю виробничих і відтворювальних процесів; невідповідність внутрішньої структури, загальної та функціональних стратегій підприємства його цілям та задачам; слабкість інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком; невідповідність рівня корпоративного управління і потреб ринкової економіки; низька ефективність реалізації функцій стратегічного планування та прогнозування; зміни виробничої діяльності, форм власності, владних, власних центрів відповідальності, «підвищення рухомості капіталів, товарів і послуг, посилення конкуренції».

Таким чином, досягнення конкурентних переваг і підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку вимагає формування необхідної системи управління конкурентними перевагами, що враховуватиме динамізм внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства у гармонійному взаємозв'язку із соціально-економічним, технологічним і природним середовищем. Також необхідно враховувати адаптивність до змін зовнішнього середовища, задоволення потреб споживачів та інших суб'єктів щодо їхніх вимог, зміну своєї ринкової поведінки та методів прийняття раціональних управлінських рішень в управлінні конкурентними перевагами. Це вимагає обґрунтування методологічного підходу до побудови динамічно-результативної системи менеджменту конкурентних переваг та розробки алгоритму її формування.

При формуванні адаптивно-орієнтованої системи управління конкурентними перевагами доцільно використовувати підходи названих авторів у системній їх взаємодії. На нашу думку, науковий і практичний інтерес становлять такі підходи: комплексний, системний, функціонально-інтеграційний, маркетинговий, стратегічно-інноваційний, ситуаційний. Кожен із підходів має власну цільову спрямованість, критерії оцінки не повторюють, а доповнюють один одного.

Конкурентні переваги є як метою, так і інструментом досягнення соціально-економічного розвитку підприємства в ринковому середовищі. Сформовані конкурентні переваги виступають як системно-потенційні можливості, як передумови забезпечення результативності діяльності та основи конкурентного потенціалу підприємства.

Управління конкурентними перевагами є складовою частиною загальної системи управління підприємством і має власні якісні та кількісні характеристики. Тому системне управління конкурентними перевагами передбачає: встановлення стратегічної цільової орієнтації розвитку підприємницьких структур та управління конкурентними перевагами;

встановлення конкретних цілей, задач, визначення функцій, принципів, об'єкта та суб'єкта управління конкурентними перевагами; формування системи критеріальної бази оцінки конкурентних переваг та управління; визначення структури, механізму, етапів та моделі управління системою конкурентних переваг на підприємстві.

Управління конкурентними перевагами підприємств у першу чергу вимагає побудови чіткої управлінської системи, яка дозволяє: досягти кінцевої цільової спрямованості – реалізації місії підприємства; формувати та розвивати конкурентні переваги, адекватні стратегічній поведінці підприємств на основі упереджувальної дії; формувати потенціал конкурентних переваг; забезпечити ефективність конкурентних переваг відповідно до вимог ринкового середовища, забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємства на ринку. Одним із критеріїв високої якості системи управління являється її самоорганізація, саморозвиток і гнучкість.

Список використаних джерел

1. Гайдук В. А. Конкурентоздатність в умовах сучасного ринку. *Економіка та держава*. 2007. № 2. С. 16–17.
2. Чернега В. В. Конкурентостійкість підприємств та механізмів її забезпечення : монографія К. : ІПК ДСЗУ, 2008. 235 с.
3. Гудзинський О. Д. Управління формуванням конкурентоспроможного потенціалу підприємств (теоретико-методологічний аспект) : монографія К. : ІПК ДСЗУ, 2010. 212 с.
4. Гудзинський О. Д. Методологічні аспекти формування потенціалу, адекватного стратегічному розвитку підприємств. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. Миколаїв. 2007. Вип. 1 (39). С. 11–15.

АНАЛІЗ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТОВ ТОРГОВИЙ ДІМ «АГРОАЛЬЯНС»

О.В. Загороднюк

кандидат економічних наук, доцент

Т.В. Астафурова

студентка 21м-м групи

Уманський національний університет садівництва

У системі сучасних знань категорія "антикризове управління" – це цілеспрямована дія на об'єкт з метою зміни його поведінки у зв'язку зі зміною обставин, вона є більш повною, охоплює управління соціально-економічними процесами на макрорівні (цілого суспільства, національної економіки) і мікрорівнях (окремого суб'єкта господарювання: організації, підприємства, товариства, закладу, установи тощо). Вона стосується управління не тільки людьми, трудовими колективами, технічними системами, комп'ютерними мережами, транспортом тощо. Категорія " антикризове управління" охоплює

процеси управління господарською діяльністю в усіх типах економічних систем.

Антикризове управління повинне, перш за все, забезпечити фінансову стабілізацію на підприємстві, вчасно попереджувати та приймати адекватні заходи щодо усунення складнощів у його діяльності.

Під механізмом антикризового управління розуміють сукупність взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих елементів, узгоджена взаємодія яких сприяє виявленню, недопущенню та подоланню кризи, під впливом дії факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Основними елементами антикризового управління є: діагностика кризових явищ на підприємстві, визначення потреби у антикризовому управлінні, його мету, принципи, функції, методи та інструменти, нормативно-правове забезпечення, ресурси, а також рівні управління.

Ефективність механізму антикризового управління визначається наступними критеріями: швидкість реагування на ймовірні прояви кризи; системне використання заходів антикризового управління; узгодженість антикризових заходів з метою їх здійснення через вибір форм механізму антикризового управління (запобіжний, стабілізаційний та радикальний).

Товариство з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Агроальянс», в подальшому ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» – успішна компанія, яка розвивається на сільськогосподарському ринку України більше 13 років і утримує лідируючі позиції в сфері продажів, фінансування, гарантійного та післягарантійного обслуговування імпоротної сільськогосподарської техніки. З 2001 року ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» є офіційним дилером техніки Case IH (США), і дистриб'ютором таких провідних світових виробників техніки, як: Flexi Coil (США), MX (Франція), Gregoire & Besson (Франція), Moresil (Іспанія), MaschioGaspardo (Італія), а з 2014 року відкрили овочевий напрямок - Miedema (Нідерланди), DEWULF (Бельгія). У 2017 було отримано дилерство по двигунах FPT.

Оцінка антикризового потенціалу ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» було проведено шляхом визначення сукупності показників, які характеризують чотири аспекти діяльності підприємства: фінансовий стан, якість управління, виробничу діяльність та маркетингові позиції. При цьому вичвлено наявність суперечливих тенденцій зміни управління фінансовим станом ТОВ «Торговий дім «Агроальянс». По-перше, незначне збільшення притаманне для таких показників як коефіцієнт автономії, коефіцієнт страхування бізнесу, показник поточної платоспроможності, помітне збільшення притаманне для коефіцієнта покриття та коефіцієнта Бівера. Водночас відбулося зменшення коефіцієнта фінансового левериджу та коефіцієнта рентабельності діяльності.

Якість управління представлена трьома показниками: рівнем мотивації працівників, гнучкістю управління, швидкістю прийняття рішень. Щодо рівня мотивації працівників ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» варто відмітити перевищення середнього рівня заробітної плати на підприємстві над середньою заробітною платою в Україні. Рівень мотивації працівників був суттєвою перевагою ТОВ «Торговий дім «Агроальянс», проте з кожним роком значення

коефіцієнта зменшувалося та у 2019-2020 рр. така перевага може бути втраченою остаточно. Гнучкість управління та швидкість прийняття рішень, за досліджуваний період, перебували на середньому рівні. Коефіцієнт оновлення основних засобів за таких умов не перевищував 9%, що свідчить про дуже повільний темп оновлення основних фондів та їх фізичний і моральний знос.

Про загальну ефективність механізму антикризового управління ТОВ «Торговий дім «Агроальянс», ефективність управління фінансово-господарською діяльністю свідчить динаміка чистого фінансового результату та результативності (рентабельності) діяльності. За досліджуваний період ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» отримало прибуток. Отримання позитивного чистого фінансового результату та його позитивна динаміка свідчить про покращення антикризового управління на підприємстві протягом останніх років. Однорідною можна вважати лише сукупність показників рентабельності активів ТОВ «Торговий дім «Агроальянс» у 2015-2018 рр., тобто період з виключно позитивними фінансовими результатами. Коливання рівня рентабельності відбувається навколо середнього показника 19% з тенденцією до зменшення у 2014 р. та підвищення у 2018 р.

Аналізуючи зарубіжний досвід антикризового управління можна зробити висновок про те, що застосування позасудових, наприклад, економіко-підприємницьких процедур антикризового управління більш доцільно. У цьому зв'язку представляється доцільним розглянути деякі аспекти антикризового управління, зокрема, оперативне управління, як його основу.

Головним критерієм ефективності програми антикризового розвитку можна вважати досягнення головної мети антикризового управління. Ця мета може різнитися залежно від ініціаторів антикризових заходів. Для власників та персоналу – це запобігання банкрутству та забезпечення фінансового оздоровлення в довгостроковому періоді; для кредиторів – повернення заборгованості. Вважаємо, що рішення численних проблем безпосередньо можливе через формування налагодженої системи менеджменту. Мова йде про таку систему управління, яка викликана об'єктивною необхідністю та закономірностями економіки ринкового типу, що пов'язані, насамперед, із задоволенням індивідуальних потреб, забезпеченням зацікавленості працівників у найвищих кінцевих результатах (особливо мотиваційний чинник є значним для підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств, оскільки головною умовою їх існування та діяльності є обов'язкова трудова участь у діяльності підприємства та всіх їх членів).

Список використаних джерел

1. Азаренкова Г. М. Антикризове регулювання руху грошових потоків суб'єктів господарювання : монографія Київ : УБС НБУ, 2014. 238 с.
2. Батракова Т. І. Рання діагностика та фінансовий аналіз стану підприємства як частина антикризового управління. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. № 17, ч. 2. 2016. С. 57-59.

РОЗВИТОК ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ОЗНАК

Л.В. Клименко

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Зміни в економічних відносинах під час трансформаційної економіки відбуваються з великими витратами ресурсного потенціалу, але наближають державу до обраної моделі господарювання. Останніми десятиріччями відбуваються накопичення критичної маси ринкових перетворень як результат структурних зрушень в національній економіці. Водночас рівень наявної полеміки свідчить про відсутність якісно нового методологічного інструментарію для аналізу економіки перехідного стану в умовах глобалізації, незавершеність процесу формування науково-прагматичної і загально-усвідомленої трансформаційної парадигми сучасного національного розвитку, яка б органічно поєднувалась із сучасною ринковою ідеологією, відповідала б регіональним інтересам і консолідувала б усі верстви суспільства.

Швидкість економічних змін у глобальному середовищі настільки велика, а інерція сучасного мислення настільки сильна, що нинішня економічна наука у ряді випадків просто не встигає за змінами, що відбуваються в об'єкті її аналізу. Як наслідок, виникає конфлікт між застарілими теоріями й новою реальністю, з'являються наукові твердження про системну кризу економічної теорії.

Сформовані наукові тенденції наштовхують, як мінімум, на два твердження: існуючі національні парадигми не є вічними та незмінними, а звідси не є вічними й засади урядової економічної політики, що ґрунтуються на середньостатистичних даних; економічна політика держави не може вважатися національною економікою, як і економіка не може бути підпорядкована політичній юрисдикції держави.

Саме тому головною метою сучасних досліджень «розвитку» та «ефективності» є обґрунтування науково-теоретичних підходів до характеру здійснення сучасних трансформацій в національній економіці, впливу на ці процеси факторів глобалізації та регіоналізації, визначення сутності й змісту парадигми суспільного розвитку як домінуючого напрямку розширеного відтворення економічних систем [1 с. 158-165].

Ряд авторів вважають, що характеристика періоду як переходу від адміністративно-командної до ринкової економіки запозичена з управлінської науки і без критичного аналізу перенесена в економічну теорію, а тому є досить поверхневою та однобічною. Оскільки в колишньому СРСР функціонувала не суто адміністративна економіка, а економіка змішаного типу, то основний зміст перехідного процесу визначається як трансформація від змішаної економіки одного типу, що діяла на директивно-плановій основі, до змішаної економіки іншого типу, що має функціонувати на ринкових засадах [2].

При оцінці перехідного стану національної економіки до радикально протилежних висновків дійшов П. Єщенко, який, стверджує, що нині в Україні

сформований квазіринок із характерними для нього диспропорціями між фінансовою і виробничою сферами, натуралізацією відносин між суб'єктами господарської діяльності, нееквівалентним обміном, неадекватною реакцією господарства на ринкові сигнали, засиллям тіньової економіки й іншими негативними рисами [3].

А. Чухно, сучасні трансформаційні процеси асоціює із цивілізаційним позиціонуванням. Погоджуючись із наявністю перехідного періоду, його зміст він вбачає не лише в переході до іншої системи економічних відносин, а й від індустріальної до постіндустріальної стадії суспільно-економічного розвитку. Звідси випливає неможливість подолання системної кризи в суспільстві реформуванням лише виробничих відносин [4]. Вони, на нашу думку, мають доповнюватися глибокими інноваційно-структурними змінами економіки, оновленням продуктивних сил і формуванням сучасного технологічного способу виробництва. З цих міркувань тривалість перехідного періоду зумовлюється не лише створенням функціональних ринкових інститутів, а й подоланням технологічного відставання України.

Полярні дебати з цього питання втрачають сенс, якщо взяти за основу твердження, що нинішня економічна діяльність у всій своїй сукупності фактів і явищ взагалі не має якихось "чистих форм", а характеризується наявністю багатьох якісно нових форм господарювання [5]. Такий підхід унеможливорює дослідження з домінуючою концепцією "глобалізованого економічного розвитку", частиною якого є й Україна. Це досить виправдано, оскільки перехідний період є поняттям часу, а глобалізаційні процеси визначають якісний стан суспільства на перспективу.

Не менш дискусійним є питання визначення меж трансформаційності. Країни Центральної та Східної Європи умовними критеріями для себе обрали прийняття до ЄС і НАТО. Таким чином, новообрані члени ЄС ніби вже успішно завершили період суспільної трансформації. Відповідно Болгарія та Румунія є частково успішними. На відміну від них, Македонія, Албанія, Сербія й Чорногорія є неуспішними і такими, де процеси трансформацій відверто зтягаються [6]. З цієї позиції Україну можна вважати державою, в якій процеси трансформації зважаючи на євроінтеграційний вектор розвитку відбуваються не виправдано повільно.

За таких умов, резонно зауважити, що в умовах збільшення взаємозалежності усіх країн у рамках глобалізованої економіки простежується зростання незалежності суб'єктів господарювання всередині країни, тобто знижується їхня підпорядкованість національним урядам.

Дане твердження є основою для подальшого обґрунтування сутності сучасного етапу розвитку національної економіки. По-мірі його формування згідно фундаментальних етапів розвитку економіки альтернативні та національні трансформаційні процеси можуть одержати інші вектори розвитку і відповідно інше теоретичне обґрунтування. У сучасній науці на це є об'єктивні причини.

По-перше, в умовах глобалізованого економічного розвитку звужується автономія суб'єктів, які визначають економічну політику на рівні національного

господарського комплексу. В сучасних умовах господарювання неможливо однозначно стверджувати про "національну" незалежність економічних суб'єктів, чий інтереси беруть до уваги уряди.

По-друге, розширюється коло суб'єктів економічного та політичного ринків, які впливають на рішення національних урядів. Як наслідок, традиційні механізми формування економічних інтересів зазнають деформації, а функціонування політичного ринку значно обмежує автономію уряду при розробці й реалізації економічної політики.

По-третє, з'являється новий суб'єкт економічних інтересів – міжнародне регіональне об'єднання. Процес регіоналізації ініціював виникнення двох тенденцій, які впливають на механізм державного управління:

1) активізація зовнішньоекономічної діяльності внутрішніх регіонів країни та їхнє прагнення дістати більшу самостійність у прийнятті стратегічних рішень;

2) залежність транснаціонального співробітництва країни від досягнутих домовленостей і угод у межах міжнародних регіональних об'єднань.

По-четверте, відбувається дифузія автономії економічних та інституціональних структур, реалізована через боротьбу окремих держав, груп, міжнародних економічних об'єднань за можливість впливу на прийняття глобально значущих економічних рішень. Ускладнення зв'язків і залежностей значно обмежує можливості урядів щодо формування механізмів координації економічної політики на національному рівні й гармонізації інтересів на рівні наднаціональному [1].

Отже наведені парадигми, ставлять перед наукою непрості завдання теоретичного переосмислення ролі та значення держави в регулюванні національної економіки та суспільних відносин, а також визначення сучасних трансформаційних ознак з урахуванням її впливу на економічний розвиток держави та аграрного сектора економіки зокрема.

Список використаних джерел

1. Мазур А.Г. Науково-теоретичні засади системних трансформацій в національній економіці. Економіка АПК. 2012. № 5. С. 158-164.

2. Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи) / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця. - К.: Логос, 1999. 500 с.

3. Єщенко П.С. Економічна теорія й економічна політика в трансформаційному суспільстві. Економіка і прогнозування. 2006. № 4. С. 10-16.

4. Чухно А.А. Постіндустриальна економіка: теорія, практика та її значення для України. К.: Логос, 2003. 632 с.

5. Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи) / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця. К.: Логос, 1999. 500 с.

6. Расширение Европейского союза:
https://ru.wikipedia.org/wiki/Расширение_Европейского_союза

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Г.О. Коваленко

*кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Уманський національний університет садівництва*

За останнє десятиліття в Україні проблема конкурентоспроможності продукції молокопереробних підприємств стала однією з найбільш обговорюваних, вона є досить актуальною. Конкурентоспроможність продукції є одним із головних чинників, який визначає успіх ринкової діяльності підприємств. А забезпечення конкурентоспроможності та її підвищення належать до найбільш пріоритетних цілей виробників. [1].

Істотний вплив на забезпечення конкурентоспроможності продукції на ринку здійснює якість продукції – сукупність характеристик та властивостей молочної продукції, що відображають її здатність задовольняти потреби споживачів. Привабливість якості продукції для споживачів в значній мірі забезпечує її конкурентоспроможність. Тому саме якість продукції вважається одним із ключових факторів конкурентоспроможності молокопереробного підприємства.

Рівень якості являє собою кількісну характеристику міри придатності того або іншого виду продукції для задоволення конкретного попиту на неї порівняно з відповідними базовими показниками за фіксованих умов споживання [2].

Споживач хоче купувати молочні продукти не тільки корисні для здоров'я, але й смачні.

Законодавство країн ЄС висуває досить жорсткі вимоги до виробників молочних продуктів і, тим самим, дбає про здоров'я споживачів, стимулюючи виробництво гарантовано якісних та безпечних продуктів. Основна мета європейського законодавства – прозоре виробництво якісних та безпечних харчових продуктів. Контроль за виробництвом молочних продуктів в країнах ЄС здійснюється як з боку державних структур, так і з боку виробника, який застосовує систему самоконтролю для забезпечення якості та безпечності готової продукції.

Загальні технологічні вимоги, висунуті до якості молока в країнах Євросоюзу, – це бактеріальне обсіменіння до 100 000 од./см³ і кількість соматичних кліток до 300000 од./см³. А деякі молочні заводи в Європі власними стандартами встановили ще більш високу планку, відповідно до якої бактеріальне обсіменіння становить 50 000 або навіть 30 000 од./см³, кількість соматичних клітин 200 000 од./см³, а в деяких випадках 150 000 од./см³ [3].

Основна увага виробників концентрується на розробці продуктів з функціональними властивостями. Цю проблему неможливо вирішити тільки за рахунок використання різного роду коригуючих добавок – антиоксидантів, стабілізаторів, консервантів тощо. Тому питання підвищення якості та конкурентоспроможності продукції молока-сировини та інгредієнтів є досить

актуальними. Перспективними напрямками досліджень вважаються передтермізація, бактеріофугування, іонний обмін й інші процеси, спрямовані на поліпшення якості молока-сировини. У розроблених технологіях активно застосовуються процеси синтезу, фракціонування, кріозаморожування, концентрації, кавітації тощо [4].

Аналізуючи перспективи розвитку молочної індустрії країни і молочного ринку взагалі, доцільно оцінити, при яких умовах вона буде конкурентоспроможною у світовій системі. До таких умов належать підйом рівня молочного тваринництва, подальша концентрація переробної промисловості, створення сучасної структури переробки молока і виробництва усієї гами продуктів і напівфабрикатів, включаючи молочно-білкові й сироваткові концентрати, замітники незбираного молока тощо. Розвиток цих завдань неможливо без розвитку інтелектуальної і технічної бази.

Для виробництва якісних кисломолочних продуктів і розвитку молочного ринку, безумовно, важливий вихідний матеріал. Тому сучасна наука на даному етапі займається розробкою нових методів виробництва первинної сировини й усуненням його недоліків, зменшенням витрат матеріалів й інших ресурсів, необхідних для харчового виробництва. Одним із напрямів є виробництво молочних продуктів методами, що відрізняються від традиційних [5].

Підприємства, що діють на території ЄС, обов'язково проходять процедуру сертифікації та стандартизації, де вимоги до якості продукції значно жорсткіші, ніж до вітчизняної. В зв'язку з цим, впровадження європейських стандартів якості у діяльність молочної галузі України потребуватиме від виробників молока і молочної сировини здійснення наступних заходів:

- здійснення реконструкції існуючих і побудови нових молочних ферм, які відповідали б стандартам ЄС;
- приведення методів і процедур контролю за безпечністю і якістю молочної сировини у відповідність з вимогами ЄС;
- збільшення частки молока гатунку «екстра» у загальному обсязі молочної продукції;
- удосконалення системи професійного навчання персоналу, задіяного у виробництві молочної сировини, молока і молокопродуктів [6].

Ключовою проблемою вітчизняних підприємств молочної продукції в Україні є пошук нових ринків збуту після закриття російського ринку, зняття тимчасових обмежень на експорт до Казахстану, освоєння ринку Китаю та із початком дії з 1 січня 2016 року угоди між Україною та ЄС про зону вільної торгівлі. У середньо- і довгостроковій перспективі такими ринками повинні стати країни ЄС. Але низька якість молочної сировини і, відповідно, кінцевого молочного продукту, не дає можливості виходу продукції в європейський простір швидкими темпами [7].

Проте освоїти новий ринок не так просто, тому що кожна країна унікальна і має власну систему сертифікації, фітосанітарних стандартів, вимог до безпеки і якості продуктів. З огляду на це, держава в особі аграрного відомства взяла на себе роль посередника між бізнесом і потенційними

країнами-імпортерами. Наразі відбувається активна фаза адаптації законодавства України до європейських вимог.

Високий рівень конкуренції на ринку стимулює постійний пошук нових, ще більш універсальних і гнучких способів просування і підвищення конкурентоспроможності молочної продукції.

Молочна галузь має важливе значення для країни. Для її розвитку необхідно розробляти надійну законодавчу базу, впроваджувати європейські стандарти якості. Необхідна докорінна перебудова державної системи стандартизації для інтеграції вітчизняних товаровиробників у світову економічну спільноту. Стандарти, гармонізовані з міжнародними нормами, формують базу для виконання обов'язкових вимог до якості продукції, що сприяє ідентифікації товарів і впровадженню інновацій, а застосування стандартів ISO 9000 створює рівноправні умови виходу на зовнішній ринок і фундамент для побудови менеджменту якості продукції.

Список використаних джерел

1. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку : монографія у 2-х т. / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, Л.Л. Антонюк та ін. – К. : КНЕУ, 2006. – 816 с.

2. Боженко М. І. Управління якістю, основи стандартизації та сертифікації продукції: [навч. посібник] / М. І. Боженко, О. Й. Гута. – Львів, 2001. – 176 с.

3. Конкурентоспособность молочной продукции [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bio-x.ru/articles/konkurentosposobnost-molochnoy-produktsii>.

4. Про молоко [Електронний ресурс] / Інформаційно-аналітичний портал про молоко і молочне скотарство. – Режим доступу : <http://www.milkua.info/uk/aboutmilk/>.

5. Тюха І.В. Конкурентоспроможність продукції підприємств молокопереробної промисловості / Тюха І.В., Музичук Т.В. / Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 15. Частина 3 2015 – с. 129-132

6. Світова організація торгівлі (СОТ) – правова та інституціональна основа світової торговельної системи // Українська асоціація імпортерів та експортерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaie.org>

7. Міністерство аграрної політики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minagro.gov.ua/>.

РОЗВИТОК МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

О.Г. Коваленко*

аспірант кафедри менеджменту

Уманський національний університет садівництва

Машинобудівний комплекс об'єднує систему науково-дослідних, конструкторсько-технологічних організацій; охоплює 11267 підприємств, з яких 146 – великих, 1834 – середніх та 9287 – малих; понад 22% зайнятого промислово-виробничого персоналу, 13,4% загального обсягу промислової продукції та понад 15% вартості основних виробничих фондів [1].

На сьогодні машинобудівний комплекс деградує, що є загрозою економічній безпеці держави. А тому перед державою постає завдання щодо створення ефективної системи економічної безпеки машинобудівної галузі, в основі якої повинна лежати програма її підтримки та стратегічного розвитку на довгострокову перспективу з урахуванням особливостей світової кон'юнктури на машинобудівну продукцію.

Машинобудівний комплекс в Україні функціонує в край важких умовах через необхідність змінювати ринки збуту продукції у зв'язку із нинішньою політичною напруженістю. Тому постає питання географічної диверсифікації структури експорту продукції машинобудування як складової частини економічної безпеки машинобудівного комплексу. Передусім важливості набуває здатність українських товаровиробників експортувати свою продукцію на ринок країн ЄС, частка якого в географічній структурі експорту становить близько 12%. Необхідно розвивати також і внутрішній попит.

Починаючи з 2012 р. зменшується індекс виробництва, та частка машинобудування в структурі промисловості України – менше 15%. З урахуванням закордонного досвіду забезпечення мінімального рівня економічної безпеки машинобудування в економічно розвинутих країнах його частка в структурі виробництва промислової продукції має бути не менше 30% для циклічного технічного переоснащення усієї промисловості. Так, у Німеччині цей показник сягає позначки 54%, в Японії – 52%, Великій Британії – 40%, Італії – 36%, Китаї – 35%. Україна за цим показником суттєво відстає від промислово розвинутих країн світу: період технічного переоснащення є більше ніж у два рази вищим. Така ситуація свідчить про значне технологічне відставання українських виробників промислової продукції від конкурентів із технологічно розвинутих країн. Для машинобудівної галузі України сьогодні характерні такі негативні явища, як суттєве зменшення обсягів промислового виробництва, недостатній рівень інвестування у розвиток виробничої бази, низький рівень імпортозаміщення, критично низький рівень технічного

* Науковий керівник: д.е.н., професор Новак І.М.

переоснащення, мала частка у структурі виробництва промислової продукції, слабка диференціація ринків збуту [2].

Машинобудівні підприємства належать до матеріаломістких виробництв, продукція є складною, із значною кількістю деталей та вузлів, а тому має багатоцехову організаційну структуру, що обумовлює значні витрати на оплату праці, обслуговування обладнання тощо.

Сьогодні національне машинобудування вимагає швидкого й ефективного реформування, що пов'язано з потребою модернізації використовуваного в машинобудуванні устаткування й технологій, збільшенням обсягів виробництва, диверсифікацією продукції. Серед найбільш значимих внутрішніх проблем машинобудівного комплексу потрібно відзначити високу плинність кадрів, їх фізичне старіння та низьку кваліфікацію. Саме через це спостерігаються низька віддача та продуктивність праці персоналу [3].

Показник продуктивності праці, який у машинобудуванні становить у середньому 58% від загальнонаціональної середньої продуктивності, свідчить про поступове зниження конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку, тому постає потреба у застосуванні заходів, орієнтованих на активізацію в машинобудуванні. Доцільно відзначити, що суспільні відносини, пов'язані із забезпеченням економічної безпеки та регулюються нормативно-правовими актами, переважно стосуються підприємств, а не галузей чи ринків. В Україні вже були здійснені окремі спроби щодо стимулювання розвитку машинобудування (реалізовувалось 22 програми). Так, на основі Закону України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 7.02.2002 № 3023-III у 2006–2011 рр. діяла «Програма розвитку машинобудування», спрямована на забезпечення економічної безпеки та стимулювання розвитку машинобудівної галузі. Однак згадані законодавчі заходи з розвитку національного машинобудування виявились локальними. На даний час, практично відсутні дієві державні ініціативи, спрямовані на розбудову машинобудівної галузі в умовах економічної кризи та зовнішньої військової агресії. Проблеми організаційно-правового забезпечення економічної безпеки в секторі машинобудування в Україні набуває ваги через: недосконалість інституційного середовища; транзакційні витрати через процедури державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності; прояви концентрації в галузях машинобудування; недостатній рівень соціальної відповідальності бізнесу тощо [4].

Також можна зауважити, що частка імпорту продукції машинобудування у всі роки перевищує питому вагу експорту. Найбільша різниця спостерігалася у 2006 р. – 15,9 %, і надалі відбувається зростання співвідношення. Однак слід зазначити, що поряд із зростанням імпорту продукції машинобудування, загальні обсяги її виробництва в Україні суттєво знизилися (майже у два рази).

Щодо структури українського експорту машинобудування, то найбільша частка належить металосемним машинам (котли, машини і електричні машини), на які припадає майже 40 %. Друге місце займають транспортні засоби, частка

яких складає 14,21 %, у структурі яких 8,08 % – засоби наземного транспорту [5].

Фахівці пов'язують поточну кризу машинобудівної промисловості із втратою виробничих потужностей на сході країни через проведення АТО, а також зменшенням виробництва їх підприємств-партнерів в інших областях країни. До АТО додалися й інші фактори, такі, як проблеми зі збутом продукції на російський ринок і, звичайно, девальвація гривні [6].

Важливим аспектом у розвитку машинобудування є забезпечення його економічної безпеки, що дасть змогу нівелювати можливі загрози галузі та забезпечити в довгостроковій перспективі потреби машинобудівного комплексу в сучасному обладнанні, висококваліфікованих кадрах, а також динамічному розвитку машинобудування.

Для забезпечення економічної безпеки машинобудівної галузі потрібно розробити комплексну програму її розвитку, яка передбачатиме широке використання методів державного регулювання, що забезпечить підтримку реалізації інвестиційних проектів. У системі економічної безпеки важливо сконцентруватись на розкритті питань розвитку машинобудівного комплексу в контексті забезпечення його економічної безпеки, особливо в рамках вивчення провідного світового досвіду у напрямі забезпечення економічної безпеки машинобудівної галузі.

Список використаних джерел

1. Сейсебаєва Н. Г. Проблеми відновлення виробничого потенціалу підприємств машинобудування. Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць. Наук. ред. І. Г. Манцуров. Київ, 2015. Вип. 6 (169). с. 130-133.

2. Тютюнник І.В. Аналіз сучасного стану машинобудівної галузі України / І.В. Тютюнник, В.А. Міщенко // Вісник НТУ «ХП». – 2015. – № 28(1137). – С. 109–113.

3. Войтко С. В., Анкудович Т. Є., Афанасьєва Л. В. Динамічне моделювання складових інноваційної стратегії підприємств машинобудування у забезпеченні сталого розвитку. Вісник Черкаського університету ім. Богдана Хмельницького. Серія: Економічні науки. Черкаси: Видав. відділ ЧНУ, 2012. № 33 (246). с. 3 - 9.

4. Коваль В.В. Розвиток машинобудівного комплексу в контексті забезпечення його економічної безпеки / М.І. Башинська, О.З. Редьква // Причорноморські економічні студії. – 2016. – № 7. – С. 117–120.

5. Чупир О. М. Тенденції розвитку машинобудівного комплексу України: сучасний стан і перспективи. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2013. № 43. с. 31-38.

6. Афанасьєв, Б. В. Економіка підприємств машинобудування України: сучасний стан та перспективи розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки», 2014. Вип. 8. Ч. 7. с. 71-74.

ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

В.І. Кустріч*

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Уманський національний університет садівництва*

Головною продуктивною силою будь-якого суспільства був і залишається трудовий потенціал.

Категорія «трудовий потенціал» увійшла до наукового обігу на початку 60-х років ХХ ст., що було зумовлено необхідністю трансформації традиційних поглядів. У вітчизняній науці наразі відсутній однозначний підхід до розуміння економічної категорії «трудовий потенціал». Проте не залежно від його трактування з позицій соціально-демографічного, політекономічного, трудоворесурсного підходів, думки авторів сходяться до того, що це сукупність кількісних та якісних характеристик трудових ресурсів, під якими розуміють сукупність працездатного населення, що за своїми віковими, фізичними, освітніми даними відповідає тій чи іншій сфері діяльності.

На увагу заслуговує визначення, надане вітчизняними науковцями Г. В. Осовською та О. В. Крушельницькою, які зазначають, що трудовий потенціал – це сукупність працездатного населення з урахуванням інтелектуального розвитку, знань, умінь, досвіду, духовних цінностей, звичаїв, традицій, переконань і патріотизму. Вони вважають, що поняття «трудовий потенціал» є ширшим, ніж «трудові ресурси», оскільки воно характеризує не лише загальну чисельність індивідів, а й включає сукупність різних якостей людей, що визначають працездатність [1].

Структура трудового потенціалу підприємства є співвідношенням компонент, які відображають різні демографічні, соціальні, функціональні, професійні та інші характеристики груп працівників [2]. Радько С.Г. виділяє наступні групи компонент трудового потенціалу підприємства:

- професійно-кваліфікаційна (кваліфікація, трудова дисципліна, освіта, трудовий досвід, трудова мотивація тощо);
- психофізіологічна (здоров'я, працездатність, стать, вік, комунікабельність, конфліктність, психологічні та фізіологічні особливості тощо);
- особистісна (аналітичний склад розуму, потреби, здатності до лідерства, інтелектуальний рівень, відповідальність, нестереотипне мислення тощо);
- підприємницькі здібності (сформована трьома попередніми компонентами).

Всебічне розкриття творчих і трудових здібностей людини та створення умов для їхньої реалізації, безумовно, є запорукою результативних ринкових перетворень.

* Науковий керівник: д.е.н., доцент Петренко Н.О.

В умовах економічної нестабільності актуалізується необхідність формування цілісної системи управління трудовим потенціалом, розробки механізмів її організації та функціонування. Ця система, на думку Чернової Л.П., повинна мати багаторівневу структуру, що забезпечить ефективність її функціонування [3].

Трудовий потенціал та основні його характеристики вітчизняні науковці [4-6] пропонують розглядати на таких рівневих структурах як: мегарівень (міжнародний трудовий потенціал), макрорівень (трудовий потенціал країни), мезорівень (трудовий потенціал регіону, галузі), мікрорівень (трудовий потенціал підприємства), номорівень (трудовий потенціал домогосподарства), нанорівень (трудовий потенціал особистості).

Зважаючи на те, що трудовий потенціал виступає головним чинником соціально-економічного розвитку держави, особливої уваги сучасних управлінців потребує проблема модернізації регіональних систем управління трудовим потенціалом населення. Визначаючи ефективні напрямки управління трудовим потенціалом, суспільство не лише забезпечує власне відтворення, але й закладає базу для свого вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Осовська Г. В., Крушельницька О. В. Управління трудовими ресурсами: навч. посіб. К.: Кондор, 2003. 224 с.
2. Радько С. Г. Трудовой потенциал как социально-экономическая система и риски его управления. *Управление риском*. 2006. № 1. С. 55- 62.
3. Чернова Л. П. Управління трудовим потенціалом населення в умовах європейської інтеграції України. *Нова парадигма*, випуск 125. С. 16-22.
4. Лісун Я. В. Трудовий потенціал: теоретичні аспекти та особливості формування на мікро- та макрорівнях. Управління персоналом і економіка праці: теорія та практика: колективна монографія. Київ: ВД «Вініченко», 2014. С. 186-208.
5. Кравець І. М. Теоретико-методологічні аспекти дослідження рівневої та компонентної структури трудового потенціалу. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6. Т. 3. С. 255-258.
6. Пархоменко Ю. Ю. Управління трудовим потенціалом залізничних підприємств: теоретичні основи. *Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту»*. 2013. вип. 6. С. 36-43.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В.Д. Марусяк*

студент 21м-м групи

Уманський національний університет садівництва

Функціонування аграрних підприємств в умовах системних криз створює умови жорсткої конкуренції на ринку сільськогосподарської продукції, що змушує їх організовувати господарську діяльність задля досягнення оптимальних економічних вигод при мінімальних витратах. Суттєві зміни зовнішнього середовища вимагають від керівників аграрних підприємств оперативного реагування та прийняття ефективних управлінських рішень для організації належного ресурсного забезпечення виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції.

Загалом ресурсний потенціал аграрних підприємств – це економічна основа його розвитку, яка представлена низкою показників, що відображають наявні на підприємстві ресурси, а також їхні резерви, використання яких відбувається за особливих умов. Наявність на підприємстві ефективної системи управління ресурсним потенціалом сприяє його раціональному використанню у процесі виробництва високоякісної конкурентоспроможної продукції.

Процес управління ресурсним потенціалом підприємства розглядається як складне явище, оскільки для отримання повної інформації про їх кількісний та якісний стан необхідно проводити системні спостереження. Аналогічно є потреба здійснення досліджень для оцінки рівня ефективності власне процесу управління ресурсним потенціалом підприємства. Отже, для забезпечення ефективного розвитку підприємств аграрного сектора, необхідно сприяти оптимізації рівня ефективності управління ресурсним потенціалом.

Організація заходів, спрямованих на підвищення рівня ефективності управління ресурсним потенціалом, а також раціоналізації їх використання насамперед потребує проведення змін безпосередньої структури та складу ресурсів, тобто максимальної оптимізації їх якісного складу. Основним завданням щодо забезпечення підвищення показників ефективності управління ресурсним потенціалом в першу чергу є удосконалення процесів використання та управління наявною на підприємстві сукупністю ресурсів у контексті максимального збереження їх цілісності та взаємозв'язку. Загалом ресурси підприємства характеризуються сукупністю кількісних та якісних характеристик, а також спектром виконання комплексу функцій.

В умовах системних криз та реформ, аграрним підприємствам, власне їх керівникам особливу увагу необхідно акцентувати на поглибленні та розширенні кола досліджень сфери управління ресурсним потенціалом. Система ефективного управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств

* Науковий керівник: д.е.н., доцент Кустріч Л.О.

повинна характеризуватися високим рівнем адаптивності та гнучкості, зважаючи на умови ринку, задля організації процесу виробництва якісної сільськогосподарської продукції та забезпечення сталого, високоефективного, конкурентоспроможного розвитку підприємства. Відтак на основі проведених досліджень нами сформовано типову систему ефективного управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств, що містить 11 базових етапів:

1 етап: формування місії підприємства, тобто визначення базових пріоритетів господарської діяльності підприємства;

2 етап: визначення цілей, який забезпечує формування основних напрямків діяльності підприємства, виходячи із змісту його місії;

3 етап: формування стратегії діяльності підприємства, який передбачає планування діяльності підприємства на основі здійснення аналізу факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ;

4 етап: організація структури та складу ресурсного потенціалу підприємства: фінансове, матеріально-технічне, кадрове та інформаційне забезпечення діяльності підприємства;

5 етап: управління ресурсним потенціалом на основі застосування практичного застосування функцій, принципів та методів управління;

6 етап: оцінка ефективності управління ресурсним потенціалом, що здійснюється шляхом встановлення критеріїв досягнення ефективності управління, а також системного аналізу та оцінки ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства;

7 етап: досягнення рівня ефективності, що презентують такі економічні показники, як: рентабельність, прибуток, рівень інвестиційної привабливості;

8 етап: корегування процесу управління за результатами досягнення ефективності, що обумовлює визначення необхідних дій, що корегують процес управління, їх узгодження та затвердження;

9 етап: контроль: аналіз та моніторинг функціонування процесу управління ресурсним потенціалом підприємства;

10 етап: планування та визначення умов розвитку ресурсного потенціалу, який базується на плануванні змін щодо підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства;

11 етап: впровадження змін, що передбачає реалізацію необхідних організаційно-управлінських змін.

Напрями підвищення ефективності управління можна визначити за використанням основних ресурсів:

1. Матеріальні ресурси: оптимізація виробництва (зменшення простоїв та з мінімальними витратами ресурсів); оновлення обладнання та своєчасне обслуговування; ефективне управління запасами; чітке планування програми та послідовності виробництва.

2. Фінансові ресурси: ефективний фінансовий контроль та фінансове планування; оптимізація структури фінансування діяльності; координація фінансових підрозділів підприємства; розробка конкурентоспроможної фінансової стратегії, яка не суперечить загальній стратегії підприємства; моніторинг руху фінансових ресурсів.

3. Трудові ресурси: ефективна система стимулювання праці; аналіз кадрової політики та постійне її вдосконалення; забезпеченість трудовими ресурсами відповідно до потреб виробництва.

4. Інформаційні ресурси: створення системи збору, обробки та аналізу інформації; автоматизація цієї системи; моніторинг інформаційних ризиків.

Забезпечити ефективне управління, раціональне використання та відтворення ресурсів аграрних підприємств є можливим за гармонійної взаємодії наступних умов: економіко-соціальна доцільність співвідношення наявних на підприємстві видів ресурсів; застосування у процесі виробництва сільськогосподарської продукції прогресивних, екологічно безпечних та високопродуктивних технологій; забезпечення процесів збільшення (розширення, примноження), відтворення та оновлення ресурсного потенціалу.

Таким чином, ефективне управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств сприяє його розвитку та примноженню, що, відповідно, обумовлюється необхідністю реалізації концептуальних перспектив на основі сукупності заходів економічного, фінансового, організаційного та нормативно-правового характеру.

ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ РЕГІОНУ

Ю.М. Мельничук

кандидат економічних наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У ринковій економіці всі суб'єкти господарювання (як галузеві, так і територіальні) повинні мати повну фінансову свободу. Тільки в умовах вільних економічних відносин суб'єкти господарювання досягають найвищої ефективності. Фінансова автономія регіону є об'єктивною необхідністю формування нових фінансових відносин. Вона має розглядатися насамперед як економічний простір для діяльності підприємств на певній території на засадах фінансової ефективності, фінансової доцільності, як відносно самостійної соціально-фінансової системи відтворення. Фінансова автономія регіону означає можливість вирішення складних питань фінансового та соціального розвитку, які належать до компетенції відповідного рівня територіального управління на правовій основі, використовуючи фінансові, економічні та матеріально-технічні ресурси регіону, одночасно керуючи досягнутими результатами, задовольняючи потреби регіону з урахуванням національних інтересів. Фінансова незалежність регіону полягає насамперед у тому, що вона сприяє задоволенню, перш за все, внутрішніх потреб регіону та забезпеченню сталого розвитку національної економіки без субсидій та інших вигод. Незалежність регіонів багато в чому визначається ступенем їх автономії від джерел сировини і різних матеріалів, розташованих в інших районах, і особливо в інших країнах.

Тому, такий складний процес повинен мати високоякісну систему управління фінансовими засобами та джерелами їх утворення. Необхідність управління в фінансовій автономії регіонів обумовлена об'єктивними обставинами. Демократизація суспільного життя, ринкові відносини пробудили соціально-економічну ініціативу населення, підприємців, міських рад, громадських організацій. Фінансовою основою автономії територіально-адміністративного становлення є її розвиток відповідно до законів регіонального відтворювального процесу. Саме регіонально-відтворювальний процес визначає вертикальні та горизонтальні зв'язки і залежність, що є сутністю управлінського процесу.

В сучасних умовах активного розвитку ринкових відносин, глобалізації та диверсифікації міжнародних ринків альтернативним варіантом досягнення Україною конкурентоспроможного рівня на міжнародному рівні є ефективне управління розвитком регіону [1].

Таким чином, варто дати визначення менеджменту регіонального розвитку як науки про управління економічною ефективністю розвитку та розміщення людської діяльності на території відповідно до дії природних, соціальних, економічних передумов і факторів [2].

Кожний відтворювальний цикл, як і регіональна економіка в цілому має відкритий характер, що дозволяє регіону виходити на вирішення міжрегіональних проблем. Основною вимогою реалізації принципу фінансової незалежності території є її участь у територіальному поділу праці всієї республіки. Ось тут і проявляється необхідність менеджменту, для забезпечення раціонального розпорядження фінансами регіону. Передумовами фінансової самостійності регіону є насамперед перебудова економічних відносин, послаблення впливу центральних органів управління на формування стратегії і тактики функціонування територіально-адміністративних утворень і заміна лімітно-розподільчих відносин еквівалентними фінансово-економічними зв'язками та залежностями [3]. Важливою передумовою фінансової самостійності регіону є встановлення прямої залежності його фінансових можливостей від ефективності власного господарювання, а також фінансів держави. Основою фінансової самостійності регіону є його власність насамперед на природні ресурси. Її об'єктом є: земля, природні ресурси, підприємства матеріального виробництва, організація роботи закладів соціальної та духовної сфери (народної освіти, охорони здоров'я, торгівлі, громадського харчування, культури тощо), що розташовані на відповідній території і закріплені Законом України про власність. У загальному контексті виділяють дві форми територіального менеджменту: загальнодержавний і комунальний. До загальнодержавного відноситься управління власністю, що належить державі; під комунальним менеджментом розуміють управління власністю таких територій, як область, місто, район, село. Фінансова самостійність регіону (області) можлива лише при створенні законодавчих гарантій та відповідних нормативних положень, до яких слід віднести положення про регіональні планові розробки, регіональну фінансово-кредитну систему, регіональне програмне планування, регіональну інвестиційну

політику, взаємовідносини між суб'єктами регіональної власності, регіональне управління, регіональну систему оподаткування, ціноутворення, оплату праці.

Важливою умовою фінансової самостійності є наявність постійних джерел формування фінансово-економічних та матеріально-технічних результатів. Йдеться про встановлення довгострокових нормативів розподілу додаткового продукту, визначення компетенції територіальних органів управління у використанні місцевої продукції для формування внутрішньо регіонального ринку та забезпечення першочергових потреб соціально-економічного розвитку, участі регіону у зовнішньоекономічній діяльності, формуванні власних ресурсів для реалізації програм розвитку соціально-економічного середовища. Фінансова самостійність регіону – це стан регіональної системи, при якому органи місцевого самоврядування розробляють і здійснюють стратегію і тактику вирішення фінансових, соціальних, економічних та екологічних проблем регіонального розвитку[3].

Фінансова самостійність регіону повинна: забезпечувати досягнення всієї системи цілей розвитку господарства області; ґрунтуватися на принципах демократизації управління, що дозволить направити господарську активність всього населення даної області на використання наявних резервів; органічно вписуватися в економічну, політичну і організаційну структуру держави; бути гнучким, здатним перебудовуватися або добудовуватися з урахуванням специфіки розвитку кожного міста і району, розташованих в області.

Список використаних джерел

1. Гладкий О.В. Теоретико–методичні засади менеджменту регіонального розвитку як нового напрямку суспільно-географічних досліджень. 2011. URL: <http://Ekhsuir.Kspu.Edu/Bitstream/123456789/5510/1/%D0%9e.%20%D0%92.%20%D0%93%D0%Bb%D0%B0%D0%B4%D0%Ba%D0%B8%D0%B9.Pdf>

2. Булюк В. В. Особливості менеджменту контрактної діяльності в умовах транскордонної співпраці регіону. *Культура народів Причорномор'я*. 2011. №198, с. 210-212.

3. Melnychuk Yu. M. Application of systematic approaches to assessing the effectiveness of the bank in conditions of financial independence of the region. *Economies' Horizons*. 2019. no. 1(8), pp. 36–43.

4. Мельничук Ю. М., Школенко О.Б., Гуменюк А.В., Мельник В.В. Банківський депозит як напрямок активізації інвестиційної діяльності страховиків у страхуванні життя. *Фінансова та кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. №4, С. 41-48.

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

М.В. Півторак

*кандидат економічних наук, доцент
Білоцерківський інститут економіки та
управління «Університет «Україна»*

В умовах ринкової економіки витрати на виробництво і реалізацію продукції, що формують собівартість продукції – це найважливіший показник комерційної діяльності підприємств, що характеризує ступінь і якість використання трудових і матеріальних ресурсів, результати впровадження нової техніки, ритмічність виробництва, ощадливість у витрачанні засобів, якість управління.

Підприємство – це самостійний господарюючий суб'єкт, створений підприємцем або об'єднанням підприємців для виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг з метою задоволення загальних потреб та отримання прибутку [1, с. 325]. Таким чином, головний мотив діяльності будь-якого підприємства – це максимізація прибутку. Прибуток підприємства залежить від багатьох чинників, головними з яких є витрати виробництва та попит на продукцію, що виготовляється. Таким чином, якщо витрати являють собою один з найважливіших факторів, які обмежують розмір прибутку, то керівництву любого підприємства необхідно здійснювати постійний аналіз витрат та планування їх величини на майбутнє. Серед величезної кількості підприємств України можна виділити три їх групи в залежності від того, як вони ставляться до управління витратами [2, с. 73]:

1. Підприємства, які не рахують своїх витрат. На сьогоднішній день це невелика за чисельністю група.

2. Підприємства, головна ціль управління витратами для яких полягає у зниженні рівня витрат. Підприємства потрапляють до цієї групи через посилення конкурентної боротьби на ринку, через зменшення прибутку, через виникнення збитків. Ця група в Україні на сьогоднішній день є найчисельнішою.

3. Підприємства, мета яких – це збільшення обсягів продажу. Сюди потрапляють підприємства, які стурбовані проблемою собівартості. Вони, пройшовши через первинну стадію оптимізації витрат, підходять до зниження і планування собівартості професійно, тобто вони застосовують для цих цілей спеціальні методики. Однією з таких методик є розрахунок рівня беззбитковості. На сьогоднішній день ця група підприємств є найменшою за чисельністю.

Таким чином, необхідно прагнути до того стану, коли більшість українських підприємств буде належати до останньої, тобто третьої групи підприємств. Бо відомо, що навіть незначне на перший погляд зниження витрат може призвести до збільшення прибутку підприємства в декілька разів. Але збільшення прибутку можна досягти не лише за рахунок зниження витрат. Це можливо і за умови їх більш ефективного використання, тобто тоді, коли буде

збільшена віддача від цих витрат, зокрема з кожного їх виду.

На короткій дистанції найдоступніший спосіб управління витратами – це їх зниження. У середньостроковій перспективі для управління витратами використовується механізм мотивації, який полягає у прив'язанні оплати праці менеджерів до результатів роботи підрозділу. Завдяки цьому можна підвищити ефективність їхньої роботи.

Роль менеджменту витрат полягає в тому, щоб знайти та впровадити найефективніший спосіб виробництва продукції і не лише зараз, а й з урахуванням перспективи. Власнику підприємства небадуже, за допомогою якої величини витрат виготовляється продукція чи надається послуга. Навпаки, це питання його турбує в першу чергу, бо це головний чинник, від якого залежить розмір прибутку, який дане підприємство отримає в кінцевому рахунку.

Оцінка ролі витрат поступово змінюється в бік визначення ключової ролі управління витратами в забезпеченні ефективного розвитку будь-якого підприємства. Можна говорити про те, що управління витратами стає одним з найважливіших сегментів виробничого менеджменту. Також коло задач, що стоять перед фахівцями в даній області, постійно зростає.

Практика господарювання на українських підприємствах свідчить, що витрати сьогодні є суто об'єктом обліку, тоді як ринкові умови господарювання вимагають обов'язкового розгляду їх як об'єкта управління. Оптимізація рівня виробничих витрат повинна розглядатись як основа їхнього успішного функціонування, яка буде здатна забезпечити:

- рентабельність та прибутковість виробництва;
- високу конкурентоспроможність продукції, що виготовляється.

Визначення шляхів управління виробничими витратами – це багатоаспектна проблема, яка може мати безліч напрямів. Визначення пріоритетних напрямів у цій сфері зумовлене сучасними тенденціями розвитку і функціонування виробництва. Сьогодні такими тенденціями є:

- підвищення складності та якості продукції, що виготовляється;
- розширення та ускладнення процесів виробництва та робіт з обслуговування і управління виробництвом;
- автоматизація і механізація процесів;
- зниження трудомісткості виробництва;
- диверсифікація видів діяльності підприємств.

У результаті впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу, тотальної автоматизації і механізації виробництва частка прямих витрат у собівартості продукції постійно знижується. Отже, актуальним питанням стає пошук шляхів управління не прямими, а накладними витратами.

Характерними рисами сучасного підприємницького середовища є його складність, багатогранність, динамізм, дедалі більший рівень конкуренції та глобалізації. Забезпечення ефективності підприємницької діяльності за таких умов потребує постійного вдосконалення методів і техніки управління бізнесом. В першу чергу це стосується витрат. Саме від рівня й динаміки витрат залежать не лише фінансові результати окремих підприємств та їхніх

структурних підрозділів, а й ефективність формування національного доходу на рівні держави загалом.

Особливо актуальна проблема управління витратами на сьогодні для вітчизняних підприємств.

Спеціалісти й менеджери з обліку витрат несуть велику відповідальність з забезпечення такої системи управління витратами, яка б мала точні облікові дані, що необхідні для управлінських цілей, для визначення показників ефективності, прийняття стратегічних рішень щодо ціноутворення, складу продукції, технологічних процесів і розроблення нових виробів.

Нині одним з найефективніших методів економічних досліджень у науці управління є системний підхід, який розглядає об'єкт вивчення як частку цілого, і дає змогу краще уявити складні явища, а керівникам – зрозуміти організацію та ефективніше досягати цілей діяльності. Застосування системного підходу допомагає також глибше вивчити об'єкт, одержати повніше уявлення про нього, визначити причинно-наслідкові зв'язки між окремими частинами об'єкта. Головною ознакою системного підходу є динамічність, взаємодія і взаємозв'язок елементів, комплексність і цілісність. Зважаючи на те, яку роль відіграють витрати у розвитку підприємства і в забезпеченні інтересів цього власників, постає потреба побудови ефективної системи управління витратами підприємства, що є процесом розроблення і прийняття управлінських рішень за всіма аспектами їхнього формування й розподілу на підприємстві. При цьому важливо зазначити, що витрати є основною складовою показника ефективності діяльності підприємства – прибутку, тому побудову системи управління витратами слід розглядати як комплексну систему управління чинниками, що прямо або опосередковано впливають на розмір прибутку.

Система управління витратами підприємства має ґрунтуватися на найдосконаліших формах і методах контролю й управління витратами. Метою контролю є виявлення стану, а метою управління – забезпечення роботи, яка відповідає первісним планам. На сьогоднішній день досвід підприємств в організації системи управління витратами зводиться переважно до перевірок виробничих показників, фінансових результатів, стану майна. Але за умови економічної зацікавленості у кінцевих результатах необхідна така система управління, функції якої зумовлені ефективністю використання ресурсів.

Управління витратами на виробництво і реалізацію продукції – це складний процес, який означає по своїй суті управління всією діяльністю підприємства, оскільки охоплює вагу сторони виробничих процесів, що відбуваються. У вітчизняній практиці під управлінням витратами виробництва розуміється планомірний процес формування витрат на виробництво всієї продукції і собівартості окремих виробів, контроль за виконанням завдань по зниженню собівартості продукції, виявлення резервів і зниження.

Отже, правильно обрана система управління витратами дасть змогу забезпечити безперебійну, ритмічну і взаємоузгоджену роботу всіх підрозділів підприємства, що призведе до зростання фінансових результатів його діяльності.

Список використаних джерел

1. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент: підруч. / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К.: ЦУЛ, 2006. – 520 с.
2. Касьян В.В. Оперативне управління запасами як можливість створення регулярного менеджменту / В.В. Касьян // Науковий вісник ХДУ. Серія Економічні науки. Випуск 14. Частина 2, 2015. – С. 72-75.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В.І. Шатнюк*

студент 21м-м групи

Уманський національний університет садівництва

У сучасних умовах конкурентної економіки процес ефективного управління трудовими ресурсами набуває більшої чинності. Для забезпечення якості та конкурентоспроможності продукції, розширення ринкових можливостей, отримання додаткового доходу необхідно компетентно управляти трудовими ресурсами, визначати продуктивні етапи управління і, таким чином, використовуючи новітні наукові розробки та практичний узагальнений досвід вітчизняних та зарубіжних підприємств, створювати таку систему управління, яка буде найефективнішою на конкретному підприємстві. Процес управління людськими ресурсами на агропромислових підприємствах повинен мати комплексний характер, а не бути спрямованим на вирішення поодиноких аспектів.

Серед шляхів підвищення ефективності управління трудовими ресурсами підприємства слід виокремити такі:

1. Аналіз праці. На підставі даного аналізу визначають конкретні види робіт, які виконуються на окремих робочих місцях, підбирають працівників, встановлюють системи, форми і розміри оплати праці тощо. Основна мета аналізу праці – така її організація, щоб вона не потребувала надмірних фізичних, психологічних зусиль, була якісною й ефективною, приносила працівникам задоволення і сприяла розвитку їх особистих якостей та виробничої кваліфікації.

2. Автоматизація та організація робочих місць. Створення умов для високоефективної праці вимагає відповідного обладнання робочих місць працівників, їх планування, забезпечення оптимальних умов праці. Робочі місця повинні відповідати інформаційним, економічним, ергономічним, гігієнічним, естетичним, технічним та організаційним вимогам.

3. Мотивація працівників. Одним із резервів підвищення продуктивності праці є її мотивація, яка також є основним засобом забезпечення оптимального використання трудових ресурсів, мобілізації наявного кадрового потенціалу.

* Науковий керівник: д.е.н., доцент Кустріч Л.О.

Основна мета процесу мотивації – це отримання максимальної віддачі від використання наявних трудових ресурсів, що дозволяє підвищити загальну ефективність і прибутковість діяльності підприємства.

4. Соціальний захист та гарантії. Для кожного працівника важливим елементом трудової діяльності є впевненість у захищеності та підтримці з боку держави. Соціально-економічні заходи з соціального захисту, крім матеріального забезпечення та обслуговування, передбачають компенсаційні виплати, відшкодування, поновлення прав та інші соціальні гарантії, які можуть визначатися нормами не тільки права соціального забезпечення, а й інших галузей права – трудового, цивільного, адміністративного, фінансового та інших.

5. Чітка визначеність організаційної структури управління підприємством та обов'язків кожного працівника. Досвід великих зарубіжних підприємств свідчить, що організаційні рішення нерозривно пов'язані з концепціями загального розвитку підприємства. Забезпечення широких можливостей для підприємництва потребує посилення маркетингової діяльності підприємства, підвищення ролі стратегічного планування, тісної взаємодії між ланками організаційної структури підприємства.

Таким чином, організація та трудова дисципліна є шляхом до успіху підприємства. Сучасний бізнес передусім базується на управлінні. Якщо люди – це основа виробництва, то управління ними відіграє головну роль в діяльності підприємства. Адже від того як керівник здійснюватиме управління персоналом, безпосередньо будуть залежати результати господарської діяльності підприємства.

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

А.В. Яровий*

студент 21м-м групи

Уманський національний університет садівництва

Висока ймовірність виникнення та розвитку нестійкості в процесі діяльності аграрних підприємств формує специфічність умов управління у процесі ліквідації явищ, які заважають їх ефективному функціонуванню. Необхідно не тільки забезпечити економічну стійкість аграрного підприємства, але й створювати та підтримувати передумови його подальшого розвитку. Тому процес формування й забезпечення економічної стійкості аграрних підприємств потребує розробки певної концепції, яка має виконувати роль управління економічною стійкістю.

* Науковий керівник: д.е.н., доцент Кустріч Л.О.

Процес функціонування підприємств й підтримку їхньої економічної стійкості необхідно розглядати не тільки як елемент управління підприємством, а й як складову управління беззбитковістю його виробничо-комерційної діяльності. Це обумовлює необхідність розробки концептуального підходу до формування беззбитковості сільськогосподарського підприємства, який забезпечить досягнення, утримання та підвищення економічної стійкості підприємства.

З метою досягнення беззбитковості виробничо-комерційної діяльності сільськогосподарського підприємства необхідно скорочувати затрати на виробництво продукції. Насамперед, доцільно знижувати постійні витрати, оскільки їх вплив на беззбитковість більш істотний. Якщо в структурі затрат на виробництво продукції переважає частка постійних витрат, то для їх покриття необхідно реалізувати більше продукції для отримання більшої виручки, що призводить до збільшення межі беззбитковості та періоду її досягнення. При скороченні постійних витрат доцільно розглядати можливість зниження витрат з організації та управління виробництвом, як найменш «контрольованої» групи витрат, а також, враховуючи високий рівень капіталомісткості сільськогосподарської продукції, знижувати витрати на основні виробничі засоби. Враховуючи моральне і фізичне зношення основних засобів в більшості сільськогосподарських підприємств, витрати з їх утримання не відповідають ефекту від застосування. Крім того, загальна сума витрат обтяжується зайвими витратами, пов'язаними з утриманням основних засобів, які не експлуатуються (порожні тваринницькі приміщення), або експлуатуються після закінчення терміну їх корисного використання. Однак необхідно враховувати, що в результаті реалізації вказаних управлінських рішень не повинно статися значного скорочення виробничого потенціалу підприємства, порушення технологічного циклу, скорочення асортименту виробленої продукції та погіршення її якості.

Зниження змінних витрат відбувається, головним чином, при обґрунтуванні цін на придбані матеріальні ресурси, а також дотриманні режиму їх економії (нафтопродуктів, палива, мінеральних добрив). При цьому не повинна порушуватися технологія виробництва, знижуватися якість сировини і, як наслідок, погіршуватися якість виробленої сільськогосподарської продукції. У разі, якщо економія постійних і змінних витрат об'єктивно не можлива, або призводить до негативних ефектів, її можна компенсувати за рахунок підвищення ефективності використання виробничих ресурсів, тобто підвищувати продуктивність праці, матеріаловіддачу і фондівіддачу.

Ефективність використання виробничих ресурсів також залежить від технічного рівня виробництва. Величина виробничих потужностей підприємства визначає можливості випуску продукції. Відповідно, для досягнення беззбитковості необхідно забезпечувати оптимальний варіант завантаження виробничих потужностей сільськогосподарського підприємства. Необхідною умовою досягнення беззбитковості є збільшення виручки від реалізації продукції. Зростання виручки може бути забезпечене за рахунок збільшення обсягів виробництва і продажів, підвищення цін реалізації,

ефективної асортиментної політики, яка передбачає видозміну асортименту і структури продукції на користь більш прибуткових видів продукції. Але як цінова та асортиментна політика сільськогосподарського підприємства досить важко коригуються. Зокрема, цінова політика складно регулюється в силу нееластичного попиту на сільськогосподарську продукцію. У свою чергу, зміна асортиментної політики обмежується факторами природного та економічного характеру.

Враховуючи особливості асортиментної політики сільськогосподарського підприємства, з метою досягнення беззбитковості доцільно запропонувати принципово інший підхід до її регулювання (на відміну від орієнтації на види продукції, що приносять максимальний прибуток). У досягненні беззбитковості виробничо-комерційної діяльності визначальне значення має покриття постійних витрат (чим швидше вони будуть покриті, тим швидше буде досягнута беззбитковість діяльності). При цьому кожен вид виробленої та реалізованої підприємством сільськогосподарської продукції робить внесок у покриття загальних постійних витрат. Даний вклад характеризується рівнем маржинального доходу (маржі покриття), відповідно величині виручки від реалізації продукції після відшкодування змінних витрат. Маржинальний дохід служить джерелом покриття постійних витрат та отримання прибутку. Таким чином, чим більшу суму маржинального доходу буде приносити конкретний вид продукції, тим значимий буде його внесок в покриття постійних витрат та досягнення беззбитковості виробничо-комерційної діяльності підприємства.

Слід зазначити, якщо навіть виробництво продукції з високим рівнем маржинального доходу може бути недостатньо ефективним, такий вид продукції повинен по можливості зберігатися в загальній структурі асортименту. Це обумовлено тим, що при виключенні його з асортименту сума постійних витрат, яка покривалася за рахунок отриманого по ньому маржинального доходу, перерозподілиться між іншими видами продукції, що об'єктивно призведе до зниження як ефективності їх виробництва, так і ефективності виробничо-комерційної діяльності підприємства в цілому. Таким чином, при обґрунтуванні змін в асортименті продукції для сільськогосподарського підприємства доцільніше ранжувати види продукції за рівнем маржинального доходу, а не за критерієм максимізації прибутку і, якщо не існує обмежень природних або економічних чинників, змінювати структуру на користь тих видів продукції, які приносять максимальний маржинальний дохід.

Отже, на основі запропонованого концептуального підходу можна удосконалити й розробити нові методи досягнення беззбитковості, забезпечення економічної стійкості та підвищити тим самим ефективність сільськогосподарського підприємства.

СЕКЦІЯ 2

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ СТРАТЕГІЙ КРАЇН З ДИНАМІЧНИМИ ЕКОНОМІКАМИ

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

І.М. Герасимчук*

студентка ІІм-з-м групи

Уманський національний університет садівництва

Необхідність формування конкурентної стратегії підприємства набуває особливого значення в умовах глобалізації світової економіки. Тому дослідження стратегій та визначення їх пріоритетності для розробки власної конкурентної поведінки аграрних підприємств, аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на їх діяльність, механізму реалізації стратегій на світовому ринку та можливості застосування світового досвіду в умовах України стає все більш важливим.

Вагомий внесок у дослідження теорії конкуренції та вивчення конкурентоспроможності підприємства зробили вчені: Г.Азоев, Г.Армстронг, Г.Багієв, Л.Балабанова, І.Герчикова, Ф.Котлер, Дж.Б.Куїнн, Ж.Ламбен, М.Портер, Ю.Іванов, А.Дж.Стрікланд, А.А.Томпсон, Р.Фатхутдінов, О.Челенков, А.Юданов та інші. Але ряд теоретичних і практичних аспектів конкурентної поведінки потребують більш ретельної розробки з метою їх адаптації до умов глобалізації світового ринку, а також розробки рекомендацій щодо їх застосування в Україні.

Довготривала конкурентоспроможність підприємства залежить від того, наскільки воно зможе розвинути свої ресурси та компетенції, використати їх у відповідності з можливостями і шансами, які надаються навколишнім маркетинговим середовищем, змінами, які там відбуваються. Саме із поєднання специфічних для кожного конкретного підприємства ресурсів та компетенцій із існуючим потенціалом ринку може бути створений відповідний конкурентоспроможний потенціал, як основа успішної діяльності.

Одним з факторів, що визначають конкурентоспроможність підприємства, є конкурентоспроможність його продукції, яка прямо залежить від ціни на цю продукцію, її якості та безпечності. Все більше вітчизняних виробників продуктів харчування усвідомлюють важливість формування у споживача довіри щодо безпеки продукції.

Одним із шляхів забезпечення належної якості й безпеки продукції та формування у споживачів впевненості в цьому є розробка та сертифікація системи управління якістю та безпекою харчової продукції. Для аграрних

* Науковий керівник: к.е.н., доцент Пітель Н.Я.

підприємств України доцільною є подвійна сертифікація продукції: за вітчизняними та міжнародними стандартами якості. Але невиправдано низьким є рівень сертифікації українських виробів в системі міжнародних стандартів ISO та HACCP.

Дослідивши розвиток аграрних галузей в останні роки можна зробити висновок, що першочергові заходи щодо здійснення позитивних структурних зрушень та зміцнення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних аграрних підприємств мають відбуватися за такими напрямками:

1. Створення умов для залучення як вітчизняного, так і іноземного інвестиційного потенціалу на цілі модернізації виробництв відповідно до потреб забезпечення конкурентоспроможності.
2. Вдосконалення механізму мотивації до зниження енерговитрат на підставі прямих і непрямих форм стимулювання.
3. Запобігання нецільовому використанню активів українських підприємств шляхом встановлення більш жорсткої та персоніфікованої відповідальності керівництв підприємств за результати роботи.
4. Сприяння збільшенню доходів та підвищенню рівня життя населення як підґрунтя для забезпечення стабільного платоспроможного попиту.
5. Забезпечення національної економіки сучасною інформаційною інфраструктурою для мінімізації витрат виробничого процесу.
6. Проведення заходів серед населення щодо заохочення споживачів купувати вітчизняну продукцію, але належної якості та за прийнятною ціною.
7. Стимулювання впровадження на підприємствах систем сертифікації якості та безпечності виробництва харчових продуктів згідно з міжнародними стандартами, а також приведення національних стандартів у відповідність з міжнародними.

Стратегія управління на світовому ринку повинна спрямовуватися на виявлення такого сегменту зовнішнього ринку, вимоги до товару якого максимально співвідносилися б з вимогами внутрішнього ринку та спиралися на розвиток адекватного виробничого потенціалу і чітку державну політику регулювання експортної діяльності виробників, з одного боку, а з іншого — забезпечувала б вихід України на ринки розвинених країн світу за рівних умов доступу, що можна буде реалізувати в режимі СОТ.

Провідними факторами, які визначають стратегію та мету управління конкурентоспроможністю є насамперед вироблення системи економічних важелів, що забезпечують якість та ціну продукції. Перехід до ринкового господарського механізму вимагає від підприємств пошуку нових шляхів ефективного господарювання, збільшення обсягів, розширення асортименту та покращення якості продукції, забезпечення її високої конкурентоспроможності.

Водночас слід зазначити, що за умов теперішнього кризового стану галузі необхідна суттєва державна підтримка як в фінансовому, так і в організаційному відношенні, яка повинна здійснюватися на демократичних засадах з використанням механізму ринку і полягати в поєднанні вільного ринкового ціноутворення з підтримкою вітчизняних товаровиробників та розумним протекціонізмом. Натомість виробництво аграрної продукції не

стимулюється державою, а навпаки, обтяжлива податкова політика та високі процентні ставки за кредит не сприяють стабілізації та розвитку цієї галузі.

Розробка і впровадження економічного механізму розвитку аграрних підприємств, який поєднує механізми вільного ринку з державним регулюванням, дозволить підвищити ефективність їх функціонування і сприятиме підвищенню конкурентоспроможності.

РОЛЬ ІНТЕРНЕТ - ТЕХНОЛОГІЙ У МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВ - СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О. С. Загорний*

студент 21м-з групи

Уманський національний університет садівництва

В сучасних умовах глобалізації і технологічної інформатизації важливим фактором прибуткового функціонування та подальшого успішного розвитку багатьох підприємств - суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), є створення нових комплексних інформаційних баз. Із їх допомогою підприємство може отримати всю необхідну бізнес-інформацію для роботи на зовнішньому ринку.

Впровадження комплексного інформаційного забезпечення ЗЕД є дуже важливим і обумовлюється ключовою роллю інформації в усіх напрямках діяльності підприємства. Інформаційні технології мають всепроникаючий характер, тому безпосередньо сприяють розвитку суб'єкта ЗЕД.

За останні роки бурхливий розвиток інформаційних технологій дозволив сформуванню віртуального середовища зі специфічними рисами: можливістю динамічного ведення бізнесу, відсутністю територіальних і політичних кордонів, обмежень у просторі і часі. Ці властивості Інтернет - середовища трансформують і динамічно розвивають сучасні бізнес - процеси, дають додаткові можливості в їх оптимізації і підвищенні ефективності, створюють передумови для «перетікання» частини бізнесу, а подекуди і цілком у віртуальне середовище.

Інтернет – найсучасніший засіб маркетингових комунікацій. Всесвітня електронна мережа налічує мільйони користувачів різного віку, поглядів, віросповідання та потреб. Згідно з визначенням Американської асоціації маркетингу (АМА, American Marketing Association) Інтернет - маркетинг – це маркетингова діяльність, що ґрунтується на принципах Інтернету й електронної пошти та охоплює рекламу за допомогою банерів, електронної пошти, оптимізації у пошукових системах, електронної комерції та іншого інструментарію. Використання Інтернету також передбачає можливість здійснення зовнішньоторговельних операцій купівлі-продажу товарів, послуг,

* Науковий керівник: к.е.н., доцент Пітель Н.Я.

капіталу і проведення міжнародних розрахунків. Це глобальний електронний ринок.

За останні роки глобальна мережа Інтернет перетворилася в явище світового масштабу. Мережа, що донедавна використовувалася обмеженим колом учених, державних службовців і працівників освітніх установ у професійній діяльності, стала доступною для великих корпорацій, малих підприємств і навіть для індивідуальних користувачів. Глобальні масштаби мережі Інтернет є основою її активного використання учасниками ЗЕД.

Основними перевагами електронного бізнесу є: оперативність отримання інформації, особливо при міжнародних операціях; зниження невиробничих витрат (торгових витрат, витрат на рекламу, витрат, пов'язаних із сервісним обслуговуванням та інформаційною підтримкою споживачів); зникає потреба повторного підтвердження інформації і знижується вірогідність помилок при введенні інформації; зменшуються затрати, пов'язані з обміном інформацією, за рахунок використання більш дешевих засобів телекомунікації; більша відкритість компаній для споживачів.

Маркетологи зацікавилися використанням мережі, насамперед, через можливість диференціації та сегментації цільової аудиторії. Користувачі – це, передусім, платоспроможні люди зрілого віку.

Інтернет дає нові можливості для реклами підприємства, що працює на зовнішньому ринку. Реклама в Інтернеті може бути подана у двох видах: на сайті і зовнішня реклама. Сайтом називають сукупність веб-сторінок, об'єднаних за змістом, що навігаційно і фізично знаходяться на одному сервері. Банерна реклама передбачає розміщення банеру – це прямокутне графічне зображення, розташоване на веб-сторінці, яке містить гіперпосилання на сайт рекламованого підприємства. Для розсилання інформації різного виду використовують електронну пошту. Важливим засобом зовнішньої реклами в Інтернеті є використання конференцій.

Дієвим інструментом Інтернет - маркетингу виступає організація і проведення віртуальних виставок. Це умовно необмежений у часі і просторі захід, що реалізується за рахунок Інтернет – ресурсів. У рамках таких виставок організатор надає можливість учасникам на платних або безоплатних засадах розмістити у мережі на сайті виставки текстову інформацію, графічне, аудіо-або відеозображення експонатів. Такі дані розповідають потенційним контрагентам і зацікавленим відвідувачам про учасника віртуальної виставки, специфіку його діяльності, товари, послуги та технології. Це надає можливість відвідувачам виставки безкоштовно ознайомитися з інформацією та експонатами, наданими учасниками у вигляді віртуального стенду.

Використання Інтернету додає нові особливості й переваги порівняно з маркетингом, що ґрунтується на традиційних технологіях. Ось деякі з них:

- перехід ключової ролі від виробників до споживачів. Інтернет зробив для компаній реальною можливість привернути увагу нового клієнта лише за десятки секунд;

- глобалізація діяльності та зниження трансакційних витрат. Інтернет є глобальним засобом комунікації, що не має територіальних обмежень.

Електронна комерція дозволяє навіть найдрібнішим постачальникам досягти глобальної присутності та займатися бізнесом у світовому масштабі;

- використовуючи засоби електронної взаємодії, компанії можуть отримувати докладну інформацію про запити кожного індивідуального замовника й автоматично надавати продукти та послуги, що відповідають індивідуальним вимогам.

Таким чином, Інтернет є невід'ємним інструментом маркетингової політики у пошуку і здобутті інформації та створенні нових, повних та сучасних інформаційних баз для підприємств - суб'єктів ЗЕД.

УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ УКРАЇНИ

Л.В. Клименко

кандидат економічних наук, доцент

В.В. Демянчук

студент 21м-з групи

Уманський національний університет садівництва

Інтенсивний розвиток сучасних міжнародних економічних зв'язків забезпечується передусім тим, що національні системи регулювання більшості країн світу формуються навколо спільних принципів, норм і правил господарювання. Розвиток сучасної міжнародної торгівлі в останні два десятиліття відбувається на основі інтенсивних процесів створення спільного правового, організаційно-технічного, адміністративного простору, в рамках якого формуються організаційно-економічні механізми управління зовнішньою торгівлею окремих держав.

Вагомий внесок щодо дослідження системи управління зовнішньоторговельною діяльністю та її впливу на галузеву економіку здійснили вітчизняні та зарубіжні вчені: О.І. Мельник, Л.А. Мустафаєва, Т.О. Зінчук, С. Якубовський, А.С. Гальчинський, N. Adams, А.О. Босак, С. Циганова та інші. Попри комплексність отриманих результатів зарубіжними та вітчизняними вченими щодо забезпечення оптимального рівня системи управління зовнішньоекономічною діяльністю, особливої вагомості в сучасних умовах набувають проблеми та механізми регулювання конкурентних переваг в процесі зміни вектору національної інтеграції.

На нашу думку трансформація зовнішньої економіки має вирішувати два основних завдання: сприяти оптимальному розподілу факторів виробництва аграрного сектора економіки та забезпечувати економічне зростання національної економіки у глобальному просторі.

Нині перед Україною постала комплексна проблема розробка дієвої моделі участі у світових господарських процесах. Відповідно стратегічною метою розвитку економіки є створення відкритої економіки та забезпечення загальноєвропейської економічної інтеграції.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємств є важливою і невід'ємною сферою господарської діяльності економіки країни, яка за ефективного використання комплексу сучасного інструментарію та методичних підходів міжнародного бізнесу спроможна забезпечити відповідний технічний рівень виробництва, сертифіковану якість продукції у продовольчому секторі, підвищення фінансових результатів та ефективності господарювання.

Розмаїття наукових підходів до обґрунтування системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підтверджує її не лише актуальність, а й різноманітність та складність. Адже вона безпосередньо впливає на сільськогосподарське виробництво, стимулюючи чи, навпаки, стримуючи його економічне та соціальне зростання. Ефективність дії організаційно-економічного механізму функціонування в рамках аграрних формувань буде залежати від оптимального вибору інструментів, важелів та їх дієвості. Корегуючим фактором розвитку системи управління зовнішньоекономічною діяльністю у сільському господарстві є також особливості функціонування аграрного бізнесу на внутрішньому та зовнішньому продовольчому ринку.

Ми поділяємо наукові погляди В.П. Рябокони, О.М. Супрун, які стверджують, що функціонування аграрного сектору економіки і його виробничого сегмента в умовах євроінтеграційних змін потребує дієвих механізмів економічного регулювання. Для України ця проблема актуальна в силу неузгодженості ринкових і державних інститутів впливу на соціально-господарську систему [1, с. 6].

І.Г. Кириленко, В.Є. Івченко, В.В. Дем'янчук зазначають, що пріоритетність організаційно-економічного механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю у аграрному середовищі має полягати у формуванні такої системи управління, яка б сприяла не лише у виробництві продукції, а й змогла забезпечити населення країни якісними продуктами харчування власного виробництва відповідно до кращих стандартів продовольчої безпеки економічно розвинених країн [2, с. 35].

Досить ґрунтовним є науковий погляд Т. В. Марусей, яка стверджує, що організаційно-економічний механізм функціонування аграрних формувань на внутрішньому та зовнішньому продовольчому ринку є сукупністю організаційних і економічних елементів сільськогосподарського виробництва, які забезпечують максимально можливу стійкість підприємства на ринку збуту і отримання максимального прибутку від ринкової діяльності за мінімальних витрат [3, с. 42].

На підставі аналізу позицій багатьох учених, щодо змісту та сутності організаційно-економічного механізму, сформуємо власний погляд на його зміст. Організаційно-економічний механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю сільськогосподарських товаровиробників являє собою сукупність управлінських дій органів державної влади, господарського управління та контролю, органів суспільного нагляду та професійних організацій, що реалізуються ними спільно з сільськогосподарськими товаровиробниками у процесі експортно-імпортних операцій, валютних та інвестиційних процесів, міжнародних кредитно-розрахункових відносин, кооперації та спільної

підприємницькій діяльності й спрямовані на забезпечення стимулюючого впливу маркетингової системи аграрного бізнесу, виконання митно-податковою політикою регулюючої і фіскальної функцій, усунення недоліків чинних методик оцінки конкурентоспроможності товарного асортименту на міжнародному ринку та формування оптимальної системи збуту сертифікованого експортного товару.

В цілому роль агропромислового комплексу як багатофункціональної системи розвитку економіки слід розглядати, перш за все, з позиції чотирьох основних критеріїв [4; 5, С. 16]:

- Економічний – розвиток агропродовольчого ринку, макроекономічна стійкість, збільшення ємності ринку засобів виробництва, зовнішньоекономічні відносини, бюджетні відносини;

- Соціальний – підвищення якості життя, поліпшення демографічної ситуації, розвиток сільських територій, зайнятість населення, доходи сільськогосподарських виробників, збереження сільського укладу життя;

- Екологічний – безпечне харчування, збереження природного середовища, раціональне природокористування;

- Політичний – продовольча незалежність, внутрішня політична стійкість, політична незалежність.

Відповідно об'єктом організаційно-економічного механізму управління зовнішньоторговельною діяльністю аграрних формувань є система соціальних та економічних відносин, що складається в процесі виробничо-збутової діяльності між різними суб'єктами міжнародної господарської діяльності на різних рівнях управління.

Суб'єктами цього механізму виступають сторони управління зовнішньоторговельною діяльністю аграрних формувань, серед яких виокремлюють органи як державного рівня так і менеджмент на рівні кожної організації.

Отже, як і будь-яка система управління, організаційно-економічний механізм управління зовнішньоторговельною діяльністю аграрних формувань складається із двох підсистем: керуючої та керованої, між якими існує діалектичний взаємозв'язок.

Список використаних джерел

1. Рябоконт В.П., Супрун О.М. Ефективність функціонування та удосконалення механізмів економічного регулювання аграрного виробництва. Економіка АПК. 2012. № 6. С. 6-12.

2. Кириленко І.Г., Івченко В.Є., Дем'янчук В.В. Основні тенденції розвитку світового продовольчого ринку та виробництво продовольства в Україні. Економіка АПК. 2018. № 9. С. 34-45.

3. Марусей Т. В. Економічна сутність організаційно-економічного механізму функціонування сільськогосподарських підприємств підприємств на внутрішньому продовольчому ринку. Агросвіт. 2008. №23. С. 41–45.

4. Мустафаєва Л.А. Міжнародна конкурентоспроможність аграрного сектору України: теоретичний базис і проблеми розвитку / Л.А. Мустафаєва,

А.О. Босак // Вісник Національного університету "Львівська політехніка": збірник наукових праць /Національний університет "Львівська політехніка". Львів, 2016. № 851. С. 199-205.

5. Бородин И. Совершенствование методов оценки государственной поддержки сельского хозяйства. Международный сельскохозяйственный журнал. 2013. № 3. С. 14-17.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ США

Л.В. Клименко

кандидат економічних наук, доцент

Ю.В. Чепієвська

студентка 21м-з групи

Уманський національний університет садівництва

Сучасна світова глобалізація торговельних процесів актуалізує перед Україною низку завдань, пов'язаних із пошуком нових джерел конкурентоспроможності та створенням нових економічних партнерств, у взаємодії з якими наша держава могла б прискорити модернізацію національної економіки. А враховуючи той факт, що за час своєї незалежності Україна стала повноправним учасником глобалізаційного процесу, її зовнішньоекономічна політика ґрунтується на розбудові стратегічних відносин не тільки з окремими країнами, взаємодія з якими має важливе значення для розвитку національної економіки, але й організаційними об'єднаннями такими як Європейський Союз, Митний Союз РБ, РК; на рівні глобальних країн – США, Китай, Росія; на регіональному рівні – Туреччина, Білорусь та інші.

Економіка США – найкрупніша економіка в світі згідно показників ВВП, яка становить понад четверту частину світового ВВП.

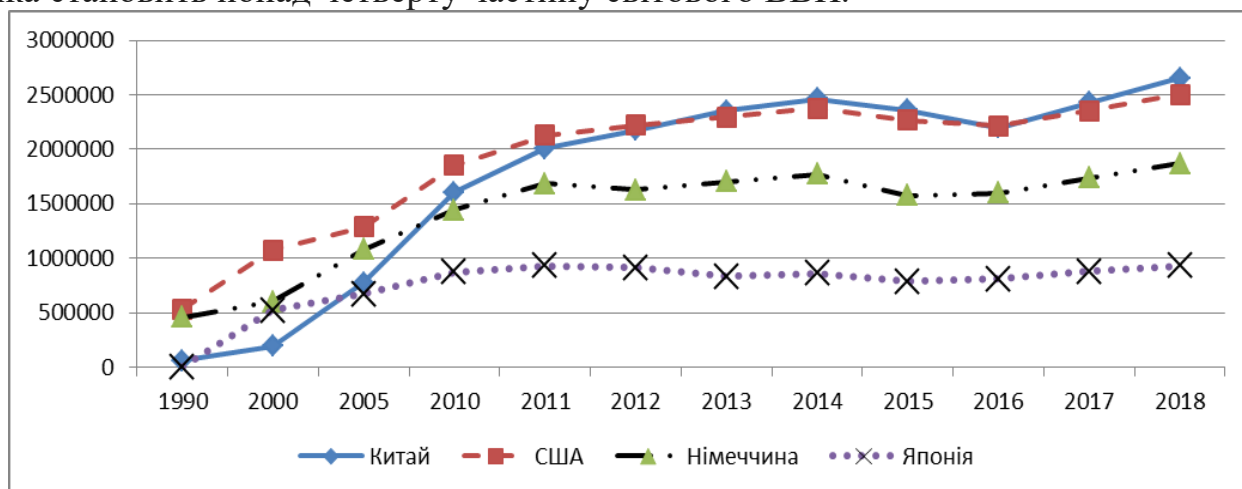

Рис. 1.1. Динаміка експорту товарів та послуг, млн. дол. США

Джерело: побудовано автором на підставі даних

Головна особливість економіки США – її диверсифікованість. Керівництво США протягом останніх десятирічь проводить політику лібералізму, переконуючи все світове співтовариство, що поглиблення фритредерства буде сприяти найбільш ефективному використанню ресурсів та максимізувати добробут у світовому масштабі. Найважливішими факторами стримування світового домінування США в першому десятиріччі XXI століття стала консолідація Європейського Союзу та піднесення Китаю на фоні встановлення уніфікованих правил глобальної економічної політики.

Нині у зовнішньоекономічній політиці уряд США орієнтуються на ряд національних пріоритетів, покликаних забезпечити лідерство країни у світовому господарстві. Серед них можна виділити наступні: стійкий економічний ріст країни; збільшення зайнятості; економія бюджетних засобів; регіональне і глобальне стратегічне домінування.

Державне управління зовнішньою торгівлею США здійснюється на державному та федеральному рівнях одночасно. Серед 14 міністерств Кабінету президента найбільший вплив на регулювання та розвиток зовнішньої торгівлі здійснюють – Державний департамент США (Department of State), Міністерство торгівлі США (Department of Commerce), а також його організаційний підрозділ – Адміністрація з міжнародної торгівлі США (ITA Organization).

Водночас, торговельно-економічними представництвами США за кордоном (економічними службами) опікується Комерційна служба США (U.S. Commercial Service), яка також входить до складу Міністерства торгівлі. Метою Комерційної служби США є надання допомоги американським компаніям, здебільшого малим і середнім підприємствам, щодо здійснення експорту та просування своєї продукції. До складу агентства входять понад 100 центрів з питань підтримки експорту на території Сполучених Штатів та понад 150 відділень в 89 країнах світу. Штат нараховує понад 1800 співробітників. Бюджет становить близько 23 млн. дол. на рік.

Допоміжними інститутами регулювання, які здійснюють значний вплив на політику США, особливо економічну, виступають підприємницькі союзи, які діють у різноманітних формах (галузеві й національні асоціації, торговельні палати та ін.).

Зовнішня політика США спрямована на обмеження імпорту готової продукції з одночасним наданням суттєвих преференцій фірмам і компаніям, що здійснюють імпорт стратегічно важливої сировини – нафти та газу. Також американці застосовують політику направлену на помірне збільшення експорту. Американські компанії активно співпрацюють з іноземними фірмами, створюючи спільний бізнес із зарубіжними партнерами як у Америці так і за її межами.

Найбільшими експортними партнерами США є Канада, Мексика, Японія, Велика Британія, Німеччина. Також проводиться широкомасштабна кампанія з подолання бар'єрів для іноземних товарів на ринках Японії, Китаю та інших індустріальних країн.

Як світовий економічний лідер США зацікавлені у двосторонніх та багатосторонніх угодах про вільну торгівлю (Bilateral Trade Agreements) і

сприяють їх укладанню. Двосторонні угоди про вільну торгівлю США підписано з 14 країнами світу. Багатосторонні угоди про вільну торгівлю діють у рамках регіональних економічних об'єднань: Dominican Republic-Central America-United States Free Trade Agreement (CAFTA-DR) – Угода про вільну торгівлю між Домініканською Республікою, країнами Центральної Америки та США; Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) – Асоціація Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва; Middle East Free Trade Area Initiative (MEFTA) – Середньосхідна зона вільної торгівлі; North American Free Trade Agreement (NAFTA) – Північноамериканська угода про вільну торгівлю; ASEAN Initiative – Асоціація держав Південно-Східної Азії; Free Trade Area of the Americas (FTAA) – Зона вільної торгівлі Американських держав; United States-Mexico-Canada Agreement (USMCA) – торговельної угоди між США, Мексикою та Канадою.

Однак за статистичними даними СОТ через активну протекціоністську політику США зовнішньоторговельна діяльність даної країни досить часто є об'єктом скарг та судових розглядів. Серед основних механізмів державного захисту товаровиробника в США використовують такі, як митні збори, квотні обмеження, технічні бар'єри тощо.

Імпорт деяких продовольчих товарів у межах тарифних квот здійснюється за прийнятними ставками, проте за їх межами – у досить перебільшених розмірах. Так, наприклад, митні збори на імпорту у США становлять на цукор – 2%, молочні продукти – 11%, м'ясопродукти – 5%. За межами квот вони становлять, відповідно, 129%, 70% і 26%.

Також характерним для США є зменшення тарифної ставки і збільшення квоти. Вважається, що квотні обмеження не досить часто використовуються у торговельній політиці США. Але саме в США застосували "нульову" квоту для захисту своїх компаній. Окрім того, доцільно зазначити і про досить специфічні вимоги для заборони імпорту, мотивовані начебто екологічною безпекою. Так, наприклад, США заборонили ввезення тунця з Мексики, Панами, Колумбії та Венесуели, з огляду на те, що при вилові цієї риби завдається шкода дельфінам.

Вагомою проблемою, з якою зіштовхуються іноземні товаровиробники на ринку США, є технічні бар'єри для імпорту, які мотивуються захистом та безпекою споживачів. Оскільки однією з особливостей США є неприйняття світових стандартів, у цій країні діє понад 2,5 тис. установ, які розробляють стандарти. Тому в країні, окрім світових стандартів, від іноземних товаровиробників, які бажають потрапити на американський ринок, вимагається відповідність товарів стандартам США. На практиці в США не приймають сертифікати походження ЄС, вимагаючи вказувати конкретну країну, де товар було вироблено. Для побутових електроприладів наявність сертифікату випробувань, видана незалежною американською фірмою, обов'язкова, а на вироби з текстилю, шкіри та хутра повинні наноситися спеціальні маркування з позначенням країни-походження, країни-виготовлення, фірми-розповсюджувача в США. Вимоги до маркування вина на федеральному рівні і в окремих штатах можуть відрізнятися досить суттєво і коштують досить

дорого. Обмежуючими є також санітарні та фітосанітарні заходи для ввезення сільськогосподарської та продовольчої продукції.

Визначальні позиції в зовнішньоекономічних зв'язках США займають транснаціональні компанії, які володіють мережею підприємств по всьому світу, з'єднаних кооперативними зв'язками. Рейтинг найбільших американських корпорацій очолили Apple і холдинг Berkshire Hathaway, третю позицію зайняла фінансова група JPMorgan Chase. При цьому зусилля США направлені на створення сприятливих інвестиційних, правових та економічних умов, щоб податки і платежі від діяльності ТНК залишалися в країні.

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙ ТНК НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Н. Я. Пітель

кандидат економічних наук, доцент

К. В. Сухецька

студентка ІІм-з групи

Уманський національний університет садівництва

Важливою умовою успішного розвитку будь-якої країни є інвестиційний чинник ТНК. Без нього не було б економічного зростання, оскільки іноземний капітал має позитивний ефект переймання досвіду ведення бізнесу, зростання конкуренції, забезпечення роботою працівників, а звідси впливає конкурентоспроможність товару, підприємства, галузі і національної економіки країни загалом.

Транснаціональні корпорації – це підприємства, що володіють виробничими активами, або контролюють їх в двох чи більше країнах [1]. Найчастіше такий контроль здійснюється через прямі іноземні інвестиції, але також можлива участь корпорації у зарубіжному виробництві за допомогою створення альянсу з іноземною фірмою (рис. 1).

Вплив прямих іноземних інвестицій транснаціональних корпорацій на економічний розвиток носить суперечливий характер. Адже роль транснаціоналізації в розвитку сучасної національної економічної системи України має як позитивні, так і негативні риси.

До позитивних рис можна віднести:

- доступ до більш якісних і дешевих продуктів,
- розвиток науково-технічної сфери,
- розширення інноваційної діяльності,
- якісний розвиток виробництва країни,
- посилення ролі держави в міжнародному просторі.

Що ж стосується негативного впливу ТНК на національну економіку, то це передусім: відтік капіталу, поступова руйнація національного економічного державного суверенітету та уникнення оподаткування.

Рис. 1. Схема впливу іноземних капіталовкладень на структуру економіки держави [2]

Досліджуючи вплив ТНК на конкурентоспроможність національної економіки, нами було проаналізовано надходження прямих інвестицій за країнами-інвесторами (рис. 2).

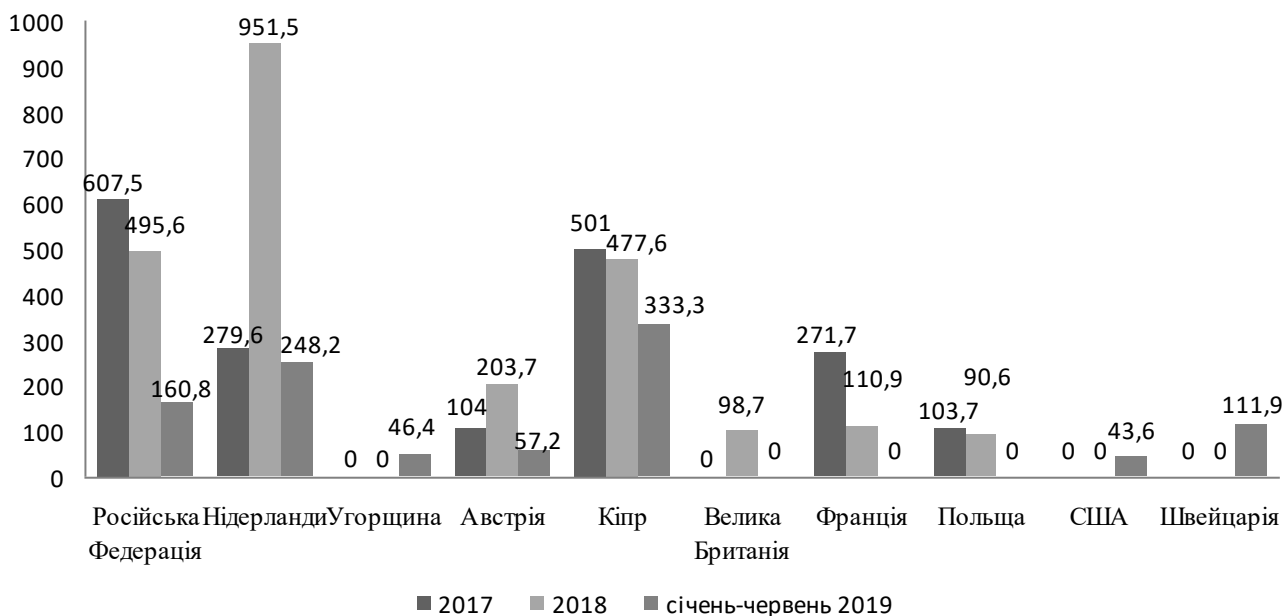

Рис. 2. Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну впродовж 2017-2019 рр., млн. дол. США*

Примітка. * – систематизовано і побудовано за матеріалами Державної служби статистики України [3]

Наведені матеріали ілюструють суттєве скорочення обсягів надходження прямих інвестицій в Україну у 2019 році. Така тенденція насамперед пов'язана з погіршенням інвестиційної привабливості країни на світовій арені, що, в свою чергу, залежить від нестабільної ситуації в політичному та економічному секторі.

В Україні впродовж 2019 року найбільшими ТНК, які вклали інвестиції в дочірні компанії, філіали та спільні підприємства вважаються наступні: McDonald's Corporation, Procter&Gamble, Shell, Coca-Cola, Nestle S.A. (рис. 3).

Дослідження науковців засвідчують, що вплив ТНК на національну економіку держави є перш за все позитивним, адже їх діяльність є важливою складовою розвитку економіки країни. «Реалізація переважно інвестиційних та контрактних стратегій ТНК сприяє формуванню вертикально інтегрованих корпорацій, територіально-галузевих кластерів, транснаціональних фінансово-промислових груп, міжнародних спільних підприємств, стратегічних альянсів і мережових структур. Як наслідок, в приймаючих країнах значно зростає інтенсивність конкуренції з боку іноземних підприємств, посилюється їхній вплив на конкурентну структуру ринків» [2, с. 75].

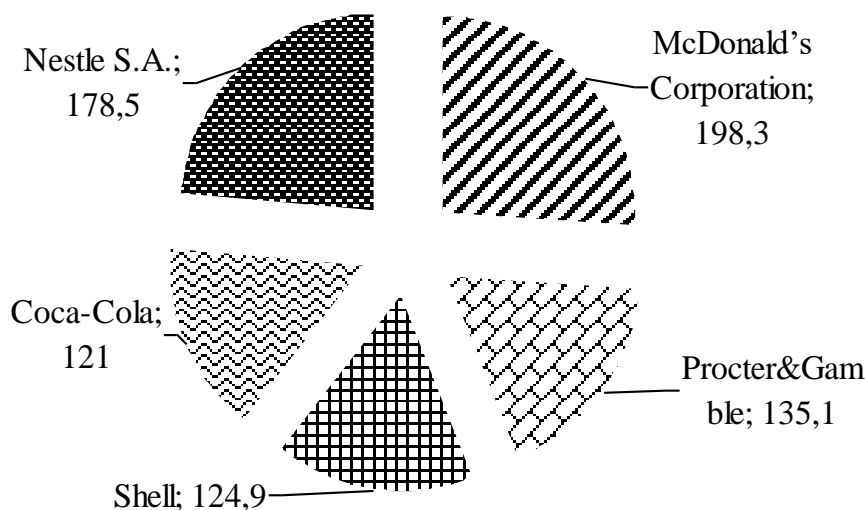

Рис. 3. Найбільші ТНК-інвестори України у 2019 р., млн. грн. [4]

Компанії, що випускають конкурентоспроможну на світовому ринку продукцію й орієнтовані переважно на експорт, значною мірою сприяють зміцненню зовнішньоторговельних позицій країни. Нарощування експорту пов'язане з поглибленням спеціалізації, що, у свою чергу, спричиняє збільшення обсягів виробництва. Відомим в економічній теорії є відношення: збільшення експорту країни на 1% зумовлює 0,1% приросту ВВП [2, с. 75].

Підсумовуючи зазначимо, що нині Україна недостатньо використовує потенціал і можливості ТНК для активізації розвитку вітчизняної економіки, тому що в країні присутній капітал лише 0,9% ТНК від загальної їх кількості в світі. Це вказує на необхідність створення сприятливого інвестиційного середовища для більш активного залучення іноземних інвестицій.

Список використаних джерел

1. Качур А.В., Могилко Д.М. ТНК та їх роль у сучасних міжнародних економічних відносинах. *Економіка і суспільство*. Випуск №19. 2018. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-9>
2. Келару І.О. Вплив інвестиційних операцій ТНК на структуру економіки України. URL: <http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2012/v1/1-2012-11.pdf> (дата звернення: 22.09.2019).
3. Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/inv_zd/nadh_pi/arh_nadh_pi_u.html (дата звернення: 22.09.2019).
4. 200 найкрупніших компаній. Рейтинги - Forbes Україна. URL: <http://forbts.ua/ratings/> (дата звернення: 22.09.2019).

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ УКРАЇНИ

Н. Я. Пітель

кандидат економічних наук, доцент

Р. Ю. Ткаченко

студент ІІм-м групи

Уманський національний університет садівництва

Незважаючи на значні потенційні можливості включення України у систему світового господарства, зараз на цьому шляху постають певні об'єктивні перепони. Це, насамперед, зниження темпів економічного розвитку країни, що є наслідком загальної кризи, яка охопила суспільне виробництво, низьким рівнем якості продукції, недосконалістю системи управління, відсутністю кваліфікованих спеціалістів у сфері зовнішньоекономічної діяльності, відсутністю досвіду ведення міжнародних економічних відносин. Усе це вимагає оперативної та докорінної зміни акцентів у зовнішньополітичній діяльності України щодо розвитку міжнародних господарських відносин.

В умовах ринкової економіки функціонування механізму активізації зовнішньоекономічних зв'язків України спрямоване, передусім, на реалізацію загальнодержавних інтересів. Це зумовлює зберігання певною мірою державної монополії на зовнішньоекономічну діяльність. Вона виявляється в конкретних методах державного регулювання, а саме: у прийнятті відповідних законодавчих актів, тарифів, системи оподаткування, укладення договорів, регулювання обсягу, структури, географії поставок, реєстрації суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, наданні їм ліцензій, рекомендацій щодо цін, пільгових кредитів, дотацій, встановлення митного збору та контролю тощо.

Основними факторами міжнародних економічних відносин України у галузях матеріального виробництва є встановлення прямих контактів між спорідненими підприємствами, створення спільних підприємств, міжнародних

господарських об'єднань, комерційних банків, центрів підготовки спеціалістів, розвиток форм технічного сприяння при будівництві господарських об'єктів. Ці напрями забезпечать участь України в міжнародному поділі праці, зокрема у поглибленні процесів предметної, подетальної, агрегатної, технологічної, міждержавної спеціалізації та кооперування виробництва.

В сучасних умовах динаміка розвитку сільського господарства має спадаючий характер, занепадають внутрішній і зовнішні ринки. Зниження активності внутрішнього ринку спонукає до поглибленої участі галузі в зовнішньому ринку. При цьому мова йде про участь на засадах підвищення конкурентоспроможності сільського господарства. В Україні проблемою, що заважає покращенню товарної структури експорту, залишається низький технологічний рівень експортоорієнтованих виробництв. Вітчизняне виробництво без власної масштабної модернізації неспроможне забезпечити внутрішній ринок високотехнологічним устаткуванням.

В Україні річні темпи приросту експорту продукції сільського господарства значно випереджають річні темпи експорту продукції харчової промисловості, що ніяк не відповідає продуктивним силам й особливо потужностям цієї галузі, які сьогодні використовуються лише на 1/3.

Управління й регулювання внутрішнього і зовнішнього ринку в аграрній сфері повинно спрямовуватися в таку площину, в якій би щорічні темпи приросту експорту продукції харчової промисловості випереджали щорічні темпи приросту експорту продукції сільського господарства, а не навпаки, як це маємо ми сьогодні. Саме такі співвідношення відповідають розвитку світової економіки й закономірно, щоб вони були властиві й аграрному сектору України, а обсяги експорту зростали завдяки не лише збільшенню фізичних обсягів продукції, а й глибині її промислової переробки та якості. Такі начала повинні становити як галузеву, так і державну політику, адже вони дають можливість уникнути деформації у зовнішньоекономічній діяльності аграрних галузей.

Недоліки нормативно-правової бази зовнішньоторговельного регулювання створюють сприятливі умови для зловживань, адміністративного засилля і корупції, сприяють тінізації зовнішньої торгівлі та перетворенню її на сферу зіткнення групових, кланових інтересів, які далеко не завжди відповідають загальнонаціональним пріоритетам. Все це суттєво обмежує можливості приведення зовнішньоторговельного режиму у відповідність з потребами економічного розвитку, нормами міжнародного торговельного права.

Суттєвою проблемою в розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні є недостатнє застосування технічних норм, стандартів та правил безпеки для захисту внутрішнього ринку від імпорту низькоякісної несертифікованої продукції, що негативно позначається на становищі внутрішніх виробників та споживачів. Незважаючи на досить розвинену законодавчу базу, не втрачає гостроти проблема проникнення на внутрішній ринок України низькоякісної та фальсифікованої продукції. Неврегульованим залишається і питання вилучення та утилізації неякісної й небезпечної для

здоров'я продукції, яка після «арешту» роками лежить на складах під митним контролем і за певних умов може знову потрапляти на ринок.

Потребує розв'язання й проблема фальсифікованої продукції під виглядом товарів відомих фірм та протидії ввозу модифікованих продуктів. Наше законодавство, на відміну від ряду країн, не зобов'язує виробників трансгенних продуктів вказувати походження таких товарів на упаковці. Прогалини в законодавстві дозволяють порушникам уникати покарання за реалізацію неякісних, або небезпечних товарів, внаслідок чого споживачі незахищені від продукції, яку іноземні виробники не можуть реалізувати на внутрішньому ринку у зв'язку з її невідповідністю чинним міжнародним стандартам.

Недостатньо враховуються в національному законодавстві й можливості впровадження сучасних санітарно-ветеринарних норм, стандартів охорони природного середовища, фітосанітарних та інших бар'єрів, спрямованих на протидію імпорту недоброякісних товарів. Незважаючи на певний прогрес у створенні правової бази для впровадження технічних і санітарних норм та стандартів, правил безпеки, відсутня надійна система контролю за реалізацією законодавчих актів, збережено чимало «білих плям» у сфері нетарифного регулювання. Слід переглянути багато стандартів і норм, оновлення яких сприяло б не тільки зведенню бар'єрів на шляху недоброякісного імпорту, а й стимулювало зростання конкурентоспроможності вітчизняних товарів та розширення зовнішньоторгових операцій.

Систематизація позицій вчених дозволила виділити найважливіші чинники розвитку зовнішньоекономічної діяльності, які є невідкладними для економіки України. Серед них наступні: підвищення якості товарів і послуг; вдосконалення системи стандартизації; виважена цінова політика аграрних підприємств; розвиток фінансування експортних операцій; дотримання підприємствами-суб'єктами міжнародного бізнесу основних принципів співробітництва: незалежності та суверенності, територіальної цілісності, комплексності та системності, законності, проблемності, узгодження інтересів, рівноправності, ієрархічності, самостійності, солідарності та концентрації; скорочення обсягів бартерних операцій; перехід до розрахунків із зарубіжними партнерами у вільноконвертованій валюті; оптимізація обліку і статистичної звітності про стан зовнішньоекономічних зв'язків; підвищення кваліфікації кадрів для зовнішньоекономічної сфери; вдосконалення маркетингової політики; менеджмент зовнішньоторговельних операцій на основі чітко розроблених правил, стратегій і тактичних підходів.

Для активізації зовнішньоекономічної діяльності в сільському господарстві дуже важливою є державна підтримка, адже в Україні в останні роки видатки на такі цілі дорівнювали близько 0,5% ВВП, тоді як в Угорщині – 1,8%, у Японії та ЄС – по 1,7%, у Чехії – 1,6%, у США – 1,5%, у Канаді – 1,3% і в Росії – 0,8%. У розрахунку на душу населення субсидії становили в Японії 566 дол., у США – 350, у ЄС – 336, у Канаді – 163, у Росії – 60, а в Україні – лише 33 дол. У цілому розвинуті країни щодня виділяють на підтримку конкурентоспроможності сільського господарства 1 млрд. дол. Зважаючи на це,

в Україні доцільно вивчити зарубіжний досвід підтримки окремих галузей сільськогосподарського виробництва і пристосувати його до потреб країни.

Вирішення цих і багатьох інших проблем зовнішньоторговельного сектора потребує великих затрат часу і ресурсів, проте вони є економічно обґрунтованими, оскільки розвиток та підвищення ефективності зовнішньої торгівлі є вагомим чинником довгострокового економічного зростання.

Таким чином, можна відмітити, що проблеми розвитку зовнішньої торгівлі України обумовлені, передусім, низьким темпом економічних перетворень. В умовах жорсткої конкуренції на світових ринках відставання від провідних держав збільшується; більш сильні конкуренти витісняють Україну на периферію світової економіки. Незважаючи на очевидні недоліки країна набула позитивного досвіду регулювання зовнішньоекономічної діяльності. В державних структурах і на підприємствах-експортерах сьогодні працюють більш висококваліфіковані фахівці. А уряд став приділяти більше уваги економізації зовнішньої політики держави. Як позитивний чинник можна відзначити створення рад та асоціацій експортерів, що формує передумови для проведення більш скоординованої експортної політики.

МОДЕЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Л.М. Старинець*

студентка ІІм-з-м групи

Уманський національний університет садівництва

Глобалізація та інтернаціоналізація бізнесу, лібералізація імпорту, проникнення на український ринок іноземних компаній – усе це значно ускладнило ринкову ситуацію, посилило конкуренцію в усіх сферах господарської діяльності та виявило необхідність у застосуванні стратегічних підходів з метою утримання конкурентних позицій на вітчизняному ринку і завоювання міжнародного ринку.

Стратегія – це комплексний план роботи суб'єкта бізнесу, що розробляється на основі творчого науково обґрунтованого підходу і призначений для досягнення довгострокових глобальних цілей. На сучасному етапі розвитку міжнародної економіки для українських підприємств загострюється необхідність стратегічного управління.

Розробку стратегії виходу на зовнішній ринок не можна сприймати як простий механізм проектування, адже намічена й впроваджена стратегії можуть істотно відрізнитися. Тому кожна компанія потребує індивідуально розробленої стратегії, адаптованої для умов існування та визначених пріоритетів розвитку. Жоден з окремо взятих процесів управління стратегією чи стратегічними можливостями не забезпечить сталої конкурентної переваги.

Для досягнення та утримання комерційної успіху підприємства змушені

* Науковий керівник: к.е.н., доцент Пітель Н.Я.

динамічно пристосовуватись до вимог мінливого бізнес-середовища, невпинно коригуючи свою стратегію і можливості.

Перспективна конкурентна стратегія не може бути побудована на стратегіях, які успішно використовувались у минулому. Успішні компанії – це ті, які фокусуються на нових концепціях, творчості та впровадженні прогресивних технологій. Підприємство може залишатися конкурентним лише у випадку, якщо воно досягає балансу між усіма факторами, що впливають на його конкурентоспроможність. Такий підхід вимагає залучення висококваліфікованих фахівців, формування стратегічних знань та застосування підходу системного мислення під час розробки і впровадження стратегії.

Компанія здатна швидко змінити стратегічний напрямок розвитку у відповідності до змін конкурентного середовища, за умови, що вона спроможна моделювати значну кількість стратегічних альтернатив шляхом комбінації уявних спонукальних процесів. Для швидкого впровадження необхідна комбінація процесів вертикальної, горизонтальної та перехресної перевірки, це дає можливість переконатись у правильності загальних дій та стратегій. Опанування зазначених складових вимагає від компанії застосування структурованої схеми розробки та впровадження зовнішньоекономічної стратегії й надає можливість:

- 1) визначати та обговорювати цілі розвитку компанії;
- 2) поширювати та застосовувати знання як в компанії, так і за її межами;
- 3) формулювати стратегії у найбільш оптимальному для компанії розрізі, де існують стратегічні знання;
- 4) оперувати показниками оцінки діяльності, індикаторами ведення бізнесу, які регулярно оновлюються у відповідності до системи цінностей підприємства та його цілей;
- 5) коригувати стратегії з метою усунення або пом'якшення конфлікту цілей між структурними підрозділами;
- 6) мінімізувати збіг стратегій та марнування зусиль при виході на міжнародний ринок.

Процес виходу на зовнішній ринок включає п'ять етапів:

- 1) аналіз зовнішнього середовища;
- 2) рішення про доцільність виходу на зовнішній ринок;
- 3) рішення про те, на який ринок виходити;
- 4) вибір методів виходу на зовнішні ринки;
- 5) вибір структури комплексу маркетингу.

Ретельний аналіз середовища міжнародного маркетингу є основою успішного моделювання конкурентної стратегії при розробці програми виходу фірми на зовнішні ринки. При цьому необхідно вивчити інформацію щодо рівня економічного розвитку країни, яка приваблює фірму з її товаром, концепцію регулювання зовнішньоекономічної діяльності, політичну систему, культурні та релігійні традиції, мову спілкування, географічні особливості тощо.

Отже, в умовах інтеграції економіки України до світового господарства

найважливішим завданням підприємства є постійне удосконалення методів адаптації виробничо-технологічної й організаційно-структурної політики, моделювання ефективної конкурентної стратегії, а також пошук новітніх маркетингових підходів до сучасних умов міжнародного бізнесу.

УДОСКОНАЛЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Ю.Л. Халахур

*кандидат економічних наук, старший викладач
Уманський національний університет садівництва*

Розвиток ринкової економіки, поступове охоплення України глобалізацією пов'язані із загостренням конкуренції між товаровиробниками. Це вимагає постійного контролю за конкурентоспроможністю продукції відповідно до вимог зарубіжних маркетингових сегментів. Нині в світі зростає попит на продукти харчування й Україна, зважаючи на багаті природні ресурси, є однією з країн, які можуть його забезпечити. Проте, економічна та політична нестабільність, наявність різного роду ризиків, з якими зустрічаються підприємства-експортери, низькі параметри якості виробленої продукції не сприяють їх здатності конкурувати зі світовими виробниками продовольства та забезпечувати відповідний рівень прибутків.

За ринкових умов господарювання поняття „конкурентоспроможність” є одним із головних, оскільки поєднується з економічними, науково-технічними, маркетинговими та іншими можливостями підприємств, галузей, чи країни загалом. Це основний критерій експорту конкретного виду товару, від нього залежить здатність реалізовувати продукцію в умовах жорсткої конкуренції, що розгортається між районами, містами, регіонами та окремими сегментами світового ринку. Формування конкурентоспроможності відбувається на початковій стадії виробництва й закінчується кінцевим виходом продукції.

Рівень конкурентоспроможності на внутрішньому ринку не гарантує забезпечення глобальної конкурентоспроможності підприємства. Конкурентоспроможність продукції переробних підприємств АПК починає формуватися ще на стадії виробництва сировини. Продукція сільськогосподарства – це джерело забезпечення виробничих потужностей та роботи переробної галузі, яка, в свою чергу, є традиційним каналом збуту для сільськогосподарських виробників. Ринкові умови господарювання змушують переробні підприємства самостійно займатися пошуком сировини. За таких умов конкуренція може спостерігатися не лише за ринки збуту готової продукції, а й за сільськогосподарські ресурси, деякі види яких можуть бути в обмеженій кількості. Скорочення виробництва продовольчої сировини прямо впливає на кінцеві результати господарювання переробних підприємств.

Альтернативою використання сировини вітчизняного виробництва є її імпорт. Імпортована сировина теж може мати низькі якісні параметри та

містити в собі трансгенні речовини. Наявність у ній пестицидів і агрохімікатів повинно перебувати у межах норми, що має підтверджуватися відповідними сертифікатами. Тому важливо перевіряти її за науково-обґрунтованими критеріями та стандартами, оскільки це має вирішальне значення для завоювання конкурентних позицій.

Конкурентні переваги – це наслідок особливостей виробництва, стратегій, досвіду, які є специфічними для конкретного підприємства й не доступними для іншого. Сталі конкурентні переваги підприємств переробної промисловості АПК України можна одержати та утримати за рахунок використання стратегічних видів ресурсів, що є мобільними та здатними відтворюватися

За умов поглиблення інтеграції української економіки в глобалізаційний простір традиційні методи підвищення конкурентоспроможності вже не є достатньо дієвими. На даному етапі здобути переваги в боротьбі з конкурентами допоможуть демократичні методи економічного розвитку, екологічна безпека виробництва, вкладення коштів в інтелектуальний розвиток нації. Формування міжнародної конкурентоспроможності, перш за все, повинно здійснюватись із урахуванням смаків іноземних споживачів. Деяко подібними є вподобання споживачів колишніх республік Радянського Союзу, проте абсолютно різними вони можуть бути порівняно з іншими країнами Європи, Азії, що повинно відображатись у виробничому процесі.

Нині в усьому світі дедалі більше уваги приділяється екологічній складовій харчування. На світовому продовольчому ринку сформована маркетингова ніша екологічно чистої продукції (без використання генномодифікованих організмів та хімічних сполук), що необхідно брати до уваги й українським товаровиробникам. Її ознаками вважаються екологічно якісні товари та упаковка без вмісту шкідливих для здоров'я людини компонентів, а також технологія виробництва кінцевого продукту та сільськогосподарської сировини, яка повинна бути максимально безпечною для навколишнього середовища.

Постачальники продовольства, виробленого за екологічно чистими технологіями, можуть розраховувати на отримання виручки, яка покривала б виробничі та реалізаційні витрати. Регуляторні заходи, метою яких є застосування торговельних обмежень щодо продукції, яка не відповідає вимогам стандартів якості, можуть бути передумовою забезпечення конкурентних переваг українських виробників.

Отже, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних продовольчих товарів на зовнішньому ринку є не лише проблемою переробних підприємств, а й сільськогосподарських, оскільки її формування починається ще на стадії виробництва сировини. Активними гравцями на міжнародному ринку можуть бути підприємства, які мають сталі конкурентні переваги перед іншими товаровиробниками. Довготривалий ефект можливий за умови постійного їх відтворення, удосконалення й унікальності поєднання, а також неможливості копіювання конкурентами.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

О.О. Школьній

*доктор економічних наук, професор
Уманський національний університет садівництва*

Економічна лібералізація та вплив глобальних ринкових чинників змушує здійснювати пошук шляхів зміцнення конкурентних позицій аграрних формувань. Конкурентоспроможність аграрних підприємств визначається їх здатністю завойовувати цільові маркетингові ніші та утримувати ринкову частку.

Міжнародна конкурентоспроможність підприємств, за існуючих ринкових обмежень, відображається можливостями втримувати переваги щодо конкурентів, постачати продукцію та надавати послуги суб'єктам підприємництва глобальних маркетингових ніш упродовж тривалого періоду, забезпечуючи високий рівень рентабельності, здійснюючи технологічне оновлення, за умов підтримки або збільшення світової частки експорту. Серед факторів управління конкурентоспроможністю підприємства О. М. Лозовський виділяє внутрішні (організаційно-правова форма підприємства, його структура, науково-технічний рівень виробництва, соціальний потенціал, культура, ресурси, психологічний клімат у колективі, налагодженість мереж постачання, діловий імідж) та зовнішні чинники (ринок товарів, технологій та робочої сили; фондовий ринок; виробниче середовище; науково-технічний рівень; соціальне середовище; державне регулювання) [1, с. 152].

Управління конкурентоспроможністю підприємств тісно пов'язане із стратегічним позиціонуванням. В. В. Вітвіцький та Ю. О. Авраменко вказують на такі стратегічні цілі суспільства щодо управління продуктивністю і конкурентоспроможністю в аграрних підприємствах: економічні (економічний розвиток та зростання, забезпечення цінової стабільності, економічна свобода, оптимізація зовнішньоторговельного балансу); соціальні (недопущення бідності та забезпечення здоров'я нації, підвищення життєвого рівня та збільшення тривалості життя, гарантування повної зайнятості та оптимізація вікового складу населення, соціальна забезпеченість та оптимальна структура населення) та екологічні (зниження рівня забруднення навколишнього середовища, збереження та примноження флори і фауни країни, збільшення площі заповідних зон) [2, с. 102].

Серед заходів щодо забезпечення конкурентних переваг підприємств з метою досягнення необхідного рівня їх конкурентоспроможності Т. М. Халімон виділяє такі [3, с. 60]:

- формування оптимальних ланцюгів цінностей;
- ефективне управління інноваційною діяльністю;
- орієнтація на потреби споживачів товарів та послуг;
- залучення інноваційних комунікаційних технологій для налагодження зв'язків з клієнтами;
- синхронізація процесів у технологічній та управлінській сферах.

На нашу думку, конкурентоспроможність аграрних формувань можна оцінити на основі порівняння значень таких індикаторів:

прямих показників

- рівня відображення потреб та вподобань споживачів вітчизняного та світового ринків;
- якісних характеристик продукції та послуг;
- частки продажу комерційно перспективної продукції;
- ринкової частки;
- рівня видатків з розрахунку на одиницю продукції;
- рівня реалізаційних цін;
- суми прибутку з розрахунку на одиницю виробленої продукції (зокрема інноваційних товарів);
- суми отриманого прибутку, темпів економічного росту, норми прибутку та рівня рентабельності;
- рівня ресурсовіддачі (обсягу випуску, суми доходу від реалізації, прибутку, доданої вартості з розрахунку на одиницю вартості економічних ресурсів);
- темпів росту експорту продукції (зокрема з інноваційними параметрами);
- інтегральних показників конкурентоспроможності;

непрямих показників

- рівня технологічних, інвестиційних та інноваційних змін;
- ефективності стратегічного позиціонування;
- рівня диверсифікації;
- обсягів виробленої та реалізованої продукції, рівня товарності;
- питомої частки окремих видів продукції в обсягах прибутку та продажу;
- рівня кваліфікації персоналу;
- рівня врожайності сільськогосподарських культур та продуктивності худоби;
- структури витрат, питомої частки видатків на стимулювання збуту продукції;
- питомої частки продукції, виробленої згідно вимог екологічного підприємництва.

Таким чином, конкурентоспроможність аграрних формувань визначається їх здатністю перемагати конкурентів при постачанні продукції та наданні послуг економічним суб'єктам цільових маркетингових ніш на довгостроковій і прибутковій основі за даних юридичних та адміністративних обмежень.

Список використаних джерел

1. Лозовський О. М. Управління конкурентоспроможністю як складова менеджменту підприємства. *Економічний простір*. 2018. №130. С. 149-157.
2. Вітвіцький В.В., Авраменко Ю.О. Управління продуктивністю та конкурентоспроможністю аграрних підприємств у контексті соціально-економічних цілей розвитку. *Економіка АПК*. 2018. №5. С. 100-109.
3. Халімон Т. М. Концептуальні засади управління конкурентоспроможністю підприємств. *Інтелект XXI*. 2017. №3. С. 57-63.

СЕКЦІЯ 3

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

УДОСКОНАЛЕННЯ АУТСОРСИНГОВИХ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ У ПОП «ЗОРЯ» ТРОСТЯНЕЦЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Н.О. Ільченко

студентка 21м-л групи

Н.О. Вернюк

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Розвиток сільського господарства України зумовлює зміну пріоритетів у діяльності суб'єктів господарювання. Необхідним для сільськогосподарських підприємств є обґрунтування та запровадження в практику управління новітніх підходів до раціоналізації функціонування їх економічного змісту, серед яких чільне місце посідає логістика.

Логістика – це планування, управління, контроль і регулювання руху матеріальних і пов'язаних із ними інформаційних потоків в просторі і часі починаючи від їх первинного джерела і закінчуючи місцем кінцевого споживання [3]. У вузькому значенні слово «логістика» утворює систему управління товарорухом.

Логістика проникає в усі сфери діяльності підприємства, тому, щоб кінцевий продукт був конкурентоспроможним, необхідно, щоб всі учасники логістичного ланцюга розглядали логістику не як серію окремих видів діяльності, а як єдину інтегровану систему, яка дозволяє їм спільно працювати і досягати мінімізації всіх видів витрат.

В сучасному світі досягають успіху лише ті підприємства, які, оптимізуючи операційні витрати при збереженні високої якості товарів і послуг, ведуть бізнес найефективнішим способом. Однією з найбільш успішних бізнес-моделей, які дають можливість добитися конкурентних переваг, є аутсорсинг.

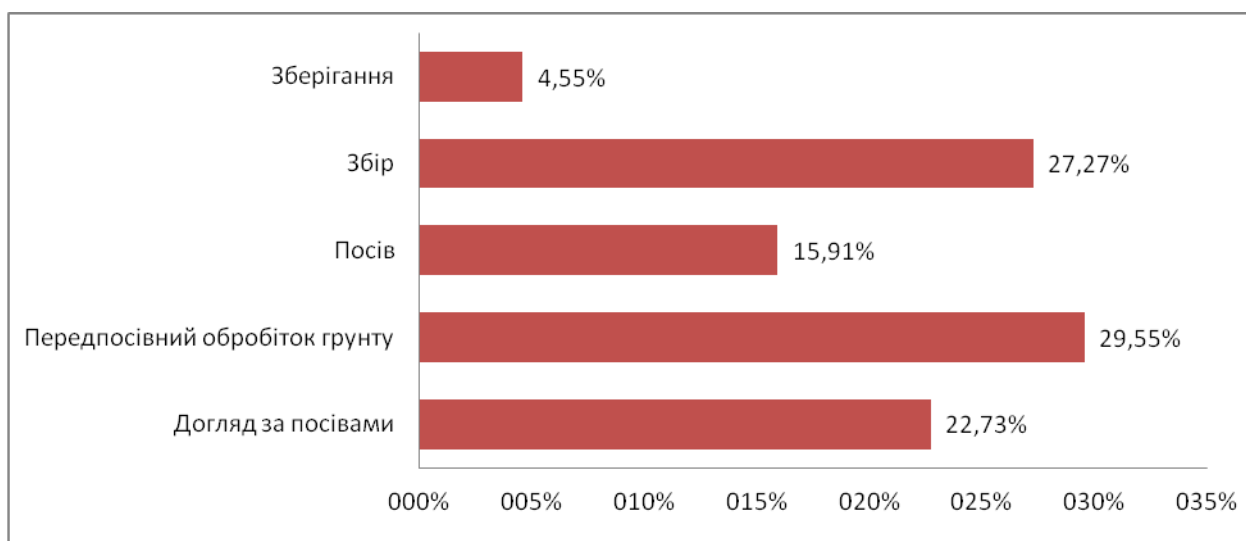
Аутсорсинг – це передача неосновних функцій підприємства і всіх пов'язаних з ними активів в управління професійному підряднику (аутсорсеру) [1].

На сучасному етапі розвитку значної актуальності набуває розгляд застосування аутсорсингу у логістиці, як одного з чинників збалансованого управління матеріальними та супутніми потоками на всіх етапах виробництва продукції з метою оптимізації витрат і часу. Адже саме логістика займається питаннями постачання сировини на підприємство, рухом напівфабрикатів всередині підприємства, транспортування готової продукції на склади та доставку товарів покупцям.

Аутсорсинг в логістиці полягає в передачі логістичних процесів третій

сторони. В якості останньої може бути, як одна фірма, так і група компаній. Суть даної послуги полягає в зменшенні витрат підприємства на логістику, при реалізації поставок продукції завдяки залученню одного або декількох професіоналів – логістичних операторів [2].

Аналізуючи ефективність аутсорсингу, найчастіше порівнюють фактичні показники діяльності підприємства до і після його впровадження. Отже рішення про використання аутсорсингу має бути розглянуте та обґрунтоване в кожному конкретному випадку. Згідно з проведеними дослідженнями для ПОП «Зоря» існує близько 44 компаній (логістичних операторів різних рівнів) по всій Україні, які можуть надати послуги по зберіганню (4,55%), збору (27,27%), посіву (15,91%), передпосівного обробітку ґрунту (29,55%) та догляду за посівами (22,73%) у Вінницькій області (рис.1).

**Рис. 1. Ринок логістичного аутсорсингу для ПОП «Зоря»
Тростянецького району Вінницької області**

Розглянувши можливість впровадження аутсорсингу у виробничу сферу для ПОП «Зоря» з метою проведення механізованого обробітку сільськогосподарських угідь, а саме використання машинно-технологічних станцій аутсорсингової компанії, дозволить підприємству відмовитися від витрачання коштів на закупівлю дорогої техніки та обладнання, а також уникнути витрат на її самостійне сервісне обслуговування.

Підприємства, які працюють на внутрішньому ринку аутсорсингу мають різні логістичні обмеження й можливості. Серед основних логістичних операторів, які надають аутсорсингові послуги нами виділено ті, що готові надати дві і більше послуг для ПОП «Зоря», а результати аналізу згруповано у табл. 1.

Враховуючи те, що вартість аутсорсингових послуг різних логістичних операторів майже не відрізняється, доцільним буде пошук однієї компанії, яка зможе виконати усі необхідні нам операції.

Аналіз логістичних операторів, що надають аутсорсингові послуги

Назва компанії	Передпосівний обробіток ґрунту	Посів	Догляд за посівом	Збір
ПП "УКР-ЛІТ-АГРО"	✓	✓	✓	✓
ТОВ "АГРОСПЕЦТРАНС 888"		✓		✓
ТОВ "НФМ АГРО"	✓	✓		
ДП "ПНТК"	✓		✓	
ТОВ "АГРОГРУП."	✓		✓	
СТОВ "АГРОКО"	✓	✓		✓
ТОВ "ЮГАВІА"			✓	✓
ТОВ "ЕРІДОН ТЕХ"	✓	✓		✓
ТДВ "АГРОНИВА"			✓	✓
ТОВ "АГРО-КЛАСІК"	✓	✓		
ТОВ "СІЕЙТІ"	✓	✓	✓	
ПРАТ "УКРЗЕРНОІМПЕКС"			✓	✓

Тому що співпраця лише з одним логістичним оператором сприятиме:

- підвищенню прибутковості;
- застосуванню передових технологій;
- гнучкому використанню трудових ресурсів;
- мінімізації витрат на інвестиції в устаткування і програмне забезпечення;
- збільшення прозорості економіки підприємства;
- зменшенню проблеми із документацією;
- скороченню операційних витрат за рахунок зростання ефективності прийнятих управлінських рішень.

Отже, лідером серед наведених логістичних операторів є ПП «УКР-ЛІТ-АГРО», яке готове надавати повний комплекс послуг для досліджуваного підприємства.

Підводячи підсумок, можна стверджувати, що використання аутсорсингу в логістичній діяльності сільськогосподарських підприємств сприятиме оптимізації та зменшенню витрат, пов'язаних з виробництвом, транспортуванням, зберіганням, переробкою та доведенням до споживачів продукції найвищої якості.

Список використаних джерел

1. Аникин Б.А. Аутсорсинг: создание высокоэффективных и конкурентоспособных организаций [Текст] : учеб. пособие / Под ред. проф. Б.А. Аникина. – М: ИНФРА-М, 2003. – 187 с.

2. Бравар Жан-Луи. Эффективный аутсорсинг: понимание, планирование и использование успешных аутсорсинговых отношений / Ж-Л. Бравар, Р.Морган; пер. с англ. В. Денисов. – Д.: Баланс Бизнес Букс, 2007. – 260 с.

3. Смирнов І.Г. Логістика: просторово-територіальний вимір. – К.: ВГЛ Обрії, 2004. – 335 с.

ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ ЯК ЗАСІБ СКОРОЧЕННЯ ВИТРАТ НА ЛОГІСТИКУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

К. М. Козак

студент 21м-л групи

Уманський національний університет садівництва

Новітні технології вносять суттєві корективи у логістичний менеджмент. Зокрема це стосується систем трекерів для транспортних засобів, що застосовуються для реєстрації пройдених відстаней, аналітичних програм, які інформують про поставки, товарні запаси чи витрати компанії, спеціальних датчиків, які повідомляють, коли частина обладнання потребує обслуговування тощо.

Слід вказати на те, що традиційно логістика, як правило, відставала на арені інноваційних технологій. Це пояснюється тим, що щоденні логістичні операції більшою мірою були орієнтовані не на цифрові, а на фізичні процеси. Фахівці з логістики щоденно працюють з товарами, вантажами та транспортними засобами і загалом не відчують нагальної потреби в оновленні стратегій.

Поряд з цим, технології зумовлюють суттєві корективи у галузі. Такі компанії, як UPS, FedEx, DHL та Amazon, займають передові позиції у сфері цифрових технологій, розширюючи можливості інновацій у ланцюгах постачання, заснованих на інформатизації та автоматизації.

На жаль, значна кількість вітчизняних логістичних компаній не вживає заходів щодо впровадження нових технологій. Однак передові технології дозволяють компаніям, які залучають інноваційні технологічні рішення, ефективніше задовольнити споживчий попит, зменшувати терміни обслуговування клієнтів та знижувати рівень витрат.

На нашу думку, залучення цифрових інновацій у логістиці може принести позитивні результати у наступних сферах.

Удосконалення операцій. Логістика складається з безлічі процесів, які передбачають використання ручної праці та призначені для координації ланцюгів поставок та виконання функцій транспортування. Збір та пакування, завантаження, транспортування, складування та інші процеси залежать від фізичного управління товарами та обладнанням. Це одна з причин, чому значна кількість вітчизняних логістичних компаній не надає важливого значення цифровим технологіям. Однак усі ці окремі операції генерують безліч даних, за

допомогою яких можна скоротити витрати, заощадити час та підвищити ефективність.

Відстеження транспортних засобів. Нині для менеджерів автопарків важливо володіти надійною інформацією з метою моніторингу маршрутів, аналізу витрат пального, розрахунку швидкості доставки та стратегічного планування. Використовуючи дані, зібрані з трекерів GPS, компанії можуть призначати навантаження залежно від близькості та наявності водіїв, а також можуть планувати оптимальні маршрути для зменшення витрат пального та зниження рівня непродуктивних витрат [1].

Відстеження відвантажень. Цифрові системи відстеження відвантажень надають інформацію, необхідну для управління відправленнями від початку до кінця, економлячи час і кошти, дозволяючи більш точно робити щорічні прогнози. Вони також дають клієнтам можливість відстежувати поставки, отримувати сповіщення та генерувати звіти.

Моніторинг продуктивності обладнання. ІТ-технології дають можливість дистанційно контролювати обладнання, не потребуючи детального нагляду вручну. Наприклад, мережа датчиків обладнання може контролювати вихід, експлуатаційну ефективність, використання технологічного обладнання та діагностику [2]. Ця технологія також може використовуватися для точного визначення потреби у обслуговуванні та запобігання випадкам несправності та неповного завантаження потужностей. Ідентифікація аномалій та відхилень у роботі ще до моменту, коли машини будуть пошкоджені, дозволяє скоротити період простів і мінімізувати витрати на обслуговування та ремонт.

Управління ризиками. Перебої в роботі логістики можуть призвести до суттєвих збитків суб'єктів підприємництва у межах ланцюгів поставок та інших негативних наслідків. Незалежно від того, чи ці події спричинені передбачуваними або непередбачуваними збоями у роботі ланцюгів поставок, нагромадження та аналіз необхідних обсягів даних забезпечують компаніям значні переваги у прогнозуванні ризиків та розробці стратегій реагування [3]. Наприклад, окремі інноваційні технології дозволяють використовувати аналіз даних для передбачення ризиків, допомагаючи компаніям визначити запобіжні дії та залучати додаткові джерела постачання з метою уникнення перебоїв та зниження рівня деструктивного впливу на підприємницьку діяльність.

Автоматизація процесів. Автоматизація охоплює всі сфери логістичної індустрії, в основному, завдяки інноваціям, таких як Інтернет речей (IoT). Технологія IoT може сприяти:

- контролю за продуктивністю машин, внесенню змін для досягнення максимальної ефективності та зниження витрат;
- визначенню траєкторій руху контейнерів та їх відстеженню;
- сортуванню та розподілу відправлень;
- управлінню товарними запасами шляхом відстеження вхідних та вихідних товарно-матеріальних цінностей.

Автоматизація збільшує швидкість виконання завдань та підвищує продуктивність уздовж усього ланцюга поставок. Це також зменшує ймовірність помилок та забезпечує даними, необхідними для заходів щодо

зменшення витрат, розширення пропозиції послуг і моніторингу тенденцій попиту та пропозиції.

Аналітика. Дані, зібрані на основі показників роботи обладнання, вантажних автомобілів, складів та конвеєрів, можуть бути основою для кращого прийняття рішень у логістичній сфері. Новітні аналітичні інструменти дозволяють зрозуміти ці дані з метою впорядкування операцій підприємства, визначення заходів щодо економії витрат, консолідації відправлень та поліпшення іміджу в очах клієнтів. Зокрема вони можуть застосовуватись для підвищення рівня продуктивності праці, планування маршрутів, управління безпекою, управління запасами та їх оптимізації, прогностного обслуговування, діагностики транспортних засобів та обладнання, прогнозів витрат, ідентифікації параметрів попиту, визначення тенденцій зміни споживчого попиту.

На відміну від технологій ручної обробки даних, засоби цифрової аналітики дозволяють отримати вичерпну та оперативну інформацію про те, коли необхідно приймати швидші та точніші рішення. Вони також забезпечують доступ до більших масивів даних для того, щоб отримати більш чітке уявлення про те, як зміни в одній частині ланцюга поставок впливають на результати підприємницької діяльності в інших.

Аналітика, орієнтована на клієнтів, також дозволяє їм отримати зручний доступ до інформації про відвантаження, покращуючи параметри зв'язку та реакції.

Склади нового покоління. Нині робототехніка та штучний інтелект забезпечують безперебійну роботу автоматизованих складів, які потребують лише незначного рівня людського втручання [4]. Роботи працюють над підбором матеріалів та упаковки, і інноваційні технологічні рішення забезпечують можливості кращого прогнозування, безпеки та ефективного управління запасами.

Підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що сучасні логістичні компанії, які прагнуть бути конкурентоспроможними в динамічних умовах кон'юнктури ринку, повинні, в першу чергу, сприяти розвитку інноваційної культури. Серед завдань апарату управління слід виділити забезпечення підготовки персоналу, спроможного продуктивно використовувати нові технології у сфері управління ланцюгами поставок, адже розрив між логістичними компаніями, які застосовують інновації, і тими, що їх не застосовують, невпинно збільшується.

Список використаних джерел

1. Pndey K. (2019). How AI is Revolutionizing Global Logistics and Supply Chain Management . [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://readwrite.com/2019/04/15/how-ai-is-revolutionizing-global-logistics-and-supply-chain-management/>.

2. Rundle D. (2019). 5 Ways to Cut Logistics Costs and Improve Efficiency through Digital Innovation [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://worthwhile.com/insights/2018/11/05/logistics-digital-innovation/>.

3. Hill K. (2018). 5 Innovative Technologies To Improve Supply Chain Management. Innovations Enterprise. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://channels.theinnovationenterprise.com/articles/5-innovative-technologies-to-improve-supply-chain-management>.

4. Logixboard (2018). The 10 Most Disruptive & Innovative Freight-Tech Companies [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://medium.com/@logixboardblog/the-ten-most-disruptive-innovative-companies-in-freight-tech-da0705375e68>.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ В ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМАХ

Л.О. Кустріч

доктор економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

У сучасних умовах у межах логістичних систем значно зростає роль фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів. Це обумовлюється необхідністю постійної оцінки фінансових можливостей логістичної системи у процесі виконання її елементами логістичних операцій, направлених на забезпечення її ефективного функціонування. Це вимагає переосмислення та методологічного обґрунтування окремих аспектів концепції логістичного управління у напрямі відведення в ній ключової ролі фінансовим потокам.

Курбатов О.Н. [1] називає фінансовий потік як синхронізований в часі спрямований рух фінансових ресурсів, пов'язаний з матеріальними, інформаційними та іншими потоками.

Фінансові потоки в логістиці – це спрямований рух фінансових ресурсів, пов'язаний з матеріальними, інформаційними й іншими потоками як у рамках логістичної системи, так і поза нею [2].

Фінансовий потік у логістиці – це рух фінансових коштів, що циркулюють у логістичній системі, а також між логістичною системою й зовнішнім середовищем, необхідних для забезпечення ефективного руху товарного потоку [3].

Фінансові потоки виникають при відшкодуванні логістичних витрат і залученні коштів із джерел фінансування, відшкодуванні за реалізовану продукцію й зроблені послуги учасникам логістичного ланцюга.

В логістичних системах фінансові потоки доцільно визначати на основі врахування не тільки руху фінансових ресурсів, а й на основі характеру фінансових відносин, що виникають між елементами логістичної системи у процесі здійснення логістичних операцій.

Фінансові потоки можуть виникати як у внутрішньому середовищі підприємства, так і бути спрямовані у зовнішнє середовище контрагентам, з якими співпрацює підприємство.

Підхід щодо управління фінансовими потоками підприємства, з позиції інтегрованої логістичної системи, дозволяє використовувати принцип синергетики як узгодженості дій в усіх взаємопов'язаних процесах виробництва та обігу й досягнення більшого ефекту у цілому по структурі, ніж при поліпшенні функціонування окремих елементів.

Оптимізація фінансових потоків складається з управління стадіями логістичного фінансового циклу: закупівельною, виробничою, розподільчою діяльністю.

На стадії закупівлі гроші повинні бути оптимально вкладені в матеріали, товари, інформацію, робочу силу й інші ресурси виробництва.

На виробничій стадії вкладені гроші переходять у готову продукцію, при цьому необхідно забезпечити конкурентоспроможність вироблених товарів. Отримані витрати повинні створити споживчу вартість, що забезпечує їхнє покриття й одержання планованого прибутку.

На стадії реалізації товари в міру продажу переходять у грошову форму, починається надходження коштів, формується чистий грошовий потік. Однак слід пам'ятати, що цей процес визначає не тільки пряме надходження грошових потоків, але й положення підприємства на ринку, його імідж, надійність як ділового партнера, які також важливі для результатів діяльності.

Оптимізація фінансових потоків бізнесу передбачає не тільки скорочення його фінансового циклу та максимізацію притоку фінансових ресурсів, але й ефективне управління прибутком, у результаті чого досягається фінансова стійкість бізнесу та його фінансова рівновага в довгостроковому періоді [4].

Кінцевим етапом оптимізації фінансових потоків є забезпечення умов максимізації чистого фінансового потоку: зростання чистого фінансового потоку забезпечує підвищення темпів економічного розвитку бізнесу на принципах самофінансування, знижує залежність цього розвитку від зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів, забезпечує приріст ринкової вартості бізнесу. Підвищення суми чистого фінансового потоку бізнесу може бути забезпечене за рахунок здійснення таких основних заходів, як: зниження суми постійних та змінних витрат; здійснення ефективною податковою політикою, що забезпечує зниження рівня податкових виплат; здійснення ефективною ціновою політикою, що забезпечує підвищення рівня прибутковості операційної діяльності [5].

Отже, впровадження управління фінансовими потоками, що являють собою сукупність розподілених у часі грошових надходжень і витрат, є необхідною передумовою ефективного функціонування та розвитку вітчизняних підприємств у складній конкурентній ситуації. Досягти це можна шляхом використання комплексного фінансового управління на основі системи логістики. Застосування логістичного підходу дозволяє максимально збільшити доходи, при цьому мінімізувати втрати і знизити ризики.

Список використаних джерел

1. Курбатов О.Н. Финансовая логистика в коммерческих банках. *Логистика*. 2010. №4. С. 123-127.

2. Говорушко Т.А., Обушна Н.І., Собко Н.В. Особливості управління системою фінансової логістики підприємства в ринковому середовищі. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2013. № 2. С. 53-62.

3. Есенькин Б. С., Крилова М. Д. Логістика в книжковій справі: підручник. М.: Изд-У МГУП, 2002. 335 с.

4. Докієнко Л.М. Фінансова логістика на підприємстві: теоретичні аспекти. *Економічний вісник НГУ*. 2012. № 3. С. 121-126.

5. Польова О.Л. Вплив логістичної системи на управління фінансовими потоками підприємства. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2015. № 4. С. 43-49.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК НАПРЯМ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

І.М. Новак

доктор економічних наук, професор

Уманський національний університет садівництва

Нині Україна на світовому ринку аграрної продукції впевнено нарощує свої позиції, однак збереження досягнутих результатів і вихід в лідери в нових товарних сегментах вимагають максимально ефективного використання можливостей, які надає ринок, прискореного технологічного розвитку.

Україна займає надзвичайно вигідне географічне положення з точки зору організації транзитних вантажних потоків, її транспортний потенціал урахує розвиток автомобільного, залізничного, морського, річкового, авіаційного та трубопровідного транспорту. Усе це спонукає до оцінки, систематизації та визначення міри впливу цифрових технологій на українську логістику і є таким, що вимагає першочергового впровадження і має бути використаним у короткостроковому періоді. Однак різноманіття існуючих підходів до перспектив і ризиків розвитку цифрової логістики саме в агросекторі України свідчить про необхідність формування основних напрямів інтеграції вітчизняних суб'єктів агропромислового комплексу до міжнародної цифрової інфраструктури. Все це і визначило актуальність досліджуваної теми.

Незважаючи на достатню кількість публікацій щодо зазначених принципів цифрової економіки, а саме створення ефективної інтегрованої системи регулювання матеріальних та інформаційних потоків і контролю за ними, питання саме впровадження цифрової логістики в Україні, впливу цифрових технологій на розвиток окремих частин національної економіки та мінімізації ризиків в цифровій логістиці залишаються недостатньо дослідженими.

За прогнозами ООН до 2050 року чисельність населення світу зросте до 9 млрд., що відповідно позначиться на збільшенні потреби у харчових ресурсах

у вдвічі до цього часу. У той же час, є низка факторів, що обумовлюють обсяги світового сільськогосподарського виробництва:

- глобальні кліматичні зміни;
- зростання і зміна структури споживання, пов'язані зі збільшенням чисельності населення і зростанням добробуту;
- технологічна революція, яка за останні десятиліття повністю змінила структуру промислового виробництва, приходять в сільське господарство.

Щодо впливу глобальних кліматичних змін, то відзначимо, значне скорочення запасів чистої води, що стосується не тільки Китаю та Індії (в цих країнах нестача води - традиційна проблема), але і американського Середнього Заходу та південних областей України, де вказана проблема ставить під питання можливість збереження в подальшому високої врожайності, досягнутої на поливних землях.

Особливої уваги потребують також проблеми деградації ґрунтів, обмеження екологічно шкідливих методів ведення сільського господарства. Наприклад у Європейському Союзі сільське господарство є джерелом 10% викидів CO₂ і більше 50% - інших парникових газів, також АПК є джерелом 90-95% викидів аміаку. В країнах ЄС 75% використовуваних сільськогосподарських земель схильні до ерозії, з них майже 20% втрачають більше 10 тонн з гектара в рік.

Зменшити вплив фактору пов'язаного зі збільшенням чисельності населення і зростанням добробуту країни, міждержавні об'єднання намагаються шляхом активізації роботи з розвитку системи глобальних торговельних угод, нарощуючи просування продукції національних АПК, посилюючи захист своїх ринків збуту.

Вплив технологічних інновацій на АПК вказує на те, що у середньостроковій перспективі саме вони визначатимуть нових лідерів аграрного ринку. За останні роки більш ніж в 10 разів зріс обсяг інновацій в стартапах, що спеціалізуються на нових агротехнологіях. Біг Дата, робототехніка, штучний інтелект і інші технології стають звичними не тільки на промисловому конвеєрі, а й в аграрному виробництві. Процес змін зачіпає не тільки стартапи. Очікується, що продовжаться злиття і поглинання в великих агротехнологічних компаніях.

Таким чином, широке впровадження цифрових технологій - ключовий тренд світової економіки останнього десятиліття. У сільському господарстві галузевим стандартом стає використання систем геопозиціонування, комплексного управління парком техніки, точного землеробства. Але як показують попередні результати дослідження, справжня цифрова революція в світовому сільському господарстві ще попереду.

Світовими лідерами з впровадження цифрових технологій є ІТ-компанії, медіа, фінанси і страхування. У реальному виробництві та логістиці рівень цифровізації значно нижче. Сільське господарство замикає список.

За оцінкою Accenture, ефектом впровадження єдиних хмарних сервісів для сільського господарства може стати подвоєння прибутку, одержуваного з

гектара [1]. Створення таких сервісів створить передумови для значного прискорення цифровізації сільського господарства.

Нині цифрові технології відкривають унікальні можливості для розвитку нашої економіки та підвищення якості життя громадян. Швидкі наслідки переходу на інноваційні технології будуть можливими лише тоді, коли цифрова трансформація стане основою життєдіяльності українського суспільства, бізнесу та державних установ [2].

Отже, на найближчі 50 років рівень розвитку аграрного сектору України та його здатність до конкуренції на світових ринках буде визначатися фактично цифровими технологіями.

Список використаних джерел

1. AgFunder AgriFood Tech Investing Report: Year review 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://research.agfunder.com/2017/AgFunder-Agrifood-Tech-Investing-Report-2017.pdf>

2. Проект Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020) Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ В УПРАВЛІННІ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Н. Я. Пітель

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

В сучасних умовах стратегічним завданням вітчизняної економіки стало масштабне зростання присутності України та посилення її позицій на зовнішніх ринках. В останні роки відбулась часткова, а подекуди і повна втрата традиційних експортних ринків. Це посилює необхідність пошуку, обґрунтування і розробки та реалізації ефективних стратегічних рішень для активізації експорту вітчизняної продукції, зокрема й аграрної.

Інтеграція нашої країни до європейського економічного простору та стабільний економічний розвиток України суттєво залежать від численних факторів, серед яких визначальними є наступні:

- розвиток людського капіталу;
- впровадження у виробництво і менеджмент новітніх технологій;
- активізація наукомісткого виробництва.

Впродовж останніх років саме інновації у виробництві, просуванні і збуті мають вирішальне значення для підвищення продуктивності вітчизняної економіки, активізації та диверсифікації виробництва, нарощування обсягів

виробництва українських товарів із більшою часткою доданої вартості. Для поступового переходу економіки нашої країни до інноваційного типу необхідно на загальнодержавному рівні сприяти залученню прямих іноземних інвестицій, які в подальшому будуть спрямовані на розвиток інновацій (на умовах передачі технологій та їх імпорту).

Інновації в системі управління експортоорієнтованою діяльністю особливо важливі для забезпечення міжнародної конкурентоздатності суб'єктів підприємництва, оскільки сприяють підвищенню продуктивності праці та мотивації персоналу, задіяного в зовнішньоекономічних операціях; дозволяють мінімізувати ризики виходу на нові ринки; розширюють географію експорту і збільшують число контрагентів; дозволяють сформувати сильну торгівельну марку та підвищити імідж організації.

Управлінські інновації більш вигідні порівняно із технічними і технологічними, адже вони передбачають залучення порівняно незначних ресурсів та інвестицій. З іншого боку, реалізація саме управлінських інновацій досить складна і проблемна, оскільки пов'язана із зміною корпоративної культури, поведінки, звичок, уявлень персоналу про менеджмент. А ризик від управлінських нововведень буде набагато більшим, адже наслідки таких інновацій мало прогнозовані, а ризик виникнення конфліктів – високий (утискаються інтереси персоналу).

Впровадження управлінських інновацій – досить складний і трудомісткий процес, адже передбачає вивчення всіх складових системи менеджменту зовнішньоекономічної діяльності у їх взаємозв'язку та динаміці. Однозначно встановити пріоритетні правила формування інноваційних процесів у системі управління та процедуру їх оптимізації неможливо. Адже нині світовий ринок та оперуючі на ньому підприємницькі суб'єкти різноманітні й багатогранні, володіють особливими характеристиками, що визначають потенціал і специфіку їх менеджменту.

Проведені дослідження підтверджують необхідність розробки і запровадження механізмів заохочення інноваційної діяльності та реалізації заходів, спрямованих на вихід української економіки на сучасний інноваційний рівень виробничої і технологічної бази.

За інформацією офіційного сайту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, «середньостроковим планом пріоритетних дій Уряду на період до 2020 року передбачено створення Офісу розвитку інновацій, метою якого є підтримка та заохочення розвитку інноваційних підприємств та стартапів шляхом забезпечення їх фінансування, необхідними консультаційними послугами та технічною допомогою на всіх етапах від інноваційної ідеї до кінцевого продукту» [1]. Також є нагальна потреба дослідження, вивчення й адаптації до українських реалій кращих інноваційних практик, які успішно реалізовані у розвинених країнах. Особливу увагу варто звернути на різні види державно-приватного партнерства, запровадження взаємовигідної співпраці у сфері інновацій між університетами та бізнес-сектором, розробку спільних програм навчання і стажування для студентів, магістрантів та молодих підприємців.

Для забезпечення стабільного розвитку експортоорієнтованої діяльності та нарощування обсягів експорту вітчизняної продукції розроблено Експортну стратегію України (“дорожню карту” стратегічного розвитку торгівлі) на період 2017-2021 років та комплекс завдань і заходів з її реалізації [2]. Даний документ визначає орієнтири розвитку зовнішньоторговельних відносин країни, шляхи мінімізації ризиків і загроз, подолання перешкод і використання наявних можливостей розвитку вітчизняного експорту. Визначальною метою і основним завданням Експортної стратегії є розробка комплексу заходів для поступового переходу країни до експорту наукомісткої інноваційної продукції і подальшого сталого розвитку й успішного виходу на перспективні світові ринки.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України для реалізації Експортної стратегії було окреслено такі стратегічні цілі стимулювання і розвитку зовнішньої торгівлі країни на наступні п’ять років [2]: формування сприятливих умов для стимулювання торгівлі й інновацій для диверсифікації експорту; розробка комплексу послуг для підтримки бізнесу і міжнародної торгівлі, такі послуги повинні підвищити міжнародну конкурентоспроможність вітчизняних підприємств (в т.ч. малих та середніх); удосконалення знань, вмінь, навичок і компетенцій керівників підприємств (в т.ч. малих та середніх), необхідних для участі в міжнародній торгівлі.

У рамках Експортної стратегії було визначено перелік нових перспективних зовнішніх ринків, які є потенційно привабливими для більшості галузей української економіки і можуть слугувати орієнтиром для подальшого розвитку експортної діяльності та зможуть замінити традиційні експортні ринки, доступ на які ускладнено через політичну ситуацію. «Дорожня карта» також визначає топ-20 зовнішніх ринків, які мають значний потенціал для експорту продукції і спроможні демонструвати досить швидкі результати (при умові вибору дієвих форм та інструментів зовнішньоторговельної політики). Серед них наступні: країни ЄС, Сполучені Штати Америки, Канада, Китай, Туреччина, Білорусь, Грузія, Молдова, Японія, Ізраїль, Швейцарія, Єгипет, Об’єднані Арабські Емірати, Індія, Саудівська Аравія, Індонезія, Таїланд, Філіппіни, Нігерія, Бангладеш та Ліван [2]. Для ефективного просування на обрані ринки потрібні детальний аналіз конкурентного середовища, визначені потенційні можливості й форми виходу на ринки і закріплення там, виважена дієва система підтримки експорту, а також розроблені перспективні стратегії розвитку зовнішньоторговельної діяльності на зазначених ринках.

Отже, вітчизняна система підтримки і стимулювання експортоорієнтованої діяльності повинна забезпечувати захист інтересів різних суб’єктів експортної діяльності та має бути спрямована на формування стійких конкурентних переваг національної економічної системи і її експортного потенціалу, зокрема і на основі активізації інновацій у систему менеджменту, виробництва, просування і збуту. Проте варто відмітити сучасну фрагментарність розвитку експорту, відсутність збалансованості і системності дій державних інституцій, які повинні сприяти просуванню експорту, що гальмує процес виходу національних експортерів на зовнішні ринки. До того ж, у комплексі заходів з підтримки українських експортерів на світових ринках

актуальним залишається створення Експортно-кредитного агентства та удосконалення функціонування мережі митних, фінансових, страхових та інших посередників.

Список використаних джерел

1. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України: Результати дослідження Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=dacb14b1-6f6b-4e14-8f30-40850c221b22> (дата звернення: 22.09.2019).

2. Про схвалення Експортної стратегії України (“дорожньої карти” стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1017-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1017-2017-%D1%80> (дата звернення: 22.09.2019).

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИКОЮ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

А. В. Почекунін*

студент 21м-л групи

Уманський національний університет садівництва

В умовах динамічного розвитку кон’юнктури ринку важливим чинником конкурентоспроможності підприємств є ефективні інноваційні рішення в логістичному менеджменті. Низький рівень ефективності управління ланцюгами поставок у вітчизняних підприємствах, порівняно суб’єктами підприємництва економічно розвинених країнам, зумовлює необхідність пошуку сприятливих ринкових можливостей, розробки стратегічних планів щодо інноваційного розвитку логістики.

Незважаючи на значну кількість публікацій, присвячених цій проблематиці, відсутні єдині підходи щодо орієнтації на інноваційний розвиток при здійсненні стратегічного управління логістикою.

Серед основних складових логістичної діяльності Н. В. Смирнова виділяє такі [1, с. 57]:

- логістичні функції (базисні, ключові та підтримуючі);
- логістичні процеси (вони пов’язані зі зміною параметрів розміщення, форми інформаційних та матеріальних потоків);
- логістичні процедури (характеризуються однорідністю робіт і рішень);
- логістичні операції (видозмінюють логістичні потоки, які не підлягають декомпозиції).

Зміцнення конкурентних переваг можливе шляхом надання унікальних послуг та нагромадження відповідних технологічних потужностей. Значні

* Науковий керівник: д.е.н., професор Шкільний О.О.

резерви підвищення ефективності роботи підприємства можуть бути використані шляхом застосування фулфілменту – сукупності бізнес-процесів із виконанням замовлень, починаючи з їх оформлення і закінчуючи отриманням покупки кінцевим споживачем. Сюди входять послуги щодо складського адресного зберігання товарів, прийому та обробки замовлень, комплектації та пакування замовлених товарів, відвантаження та доставки замовлень, отримання оплати від покупців, роботи з рекамаціями і блокування розчарувань клієнтів [2].

Дж.Р. Сток та Д. М. Ламберт, розглядаючи інструменти стратегічного планування та аналізуючи оперативну практику у ключових видах логістичної діяльності, ідентифікують основні причини підвищеного інтересу до логістичного менеджменту: зміна споживчих уподобань, зменшення прибутків унаслідок збільшення логістичних витрат, розвиток інформаційних технологій, тиск з боку конкурентів, перерозподіл ринкової сили у ланцюгах постачання [3].

Важливими завданнями інноваційного розвитку системи управління логістикою є підвищення ефективності управління ланцюгами поставок, зниження транзакційних витрат, збільшення обсягів постачання продукції та послуг на цільові маркетингові сегменти, зменшення наднормативних запасів товарів, оптимізація транспортних витрат, дотримання договірних термінів, а також підвищення рівня управління якістю.

Логістичні системи забезпечують виконання стратегічних, тактичних та оперативних задач процесі управління матеріальними та інформаційними потоками.

Логістичні стратегії обумовлюють параметри довгострокових планів дій. Н. М.Тюріна, І. В. Гой, І. В. Бабій стратегічне управління логістикою відображають у такій послідовності [1, с. 129]:

- 1) стратегічний логістичний аналіз (оцінка цілей стратегій підприємства, зовнішнього та внутрішнього логістичного середовища);
- 2) формулювання логістичної місії;
- 3) ідентифікація логістичних цілей, спрямованих на підтримку конкурентних переваг;
- 4) визначення системи логістичних стратегій (як загальних, так і стосовно функціональних логістичних сфер);
- 5) формування логістичних планів (стратегічних, тактичних та оперативних);
- 6) утілення в життя логістичних стратегій;
- 7) логістичний контроль та регулювання.

Таким чином, метою стратегічного управління логістикою в контексті інноваційного розвитку є зміцнення конкурентних позицій підприємства на цільових маркетингових нішах шляхом оптимізації логістичних витрат, зниження транзакційних витрат, підвищення ефективності управління якістю.

Список використаних джерел

1. Смирнова Н. В. Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Випуск 20, частина 3. С. 54-59.
2. Познякова О., Душко Н. Фулфілмент як перспективний напрям діяльності логістичної компанії. Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». 2016. Вип. 35. С. 43–52.
3. Stock J.S. and Lambert D.M. Strategic logistics management. Boston: McGraw-Hill/Irvin, 2001. 872 p.
4. Тюріна Н. М., Гой І. В., Бабій І. В. Логістика. К.: Центр учбової літератури, 2015. 392 с.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ПОТОКАМИ

Т.Р. Семенюк*

студент 21м-л групи

Уманський національний університет садівництва

Ефективна діяльність логістичної системи покликана задовольнити потреби виробництва у найкращий спосіб, але й водночас мінімізувати витрати підприємства. Треба відмітити, що дослідженню логістичних систем приділяється мало уваги на вітчизняних підприємствах, але це є затратна сфера діяльності всіх торгівельних фірм, що має постійно вдосконалюватись. Адже у вартості продукту, що надходить до кінцевого споживача, більш ніж 70% складають витрати, пов'язані із збереженням, транспортуванням, пакуванням й іншими операціями, котрі забезпечують рух матеріального потоку [1].

Логістичні процеси на підприємстві супроводжують весь процес виробництва: закупівельно-транспортна і складська логістика на етапі закупівлі сировини та матеріалів, виробнича логістика під час руху матеріальних ресурсів на всіх етапах їх перетворення в готовий продукт, транспортна і складська логістика для доставки готової продукції споживачам. Тому основним методологічним підґрунтям для вдосконалення логістичної діяльності сучасних підприємств доцільно обрати системний підхід, що забезпечує інтеграцію та чітку взаємодію усіх елементів логістичної системи.

Синтез окремих елементів в систему логістики має відбуватись в декілька етапів, виконання яких дозволить провести цю процедуру послідовно і своєчасно скоректувати цілі, задачі та моделі прийняття управлінських рішень на кожному етапі системного управління логістикою. До цілей логістики можуть бути віднесені такі: своєчасне постачання відповідної кількості, якості, асортименту матеріалів та напівфабрикатів до місця їх споживання – управління запасами матеріальних ресурсів; узгодження політики розподілу з

* Науковий керівник: д.е.н., доцент Кустріч Л.О.

політикою виробництва продукції; формування оптимальних розмірів партій поставок та переробки сировини; якісне виконання всіх замовлень у встановлені строки тощо.

Одним із способів мінімізації витрат в логістиці є впровадження інструментарію оперативного контролінгу для здійснення логістичної діяльності на підприємстві. Контролінг логістичної діяльності – це інтеграція функцій управління; координація матеріальних, фінансових та інформаційних потоків на підприємстві; контроль та аналіз показників логістичної діяльності підприємства та визначення їх впливу на результативність та ефективність операційної діяльності. Розвиток функцій контролінгу спрямовується за такими видами логістичної діяльності як закупівельна, складська, транспортна та інформаційна логістика. Контролінг передбачає проведення аналізу та оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства з метою якісного інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. Використання окремих методів оперативного контролінгу також сприяє покращенню логістичних процесів – це такі методи як ABC-аналіз (застосовується в сфері постачання та збуту для більш детального вивчення груп продуктів, груп клієнтів і сегментів продаж); кошторисний (бюджетний) метод (забезпечує інтеграцію планування й прийняття рішень щодо обсягів замовлення матеріалів з фінансовими можливостями підприємства); нормування запасів (визначає необхідний рівень страхових та інших запасів для безперервної діяльності підприємства), модель оптимального розміру замовлення (Economic Order Quantity) (використовується для планування оптимального розміру партій замовлення матеріалів чи продукції), технології управління запасами за принципами Just-in-time та ТОС (Theory of Constraints) (для мінімізації складських запасів та витрат на зберігання матеріалів і продукції).

На сучасному етапі в логістичній практиці підприємств однією з найбільш популярних моделей бізнесу є аутсорсинг. Перехід до аутсорсингової моделі організації діяльності підприємств зумовлений, насамперед, тим, що динамічне і невизначене ринкове середовище висуває нові управлінські завдання, вирішення яких потребує ринкової реконструкції всіх структурних елементів і підсистем управління підприємством з метою безперервної адаптації до зовнішніх і внутрішніх змін. Аутсорсинг – передача організацією певних бізнес-процесів або виробничих функцій на обслуговування іншої компанії, що спеціалізується у відповідній галузі [2].

На даний момент актуальним є співпраця з провайдерами логістичних послуг 3PL (third-party logistics) – підхід у бізнесовій логістиці, який передбачає замість самостійного виконання логістичних функцій, передачу цих функцій зовнішній організації, логістичному провайдеру. Дана співпраця буде мати інтеграційний характер, також співпраця вантажовласника та провайдера має носити тривалий характер. Існує декілька типів 3PL-провайдерів в залежності від основної активності даної компанії – транспортування, склад/ дистрибуція, експедирування (імпортні/ експортні вантажі), інформаційні технології (інформаційні системи управління складом/ транспортом). Тобто, провайдер

надає комплекс взаємопов'язаних логістичних операцій, наприклад: завантаження вантажу в автомобіль – перевезення – розвантаження товару, або розвантаження вантажу з автомобіля – зберігання на складі – розукрупнення – сортування – комплектування – палетизація – відвантаження тощо [3].

Сучасний логістичний аутсорсинг (3PL) ставить перед собою такі завдання: перейняти у клієнта бізнес-процеси і комплекс послуг, що надаються; запропонувати йому суттєво скоротити і навіть відмовитися від внутрішніх власних логістичних підрозділів; доручити завдання зовнішнім підрозділам.

Концепції 3PL - послуг, на сучасному етапі розвитку логістики дуже важливі. Підприємства-споживачі послуги 3PL однозначно визначають її ринкову цінність наступним чином [2]:

- економія часу: можна зосередитись на профільній діяльності;
- розподіл відповідальності: можна передати управління важливих блоків ланцюжка поставок зовнішнім операторам, підтримувати їх зусиллями товарні залишки і рівень виконання замовлень;
- швидке і адекватне налагодження каналів дистрибуції: дозволяє миттєво реагувати на зміни конкурентного оточення, оперативно змінювати логістику відповідно до змін споживчих переваг;
- передача допоміжного сервісу професіоналам: можна використовувати досвід, спеціалізацію та ресурси прямих учасників ланцюжка поставок, застосовувати їх ноу-хау та специфічні технології.

3PL - провайдери мають у складі:

- транспортну службу: активи (транспортні засоби, автобази: власні або орендовані); вид діяльності (надання послуг з транспортування вантажів);
- склади: активи (складські комплекси: власні або орендовані); вид діяльності (надання послуг зі зберігання, пакування, переробки, комплектації вантажів тощо);
- експедиторську службу, митних брокерів: активи (нематеріальні); вид діяльності (інформаційні послуги, супровід вантажів, документарне оформлення тощо) [4].

Таким чином, логістичний підхід до управління матеріальними потоками є передумовою покращення загальної організованості підприємства, налагодження надійних взаємозв'язків, якісного підвищення результативності підприємства.

Список використаних джерел

1. Селезнев А.А. Логистический аутсорсинг [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.centeripro.com/index.php> Назва з екрану.
2. Моргулець О.Б. Менеджмент у сфері послуг [навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів]. К.: Центр учбової літератури, 2015. 384 с.
3. Руденко Г.Р. Аналіз логістичних послуг в Україні. *Бизнес-информ.* 2011. № 8. С. 63-65.
4. Berlinski Uniwersytet Techniczny okrslil wyzwania scharzact dostawcow uslug logistycznych w pszyszlosci. *Logistyra.* 2016. №6. s. 44.

СЕКЦІЯ 4

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ТА ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В КРАЇНІ

РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ ІНВЕСТУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В ЧЕРКАСЬКОМУ РЕГІОНІ

М. Г. Акулов

кандидат економічних наук, доцент,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Досліджуючи стратегію розвитку туристичного рекреаційного комплексу (ТРК) у Черкаському регіоні, можна констатувати, що генеральною метою туристської політики є розвиток конкурентоспроможного ТРК, здатного представити якісний і унікальний турпродукт на національному та міжнародному ринках туристичних послуг. Підцілями цієї стратегії є – розвиток внутрішнього, в'їзного та спортивно-оздоровчого туризму.

Аналізувати стан та напрями інвестиційної політики в ТРК Черкаської області можна за запропонованою системою заходів залучення банківського капіталу та створення сприятливого інвестиційного клімату [1].

1. Встановлення суб'єктам інвестиційної діяльності ТРК пільг зі сплати місцевих податків і пільгових умов користування землею та природними ресурсами, що є у власності регіону.

2. Уніфікація правил і процедур інвестиційної діяльності в регіоні.

3. Поліпшення інформаційного забезпечення інвесторів і туристів.

4. Методична та інформаційна допомога в підготовці інвестиційних проектів (туристським підприємствам і організаціям).

5. Презентація інвестиційних проектів, турів, окремих туристських об'єктів

На цій підставі можливо удосконалення цільових регіональних програм, що стимулюють інвестиційну активність де повинні бути розроблені механізми мобілізації коштів вітчизняних та іноземних інвесторів на активний розвиток підприємництва в рекреаційній сфері.

Структурно-логічна схема реалізації механізму інвестування рекреаційних підприємств в системі регіональної економіки може бути представлена наступним чином (рис. 1).

З даної схеми видно, що фінансові інститути можуть впливати на рішення з інвестування та управління в рекреаційну сферу регіону, враховуючи вплив на навколишнє середовище.

На рис. 1 відображені функції рекреаційних суміжних організацій – інституту-посередника, фонду розвитку, інвестора. Перераховуються фінансові інструменти, що використовуються при впровадженні в життя вищеназваних

програм і проектів, а також функції рекреаційного інституту-посередника, що входять до складу механізму інвестування рекреаційних проектів в регіоні.

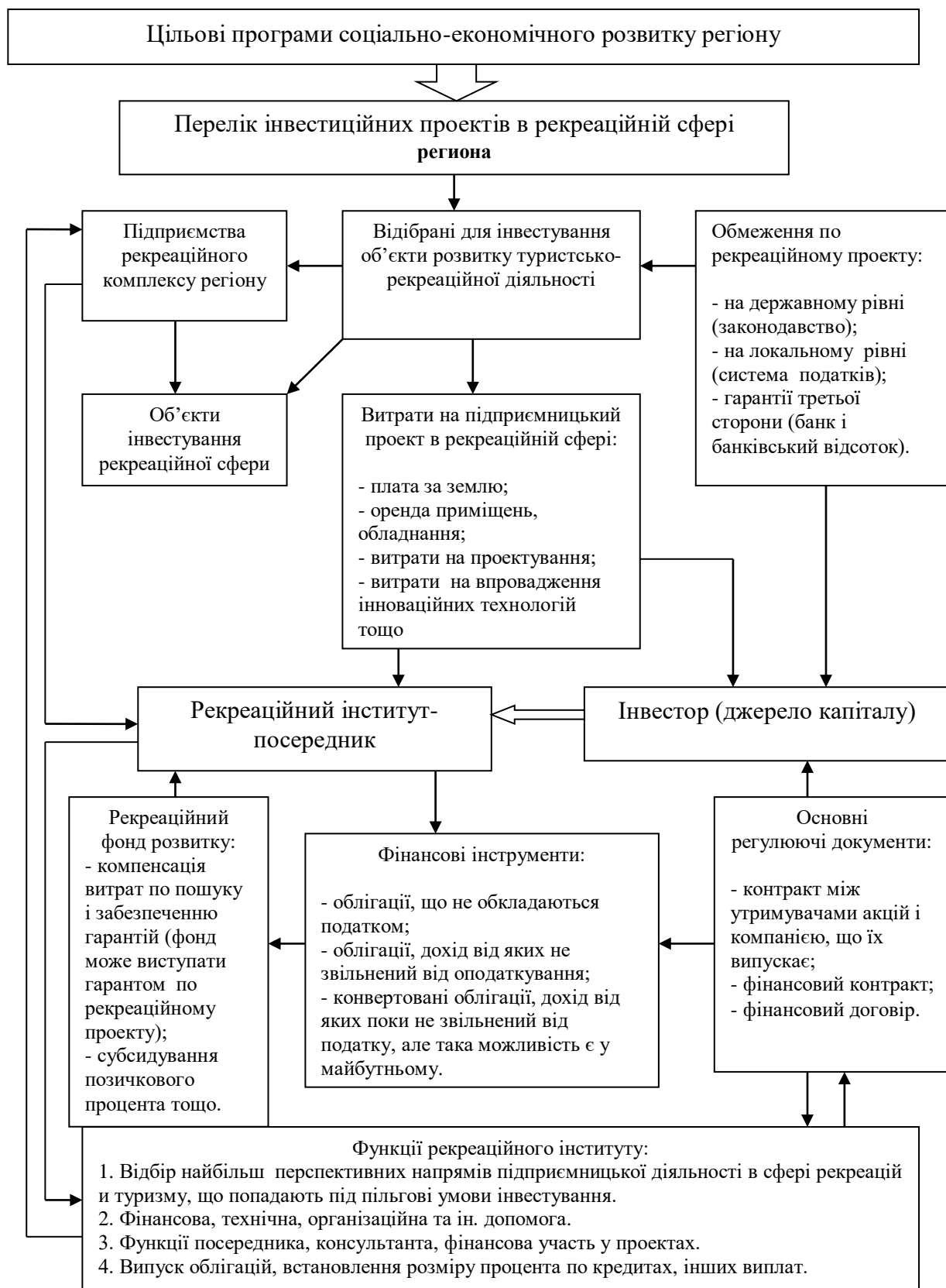

Рис 1. Схема реалізації механізму інвестування рекреаційних проектів в регіоні

У запропонованій схемі роль посередника полягає у вирішенні важливого завдання конструктивної взаємодії органів державної влади та рекреаційного бізнесу в регіоні як частини цільового механізму залучення додаткових інвестицій для створення ефективних структур і розвитку інфраструктури регіону. Доцільність створення посередницької організації пояснюється тим, що не завжди підприємці, маючи цікавий проект, можуть його реалізувати.

Такий механізм дозволяє посереднику визначати привабливість, конкурентоспроможність та економічну доцільність проекту.

Запропонований підхід допоможе створювати в регіоні економічні і фінансові умови для залучення інвестицій, зближення банківського і промислового секторів економіки, зниження ризиків кредитування виробників товарів і послуг.

Відповідними документами [2] передбачені механізми, які також можна доповнити наступними:

- надання інвестиційних податкових кредитів за рахунок коштів державного бюджету;
- погашення за рахунок коштів державного бюджету витрат підприємств, які здійснюють інвестиційні проекти, по виплаті відсотків за користування довгостроковими кредитами банків;
- часткового фінансування інвестиційних витрат підприємств за рахунок кредитних ресурсів банків і засобів державного бюджету, вдвічі знижує витрати на виплату відсотків за користування позиковими засобами;
- фінансових гарантій капіталовкладень за рахунок активів відповідного фонду, запланованого в бюджеті розвитку регіону;
- надання гарантій підприємствам малого бізнесу державним фондом підтримки малого підприємництва;
- створення банківських траншів для фінансування сполучених інвестиційних проектів;
- конкурсного відбору інвестиційних проектів на фінансування з усіх джерел.

Згідно із запропонованою концепцією Черкащина зуміє скористатися своїми перевагами (наявними туристично-рекреаційним потенціалом, унікальним географічним положенням) і домогтися розвитку ефективних і пріоритетних напрямків ТРК і посилить роль регіону як активного туристичного центру, що надає якісний і унікальний турпродукт як вітчизняним, туристам, так і туристам із зарубіжних країн [3]. У число унікальних послуг увійдуть конгресовий, екстремальний і спортивний туризм, що приверне принципово нові групи туристів, стимулює розвиток обслуговуючого виробничого сектора, створить приплив інвестицій в ТРК регіону, супутні підприємства і суміжні галузі, забезпечить регіон новими робочими місцями.

Список використаних джерел

1. Сисоєва С. І. Державні механізми інвестування в туристичну діяльність в Україні. *Державне будівництво*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2014_1_17
2. Програма розвитку туризму в Черкаській області на 2012-2020 роки. URL: <https://refdb.ru/look/2716310.html>
3. Щепанський Е. Організаційний механізм інвестування туристично-рекреаційного комплексу регіону. *Збірник наукових праць "Державне управління та місцеве самоврядування"*. 2010. Вип. 1(4). URL: http://tourlib.net/statti_ukr/schepansky.htm

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

І.А. Бержанір

кандидат економічних наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Ринкові реформи в Україні сприяли розвитку конкурентного середовища. створили законодавче поле, яке забезпечило необхідні умови для розвитку конкуренції у сфері туризму, головними з яких є економічна самостійність суб'єктів господарювання, перевищення пропозиції туристичних послуг над попитом з боку споживачів, державне регулювання в галузі туризму тощо.

Підвищення конкурентоспроможності національної туристичної галузі та підприємств туристичної індустрії має стати пріоритетом у політиці Уряду України, що впливатиме на формування сприятливого внутрішнього та зовнішнього нормативно-правового поля конкуренції. Чинники, що впливають на конкурентоспроможність, являють собою матеріальні та нематеріальні умови, які обумовлюють формування попиту та пропозиції на послуги підприємства. Залежно від конкретних значень цих чинників підприємство може отримати сприятливі або несприятливі умови для створення і підтримання конкурентних позицій на ринку.

Сучасні реалії розвитку туризму в Україні змушують підприємства галузі все частіше знаходити нові напрями посилення власних позицій на ринку. Туризм є дуже динамічним та значною мірою залежить від впливу зовнішнього середовища діяльності. Підприємства, котрі навчилися швидко адаптуватись до нього, матимуть більше шансів на здобуття лідируючих позицій на ринку. Згідно з оцінкою Світового Банку туризм, на сьогодні, є чи не найбільшою та найшвидшою у розвитку галуззю світу.

Успіх туризму зумовлений тим, що в його основі лежить задоволення постійних прагнень людства пізнати навколишній світ. Для багатьох туризм вже не розкіш, а природна необхідність. Туристична діяльність в Україні сприяє розвитку тих територій, де є рекреаційні ресурси і немає перспектив для промисловості. Завдяки розвитку туристичної галузі стало можливим

підвищення життєвого рівня населення, розвиток інформаційних та інших технологій, транспорту, громадського харчування, сфери розваг, водночас забезпечується збереження та відновлення пам'яток історії, архітектури, культури.

В роботі туристичної галузі можна виділити такі проблеми, що стримують її розвиток:

- відсутність розгалуженої системи інформаційно-рекламного забезпечення діяльності галузі та туристичних представництв за кордоном;
- податкове законодавство, що не сприяє вкладенню інвестицій в інфраструктуру туризму та санаторнокурортний комплекс;
- різновідомча підпорядкованість туризму та санаторно-курортного комплексу;
- недоліки в системі регіонального управління;
- проблема тіньової економіки [1].

Окрім цих основних проблем можемо виділити також зниження рівня життя населення, адже погіршення умов життя споживачів призводить до зменшення попиту на туристичні послуги. Туристи прагнуть знайти більш бюджетні маршрути, або ж не подорожувати взагалі. В Україні туристичний ринок є відкритою системою з доволі низькими бар'єрами входу та виходу. Основною ж особливістю цього ринку є велика кількість учасників (як туристичних підприємств, так і їх контрагентів).

Позитивний вплив туризму на стан національної економіки та окремих регіонів, який спостерігається в багатьох країнах світу, в Україні є ще недостатнім. Наявний туристично-рекреаційний потенціал використовується не повною мірою. Якісні зміни і всебічний аналіз процесів у галузі свідчать про існування низки проблем, що потребують науково обґрунтованого вирішення. Саме тому пропонуємо визначитись з формуванням конкурентоспроможності туристичних підприємств та посилення їх позицій на ринку як всередині країни, так і за її межами, адже галузь туризму є доволі мобільною.

Конкурентоспроможність підприємства формується на базі конкурентних переваг, які у класичному менеджменті визначаються як виражена особливість або компетентність, що дозволяє залучати й зберігати клієнтів. В загальному ж розумінні конкурентоспроможність – це здатність підприємства створювати, виробляти і продавати товари та послуги, цінові й нецінові якості яких привабливіші, ніж в аналогічній продукції конкурентів.

Отже, конкурентоспроможність туристичного підприємства – це здатність підприємства надавати послуги належного рівня, які б задовольнили потреби споживача, цінові і нецінові якості яких привабливіші, ніж у конкурентів [2]. Основну увагу туристичні підприємства, як і будь-які підприємства сфери послуг, повинні зосереджувати на потребах споживача. Адже, якщо туристична фірма не здатна задовольнити потреби, вона буде швидше втрачати власні ринкові позиції. Конкурентоспроможність туристичного підприємства також буде залежати від регіонального розміщення, адже кожен конкретний регіон буде характеризуватись власним історико-культурним та рекреаційним потенціалом. Особливо це буде впливати на

співвідношення внутрішнього та виїзного туризму в регіоні.

Для збільшення обсягів туристопотоку, зростання надходжень від туристичної діяльності, підвищення внеску суб'єктів господарювання, діючих у сфері туризму, в економіку України, потрібно:

1. Надати центральному органу виконавчої влади у сфері туризму широкі повноваження щодо:

- розроблення та вдосконалення нормативно-правової бази, необхідної для організації туристичної діяльності;
- координації взаємовідносин між міністерствами, відомствами й органами регіональної влади з питань розвитку туризму;
- налагодження зв'язків з іншими країнами та міжнародними організаціями стосовно розвитку міжнародних туристичних обмінів;
- просування національного туристичного продукту за рубежем; здійснення інформаційного обслуговування туристичного бізнесу.

Характерними особливостями такої моделі державного регулювання у сфері туризму в економічно розвинутих країнах є активний пошук можливостей щодо узгодження інтересів держави та приватного бізнесу, центру та регіонів; отримання відносної самостійності національної туристичної адміністрації в прийнятті рішень; розподіл на її дві структури – «адміністративну» і «маркетингову» з поступовим переходом останньої на змішане фінансування – за рахунок коштів державного бюджету й самоокупності.

2. Змінити підходи до гарантування туроператорами своєї цивільної відповідальності перед туристами шляхом установлення фінансових гарантій, розмір яких повинен залежати не тільки від виду туристичної діяльності, але й від обсягу наданих туристичних послуг та отриманих доходів.

3. Скасувати законодавчу норму щодо виключності туроператорської діяльності, згідно з якою туроператори не мають права надавати послуги з розміщення, харчування, перевезення та інші, що значною мірою впливає на погіршення якості обслуговування туристів та не дозволяє туроператорам отримувати додаткові доходи.

4. Відновити ліцензування турагентської діяльності або запровадити на законодавчому рівні альтернативний механізм захисту прав споживачів та партнерів по бізнесу (наприклад, шляхом формування державного реєстру суб'єктів туристичної діяльності для обов'язкового внесення до нього даних про турагентів; створення національного стандарту про вимоги щодо провадження турагентської діяльності).

5. Стимулювати створення потужних громадських організацій, об'єднуючих туроператорів та турагентів, які спроможні впливати на розвиток туристичного бізнесу в країні.

Список використаних джерел:

1. Гусякова О. Ю. Розробка регіональних цільових програм розвитку туристичної індустрії / О. Ю. Гусякова // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2012. – № 2. – С. 155–158.

2. Десятніков І. Стратегічні напрями розвитку туризму Черкаського регіону / І. Десятніков // Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки. – 2018. – Вип. 40. – Ч. 1– С. 141–145.

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

І. М. Кирилук

кандидат економічних наук, доцент

Л. А. Чвертко

кандидат економічних наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

В умовах глобалізації й структурної перебудови економіки, посилення економічної конкуренції й поширення інтеграційних тенденцій туризм відіграє важливу роль у подоланні кризових явищ в економіці країни, оскільки є важливим фактором соціально-економічного розвитку регіонів. Позитивні тенденції розвитку вітчизняного туризму, що спостерігаються протягом останніх років в Україні, забезпечують зростання рівня зайнятості населення, надходження інвестиційних потоків до регіонів, наповнення державного та місцевих бюджетів.

Ділова активність суб'єктів господарювання, які функціонують на території регіону, безпосередньо впливає на темпи і стійкість його соціально-економічного розвитку в умовах невизначеності ринкового середовища. Одним із чинників організації високотехнологічного виробництва та засобом підвищення ефективності використання туристсько-рекреаційних ресурсів регіону є формування туристичних кластерних утворень галузевого та міжгалузевого характеру.

Кластери у всьому світі вважаються ефективним засобом формування національних конкурентних переваг, підвищення ефективності виробництва за рахунок вертикальної та горизонтальної інтеграції як окремих галузей, так і підприємств. Завдяки активному функціонуванню кластер розкриває можливості регіону як привабливої туристичної дестинації та забезпечує залучення інвестицій, створює привабливий інвестиційний клімат, здатний збільшити обсяги капіталовкладень у туристичний та курортно-рекреаційний комплекс і його інфраструктуру [1].

Оскільки індустрія туризму має свої особливості, туристичний кластер суттєво відрізняється від виробничого, а його формування потребує об'єднання зусиль підприємств різних видів економічної діяльності. Функціонування туристичного кластера як форми концентрації туристичних складових у регіоні, за рахунок виникнення мережових зв'язків між підприємствами, які географічно зосереджені на його території і задіяні у формуванні, просуванні й реалізації туристичного продукту, створює можливості більш повного використання його туристсько-рекреаційного потенціалу, а також сприяє

розвитку туристичних дестинацій. Активна взаємодія всіх учасників туристичного кластеру дозволяє отримати загальний результат – комплексний туристичний продукт, що конкурентоспроможний на міжнародному ринку туристичних послуг, який не можливо отримати від ізольованого функціонування кожного елемента цієї системи.

Основним споживачем туристичних послуг є турист, який формує вимоги до туристичного продукту. Зважаючи на це, саме ступінь задоволення духовних, емоційних потреб туриста формує рівень конкурентоспроможності в галузі. Під час формування туристичного кластера на будь-якому територіальному рівні необхідно враховувати, що недостатній рівень розвитку хоча б однієї із складових туристичної інфраструктури може негативно відобразитись на загальному враженні туриста від відвідування туристсько-рекреаційного регіону. Тому завданням туристичного кластеру є успішне просування на ринку туристичного продукту і досягнення спільного економічного результату завдяки ефективному управлінню й застосуванню маркетингових комунікацій та співпраці взаємопов'язаних підприємств та установ, які спільно використовують туристичні ресурси, спеціалізовану туристичну інфраструктуру, локальні ринки праці.

Створення туристичних кластерів у різних регіонах країни є перспективним напрямом та відіграє позитивний вплив на розвиток туризму на їхній території. Черкащина – унікальний регіон, що має вдале географічне розташування, природно-рекреаційний потенціал, історичне минуле та культурне значення. Ефективному використанню цього потенціалу сприятиме створення у липні 2018 року на території області туристичного кластера «Західна Черкащина». Кластер створено в рамках реалізації національного проекту «Туристичні кластери 300+», який ґрунтується на світовому досвіді кластерної моделі туристичної індустрії.

Туристичний кластер «Західна Черкащина» діє на території дев'яти районів Черкаської області, а саме: Жашківського, Звенигородського, Катеринопільського, Лисянського, Маньківського, Монастирищенського, Тальнівського, Уманського та Христинівського [2]. Згідно з даними офіційної статистики, загальна площа зазначеного туристичного кластеру складає 7820 кв. км. Кількість населення на цій території становить 305,3 тис. осіб.

Керівництво діяльністю туристичного кластера здійснюється через Громадську організацію «Асоціація туризму та гостинності Західної Черкащини». У грудні 2018 року в Черкасах під час туристичного форуму «Відкриваємо Черкащину разом» підписано Меморандум про співпрацю між Черкаською ОДА та громадською організацією «Асоціація туризму та гостинності Західної Черкащини», у січні 2019 – Меморандум про співпрацю з Уманською міською радою і Уманською районною радою.

Метою діяльності туристичного кластера «Західна Черкащина» є покращення умов для прийому туристів в місті Умані, а також створення сучасної туристичної інфраструктури в Буцькому каньйоні та в інших популярних туристичних місцях регіону.

Основними завданнями діяльності кластера є об'єднання підприємців, інвентаризація туристичних об'єктів кластера, залучення інвестицій до туристичної та супутніх галузей регіону, створення конкурентоспроможного туристичного продукту, надання консультацій та інформаційної підтримки членам туристичного кластеру та створення стратегії туристично-рекреаційного розвитку Західної Черкащини.

Створення у туристичному кластері сучасного, цікавого туристичного продукту високої якості, безпечного і доступного для споживачів, дасть змогу привабити туристів та домогтися їх заінтересованості залишитися на декілька днів для відвідування усіх туристичних об'єктів на території, яку він об'єднує. Для цього фахівці туристичного кластеру «Західна Черкащина» спільно з туроператором SunCity Travel розпочали здійснення регулярних турів вихідного дня з Києва за новими маршрутами, серед яких: «Інша Умань», «Український Стоунхендж – Буцький каньйон», «Заповідник «Трипільська культура» + дегустація вина в м. Умані» та ін.

Слід зазначити, що за короткий період діяльності фахівцями туристичного кластеру «Західна Черкащина» організовано і проведено різноманітні туристичні заходи, серед яких туристичний ярмарок «Західна Черкащина», Фестиваль сиру і вина, День вуличної музики, фестивалі «Буку Grill Fest», «HOLI DANCE UMAN 2019» тощо. Проведення таких заходів об'єднує підприємців з дев'яти районів центру України, спонукає до створення сучасного конкурентоспроможного туристичного продукту для внутрішнього туризму та сприяє розвитку в'їзного туризму, приваблює значну кількість туристів, що в свою чергу забезпечує додаткові надходження до місцевого бюджету.

Подальший розвиток і функціонування туристичних кластерів потребує підтримки органів регіонального та місцевого самоврядування для розвитку територіально-інноваційних об'єднань, удосконалення інформаційного забезпечення, економічної мотивації для підприємств, які могли б стати учасниками туристичного кластера.

Список використаних джерел

1. Кирилюк І. М. Проблеми та перспективи залучення інвестицій в туристичну сферу/ І. М. Кирилюк, Л. А. Чвертко // Фінансове регулювання зрушень у економіці України: збірник тез доповідей учасників Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, Мукачєво, 21-22 березня 2017 р. – Мукачєво: Мукачєвський державний університет, 2017. – С. 366-369.

2. Туристичний кластер Західна Черкащина [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://tourcluster.ck.ua/>

ІЄРАРХІЧНІ РІВНІ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Л.Г. Коваленко

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Проблема економічної ефективності займає центральне місце серед питань, що хвилюють економічну науку. Це пов'язано з ростом дефіциту сировинних ресурсів, зростанням конкуренції, глобалізацією бізнесу, збільшенням кількості підприємницьких ризиків.

Ресторанне господарство є динамічним широко розповсюдженим видом економічної діяльності, що безупинно збільшується в кількості суб'єктів господарювання та якості видів і проявів організації діяльності [1].

У рамках дослідження економічної ефективності ресторанного господарства постає питання визначення критеріїв та складових ефективності функціонування ресторанного господарства як частини національної економіки країни на макро- і мезо- рівнях, а також економіки відповідних ринків, окремих підприємств на мікрорівні.

На мікрорівні, як індикатори оцінки економічної ефективності, ми виокремили показник рентабельності, та ще ряд показників, що фактично впливають на формування рентабельності, та водночас дозволяють виявити резерви її підвищення. Серед них середній товарообіг посадкового місця закладу ресторанного господарства; оборотність посадкового місця; коефіцієнт ступеню фактичного заповнення посадкових місць; середній чек. Також вважаємо важливим показником економічної ефективності діяльності підприємства (закладу) ресторанного господарства маржинальний прибуток, але цей підхід більше допомагає в плануванні діяльності, формуванні асортиментної політики закладу.

Філіппова С.В. поділяє фактори впливу на економічні показники діяльності підприємств на внутрішні і зовнішні [2, с. 236], що підкреслює взаємозв'язок мікро- та макрорівнів у формуванні економічної ефективності як підприємства (закладу) безпосередньо, так і виду економічної діяльності взагалі. Соціальна ефективність на мікрорівні формується цілком за рахунок отримання засобів існування і добробуту людини в процесі володіння бізнесом і праці в закладах ресторанного господарства; отримання в закладах ресторанного господарства можливості харчування, відпочинку, відновлення сил людини для плідної життєдіяльності; відображення рівня добробуту людини і населення країни згідно рівня і динаміки відвідувань закладів ресторанного господарства, динаміки забезпеченості населення закладами ресторанного господарства.

На макро- та мезорівні система індикаторів дещо складніша. Як індикатор ефективності, величина товарообороту ресторанного господарства надає нам інформацію щодо об'ємів надаваних послуг населенню, тобто наряду з економічною, характеризує ще й соціальну ефективність ресторанного господарства. Величина доданої вартості, створеної у ресторанному

господарстві є економічним індикатором, що характеризує спроможність підприємців ефективно вести діяльність у сфері ресторанного господарства. З іншого боку, оскільки додана вартість включає в себе заробітну плату найманим працівникам, це соціальний критерій, що вимірює спроможність суб'єктів ресторанного господарства до підвищення добробуту своїх робітників, забезпечення відповідних умов праці.

Прибутковість ресторанного господарства, що обчислюється через показник рентабельності, є суто економічним показником, що характеризує доцільність ведення бізнесу в цій сфері. Середня продуктивність одного посадкового місця може вказувати на насиченість ринку послугами ресторанного господарства, чи може сигналізувати про низьку якість послуг, що не знайшли відповідного попиту. Величина податкових надходжень отриманих від ресторанного господарства характеризує ефективність ресторанного господарства з позиції держави, як одного з джерел наповнення бюджету. Індикатори соціальної ефективності в комплексі характеризують рівень дотримання соціальних стандартів життя. Наявність постійних позитивних тенденцій розвитку цього сектору економіки може навіть формувати нові стандарти обслуговування, споживацьких очікувань, підвищувати рівень культури споживання послуг ресторанного господарства. Кількість закладів та посадкових місць у закладах ресторанного господарства характеризують насиченість ринку послугами ресторанного господарства, ступінь виконання соціальних функцій забезпечення населення харчуванням та дозвіллям за межами дому. Зміна кількості зайнятих відображає ефективність ресторанного господарства з точки зору забезпечення населення робочими місцями, а величина середньої заробітної плати характеризує рівень соціальної захищеності працівників сфери ресторанного господарства.

Мегарівень характеризується міждержавними порівняннями, та на прикладі ЄС, порівняння також з показниками цілого міждержавного угруповання. На нашу думку, питома вага ВВП ресторанного господарства у ВВП досліджуваної країни, та питома вага товарообороту ресторанного господарства у товарообороті досліджуваної країни в порівнянні з аналогічними показниками в інших країнах, свідчить про стан розвитку сфери ресторанного господарства у країні, матеріалом для аналізу можливостей подальшого розвитку. Якщо на одному з нижчих рівнів виникають негативні тенденції, це є серйозним сигналом для вище розташованих рівнів ефективності, оскільки ефективність вищих рівнів формується в єдине ціле з елементів нижчих.

Основними результатами підвищення ефективності ресторанного господарства на досліджуваних рівнях стане: підвищення інвестиційної привабливості України; збільшення податкових надходжень від ресторанного господарства; збільшення кількості робочих місць; покращення морального та фізичного стану громадян через отримання якісних послуг харчування та відпочинку; підвищення туристичної привабливості окремих регіонів України.

Список використаних джерел

1. Дмитрієва Н. А. Визначення економічної ефективності на макро – та мікро- рівнях / Н.А. Дмитрієва // Фінанси України. – 2016. – № 9. – С. 68 – 73.
2. Філіппова С.В. Оцінювання економічних показників діяльності організацій на засадах врахування поглядів груп економічного впливу / С.В. Філіппова // Економіка: реалії часу. – 2013. – №2. – С. 235 – 240.

ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ

Р.Б. Кожухівська

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Донедавна українська туристична індустрія знаходилася в ізоляції від світових тенденцій розвитку, і сьогодні переживає етап масштабної переорієнтації з паперово-ручного методу роботи на застосування автоматизованих ІТ управління. Для більшості туристичних фірм України, впровадження АІТ управління є необхідним, і вже стало реальним фактом, критично важливим для успішного розвитку бізнесу. Як в усьому світі, так і в Україні, використання сучасних АІТ стає засобом конкурентної боротьби туроператорів [1, с. 21].

Сталою тенденцією останніх років розвитку міжнародної туристичної індустрії стало активне використання систем оптимізації прибутку. Підприємства, що активно застосовують такі системи, одержують істотну конкурентну перевагу і досягають помітного збільшення доходів. Ця система працює в реальному часі, аналізує отриману від системи управління туристичною фірмою інформацію (тенденції бронювання, сезонні коливання, динаміку попередніх періодів тощо) враховує специфіку сегментів ринку і проведені реконструкції по ціноутворенню та управлінню тарифами.

При експлуатації модуль оптимізації прибутку дозволяє збільшити доходи туристичного комплексу на 4%-8% [2, с. 37]. Він показує ключові параметри діяльності турфірми для різних керівників, у тому числі, для головного менеджера:

- загальна тенденція бізнесу турфірми;
- віддача від проведених заходів;
- напрямок сконцентрованих зусиль для підвищення прибутковості;
- цінова політика.

Ефективність досягається й у відділі збуту, про що свідчить підвищення продажів на 50% і зменшення вартості ліквідних угод на 15%. Ефективність для виробничого відділу – це скорочення часу технологічного циклу на 20% або зниження рівня товарних запасів на 5% [2, с. 45].

Істотним елементом, від якого, буде залежати надійне функціонування всієї операційної системи турфірми, є інформаційний центр, що забезпечить

об'єднання процесів постачання, споживання і виробництва, перетворюючи їх у єдину високоефективну систему. Це дасть змогу в умовах швидкої зміни потреб і бажань клієнтів на ринку туристичних послуг оперативно і гнучко адаптувати операційну систему (рух трудових, інформаційних, матеріальних і фінансових потоків) під індивідуальні потреби різних сегментів клієнтів. Також це надасть можливість мінімізувати витрати на виробництво послуг і дозволить істотно скоротити час обслуговування і доставки товарів, прискорити процес одержання інформації різними службами і підвищити рівень сервісу.

Інформаційний центр – це складний людинно-машинний комплекс, ядром якого є інформаційна комп'ютерна система, яка орієнтована на досягнення наступних цілей:

- відстеження стану туристичного комплексу і ситуації довкола нього;
- оперативний аналіз;
- виявлення, ідентифікацію та оцінку несприятливих змін стану турфірми (потенційних небезпек і загроз клієнтам тощо);
- підтримку прийняття оперативних і стратегічних рішень для управління туристичною фірмою з повним врахуванням змінних умов і факторів його стану [3, с. 215].

Діяльність інформаційного центру спрямована на підвищення ефективності управління туристичною галуззю. Також робота інформаційного центру спрямована на комплексне управління матеріальними й інформаційними потоками в сфері інформаційної підтримки служб перевезення, прийому та розміщення, ресторану, обслуговування, охорони, служби протипожежної охорони, тощо.

Інформаційний центр входить до структури управління турфірми і підпорядковується технічному директору. Взагалі він складається з технічних співробітників, що забезпечують підтримку та інформаційне забезпечення різних служб і відділів турфірми. До їхніх обов'язків входить:

- обслуговування і технічна підтримка автоматизованої інформаційної системи;
- ремонт, диспетчеризація, контроль за вхідною інформацією;
- забезпечення зв'язку, програмне забезпечення;
- оперативне управління персоналом турфірми;
- реєстрація і управління інформаційними і матеріальними потоками турфірми;
- обслуговування і супроводження серверу, електронної пошти і забезпечення зв'язку з Інтернет;
- обслуговування і підтримка в робочому стані комп'ютерної техніки, встановлення, налаштування;
- обслуговування і супроводження програмних продуктів, що купуються; підтримка і ведення бази необхідних даних;
- виявлення задач у сферах діяльності різних відділів турфірми та адміністрації для подальшої їхньої автоматизації, проектування подальших шляхів розвитку інформаційної системи;
- розробка і поновлення офіційного web-сайту турфірми;

- упровадження інформаційних технологій у виконавську практику, створення і поновлення баз даних;
- консультативна допомога співробітникам з питань використання інформаційних технологій у їхній роботі;
- програмно-технічне обслуговування мережі;
- передання інформації, здійснення поточного спостереження, аналіз інформації і представлення результатів керівнику відділу [3, с. 232].

Отже, основним елементом зниження операційних витрат, підвищення якості і швидкості виконання операцій, пов'язаних з наданням послуг є впровадження автоматизованої інформаційної системи, що сприятиме ефективному управлінню потоками інформації та їх обробкою в турфірмі.

У сучасних умовах неможливо забезпечити якісне ведення туристичного бізнесу без впровадження й застосування новітніх інформаційних технологій. Саме їх використання на практиці забезпечує дотримання суб'єктами туристичної діяльності комплексу взаємодіючих і взаємодоповнюючих вимог, що формують якість туристичних послуг.

Список використаних джерел

1. Герасименко В.Г. Основи туристичного бізнесу: навч. посібник. Одеса: Чорномор'я, 2014. 245 с.
2. Восколович Н.А. Маркетинг туристских услуг: учебник. Москва: Изд-во «Теис», 2016. 307 с.
3. Ополченцев И.И. Маркетинг в туризме: обеспечение рыночной позиции: учеб. пособие. Москва, Альфа. 2013. 375 с.

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РИНКУ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Л. М. Малюга

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Форми та особливості конкурентної боротьби на світовому ринку послуг визначають специфічні особливості здійснення міжнародної туристичної діяльності: немобільність туристичних послуг як товару; вигідність вкладання капіталу в туристичний бізнес, що дає прямий і швидкий економічний ефект; необхідність залучення значної кількості робочої сили, що зумовлено специфікою процесу надання туристичної послуги; потрібність впливу на економіку країни, що приймає, витрат іноземних туристів; мінливість туризму як сфери економіки, що зазнає впливу багатьох чинників.

Зважаючи на це, можна зробити висновок, що міжнародна конкуренція набуває певних особливостей в кожній галузі сфери послуг. На туристичному ринку її можна розглядати як на макро-, так і на мікрорівні. На макрорівні вона представлена змаганням держав за залучення найбільшої кількості туристів, які

принесуть їм значні доходи. Конкуренція на мікрорівні означає боротьбу між окремими компаніями за частку на світовому ринку туризму. Вона передбачає наявність певної вираженої стратегії змагання, яка дає змогу туристичним компаніям зайняти визначену нішу на ринку і працювати на ньому довгий час, залучити велику кількість туристів. Дослідження основних стратегій конкуренції, а саме: проведення активної рекламної компанії, участь в туристичних виставках та ярмарках, випуск каталогів, буклетів; швидке реагування на ринкові зміни; встановлення ціни нижчої, ніж ціна на аналогічну туристичну послугу компанії-конкурента; пропозиція унікального туристичного продукту; проведення сегментації ринку і орієнтація діяльності на певну групу споживачів дає змогу говорити про те, що висока ефективність здійснення туристичної діяльності окремої компанії вимагає їх комплексного використання з урахуванням переваг та недоліків кожної.

Конкурентоспроможність українського туристичного ринку можна розглядати як здатність нашої держави запропонувати такі унікальні нові туристичні послуги, які могли б повністю задовольнити найвибагливіший попит, зацікавити велику кількість потенційних споживачів та залучити їх до подорожі в нашу країну. Під рівнем конкурентоспроможності туристичної індустрії України слід розуміти ступінь розвитку в'їзних туристичних потоків, які останнім часом розвиваються доволі інтенсивно.

Формування ефективного конкурентного середовища для розвитку національного туристичного бізнесу має відбуватись за рахунок таких конкурентних переваг як:

- унікальний клімат та природні ресурси, які є дефіцитними для населення континентальної частини Східної Європи, Північної і Центральної Азії;
- значний історико-культурний потенціал, що здатний задовольнити найвибагливіший попит на отримання нових вражень від подорожі;
- регіональна розгалуженість туристичних центрів та зон відпочинку;
- наявність великої кількості територій з лікувальними можливостями;
- привабливість туристичної індустрії нашої країни для іноземного інвестування, яка пояснюється наявністю умов для високоефективної рекреаційно-економічної діяльності.

Серед територій пріоритетного розвитку, які здатні привабити найбільшу кількість в'їзних туристів, можна розглядати Закарпатський та Причорноморський регіони. Основними напрямками розвитку туристичної індустрії на їх території є створення рекреаційно-туристичного комплексу; формування ринку конкурентоспроможних на міжнародному рівні рекреаційних послуг на основі ефективного використання наявних природних і культурно-історичних ресурсів регіону з одночасним збереженням екологічної чистоти середовища.

Окрім того, підвищенню конкурентоспроможності України на світовому ринку туристичних послуг сприятиме спільне будівництво об'єктів туристичної інфраструктури; розробка туристичних маршрутів територією двох або більше країн на основі взаємних угод про співробітництво між державами; створення територій пріоритетного розвитку. Крім того, велике значення для розвитку

галузі має реалізація спільних проектів з удосконалення туристичної сфери окремих регіонів за участю міжнародних організацій, формування природно-господарських міжнародних комплексів рекреаційного типу та організація спільних лікувально-оздоровчих і туристичних підприємств.

Вирішальну роль в організації кон'юнктури ринку міжнародних туристичних послуг відіграє використання системи вартісних важелів. До її найважливіших складових, які прямо або опосередковано впливають на визначення вартості туристичного продукту відносять: ціну туристичної пропозиції; прибуток, який планує отримати компанія; знижки з вартості турпродукту; пільги на підприємницьку діяльність у сфері туризму; іноземні інвестиції.

У цілому пріоритетними напрямками стимулювання процесу вкладення коштів в туристичну галузь України можна вважати: звільнення від ввізного мита обладнання, що ввозиться на територію України для реалізації інвестиційних проектів у туристичну і курортно-рекреаційну сфери; надання пільгових довгострокових кредитів на будівництво та реконструкцію житла, що використовується для надання послуг сільського зеленого туризму; створення механізму відстрочення податкових зобов'язань готельних підприємств, які здійснюють капітальний ремонт або реконструкцію; надання пільг зі сплати платежів за землю об'єктам туристичної інфраструктури на період будівництва або реконструкції. Подальший інтенсивний розвиток цієї діяльності сприятиме підвищенню іміджу України на світовому ринку туристичних послуг.

Отже, розвиток галузі з урахуванням зазначених висновків і пропозицій підвищить конкурентоспроможність послуг індустрії туризму, збільшить її привабливість для іноземних відвідувачів, зміцнить імідж України як розвиненої з погляду туристичного бізнесу держави. У цілому це сприятиме стабілізації економічного життя нашої країни.

Список використаних джерел

1. Коваленко Ю.О. Конкурентоспроможність України як об'єкта міжнародного туризму // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. – Випуск 190: В 4 т. – Том II. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2014. – С. 375-379.
2. Румянцев А.П. Світовий ринок послуг[Текст]: /Навчальний посібник./ А. П. Румянцев, Ю.О. Коваленко// - К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 456с.
3. Хомік Ю.О. Конкурентоспроможність українських туристичних послуг на світовому ринку // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – Випуски 55-57. – 2012. – С. 144-145.

СТАЛИЙ РОЗВИТКОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Д.В. Нагернюк

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Аграрні перетворення, які відбулися в Україні за останні роки, дали змогу збільшити валове виробництво сільськогосподарської продукції. Так, сьогодні агропромисловий комплекс країни – це близько 3 млн зайнятих у сільському, лісовому та рибному господарстві, 18,4% валової доданої вартості, з яких 4,7% – це харчова та переробна промисловість. Україна експортує аграрну продукцію в 164 країни світу. І займає перше місце з експорту соняшникової олії, 3 місце – ріпаку, 4 місце – ячменю та кукурудзи, 5 місце – меду та горіхів без шкаралупи, 6 місце – пшениці, 7 місце – сої та м'яса бройлерів.

Проте це не сприяло соціально-економічному розвитку сільських територій та підвищенню рівня життя сільського населення: сільськогосподарське виробництво загалом зростає, а село і сільські спільноти – занепадають. У сільській місцевості зберігаються високий рівень депопуляції, масштабне реальне і приховане безробіття, що зумовлює трудову міграцію населення, бідність, погіршується доступ до суспільних благ і послуг, посилюються деградація сільської інфраструктури та обезлюднення сіл. Разом із погіршенням стану сільськогосподарських угідь та довкілля це свідчить про ресурсовиснажливий характер аграрного розвитку, наявність у ньому «вірусу» саморуйнування.

Щоб зупинити цей процес, необхідний новий підхід до розвитку сільської місцевості, який включатиме, щонайменше, впровадження концепції сталого розвитку сільських територій, стимулювання підприємницької активності та диверсифікацію зайнятості сільського населення.

Функції сільських територій різноманітні та полягають у такому:

виробнича функція — задоволення потреб суспільства в продовольстві та сировині, продукції для різних галузей та видів господарської діяльності;

— соціально-демографічна функція — відтворення сільського населення, забезпечення сільського господарства та інших галузей економіки трудовими ресурсами, значним людським капіталом;

— культурна та етнічна функція — зберігання самобутньої національної культури, народних традицій, звичаїв, обрядів, фольклору, досвіду ведення сільського господарства та освоєння природних ресурсів, охорона пам'яток природи, історії та культури, розташованих на сільських територіях;

— екологічна функція — підтримання екологічної рівноваги в аграрних регіонах та на всій території країни, утримання заповідників, заказників, національних парків та ін.;

— рекреаційна функція — створення умов для відновлення здоров'я і відпочинку міського та сільського населення;

— функція соціального контролю над територією — сприяння сільського населення державним органам у забезпеченні громадського порядку та безпеки в поселеннях й територіях. [1, с. 123].

Серед ключових чинників сталого розвитку сільських територій одне із провідних місць займає гармонізація економічних, соціальних та екологічних складових життя села.

Економічна складова передбачає: запровадження інновацій в сільському, лісовому і рибному господарствах та на сільських територіях; фінансову підтримку виробників у районах із несприятливими природно-кліматичними умовами (наприклад, у гірських); розвиток у сільській місцевості несільськогосподарських видів діяльності; підсилення малих ферм, їхніх кооперативів та молодих фермерів; відшкодування збитків, завданих стихійними лихами; надання податкових преференцій фермерам, які розвивають сільські території.

Соціальна складова: інвестиції в інфраструктуру сільських територій; розвиток сільського зеленого туризму; інвестиції в освіту; розвиток дорадчих програм та консультаційних послуг; надання сільським жителям інформації про фінансові можливості програм розвитку сільських громад; реалізацію програм підтримки і примноження культурної спадщини.

Екологічна складова: розвиток програм раціонального використання природних ресурсів; перехід до органічного сільського господарства; заохочення фермерів до екологізації їхньої діяльності та дотримання принципів сільськогосподарських добросесних практик; управління модернізацією сільських ландшафтів; збереження біорізноманіття [2].

Вирішення окреслених складових можливе лише за рахунок комплексного механізму реалізації державної політики сталого розвитку сільських територій, що являє собою сукупність взаємопов'язаних правових, економічних, організаційних, соціальних та інформаційних засобів та важелів для досягнення накресленої мети. Комплексний механізм має забезпечувати взаємодію та цілеспрямованість функціонування суб'єктів та об'єктів державної політики за рахунок взаємодії всіх компонентів, що й забезпечить досягнення цілей державної політики сталого розвитку сільських територій, сприятиме підвищенню її ефективності.

Науковці ННЦ «Інститут аграрної економіки» вихід з депресивного стану аграрної економіки вбачають через комплексне вирішення проблеми розвитку сільських територій. Тому стратегічною метою економічної і соціальної політики на селі має стати забезпечення комплексного, багатофункціонального розвитку сільських територій, за якого зросла б їх роль як просторової бази не лише сільськогосподарського виробництва, а й несільськогосподарських видів діяльності, а також сприятливого середовища проживання. У зв'язку з цим надзвичайно важливо розробити програму відродження селянства як господаря землі, носія моралі та національної культури. Всебічне консолідоване поєднання багатофункціональної структури сільських територій із забезпеченням системного розвитку розглядається як одна із найважливіших основ її ефективного функціонування [3].

Багатофункціональність розвитку сільських територій передбачає створення на них передумов та нарощування потенціалу до здійснення широкого переліку видів економічної діяльності. Тому саме створення умов для

здійснення альтернативних сільському господарству видів діяльності на сільських територіях повинно бути ключовим завданням державної політики. Завдяки диверсифікації можливим буде поступове формування в межах конкретних сільських територій повноцінного економічного комплексу, який був би здатним забезпечувати більшість потреб споживачів власної території у товарах і послугах, з одночасним забезпеченням місцевого населення джерелами доходів, адекватних їх потребам.

Список використаних джерел

1. Павлов О.І. Сільські території України: функціонально-управлінська модель: монографія /О.І. Павлов. — Одеса: Астропринт, 2009. — 344 с.
2. Угода про асоціацію між Україною та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/yeuropejska-integraciya/ugoda-pro-asociasyu>
3. Малік М. Й. Концептуальні засади розвитку сільських територій / М.Й. Малік, В.А. Пулім. – Режим доступу : <http://baitas.lzuu.lt/~mazylis/julram/8/156.pdf>

ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

В.О. Непочатенко

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Географічна віддаленість споживачів готельних послуг від місця їх основної реалізації, високий рівень інтернетизації готельного бізнесу та суспільства в цілому обумовлюють пріоритетність інтернет-маркетингу в діяльності підприємств готельного господарства. В умовах політичних та економічних перетворень, які супроводжуються зниженням рівня туристичної та бізнес-атракції, застосування інтернет-технологій в маркетинговій діяльності підприємств готельного господарства забезпечить їх конкурентні позиції на ринку.

Однією з основних маркетингових характеристик Інтернету є перехід ключової ролі від виробників послуг до їх споживачів [1]. Інтернет-маркетинг (англ. internet marketing) – це практика використання всіх аспектів традиційного маркетингу в Інтернеті, яка зачіпає основні елементи маркетинг-міксу: ціна, продукт, місце продажу і просування. Основна мета – отримання максимального ефекту від потенційної аудиторії сайту [2].

Завдання, які поставлені перед Інтернет-маркетингом: – збільшення числа споживачів; – розширення цільової аудиторії; – зростання рентабельності з продажу; – створення позитивного іміджу та підвищення популярності інтернет джерела або компанії [3].

Основними перевагами Інтернет-маркетингу вважаються інтерактивність, можливість максимально точного спрямування на ціль, можливість постклік-аналізу, який веде до максимального підвищення таких показників як конверсія сайту і просування Інтернет-реклами [4].

Більш як 80 % потенційних споживачів готельно-ресторанних послуг віддають перевагу у пошуку інформації в Інтернеті. Створення сайту – один із найефективніших та сучасних видів реклами. Таким чином споживачі мають змогу дізнатись про всі продукти та послуги, які надаються підприємством готельно-ресторанного господарства. Але на цьому діяльність в Інтернеті не обмежується, оскільки необхідно обов'язково поновлювати інформацію на сайті та розповідати споживачам про останні зміни, що відбулися (підвищення цін на послуги, які надає готель; акційні пропозиції готельно-ресторанних підприємств; введення в меню нової страви від шефа та ін.). Постійне поновлення інформації на сайті дає можливість споживачу бачити дійсно достовірні дані. Також важливим моментом є просування сайту – «пошукова оптимізація сайту». Для цього необхідна активна робота з сайтом та зайнятися розміщенням зовнішніх посилань. Використання сучасних технологій в Інтернеті дозволяє створити інтерактивні форми надання візуальної інформації. Однією з таких форм презентацій є віртуальний тур, який розміщується на сайті. На даний момент віртуальний тур це один з найбільш ефективних і переконливих способів надання інформації.

Застосування інтернет-технологій у товарній політиці підприємств готельного господарства передбачає представлення як підприємства, так і окремих готельних продуктів (послуг) на інтернет-ресурсах та дозволяє підвищити адаптованість готельної пропозиції шляхом залучення споживачів до її формування. Проте представлення підприємств на власних веб-сайтах супроводжується недостатньою технічною якістю ресурсів та низьким ступенем візуалізації матеріалу. Загальний низький рівень представлення підприємств у соціальних медіа (30% досліджених підприємств) та некоректна інтеграція контенту у них призводять до неадекватного відображення діяльності підприємств готельного господарства. Інтернет-системи бронювання достатньо обмежено здійснюють надання інформації про готельний продукт (послугу), що не дозволяє потенційним споживачам сформувати повне уявлення про пропозицію. Таким чином, здійснення товарної політики в інтернет-середовищі супроводжується необхідністю підвищення обґрунтованості вибору джерел представлення готельного продукту (послуги) та підприємства в цілому, а також адаптації контенту відповідно до обраних ресурсів.

Готельно-ресторанне господарство за останні кілька років демонструє значні зміни у формуванні і розвитку, що відображаються як у позитивних так і негативних тенденціях. Відкриваються нові підприємства готельно-ресторанного господарства, збільшується попит на якісне обслуговування, зростає конкуренція, що у свою чергу, стимулює підвищення якості послуг, що надають готельно-ресторанні підприємства. Одним із найефективніших методів ефективного управління готельно-ресторанним господарством є застосування

Інтернетмаркетингу рекламної діяльності. Таким чином, впровадження Інтернет-маркетингу рекламної діяльності дозволяє збільшити кількість замовлень, підвищити продуктивність праці персоналу, покращити систему обслуговування, знизити окремі категорії витрат (на зв'язок, надсилання пошти); підвищити конкурентоспроможність готельно-ресторанного підприємства. Застосування Інтернетмаркетингу рекламної діяльності суттєво підвищує ефективність стратегії управління в цілому та підіймає готельно-ресторанне підприємство на новий, більш вищий рівень розвитку.

Список використаних джерел

1. Навчальні матеріали онлайн. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://pidruchniki.com/1753060758932/turizm/internet-marketing>.
2. Матеріал з Вікіпедії вільної енциклопедії. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.
3. Успех и успешные бизнес идеи. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ideas-of-business.ru/internet-marketing-reklama/>

ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ АГРОТУРИЗМУ

Л.М. Нещадим

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Агротуризм у нас започатковано недавно, але він себе зарекомендував з кращої сторони. Сьогодні аграрний туризм дає змогу покращення економічної і соціальної ситуації на селі. Крім того, він використовує надбання культурної спадщини і природні особливості сільської місцевості. Це один із найлегших шляхів позбавлення сільських територій статусу депресивних та досягнення ними економічного зростання [1, 2]. У зв'язку з цим розвиток агротуризму у складі сільського, екологічного (зеленого) туризму належить до пріоритетних напрямів державної підтримки у сфері туризму. В останні роки індустрія туризму зростає стрімкими темпами. Розвиток цього напрямку стимулюється частиною міських жителів, які прагнуть на деякий час відійти від високих емоційних та екологічних навантажень, транспортної втомлюваності, що супроводжують життя у великих мегаполісах, та повернутися до спокійного і затишного сільського життя. Розвиток цього виду туризму стає основним напрямом охорони і відтворення сільських ландшафтів і за популярністю займає друге місце після відпочинку на морському узбережжі [3].

Одним з основних напрямків здійснення стратегії розвитку аграрного сектора економіки України є досягнення стабілізації в регіональному АПК, а пізніше і більш прискорений розвиток на основі подальшого вдосконалення економічних відносин і розвитку різних форм господарювання. Серед них перспективними є формування відносин з розвитку аграрного туризму на принципово новій економічній основі. За рівнем розвитку промислового і

аграрного потенціалів райони області не однорідні. Тому і підходи в них до формування агротуристичної діяльності не можуть бути однаковими. У той же час, в цілому аграрне виробництво більше, ніж інші галузі економіки, підготовлене і тяжіє до багатокладного, у тому числі приватного виробництва і, як наслідок, розвитку агротуризму [4].

Значною умовою в підвищенні ефективності агротуристичної діяльності має бізнес-планування та інвестиційне проектування роботи аграрних підприємств та домогосподарств, що надають туристичні послуги. Бізнес-плани дозволяють правильно розподіляти наявні ресурси та своєчасно реагувати на динаміку ринку. Привабливими для туристів є не всі рекреаційні місця, тому важливо виділити основні види регіонів залежно від розвитку туризму в них: ареали або поселення, що не становлять інтересу для туристів, - це віддалена степова сільська місцевість, яка не має особливих туристично-рекреаційних ресурсів. [2, 4].

Сільська місцевість є однією із опор національної культури та перспективним рекреаційним комплексом. Але процеси, які супроводжували початок економічних реформ, негативно позначилися на цій сфері. В сільській місцевості є занедбані загальноосвітні заклади, заклади культури, лікарні та соціальні об'єкти. Відбувається масова міграція молоді у міста. І тому лише при державній підтримці розвитку сільського туризму можна сприяти відновленню: народного фольклору, культури, традицій.

Україна має значні можливості для динамічного розвитку агротуристичної та рекреаційної галузі, розширення міжнародного співробітництва в цій сфері. Однак наявний потенціал реалізується недостатньо через відсутність повноцінної, адаптованої до ринкових умов державної політики розвитку вітчизняного агротуризму, підвищення його економічної ефективності та пізнавальної цінності. Бракує кваліфікованих кадрів для роботи в цій новій для нас сфері. Держава, має недостатній контроль за її розвитком та регулюванням діяльності.

Список використаної літератури

1. Байтеряков О.З. Загальна характеристика туристичних ресурсів України //Краєзнавство і туризм: освіта, виховання, стиль життя: Матеріали міжнар. науково-практ. конфер. - К.: Реформа. - 2008. - С. 185-187.
2. Бойко М. Засади формування пріоритетних напрямів туристичної політики України/ М. Бойко, Л. Гопкало //Регіональна економіка. - Львів: Інститут регіональних досліджень НАН, 2005. - №1(35). - С. 222 – 229.
3. Гриценко А.П. Цільові комплексні програми як метод управління соціально-економічним розвитком сільських територій в регіоні // Економіка АПК. - К., 2006. - №6(140). - С. 8-10.
4. Drag K. Turystyka wiejska jako element polityki rwafego rozwoju obszarow wiejskich v perspektywie inegracji z Unia Europejska. - Gdansk, 2003. - 112 s.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТУРИСТІВ ПОВІТРЯНИМ ТРАНСПОРТОМ

Н. В. Парубок

*кандидат економічних наук, старший викладач
Уманський національний університет садівництва*

Повітряний транспорт є одним з основних, масових засобів перевезення туристів. Він займає провідне місце в сумарному пасажирообігу всіх видів транспорту в міжміському і міжнародному сполученнях. Актуальністю даної теми є дослідження основних характеристик пасажирського повітряного транспорту як складової частини туристичних подорожей та інфраструктури туризму в цілому.

Вибір повітряного транспорту туристами як засобу перевезення зумовлений цілою низкою причин: по-перше, авіація – це найшвидший і найзручніший вид транспорту при перевезеннях на далекі відстані; по-друге, сервіс на авіарейсах в даний час відрізняється досить високим рівнем; по-третє, провідні авіаційні компанії світу через міжнародні мережі бронювання і резервування виплачують туристичним фірмам комісійну винагороду на кожне заброньоване в літаку місце, мотивуючи їх тим віддавати перевагу авіаперевезенням серед інших видів транспорту.

Зараз в світі налічується більше 1300 авіакомпаній, в країнах СНД в даний час діють близько 500 авіакомпаній і авіапідприємств. В середньому в рік на авіарейсах перевозиться близько 1,5 млрд. чоловік. Міжнародні повітряні сполучення забезпечують зараз більше 470 перевізників, 250 з яких здійснюють міжнародні регулярні авіарейси [1].

В обслуговуванні міжнародних повітряних сполучень беруть участь більше 1 тис. аеропортів світу, близько 650 з них обслуговують міжнародні регулярні авіаперевезення.

Найбільшими авіакомпаніями світу за кількістю перевезень вважаються: американські «Delta Air lines», «Pan American», французька «Air France», німецька «Lufthansa», британська «British Airways», російський «Аерофлот» та інші [2].

Основні техніко-економічні характеристики пасажирського повітряного транспорту можуть бути конкретизовані за такими напрямками:

1. Висока технічна і експлуатаційна швидкість руху, що дозволяє виконувати безпересадочні перельоти великої дальності за короткий час. При туристичній подорожі ця особливість набуває дуже цінної якості. Вона дозволяє оптимізувати структуру бюджету вільного часу туриста у бік перебування безпосередньо в місті туристичного інтересу і реалізації їм своїх конкретних цілей.

2. Менші, у порівнянні з іншими видами транспорту, капітальні вкладення у наземні споруди. На відміну від інших шляхів сполучення повітряний транспорт потребує приблизно в 10-20 разів менше капіталовкладень на освоєння нових ліній. Основні витрати на повітряному транспорті пов'язані з будівництвом аеропортів, при чому будівництво одного

аеропорту дозволяє відкрити не одну, а декілька нових авіаліній зв'язку з іншими аеропортами.

3. Висока пропускна здатність повітряних трас і самого авіаційного транспорту. Наприклад, сучасний пасажирський літак Boeing-747 має місткість до 500 місць і дальність польоту 13,5 тис. км, а Airbus-380 може перевозити більше 600 пасажирів на відстань 15 тис. км. Висока експлуатаційна швидкість літаків, їх зростаюча місткість дозволяють виконувати величезний обсяг перевезень за певний період часу.

4. Високий рівень комфорту і якості обслуговування при здійснюванні пасажирських перевезень. У конструктивному відношенні сучасні літаки надають значні зручності подорожуючим. Просторі салони, комплексне обслуговування на борту, організація розважальної програми під час польоту утворюють літак як найбільш комфортний засіб пересування.

5. Висока ступінь безпеки при подорожуванні. Багаторічними спостереженнями встановлено, що кількість транспортних аварій на 1 млн. пасажиро-кілометрів на повітряному транспорті є найнижчою у порівнянні з іншими засобами пересування [1].

Проте, є і очевидні недоліки повітряного транспорту. До них слід віднести такі:

1. Сильна залежність транспортного процесу від кліматичних і метеорологічних умов.

2. Необхідність використання додаткових засобів перевезення на початковому і кінцевому пунктах польоту.

3. Висока собівартість перевезень і, відповідно, цін на авіаквитки у порівнянні з іншими видами транспорту.

Зазначені недоліки характеризують літак як такий засіб пересування, що не може бути використаний у будь-яку пору року з гарантованим часом вильоту та прибуття. Проте, зазначені недоліки не заважають повітряному транспорту виконувати таку важливу функцію як здійснення масових туристичних перевезень на далекі відстані та якісне обслуговування організованих груп і індивідуальних туристів при подорожуваннях [3].

Більшість авіакомпаній світу надає послуги з перевезення туристів в режимі: рейсових регулярних перевезень; чартерних перевезень; обслуговування бізнес- і конгрес-турів за системою бізнес-офісу; індивідуальне обслуговування туристів.

Отже, враховуючи всі переваги і недоліки повітряного транспорту, внаслідок неперервного зростання частки туристів у світовому пасажиропотоці, цей вид транспорту відіграє і надалі відіграватиме велику роль в туристичній інфраструктурі.

Список використаних джерел

1. Перевезення туристів авіаційним транспортом [Електронний Ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – 2018 р. Режим доступу: <http://subject.com.ua/tourism/journeys/5.html>.

2. Мальська М. П., Худо В. В., Цибух В. І. Основи туристичного бізнесу: Навчальний посібник. / М. П. Мальська, В. В. Худо, В. І. Цибух. – Київ: Центр навчальної літератури. – 2014. – С. 272.

3. Основні складові туристичної інфраструктури [Електронний Ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – 2018 р. Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5257829/page:11/>.

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ЛОЯЛЬНОСТІ КЛІЄНТІВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

І. М. Поворознюк

кандидат економічних наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Формування лояльності клієнтів на готельному ринку формуються під впливом економічних, соціальних, психологічних, організаційних факторів. Але зростання вимог споживачів до асортименту і якості послуг, обслуговування, розширення можливостей у споживача вибору послуг за рахунок швидкого кількісного зростання засобів розміщення, поява нових інноваційних продуктів та послуг, вимагають подальшого дослідження факторів, що впливають на споживчий попит та на лояльність споживачів готельних послуг.

Усі зазначені причини викликають необхідність розробки і впровадження в практику підприємств готельної сфери інструментів індивідуалізації, які дозволять споживачам ідентифікувати зручний для них готель в ряді конкуруючих пропозицій і побудувати з цим готелем систему ділових взаємовигідних відносин.

В основі лояльності споживача готельних послуг завжди лежить задоволеність, під якою розуміється відповідність попередніх очікувань і реальної якості придбаної послуги. Але оцінка якості послуг є вкрай складне завдання, оскільки невідчутність, різноманітність послуг не дозволяють розробити чіткі стандарти якості, які б дозволили виробнику здійснювати повний контроль і відбракувати неякісні послуги, до того, як вони будуть продані споживачу. В результаті якість готельних послуг слід розглядати не як набір об'єктивних характеристик, відповідних заявлених стандартів готельного обслуговування, а з точки зору її сприйняття споживачем.

Однозначної точки зору, яка з складових якості найбільш важлива для споживача, у фахівців немає. Але є думка вчених, що чим складніше надається послуга, тим більше уваги споживач приділяє процесу її надання, який йому простіше оцінити [1, с. 457].

Формування лояльних клієнтів у сфері гостинності відбувається не одночасно. Це тривалий і поступовий процес, заснований на створенні основних та додаткових послуг, які повинні відповідати очікуванням клієнта, а також бути орієнтований на певний цільовий споживчий сегмент, тільки в

такому випадку клієнт буде задоволений придбанням даних послуг.

Будь який готель продає не тільки послуги, але постійно, протягом усього процесу взаємодії з гостем, формує позитивний імідж готелю, тим самим працюючи над підвищенням лояльності клієнта до готелю і наданим ним послуг. Даний процес взаємодії готелю з споживачами готельних послуг пов'язаний з наявністю великого переліку готельних послуг; невідчутністю більшості наданих готельних послуг, що призводить до суб'єктивності оцінки їх якості; високою ступеню участі персоналу готелю у наданні послуг; впливу рівня кваліфікації персоналу на якість обслуговування; формуванню взаємовідносин із споживачем на різних етапах процесу взаємодії гостя і готелю, починаючи від бронювання номера, закінчуючи виїздом.

Науковці виділяють основні фактори, які впливають на споживчу лояльність: профільні, які визначають цінність послуги (основні та додаткові послуги, технології, кваліфікація персоналу, гарантії, системи контролю якості), маркетингові фактори, рівень обслуговування, система контролю задоволеності клієнта [2, с. 406].

Але, на підставі досліджених та виділених групою вчених факторів формування споживчої лояльності готельної послуги, доцільно виділити фактори, які на нашу думку теж є найбільш вагомими:

- фактори, в основі яких закладені раціональні компоненти формування лояльності споживча готельних послуг (місце розташування готелю, набір основних та додаткових послуг, матеріально-технічна база, якість послуг, технології, інновації, професіоналізм персоналу);

- фактори, засновані на соціально-демографічних особливостей клієнтів сфери готельних послуг (вік, стать, соціальний статус, склад сім'ї, національність);

- фактори в основі яких лежить емоційні компоненти формування лояльності споживача готельних послуг (досвід проживання в готелях, довіра до готельного бренду, стиль життя, реклама, захоплення);

- корпоративні фактори, що пов'язані з проживанням в засобах розміщення великої кількості гостей, які подорожують з діловою метою (стандарти проживання, розмір добових за проживання, умови корпоративного обслуговування).

Отже, перераховані групи факторів повинні бути враховані власниками/менеджерами готелів для формування програм підвищення лояльності споживачів готельних послуг, так як лояльність клієнтів забезпечує готелям безліч переваг. Насамперед, лояльний споживач менш чутливий до дій конкурентів, він сам виступає представником готелю по зв'язках з громадкістю, рекомендує готель своїм рідним та знайомим. Тому, готельним підприємствам у сучасних умовах господарювання необхідно концентрувати свої зусилля на формування, підтримку та розвиток програм лояльності споживачів.

Список використаних джерел

1. Филиппенко А.В. Актуализация маркетинговой технологии

«лояльность» / А.В. Филиппенко // Вестник Белгородского университета кооперации, экономики и права. – 2013. – № 4(48). – С. 458-163.

2. Хачабеков, Р.А. Совершенствование процессов управления потребительской лояльностью в сфере туристических услуг / Р.А. Хачабеков, Е.М. Малкова // Актуальные проблемы развития хозяйствующих субъектов, территорий и систем регионального и муниципального развития. Материалы X международной научно-практической конференции; под ред. Ю.В. Вертаковой. – ЗАО «Университетская книга». – 2015. – С.405-410.

STATE SUPPORT AND REGULATION OF THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL COOPERATIVES

O. Sakovska

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Uman National University of Horticulture*

The cooperation in the agricultural sector of Ukraine has always been one of the most important areas of organizational productivity, payback fixed and floating assets, employment, reduction of production. The development of agricultural cooperation promotes free enterprise, stable efficiency; protection of producers from market pressures of monopoly intermediary structures that must be achieved by joint efforts through the foundation of agricultural service cooperatives.

Under market conditions cooperation becomes an ideology of farmers' survival, social and productive need and economic feasibility of management. Under these conditions, servicing cooperatives can become strong competitors to private agencies in the market of agricultural products.

Problems of cooperatives development and functioning in agriculture under modern conditions are discussed in publications of V.V. Zinovchuk, V.K. Zbarskyi, M.I. Malik, V.J. Mesel - Veselyak, L.V. Moldovan, A.O. Panteleymonenko, P.T. Sabluk, O.G. Shpykuliak, and other authors.

A characteristic feature of the present state development of economy's agricultural sector is the inadequate development of service cooperatives. Serving cooperatives worldwide have proven effectiveness in solving problems, namely: to sell products on favorable terms and at affordable prices, to preserve and recycle products together, to provide material and technical facilities at affordable prices and the possibility of buying on credit, to use modern equipment and obtain services at cost in the best way. In the EU farmers through service cooperatives sell at domestic and foreign markets more than 60 % of commodity output in agricultural sector; in the Nordic countries this figure is 80 %, in Japan and China – 90 %. In most countries the scope of cooperative activities covered almost the whole production, processing and marketing of dairy products.

The grain market in Ukraine is developing unsystematically in modern conditions, and it gives reasons to consider grain production to be risky in terms of finance and economy. The most unstable sphere is grain production which is

influenced by a number of factors and it produces from 20 to 50 million tons per year. The researches also show the lack of organization and regulation of this market, insufficient coordination of legislation of Ukraine, absence of developed logistic system, poor diversification and monopolization of grain distribution channels etc. All these features exist despite the fact that grain is a strategic product which forms both food security of the country and balance on the world grain market.

It is a well-known fact that there is no uncontrolled market in the world at the present stage of the development of the society. Every country directs their efforts at elaborating measures to correct the market mechanism which could help to minimize destructive forces at the same time keeping its positive features. State regulation of the economy is the efficient compensation of negative influence of the market mechanism and prevention of negative social and economic consequences. The experience of countries with advanced economies proves that state regulation is an integral part of modern market: a country influences the process of supply and demand self-regulation in the interests of farm producers and the country as a whole.

There are such directions of state support of agricultural production as:

- pricing policy,
- taxation,
- budget support,
- credit backing,
- customs tariff regulation,
- promotion of insurance,
- government's guarantees concerning investment by foreign organizations,
- ensuring profitability of national farm producers,
- formation of equal conditions of competition with foreign producers.

Today price regulation is made mainly by administrative actions such as export restrictions for corn (embargos, quota, and licenses), profitability restriction of flour production, bread and bakery products.

In its turn, the use of administrative regulation misrepresents the situation on the corn market as it leads to the income decrease and losses of the market participants, deepening of the misbalance in income distribution, causing market failures, which again need administrative regulation. Besides, discrepant actions and unexpected for the market participants measures do harm to the country's reputation on the world grain market. In the long-run the Ukrainian exporters will have to restore the lost positions on the world market and the state will need to renew the trust of the market participants.

The state regulation of grain market is the system of economic, financial, legal, organizational and social measures which are undertaken by the country to provide the efficient and the stable development of the market and to provide people with high-quality grain products at reasonable prices.

The state grain market policy is regulated by the Law of Ukraine «About Grain and the Grain Market of Ukraine». This Law is directed at creating the legal, economic and organizational conditions for competitive production and forming grain market to meet the country's needs in food, seed and feed, to increase its export potential.

The state regulation of the economy should be balanced, without replacing the market mechanism, but complementing it only within actions of the economic market laws via checked by the world practice economic and legal levers such as prices, interest rates, tariffs, taxes, credits, securities, depreciation policy, benefits, state order and contract, reserves, subsidies, state duties.

The positive world and domestic experience of the grain selling cooperatives prove the need for creation of such cooperative in every region of Ukraine. On the basis of commitments made to the cooperative the members of cooperative deliver the grain to the district cooperative grain elevators immediately after the harvest of the type of «field-elevator». At the cooperative grain elevator all grain coming from farms is assessed by the qualitative and quantitative characteristics. At the regional cooperative elevator the formation of homogeneous quality of grain parties for further processing or for export is done because the quality of grain depends on its price.

Thus, marketing cooperative society, representing farms will export grain of suitable quality and quantity to another part or sell it to grain processing enterprises which conduct payment for the appropriate amount and quality in time. This relationship between grain processing enterprises and other clients of the cooperative society should be based on the performance of contractual obligations by its parts. It will be appropriate in the cooperative society to have its own transport as it gives more chances for the best grain realization at competitive prices.

Thus, the combination of the principles of free price formation with the economic regulation by the country that is supposed to provide the price equality among grain manufacturers, inputs providers, processors, traders, sellers is an important direction of the state regulation. In the present situation grain manufacturers are in the worst condition as the production costs are growing irresistibly, the prices are low; the efficiency is reducing, so the economic interest in grain production is being lost. This means that the present regulation leads to reducing consumer prices without taking into account the needs of grain producers. The experience of the developed countries proves that the developed pricing mechanisms, should not only protect customers' interests, but ensure certain level of profitability for producers.

State support for the creation of cooperative societies and other nonprofit agencies must be the basic component of state agricultural policy. This will create a system of agricultural service cooperative societies, enter the foreign market of agricultural products and make a profit through the joint action of all participants in the process of marketing.

Taking into consideration the indisputable role of grain production in food security of the country, it is necessary to harmoniously combine free market mechanism with the state regulation which is based on economic, financial, legal, organizational and social measures.

References

1. Mohylny O. Government Control of Agrarian Production in the Period of Transformation of Economy. 2002. 430 p.
2. The development of service cooperatives in agriculture: Monograph. / Ed. prof.

- V. Zbarskyy. K. NSC «IAE», 2010. 224 p.
3. The law of Ukraine «About grain and grain market in Ukraine». The List of Supreme Court. 2002. № 35.
 4. The state target economic program supporting the development of agricultural service cooperatives till 2015, approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine on June 3. 2009. № 557.
 5. Tsymbal. V. Criteria for evaluation of agricultural service cooperatives. Economy APC. 2010. № 10. P. 116.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МІСТІ УМАНЬ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Л. А. Слатвінська
кандидат економічних наук

О. В. Литвин
викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Розбудова в Україні туристичної галузі, яка б успішно інтегрувалася до міжнародних туристичних взаємовідносин, є одним із провідних напрямів структурної перебудови економіки країни.

Туризм є однією із найбільш перспективних галузей економіки Черкащини. Область має об'єктивні і вагомні передумови для її розвитку: природно-кліматичний та історико-культурний потенціал, мальовничі ландшафти, привабливі туристичні маршрути, архітектурні пам'ятки, мережу територій та об'єктів природно-заповідного фонду, рекреаційні можливості.

Важливим елементом розвитку туризму є промоція регіонального туристичного продукту через екскурсійну діяльність [1].

Розвиток екскурсійної діяльності стимулює зайнятість, розвиток підприємництва, залучення інвестицій в інфраструктуру і транспорт, збереження національної спадщини, а також стимулювання факторів, які сприяють поліпшенню якості життя місцевого населення і гостей країни [2].

У зв'язку із зростанням обсягу екскурсійних послуг на ринку організованого туризму в місті Умань питання актуальності, тенденцій, перспектив розвитку екскурсійної діяльності як напрямок наукових і практичних досліджень отримав особливу увагу, що викликано різними причинами. По-перше, підвищення культурного й освітнього рівня суспільства в цілому. По-друге, розширення цілей самого туризму, так відправляючись у туристську подорож не завжди на перший план ставляться тільки рекреаційні цілі. Перебуваючи на відпочинку, сучасні споживачі туристичних послуг бажають також задовольнити й інтереси пізнання, освіти і духовного розвитку. По-третє, пов'язане із тлумаченням самого поняття «туристичний продукт» як комплексу послуг надаваного туристові в ході подорожі [2]. Відповідно до

рекомендацій Всесвітньої туристської організації (ВТО) даний комплекс повинен включати не менш, ніж три послуги у вільній комбінації. Згідно із Законом України «Про туризм» [3], туристський продукт – це «попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, що поєднує не менше, ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за певною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури відпочинку й розваг, реалізації сувенірної продукції й інше)».

М. Покоłodна у свої науково-методичній роботі [4] на основі маркетингових технологій і відповідно до мети та завдань екскурсійного маркетингу, виділяє основні його особливості: стимулювання попиту на екскурсійні послуги; розробка диференційованих екскурсійних програм; у процесі керування маркетингом брати до уваги не тільки матеріальні аспекти, але й психологію, духовно-емоційний стан, місцеві й регіональні особливості споживача; комунікаційний аспект роботи з клієнтами; можливість координації маркетингу учасників ринку туристсько-екскурсійних послуг.

Ми підтримуємо думку науковців [4,5], що на ринку екскурсійних послуг – пропозиція є головним компонентом туристського ринку, що виражає відношення його суб'єктів до певного обсягу й асортиментів туристсько-екскурсійних продуктів і послуг, які в певний час, з певним рівнем цін перебувають на ринку або можуть бути пропоновані на ринок.

Відповідно, на асортимент екскурсійних послуг у місті Умань вплинуть: поява нових екскурсійних об'єктів та проходження видатних подій; оновлення товарного асортименту фірмами-конкурентами; зміни у попиті на продукцію зумовлені зміною ціннісних орієнтирів й інтересів суспільства.

Очікувані результати реалізованих перспектив повинні бути відображені у показниках, що демонструють зростання іміджу Умані та Черкаської області як туристичного регіону.

Дослідження ринку екскурсійних послуг в місті Умані продемонстрували прояв деяких аспектів реалізації основних напрямів розвитку відповідно Програми розвитку туризму в м. Умань на 2017-2020 роки [6]. Необхідно відмітити, що розвиток індустрії гостинності в місті відбувається у контексті розвитку туристичної інфраструктури, яка включає: історико-культурну спадщину, музеї, готелі, галузь торгівлі та громадського харчування, транспорт, сферу побутового обслуговування, культури, освіти, мистецтва, представництва національних та міжнародних туроператорів, туристичних агенцій і тим самим впливає на забезпечення збільшення зайнятості населення та поповнення міського бюджету.

Одним із основних завдань екскурсійної діяльності є донесення інформації до громади міста, підприємницьких і громадських організацій, про те що залучення їх до реалізації соціальних та бізнес-проектів з метою становлення туризму як провідної галузі економіки міста сприяє створенню позитивного іміджу м. Умань як осередку туризму на регіональному, загальнодержавному та міжнародному рівнях, здійсненню заходів спрямованих

на розвиток туристичної галузі Умані, розвитку міської туристичної інфраструктури, створенню конкурентоспроможного туристичного продукту.

Визначення актуальних проблем, відстеження тенденцій, визначення перспектив розвитку екскурсійної діяльності займають вагоме місце серед головних факторів соціально-економічного поступу в місті Умань. Представники державних адміністрацій, рад, бізнесу, освіти, культури, охорони здоров'я і докільця та інші зацікавлені та відповідальні організації повинні працювати разом, щоб гарантувати продовження розвитку екскурсійної діяльності та зростання її вкладу в поступальному русі суспільства за рахунок інновацій, співпраці і диференційованого підходу до розвитку туризму.

Тому, на Черкащині потрібно створювати умови для реалізації і функціонування нових моделей розвитку, що сприятимуть активізації використання туристичного потенціалу.

Посилаючись на думку провідних вітчизняних фахівців у сфері туризму [6], необхідно відмітити, що перед туристичними підприємствами Черкащини, які надають екскурсійні послуги постає нове завдання – «вийти за межі відомих, традиційних схем структурних змін і почати перебудову, засновану на можливостях, які надають глобалізація та інформаційні технології». Головний зміст таких змін полягає не в обмеженні витрат на виробництво туристичних послуг, у докорінній зміні ставлення до інновацій, інформаційних технологій, адаптивності до швидких змін попиту загальної ситуації на туристичному ринку. Серед шляхів досягнення успіху на зовнішніх ринках найперспективнішим є «розширення використання інновацій шляхом створення в країні, регіоні, на підприємстві системи творчої розробки і подальшої комерціалізації нових ідей», сервісних технологій. При цьому інноваційна стратегія буде успішною, якщо вона доповнюється наданням високоякісних послуг, індивідуалізацією роботи з споживачами, застосуванням ґрунтовних маркетингових досліджень.

Одже, ефективна організація екскурсійної діяльності є складовою інклюзивного зростання економіки туризму всіх адміністративних одиниць та розвитку суспільства в цілому, вона є багатфакторним і багаторівневим процесом, основою її є економіка максимальної зайнятості і взаємодія усіх суб'єктів.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку Черкаської області на період до 2020 року . [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.slideshare.net/drroda/2020-71450640>
2. Слатвінська Л. А. Організація екскурсійної діяльності: економічний вектор / Л. А. Слатвінська // Ефективна економіка. – 2017. - № 5 – [Електронний ресурс] Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua> (*Index Copernicus International*)
3. Про туризм: Закон України № 124-VIII від 15.01.2015, // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 14, ст. 3. [Електронний ресурс] / Режим

доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95>

4. Покологна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник / М. М. Покологна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 180 с.

5. Мальська М. П. Економіка туризму : теорія і практика [текст] : підручник. / М. П. Мальська, М.Й. Рутинський, С. В. Білоус, Н. Л. Мандюк. – К.: «Центр учбової літератури», 2019. – 544 с.

6. Програми розвитку туризму в м. Умань на 2017-2020 роки в новій редакції [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://uman-rada.gov.ua/index.php/dokumenty/proekty-rishen-miskoi-rady/item/13565>

РЕКРЕЦІЙНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

С.В. Тимчук

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Рекреація у сільському зеленому туризмі є однією з базових форм продуктивного застосування вільного часу громадян. Рекреацію можна сприймати і як сплановану бездіяльність, яка здійснюється за чийось бажанням. У глибшому сенсі вона розглядається у зв'язку з емоційним досвідом та натхненням, що з'являється як наслідок рекреаційної дії. В рамках сільського зеленого туризму рекреаційна діяльність пов'язана з застосуванням ландшафтів сільських територій. І у даному аспекті рекреація у сільському зеленому туризмі складає конкуренцію сільському та лісовому господарству, рибальству, промисловості, гірничій справі та різноманітним видами суспільної виробничої діяльності, які використовують природні ресурси.

Дослідженню питань рекреації як складової важливої складової розвитку туризму приділяли увагу ряд вітчизняних вчених. Так у власних дослідженнях Топчієв О.Г., Яворська В.В., Ніколаєва О.І. зазначають, що наразі відсутній облік масової нерганізованої рекреації в Україні і рекреаційний туризм важливо розглядати як невід'ємну складову рекреаційного комплексу на регіональному рівні [1]. Іванченко Н.В. стверджує, що основними напрямками формуванні ефективного механізму реалізації стратегічних завдань подальшого розвитку рекреаційно-туристичної сфери має бути: оптимально збалансовано державне та регіональне регулювання суспільно-економічних відносин у сфері організації та розвитку рекреації та туризму, забезпечення доступності санаторно-оздоровчих та рекреаційно-туристичних послуг для всіх верств населення та ефективна інвестиційна політика [2]. Проте залишаються недостатньо дослідженими питання впливу рекреації на розвиток сільського зеленого туризму в Україні.

Згідно з чинним Класифікатором видів економічної діяльності рекреаційна діяльність може бути визначена як процес об'єднання дій, які призводять до отримання відповідного набору продукції і послуг, на основі

використання певних ресурсів: сировини, матеріалів, устаткування, робочої сили, технологічних процесів і т.д. Структурно види економічної діяльності рекреаційного комплексу за класифікаційними рівнями можуть бути представлені чотирма секціями, чотирма розділами, п'ятьма групами, сім'ю класами і одним підкласом.

Розглянемо детальну структуру рекреаційної діяльності в сільському зеленому туризмі. Найчастіше в основі класифікації рекреаційної діяльності лежать: мета подорожі, характер організації, правовий статус, тривалість подорожі і перебування в певному місці рекреанта, сезонність, характер пересування рекреанта, його вік, активність занять і т.д.

За суспільною функцією і технологією виділяють лікувальну, оздоровчу, спортивну і пізнавальну рекреаційну діяльність. Лікувально-курортна рекреація у сільському зеленому туризмі диференціюється в розрізі природних лікувальних факторів клімату, грязей, мінеральних вод тощо.

У сільському зеленому туризмі оздоровча та спортивна рекреація може бути найбільш урізноманітненою. Великою популярністю у всьому світі користується пляжно-купальний відпочинок. Крім того, в рамках сільського зеленого туризму сам відпочинок біля води і на воді включає різноманітні рекреаційні заняття. Тож, прогулянковий і промислово-прогулянковий відпочинок включає прогулянки на повітрі, огляд краєвидів, збирання грибів та ягід, морських дарів і т.д.

Значного розвитку у світі отримав водний туризм, як прогулянковий, так і спортивний. Дані види туризму вдало поєднуються з пляжно-купальним туризмом. Все більш популярним стає підводний спортивний туризм з метою фотополювання і підводного полювання на морських тварин. Він включає в себе елементи пізнавального туризму (наприклад, археологічний підводний туризм) [3].

Значна кількість зелених туристів є любителями рибалки та мисливства. Наразі значного поширення набувають фото-і кіноохота, які націлені не на матеріальне збагачення, а на відпочинок на природі і реалізують пізнавальні форми туризму.

Пізнавальні аспекти властиві значній частині рекреаційних занять у сфері сільського зеленого туризму. Проте сьогодні науковцями виділяються виключно пізнавальні рекреаційні заняття, які пов'язані з інформаційним споживанням культурних цінностей: огляд культурно-історичних пам'яток, визначних пам'яток, ознайомлення з новими районами, містами, країнами, з їх етнографією, економікою, культурою, природою і т.д.

Рекреаційні заняття у сфері сільського зеленого туризму пов'язані з розподілом вільного часу рекреантів в залежності від характеру його використання. Даний розподіл вільного часу є важливим у методичному відношенні, оскільки слугує основою при вивченні структури рекреації та використання вільного часу в рекреаційних цілях. Диференційований таким чином вільний час дозволяє розглядати рекреаційну діяльність з точки зору періодичності та територіальних ознак. Використання щоденного вільного часу безпосередньо пов'язане з житлом і міським середовищем Щотижнева

рекреація залежить від розміщення приміських рекреаційних об'єктів і дач [4, 20 с., 5].

В рамках розвитку сільського зеленого туризму в Україні рекреаційне господарство розширюється. Значна кількість видів рекреації у сільському зеленому туризмі мають сезонний характер. Сезонність провокує різноманітні соціально-економічні проблеми (піки і провали). У сільському зеленому туризмі наразі клімат і погода є суттєвими і об'єктивними чинниками сезонності. Проте поняття сезонності у сільському зеленому туризмі залежить від сформованих у людей стереотипів. Більшість відпусток містянам надаються в основному влітку, так само як і канікули в освітніх установах, тому люди прагнуть поїхати відпочивати в період з червня по вересень. Але сільський зелений туризм має можливість забезпечити рекреаційні заняття для туристів протягом року.

Рекреаційні потреби зелених туристів реалізуються в певних видах рекреаційної діяльності, під якою розуміють діяльність у вільний час, спрямовану на відновлення і розвиток психічних, фізичних і духовних сил людини. Види рекреаційної діяльності мають певну кількість способів реалізації, званими рекреаційними заняттями. Серед сукупності занять, здійснюваних у процесі рекреаційної діяльності, можна виділити власне рекреаційні заняття (купання, піші прогулянки, збирання грибів та ягід і т.д.), відмінні від задоволення повсякденних фізіологічно необхідних потреб (сон, харчування).

Рекреаційно-лікувальні заняття являють собою систему занять, жорстко обумовлених методами санаторно-курортного лікування. Заняття рекреаційно-оздоровчого типу набагато більш різноманітні. Сюди входять прогулянки, купання, повітряні та сонячні ванни, ігри, збирання грибів та ягід, полювання, пасивний відпочинок і т.д. Усталена комбінація повторюваних рекреаційних занять за певний відрізок часу має назву циклу рекреаційної діяльності. Життєві цикли рекреаційної діяльності у сільському зеленому туризмі проявляються у чергуванні видів і форм рекреації, географічних районів і т.д.

Тому забезпечення певної інтенсивності рекреаційної діяльності у сільському зеленому туризмі свідчить про рівень задоволення рекреаційних потреб. Певні форми рекреаційної діяльності проведені у вільний час, спрямовані на відновлення сил індивіда, своєю послідовністю утворюють комбінації добового, тижневого, річного та життєвого циклів рекреаційної діяльності. Сільський зелений туризм спроможний забезпечувати рекреаційні заходи протягом року, що робить його більш привабливим в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Топчієв О.Г., Яворська В.В., Ніколаєва О.І. Рекреаційно-туристична діяльність як складова регіональних господарських комплексів: концептуально-понятійний огляд. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. №5. 2016. С. 128-134.
2. Іванченко Н.М. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційного туризму. *Ефективна економіка*. №5. 2015. С. 28-34.

3. Нещадим Л.М., Тимчук С.В., Кожухівська Р.Б. Екологічний туризм як основа ефективного розвитку туристичного бізнесу в Україні. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 3 (14). 2019. С. 232-327.

4. Транченко Л.В., Тимчук С.В., Нещадим Л.М. Організація сільського зеленого туризму: навч. посібн. Умань.: ВПЦ «Візаві», 2019. с. 122.

5. Величко В.В. Організація рекреаційних послуг. Навчальний посібник. Харків: Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова, 2013. 202 с.

РЕГІОНАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЧЕРКАЩИНИ

Л.В. Транченко

доктор економічних наук, професор

О.М. Транченко

кандидат економічних наук, доцент

Уманського національного університету садівництва

Черкащина має великі можливості для розвитку туризму і проаналізувавши настільки ефективно використовується курортно-рекреаційний потенціал регіону можна визначити пріоритети щодо подальшого розвитку туризму на даній території. Так як туризм це одна з провідних галузей, що може покращити економічний стан регіону за рахунок приїжджих. І займає важливе місце в соціальному розвитку області.

Туристичний потенціал регіону нараховує 39 державних музеїв та 7 національних та державних історико-культурних заповідників (Шевченківський національний заповідник в Каневі; національний заповідник «Батьківщина Тараса Шевченка» на Звенигородщині; Корсунь-Шевченківський національний історико-культурний заповідник; національний заповідник «Чигирин»; Кам'янський державний історико-культурний заповідник; державний історико-культурний заповідник «Трахтемирів»; державний історико-культурний заповідник «Трипільська культура» на Тальнівщині, а також державний історико-архітектурний заповідник «Стара Умань». На державному обліку перебуває 9266 пам'яток історії та культури, з яких 85 – національного значення. В цілому в області на будівництво та реконструкцію туристичної та курортно-рекреаційної сфер з початку 2008 р. було використано близько 900 млн. грн., з них власних коштів понад 740 млн. грн. та понад 140 млн. грн. з місцевих бюджету. Сьогодні на туристичному ринку Черкащини працюють понад 100 ліцензованих підприємств, які за 2018 рік надали послуг понад 42 тис. туристів на суму 25 млн. 576 тис. грн.

З метою гідної презентації області, створення її іміджу як туристично-привабливого краю, рекламування туристичних можливостей та просування їх на міжнародний туристичний ринок управлінням культури і туризму облдержадміністрації організовано та проведено урочистості з нагоди оголошення 2008 року Роком туризму і курортів в Україні. Організовано

експозиції «Золотою підковою Черкащини» і проведено відповідні презентаційні заходи з забезпеченням участі національних та державних історико-культурних та історико-архітектурних заповідників, суб'єктів туристичної діяльності внутрішнього ринку, осередків сільського зеленого туризму Черкащини. До списку історичних населених місць України включено 13 населених пунктів області.

Для більшого розвитку сільського зеленого туризму були розроблені наступні туристичні маршрути: Маршрут «Уманське диво» (м. Умань); Маршрут «Легенди Холодного Яру» (Чигиринський район); Маршрут «Місцями козацької слави» (м. Чигирин); Маршрут «На батьківщину Т.Г. Шевченка» (с. Моринці, с. Шевченкове). Сільський (зелений) туризм, або агротуризм, є одним з видів екологічного туризму, який останнім часом набуває поширення і продовжує активно розвиватися в багатьох європейських країнах

Організації туристичних маршрутів і рекреаційної діяльності сприяє наявність розгалуженої транспортної мережі та можливість забезпечення потенційних туристів та рекреантів екологічно чистими продуктами харчування. Розвиток туристсько-рекреаційної діяльності сприяє одержанню коштів для збереження та відтворення значного природного та історико-культурного потенціалу регіону, стимулює відродження народних ремесел та промислів, обслуговуючі та переробні галузі економіки. Як показує час, для Черкаської області індустрія туризму вже сьогодні стає однією з провідних галузей. Упродовж останніх років було організовано і проведено низку національних та міжнародних заходів з різних видів оздоровчо-спортивного туризму. Велику увагу треба приділити для подальшого розвитку даного виду туризму так як, місцевість має всі необхідні ресурси для залучення більшої кількості туристів.

Таким чином, Черкащина має великий природно-рекреаційний і туристичний потенціал для більш ефективного розвитку різних видів туризму. Але, відсутність державного фінансування призвела до того, що структури управління різних видів туризму, які існували раніше, в основному припинили свою діяльність. Державі потрібно виділяти більше коштів на розвиток зеленого, молодіжного, соціального та оздоровчого туризму в регіоні. Використання курортно-рекреаційного потенціалу Черкаського регіону використовується не достатньо ефективно, що призводить до малих фінансових надходжень. Потрібно розробляти нові програми, екскурсії та маршрути для різної вікової категорії людей. Особливо велику увагу треба приділяти розвитку туризму на свята. Розробляючи тематичні тури, такі як, сімейні новорічні тури, молодіжні романтичні тури, тури з відвідуванням церков та монастирів на пасхальні свята та інші.

Все це буде приваблювати все більше і більше туристів, розвиваючи різні види туризму і накопичувати кошти на більш ефективне використання курортно-рекреаційного потенціалу регіону, а саме на реконструкцію історико-туристичних пам'яток, розробку нових програм і турів і рекламу.

СЕКЦІЯ 5

СОЦІАЛЬНІ, ФІЛОСОФСЬКІ, ПОЛІТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

НЕСТОР-ЛІТОПИСЕЦЬ - НАЙДАВНІШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИК

О. П. Гарбар

кандидат історичних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Сучасна історична наука бере свій початок зі старовинних літописів. У часи Київської Русі ченці були найосвіченішими людьми, тогочасною культурною елітою. Вони розуміли, що літописи необхідно укласти, аби зберегти для наступних поколінь пам'ять про минуле держави.

Одним із найдавніших українських істориків був літописець Нестор. Життя і діяльність преподобного, високоосвіченого ченця Києво-Печерського монастиря Нестора багато в чому невідомі. Він народився у Києві і прийшов до святої обителі сімнадцятирічним юнаком. Як засвідчував архієпископ Чернігівський митрополит Філарет, блаженний Нестор поступив до обителі за рік до смерті преподобного Феодосія (1074).

Постриг Нестор прийняв за ігумена Стефана (1074–1075) і згодом був висвячений в ієродиякона.

Зростав духовно Нестор серед мужів високого розуму, що були зразками духовності. Сам він був терпеливим, скромним і смиренным, називаючи себе грішним меншим братом у монастирі і натхненно возвеличуючи і прославляючи Бога "в тілесі своїм і в душі своїй".

Першими біографічними творами згодом одного з найосвіченіших людей Київської Русі кінця XI — початку XII ст. були біографічні твори "Чтеніє о житіє і погубленії... Бориса і Гліба", "Житіє Феодосія". Характерно, що вже у перших своїх творах Нестор торкається гострих і надзвичайно актуальних тем, зокрема проблеми створення культу національних святих, серед яких одними з перших були Борис, Гліб, Феодосій.

Найвидатнішим твором Нестора-літописця була "Повість временних літ" — літописний звід, над яким він розпочав працювати у 1110 р. і який завершив у 1113 р. "Повість временних літ, або звідки почалася Руська земля, хто в Києві першим став князувати і звідки Руська земля стала бути" — це твір, складений на основі як раніше написаних літописів, архівних, народних переказів, оповідань, так і описання подій, свідком і учасником яких був Нестор.

Передусім у літописі Нестор дає максимально детальну відповідь на питання походження Руської держави. Історію Русі Нестор починає з розповіді про розселення слов'ян, наводить відомості про походження перших київських князів з полян, описує їхні походи, зокрема на Царград. Відтак Нестор-

літописець спростовує візантійську концепцію про виникнення Київської держави в результаті Хрещення Русі під впливом Візантії.

Щоб глибше пізнати свою історію, преподобний Нестор займається пошуком першоджерел, що зберігаються у Володимир-Волинському та Святогірському монастирях, куди він спеціально подорожує.

Центральне місце в "Повісті" займають діяння великих київських князів, проблеми становлення та зміцнення їхньої династичної влади, викладається драматична боротьба за Київський престол. Описуючи події, Нестор намагається бути максимально точним і об'єктивним, уникаючи будь-якої ідеалізації історичних подій та їх учасників. Так, він повідомляє, що пізніше на місце київського князя було покликано для правління варязького князя Рюрика, нащадки якого стали вважатися старшими серед руських князів.

На думку академіка Д. Лихачова, Нестор-літописець "пов'язав руську історію зі світовою, надав їй центрального значення в історії європейських країн". Справді, Нестор-літописець як великий патріот наочно показав, що руський народ має славу і неповторну власну історію, свою духовну культуру.

Нестор-літописець усім своїм життям постає як великий і послідовний державник. Він, зокрема, ввів до "Повісті" державні акти Русі – тексти договорів князів Олега, Ігоря, Святослава з Візантією, виступає у своїх творах як твердий прихильник животворної і благородної ідеї слов'янської єдності. Закликає князів, їхні дружини, народ Київської Русі боронити державу від зовнішнього ворога, передусім від половецьких орд.

У «Повісті минулих літ» багато географічних даних, розповідається про сонячні затемнення, землетруси, що відбувалися у ті часи... Рясно наводяться цитати з Біблії.

Джерелами праці слугували монастирські записи, візантійські хронічки Георгія Амартола та Іоанна Малапі, розповіді бояр, торговців і воїнів, мандрівників. Все це лягло в основу праці по історії Русі. Часи, коли Нестор її писав, були важкими для слов'янської держави. Так, йому довелося стати свідком погрому Лаври в 1096 році. З гіркотою й болем літописець оповідає про іноземні зазіхання та княжі міжусобиці.

Нестор закликає співвітчизників до миру і єднання. При цьому інтереси і захист Руської землі він ставить на перший план. Загалом про Русь-Україну автор говорить як про окрему, самобутню, ні від кого не залежну державу, яка посідає своє, особливе місце серед інших країн. Щоправда, із сумом зазначає, що, хоч «земля наша велика й багата, але ладу в ній нема».

Однак оптимізму великий літописець не втрачає. Прикладами з минулого показує, що зло завжди буде переможене.

Таким чином, тогочасні події до 1112 року, зафіксовані словом Нестора, стали відомі нащадкам. Завдяки великій праці давньоруського подвижника нам відкриваються немеркнучі славні сторінки минулого, надихаючи наступні покоління на благородні думки та вчинки.

Носій високої духовності, доброчесності Нестор-літописець зумів високо піднятися над політичними пристрастями свого часу, досягнути всю історію

Київської Русі того часу у контексті зі світовим розвитком. Саме тому він був найпомітнішим виразником передової суспільної думки Київської Русі.

Відкриваючи для нащадків славі сторінки історії Київської Русі, Нестор-літописець творить "Повість временних літ" і як історичне, і як лірико-епічне полотно. Так, він з великою любов'ю пише про роль духовного знання, порівнює книги з ріками:

"Адже великою буває користь від навчання книжкою; книги наставляють і навчають нас... Це – ріки, – пише він, – що напоюють весь світ, це – джерела мудрості, в книгах же незмірна глибина..."

Помер великий літописець у 1114 році, незабаром після написання своєї головної праці. На жаль, літопис дійшов до нас у перепису іншими ченцями, оскільки оригінал було втрачено.

Похований «батько руської історії», як називають Нестора Літописця, у Києво-Печерському монастирі. Моці небесного покровителя вчених, вчителів та учнів спочивають у Ближніх лаврських печерах і є однією з найчастіше відвідуваних Печерських святинь.

Працелюбність преподобного Нестора, який все своє життя пройшов з полум'яною любов'ю до православної церкви та своєї Батьківщини, здобула йому невмирущу славу першого Літописця правдивої історії Руської Землі.

Водночас, ми оцінюємо сьогодні Нестора Літописця як історика та представника науки. Але він не був кабінетним вченим, він був подвижником віри і справжнім ченцем. Тому в його особі ми маємо особистість, яка зуміла об'єднати праці аскета з працями вченого, і в цьому якраз і полягає унікальність особистості преподобного Нестора.

Список використаних джерел

1. Костенко І., Остапенко М. Українська мова і церква: Нестор Літописець – перший історик України-Руси. – Режим доступу. <https://religions.unian.ua/orthodoxy/2232571-nestor-litopisets-malovidomi-fakti-pro-jittya.html>.

2. Нестор Літописець: маловідомі факти про життя. Режим доступу. <https://religions.unian.ua/orthodoxy/2232571-nestor-litopisets-malovidomi-fakti-pro-jittya.html>

ПРИНЦИП «ЗАБРУДНЮВАЧ ПЛАТИТЬ» ЯК ОДИН ІЗ КЛЮЧОВИХ ПРИНЦИПІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

І.Г. Коваленко-Чукіна

*кандидат історичних наук, старший викладач
Уманський національний університет садівництва*

Принцип «забруднювач платить», означає, що кошти, залучені для боротьби із забрудненням і незручностями, передусім покладаються на забруднювача, тобто на промисловість, яка їх спричинює [1, с. 280-281].

Розуміючи, однак, що вона може перекласти вартість запобігання або усунення забруднення на споживача, принципом передбачено, що забруднювальне виробництво мусить нести витрати на заходи, необхідні для боротьби із забрудненням (інвестиції в прилади й устаткування для боротьби із забрудненням, реалізація нових процесів, щоденні витрати для очищувальних заводів тощо) та витрати, призначені для заохочення самого забруднювача вжити якомога дешевших заходів для зменшення спричиненого ним забруднення (заохочувальна функція ціни), або примусити його внести свою частку в спільні очисні заходи (функція перерозподілу) [4, с.400].

Ідея впровадження такого принципу постала під час обговорення та прийняття Декларації Ради, Європейського Парламенту і представників урядів держав-членів на засіданні Ради 22 листопада 1973 року, коли приймалася Перша програма дій із навколишнього середовища. У цій програмі говориться про необхідність вироблення принципу «забруднювач платить» і умов його застосування на рівні ЄС [2, р.2]. Згодом, п. 2 ст. 191 (174) Договір про функціонування ЄС визначив принципи, на яких базується екологічна політика ЄС: принцип запобігання та обережності; принцип усунення шкоди навколишньому середовищу шляхом звернення, насамперед, до його джерела; принцип «забруднювач платить» [2, р. 134].

Зміст принципу з часом суттєво розширився: тепер забруднювачі зобов'язані оплачувати адміністративні заходи, що вживаються органами влади у відповідь на забруднення. Так, згідно з Директивою 75/442/ЄЕС щодо відходів держави-члени покладають витрати на видалення відходів на володільців чи виробників цих відходів. Ст. 15 Директиви 75/442 про відходи встановила, що витрати за усунення відходів згідно з принципом «заподіювач (забруднювач) платить» повинні розподілятися наступним чином між: 1) власником відходів, який передає їх підприємству по збору відходів або іншому підприємству, яке має право на господарське поводження з відходами і/або 2) попередніми власниками або виробниками продукції, що стали відходом [5].

Основним документом, в якому розкривається зміст принципу «забруднювач сплачує», є Рекомендації Ради, що містять правила застосування цього принципу. Зокрема, вони передбачають, що:

- держави-члени повинні в своїх національних законах у природоохоронній сфері застосовувати принцип «забруднювач сплачує», відповідно до якого фізичні та юридичні особи, що відповідають за забруднення, повинні відшкодовувати витрати, пов'язані зі здійсненням необхідних заходів з ліквідації або зменшення забруднення;

- забруднювачем вважається особа, котра прямо чи опосередковано заподіяла шкоду навколишньому середовищу чи створила умови для заподіяння такої шкоди [4].

Згідно з принципом «забруднювач платить» стандарти та штрафи є головними інструментами, які доступні державним органам влади. Стандарти включають:

- Стандарти якості навколишнього середовища, що мають обов'язкову юридичну силу і встановлюють допустимі рівні забруднення, які не можна перевищувати.

- Стандарти товарів (продукції), що встановлюють рівні забруднювачів, які не можна перевищувати в складі товарів чи їх викидах, або визначають якість чи характеристику дизайну товарів, шляхи їх використання. Коли доцільно, стандарти продуктів включають особливості тестування, пакування, маркування продукції.

- Стандарти для певного устаткування, яке іноді називають «стандартами процесу»: (а) «стандарти викидів»; (б) «стандарти дизайну устаткування»; (в) «операційні стандарти» [3, с.150].

Мета штрафів - заохотити забруднювача вживати необхідних заходів для зменшення забруднення. Штрафи застосовуються залежно від розміру забруднення на основі відповідних адміністративних процедур. ЄС намагається уніфікувати методи підрахунку розмірів штрафів, які застосовуються у державах - членах.

Крім того, використання штрафів застосовується й при введенні екологічних стандартів. Компанії, яким доводиться відповідати прийнятним стандартам, починають застосовувати найкращі існуючі технології та залучають інвесторів у свій виробничий процес, роблячи його менш небезпечним для навколишнього середовища. Європейський Союз, використовуючи принцип «забруднювач платить», застосовує екологічні податки, штрафи, стандарти та системи судової екологічної відповідальності [4, с.58], щоб саме ті, хто забруднює навколишнє середовище, відшкодовували заподіяну шкоду.

Принцип «забруднювач платить» у Європейському Союзі також розглядають у контексті екологічної відповідальності. 9 лютого 2000 року Європейська Комісія прийняла Білу Книгу щодо екологічної відповідальності. Метою цієї книги було визначити як принцип «забруднювач платить», один з основних екологічних принципів, закріплених у Договорі про функціонування ЄС, може бути найкраще застосований, щоб відповідати цілям політики з навколишнього середовища ЄС. Було вирішено, що найкращим варіантом є прийняття Рамкової директиви про екологічну відповідальність. Проект такої Директиви був вироблений у 2002 році [1]. Остаточна Директива про екологічну відповідальність у відношенні попередження та ліквідації шкоди навколишньому середовищу, набула чинності 30 квітня 2004 року. Основним принципом директиви є те, що оператор, чия діяльність стала причиною шкоди довкіллю або безпосередньої загрози заподіяння такої шкоди може бути притягнутий до фінансової відповідальності [2]. Мета цієї директиви - це необхідність вжити заходів і розробити методи мінімізації ризиків від екологічного збитку.

Отже, Європейський Союз та держави-члени у своєму національному законодавстві щодо охорони довкілля, повинні застосовувати принцип «забруднювач платить», згідно з яким фізичні та юридичні особи, відповідальні за забруднення, повинні надати кошти на заходи, необхідні для уникнення чи

зменшення забруднення. Зміст принципу «забруднювач платить» можна визначити наступним чином: даний принцип повинен мотивувати зменшення шкідливих впливів на навколишнє середовище і сприяти розробці технологій виробництва екологічно дружніх продуктів.

Список використаних джерел

1. Вишняков О.К. Право Європейського Союзу : підручник / О.К. Вишняков. - О. : Фенікс, 2013. - 883 с.
2. Голік Ю.С., Войтенко А.В., Ілляш О.Е. Законодавство Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища : Навчальний посібник / Ю.С. Голік, А.В. Войтенко, О.Е. Ілляш та ін. - Полтава, 2009. - 170 с.
3. Микієвич М.М. Європейське право навколишнього середовища : Навчальний посібник / М.М. Микієвич, Н.І. Андрусевич, Т.О. Будякова. - Л. : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2004. - 256 с.
4. Мусис Н. Усе про спільні політики Європейського Союзу : пер. з англ. / Н. Мусис. - К. : К.І.С., 2005. - 466 с.
5. Энтин Л.М. Европейское право. Право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека : Учебник для вузов / Л.М. Энтин. - 2-е изд. пересмотр. и доп. - М.: Норма, 2007. - 960 с.

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ЛЬВІВЩИНИ: КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІ, ПРИРОДНІ, ЛАТЕНТНІ

М.В. Костюк

кандидат історичних наук., доцент

Уманський національний університет садівництва

Гіперблок рекреаційно-туристичних ресурсів (РТР) складається з природних, природно-антропогенних, суспільно-історичних РТР, до складу яких входять архітектурно-історичні, біосоціальні, подієві РТР та трансресурсні об'єкти [1].

У даній статті акцентується увага на висвітленні «рекордних» аспектів Львівської області в природній та суспільно-економічній сфері, а також латентних (прихованих) рекреаційно-туристичних ресурсів регіону. Останні нерідко мають суттєвий рекреаційно-туристичний потенціал, але фактично не залучаються до рекреаційного використання. Серед широкого кола джерел (монографії, путівники, енциклопедичні та довідкові видання) найбільш цікавими та інформаційними є роботи Г. О. Маценка, що використовуються автором у даній науковій розвідці [2 – 4].

Львівська область, створена в 1939 р. – регіон дійсно унікальних проявів у географічній, історичній та культурній царині України.

Тут знаходяться: м. Львів – музей-заповідник «Личаківський цвинтар»; пам'ятник Адаму Міцкевичу; собор святого Юра (1744 – 177 рр.); «Площа Ринок» (1744 – 1772 рр.); музей «Одеський замок» (XIVст.) – с. Олесько

(Буський р-н); Підгорецький архітектурний ансамбль (XV ст.) – с. Підгірці (Бродський р-н); замок Жолкевських (XVI – XVII ст.) – м. Жовква (Жовківський р-н); м. Славське та м. Сколе – центри туризму та гірськолижного спорту; історичне м. Борислав; футбольний клуб «Карпати» - м. Львів; загальнонаціональний бренд «Львівське пиво –1715» .

Всього в області налічується 3659 пам'яток архітектури, діє 14 державних музеїв та створено 5 державних заповідників [5]. Історичний центр Львова внесено до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Найбільш видатними епізодами на «рекордному» полі Львівської області є: у блоці «Природа навколо нас» у номінації «Охорона навколишнього середовища» - один із найбільших природних національних парків України «Сколівські Бескиди» (близько 40 000 га, 1999 р.); один із найбільших дендро парків України «Рудківський» (близько 60 000 га, 1985 р.) [4].

У блоці «Людина і суспільство» у номінації «Материнство і діти» – найбагатодітніша родина – в сім'ї львівського купця Вольфа Шольца (XVI ст.) було 12 синів і 12 дочок, а родина Чорнобаїв із с. Підгір'я Бродівського району має 9 доньок і 9 синів (2000 р.); у номінації «Населення» - найбільша густина населення (після Донецької обл.) - у Львівській області [3].

У номінації «Праця» – перше друковане видання «Євангелія» в Україні побачило світ у 1636 р. у Львівській друкарні Михайла Сльозки. У номінації «Нагороди» - один із шести лауреатів Нобелівської премії, уродженців України, Роалд Хофман (1937 р. н., м. Золочів) – американський хімік, лауреат Нобелівської премії з хімії 1981 р. [3]. У номінації «Медицина» - найдавніша згадка про аптеку на території сучасної України датована 1270 р. аптека заснована при Домініканському монастирі у Львові [3].

У блоці «У світі науки і техніки» у номінації «Наука» - найстаріший університет в Україні – Львівський (заснований у 1661 р.); найстаріший технічний вищий навчальний заклад – Національний технічний університет «Львівська політехніка», (заснований у 1844 р.) [3]. У номінації «Архітектура і будівництво» - найдавніша дерев'яна церква – церква Святого Духа в с. Потеличі поблизу Рави-Руської (1555 р.); найстаріший арсенал - міський арсенал у Львові (1554-1556 рр.). У номінації «Транспорт» - перший політ на повітряній кулі відбувся у Львові (1784 р.); перша залізниця на території України почала діяти 1861 р. між Львовом і Перемишлем (довжина колії 96 км). [3].

У блоці «Культура і мистецтво» у номінації «Писемність» - найдавніші документи, написані на бересті – грамоти, знайдені на території давньоруського княжого міста Звенигорода, XII ст.; найдавніші пам'ятки, написані на пергаменті - староукраїнською мовою – грамоти XIV – XV ст. [2]. У номінації «Букварі» - перший буквар , виданий в Україні в 1574 р. першодрукарем Іваном Федоровим; у номінації «Грамматика» - найдавніша в Україні грамматика, видана Ставропігійською друкарнею львівського братства в 1651 р.; у номінації «Підручник» - перший вітчизняний друкований підручник – «Азбука», надрукований першодрукарем Іваном Федоровим у Львові в 1574 р.; у номінації «Словники» - перший історичний словник «Словник староукраїнської

мови XIV – XV ст.», виданий 1977-1978 рр. [2]. У номінації «У світі книг» - перша книга, надрукована в Україні механічним способом, був «Апостол», виданий у 1574 р. І. Федоровим. У номінації «Незвичайні музеї» - музей однієї книги «Русалка Дністрова». У номінації «Ікони» - найстаріший в Україні іконостас (XVII ст.) зберігається в інтер'єрі П'ятницької церкви у Львові. У номінації «Ноти» - найстаріша нотна книга, видана в Україні друкарським способом – «Ірмологіон» (1700 р.) [2]. Таким чином, серед 25 регіонів України Львівська область займає 2 місце, маючи 305 рекордних прояви.

Львівська область містить також і приховані (парарекреаційні) ресурси: об'єкти, маловідомі факти, події або явища, про які іноді мовчать путівники та, які навряд чи є об'єктом обов'язкового показу під час відвідування туристами. Деякі з них: картина італійського художника М. Альтомонте «Битва під Віднем», 1692 р. (Одеський замок); одним найунікальніших експонатів Одеського замку є стіл, на кришці якого зображена «карта» релігійного паломництва – найбільш рідкісний картографічний експонат музейних зібрань України та ін. На реверсі 20-ти гривневої купюри розміщено малюнок Львівського оперного театру (архітектор З. Горголевський, 1897 р.) – усім відомий факт, але варто нагадати, що яскраву сторінку в історію театру вписали українські співаки: С. Крушельницька, О. Любич - Парахоняк, О. Руснак, А. Дідур, Є. Гушалевиц, М. Менцинський та ін., мистецтво яких стало національною гордістю та дістало всесвітнє визнання [6].

Серед всесвітньовідомих об'єктів Львова назвемо: Домініканський собор, 1764 р. (архітектори М. Урбанік, Х. Мурадович, С. Фесінгер); Львівський національний академічний театр опери і балету ім. С. Крушельницької, 1900 р. (архітектори П. Війтович, Т. Баронч, А. Попель, Е. Печ, Т. Рибковський, М. Герасимович, С. Дембицький, З. Розвадовський, С. Рейхан); Львівська ратуша, 1835 р. (архітектори Ю. Маркль, Ф. Трешер, А. Вондрашек); вежа Корнякта, 1572-1578 рр. (архітектор П. Барбон); вірменський кафедральний собор Успіння пресвятої Богородиці, XIV – XV ст. (архітектор Дорінг); Львівський залізничний вокзал, 1904 р. (архітектор В. Садловський); Порохова вежа, 1554-1556 рр., Національний університет «Львівська політехніка», 1844 р.; Архикатедральний собор Святого Юра, 1744-1762 рр. – головна святиня українських греко-католиків.

З метою популяризації регіональної духовної та історичної спадщини, активізації туристичного та краєзнавчого руху, виявлення неперевершених природних, історичних та культурних пам'яток, підвищення їх значення для українців в більшості регіонів України, в тому числі й на Львівщині було проведено конкурс туристичних пам'яток «Сім чудес області», що став логічним продовженням першої всеукраїнської акції «Сім чудес України».

Окрім того, існують ще «Сім чудес Львова»: Оперний театр, Будинок вчених (колишнє Шляхетське казино), собор Святого Юра, палац Потоцьких, Бернардинський костел святого Андрія, Галицький сейм, Каплиця Боїмів.

Таким чином, Львівщина має привабливі перспективи на національному, європейському та світовому туристичному ринку, адже основними напрямками розвитку національної рекреаційно-туристичної галузі є становлення туризму

як високорентабельного сектору економіки України, створення ефективної системи для забезпечення потреб національного туризму, належних умов для ефективної діяльності туристичної сфери.

Список використаних джерел

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туриські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. 395 с.
2. Маценко Г. О. Книга рекордів України. Культура і мистецтво. Спорт і розваги. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. 80 с.
3. Маценко Г. О. Книга рекордів України. Людина і суспільство. У світі науки і техніки. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. 112 с.
4. Маценко Г. О. Книга рекордів України. Природа навколо нас. Тернопіль: Богдан, 2000. 80 с.
5. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: Довідник. К., 1998. 240 с.
6. Україна в цікавих фактах: Книга рекордів України. Львів: Слово, 1992. 160 с.

ПРАВОВА ОЦІНКА ПРИНЦИПІВ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Л.В. Машковська

кандидат юридичних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Принципи господарського права найбільш наочно підкреслюють специфіку даної галузі права. У сукупності вони складають базис, на якому вибудовується сама галузь права, яка складається з конкретних правових норм, у свою чергу конкретизують і деталізують принципи [1, с. 43].

Для того щоб правильно і ефективно застосовувати правові норми, у тому числі норми господарського права, необхідно чітко знати основні засади їх структурної та змістовної побудови, які в юридичній доктрині зазвичай іменуються правовими принципами. Такі принципи відображаються узагальнено в нормах господарського процесуального законодавства. Відповідно і здійснення правосуддя має здійснюватися господарськими судами з дотриманням цих правових принципів. Без їх дотримання неможливо учасникам господарського судочинства реалізовувати належні їм процесуальні права та обов'язки.

У принципах господарського процесуального права виражається воля законодавця стосовно змісту сучасного судочинства по вирішенню господарськими судами економічних спорів та розгляду інших справ, віднесених до їх компетенції. Це – ставлення самої держави до системи і ефективності судового захисту прав і законних інтересів учасників процесуальних правовідносин у сфері економіки, а також перспективи її

розвитку і вдосконалення.

Необхідно відзначити ту обставину, що окремі загальні принципи господарського судочинства знайшли своє предметне законодавче закріплення у зв'язку з внесенням до Господарського процесуального кодексу нових статей, зокрема 4¹, 4³, 4⁴, 4⁵, в яких знайшли відображення загальні засади (принципи) рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності, гласності розгляду справ, обов'язковості судових рішень. Проте ще до прийняття цих змін в юридичній доктрині обґрунтовувалося існування в арбітражному (господарському) процесуальному праві відповідних правових принципів. Формувалися вони юридичною наукою радянського періоду [2, с. 102].

В теорії права принципи, як правило, визначаються як основні керівні засади (основні ідеї), що знаходять своє закріплення в нормах тієї чи іншої галузі права, які направляють розвиток і функціонування усієї правової системи. Досить повно і аргументовано визначив сутність принципів права відомий український юрист-теоретик Колодій А. М., на думку якого, ними є такі відправні ідеї існування права, які виражають найважливіші закономірності і прогалини даного типу держави і права, є однопорядковими із сутністю права і становлять його головні риси, відзначаються універсальністю, вищою імперативністю і загальною значимістю [1, с. 27]. Тому такі загальнотеоретичні ідеї про принципи будуть враховуватися надалі при дослідженні проблеми принципів господарського права та відповідно принципів правового статусу учасників господарського судочинства, які знаходять об'єктивне вираження у нормах господарського процесуального законодавства.

Правову оцінку принципів з позицій господарського процесуального права надав Д. М. Притика, за якою під принципами законодавства і правосуддя прийнято розуміти такі засади державної діяльності, які виражають закономірність і сутність даних функцій, відзначаються універсальністю, імперативністю і загальною значимістю, направляють і синхронізують судову діяльність, відображають її об'єктивну необхідність в державно-організованому суспільстві [3, с. 215].

Тривалий час в теорії процесуального права домінував критерій поділу принципів за джерелом їх закріплення, на зміну якому було запропоновано критерій змісту принципів. На думку Д. М. Притики, обидва критерії не позбавлені певних недоліків, що дало йому підстави для характеристики правової природи принципів покласти предмет регулювання, який забезпечує класифікацію принципів за функціональними ознаками.

За найбільш розповсюдженими концепціями, висловлених переважно в цивільно-процесуальній літературі принципи поділяються:

1. За дією у системі права (залежно від того, в одній чи кількох галузях права діють відповідні принципи) на: загально-правові, тобто такі, що поширюють свою дію на всі без винятку галузі права, у тому числі і на цивільне процесуальне право (демократизм, гуманізм, законність); міжгалузеві, які закріплюються у нормах кількох галузей права, наприклад, цивільного процесуального і кримінально-процесуального права (здійснення правосуддя

виключно судом, незалежність суддів); галузеві, що діють тільки в цивільному процесуальному праві (наприклад, процесуальна рівність сторін); принципи окремих правових інститутів цивільного процесуального права (це принципи судового розгляду – безпосередність і усність, принципи доказів – їх належність і допустимість);

2. За формою нормативного закріплення, а саме: Конституції України (наприклад, законність, державна мова судочинства); законодавства про цивільне судочинство, або галузевого законодавства (диспозитивність, процесуальна рівноправність сторін тощо);

3. За предметом (об'єктом) правового регулювання принципи поділяються на: організаційно-функціональні (їх називають принципами судоустрою і судочинства), що визначають устрій судів і процес одночасно та функціональні, тобто принципи, що визначають процесуальну діяльність суду та учасників цивільного процесу. До цих принципів відносять принципи диспозитивності, змагальності тощо.

Друга з концепцій полягає у наступному поділі:

1. За джерелом закріплення: конституційні та закріплені в процесуальному Законодавстві.

2. За предметом регулювання: принципи організації; принципи здійснення Правосуддя.

3. За їх функціональною роллю: організаційно-функціональні принципи; функціональні принципи.

4. За їх змістом і сферою розповсюдження: загально-правові, які притаманні усім галузям права (демократизм, гуманізм, законність); міжгалузеві (здійснення правосуддя лише судом, рівність всіх громадян перед законом і судом, незалежність суддів і підпорядкування їх лише закону, тощо) [4, с. 32-33].

Третя концепція передбачає загальні принципи цивільного процесуального права (верховенство права; законність; гуманізм; забезпечення права на звернення до суду за захистом; справедливість) та спеціальні принципи цивільного процесуального права (здійснення правосуддя виключно судами; незалежність суддів і підкорення їх лише закону; здійснення правосуддя на засадах поваги до честі і гідності, рівності перед законом і судом; процесуальна рівність; здійснення цивільного судочинства державною мовою; змагальність сторін; забезпечення права на правову допомогу; забезпечення апеляційного і касаційного оскарження судових рішень; обов'язковість судових рішень).

Висловлюються і інші класифікаційні системи процесуальних принципів в яких, як правило, вони у своїй більшості повторюються, а окремі з них не закріплюються ні прямо, ні опосередковано в цивільному процесуальному законодавстві [4, с. 35].

В господарсько-процесуальній науці на основі положень Конституції України (статті 124-130), Закону України «Про судоустрій і статус суддів України», Господарського процесуального кодексу України сформувався поділ принципів господарського процесуального права на організаційні, які

визначають правові засади організації господарського суду і функціональні, які визначають правові засади функціонування господарського суду.

Такий поділ принципів на організаційні та функціональні (процесуальні) є певною мірою умовним, адже окремі з них можуть вважатися як організаційними, так і функціональними одночасно (наприклад, принцип законності, обов'язковості судових актів). Проте, деякі з зазначених принципів не мають достатніх ознак загально-процесуальних правових засад для господарського судочинства (наприклад, принцип оперативності, солідарності, активної дії на покращення діяльності господарюючих суб'єктів), оскільки стосуються незначної частини сфери процесуальності або не мають загально-зобов'язуючого характеру.

Список використаних джерел

1. Колодій Л. М. Принципи права України: монографія / А. М. Колодій. - К.: Юрінком Інтер, 1998.- 123 с.
2. Побирченко И. Г. Хозяйственная юрисдикция. - К., 1973. - 265 с.
3. Господарський процесуальний кодекс України: Наук.-практ. комент. / за ред. Д. М. Притика. - Х. : Консум, 2004. - 303 с.
4. Цивільне процесуальне право України / за ред. С. С. Бичкової. /-К.: Атіка, 2009.-760 с.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ - МЕНЕДЖЕРІВ

Л.А. Осадча

кандидат психологічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Зміни соціально-економічного характеру в Україні, процеси глобалізації та інтеграції світової спільноти, наміри України щодо входження в Європейський освітній простір зумовили необхідність модернізації та удосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців. Основна мета підготовки професійного працівника полягає не в передачі суб'єктові конкретних знань, умінь і навичок узагалі, а в озброєнні його науковими знаннями, як передумовою оволодіння способами трудової діяльності та формування компетентності. Необхідність підвищення якості підготовки менеджерів зумовила дослідження професійної компетенції менеджерів як самостійної проблеми.

Термін «компетентність» – поняття, яке висвітлює аспекти поведінки людини, пов'язані з виконанням роботи, визначає основну характеристику особистості, яка досягла або здатна досягти високих результатів у діяльності. Це характеристика індивідуальної специфіки кожного окремого суб'єкта як носія компетенції, вимірюване вміння, здатність, знання або поведінкова характеристика, необхідні для успішного виконання певної роботи [1].

Професійна компетентність – практична реалізація професійних здібностей та ділових якостей працівника в їх синергетичному взаємозв'язку і взаємозалежності. Доцільність введення поняття "професійна компетентність" обумовлена широтою його змісту, інтегративною характеристикою, що поєднує такі поняття, як "професіоналізм", "кваліфікація", "професійні здібності" тощо [2].

Проблема формування професійної компетентності вивчається у різних аспектах. Л. Л. Вербицький, М. К. Кабардов досліджували професійну компетентність як суму знань, умінь і навичок без урахування мотиваційно-потребнісної сфери особисті. Методологічні та теоретичні аспекти формування професійної компетентності досліджували Є. Зеєр, А. Маркова, П. Шендерей, К. Абульханова-Славська.

В своїх наукових працях М. Євтух, Л. Дибкова представили технологію реалізації в навчальній діяльності форм і методів індивідуального підходу у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів. Г. Тюлю розподілила компетенції менеджера на: освітні, особистісно-індивідуальні, соціально-лідерські, спеціальні (у галузі професійних знань та умінь) [3].

Провідними фахівцями в області даного дослідження визначені такі складові компетентності менеджера: 1) інтегративна компетентність – здатність до інтеграції знань, умінь і навичок; 2) соціально-психологічна – здатність до лідерства, реалізувати стратегії, плани і здатність до новаторської діяльності, розуміння поведінки людей, мотивація їх діяльності, високий рівень комунікативної культури; 3) організаційна компетентність - прийняття рішень, збирання й аналіз інформації, методи роботи з людьми, використання комп'ютерної та обчислювальної техніки і технології тощо.

На основі вивчення літературних джерел ми виділили найбільш важливі якості майбутнього професіонала і сформувавши теоретичну модель ідеального менеджера:

1) морально-психологічні якості менеджера (високі життєві ідеали, гуманізм, чесність і правдивість, справедливість і об'єктивність, воля і мужність, розвинуте почуття обов'язку і відповідальності, інтелігентність і толерантність, тактовність у взаємовідносинах, емоційна стриманість, ввічливість, безмежна терпеливість, комунікативні здібності, ділова та особиста репутація);

2) педагогічні якості менеджера (уміння здійснювати навчання підлеглих, розвивати потрібні професійні навички персоналу, організувати загальнокультурне, естетичне, фізичне виховання, чітко та логічно формулювати розпорядження, аргументувати свої погляди);

3) професійні якості (мистецтво керівництва, навички роботи з людьми, політична культура, комплексний системний підхід до роботи, здібність генерувати ідеї, трансформувати їх у практичні дії, творчість (креативність), сучасне економічне мислення, комп'ютерна грамотність, правильний стиль життя, культура спілкування, іноземні мови);

4) ділові якості – управлінські вміння: діагностувати організаційну систему, інтерпретувати ситуацію і робити правильні висновки, оперативно

приймати і реалізовувати нестандартні рішення, мотивувати персонал до високопродуктивної праці, раціонально організувати працю, забезпечувати високу трудову дисципліну, об'єктивно підбирати, оцінювати, розставляти кадри, забезпечувати самоорганізацію трудового колективу, орієнтуватися в людях, розуміти їх характери, здібності і психологічний стан, встановлювати ділові відносини з іншими керівниками, вміти вести розмову, виразно, переконливо, аргументовано проводити переговори, мати почуття гумору, високу ерудицію, здатність ефективно діяти в умовах економічного ризику, практичний розум і здоровий глузд, комунікабельність, заповзятливість, ініціативність і енергійність, вимогливість і дисциплінованість, висока працездатність, воля, цілеспрямованість, організаційні здібності, вміння організувати командну роботу, здібності до лідерства, стратегічне мислення, самостійність, ініціативність;

5) аспекти теоретичної підготовки сучасного менеджера: фундаментальні знання з макро- і мікроекономіки, наукового менеджменту, теорії розпорядництва і лідерства, соціології, психології та права, інформаційної технології і комп'ютерної техніки

Тому важливе значення в формуванні професійної компетенції відводиться ВУЗу. Сучасна вища школа повинна базуватися на таких гуманних засадах [4] :

1. Людина – система, що розвивається самостійно; вища освіта повинна допомагати саморозвитку людини, а не підміняти його.

2. Людина – біопсихосоціальна істота; треба враховувати вплив на неї генетичного коду, природний характер психіки та її розвиток, вплив зовнішнього середовища, передусім соціального.

3. Сучасна вища школа повинна поєднувати автономію, свободу організації навчального процесу і плюралізм моделей освіти.

4. Персоніфікація навчального процесу дозволяє адаптувати навчальні курси до особистості студента, його індивідуальності.

Список використаних джерел

1. Збірник нормативних документів МОН України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kdtu.kr.ua/miek/ek/okx_mag.doc

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи/ Під заг. ред. О.В.Овчарук. К.: „К.І.С.” 2004. 112 с.

3.Тюлю Г. Якість профпідготовки менеджера .Вища освіта . 2005. № 11. С. 78-82.

4. Іванова І. В.Професіоналізація менеджменту: монографія. К. : Нац. торг.-екон. ун-т. 2006. С. 300.

ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

О.А. Поліщук

кандидат педагогічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

В умовах стрімкого, стихійного зростання обсягу інформації, динамізму подій та невизначеності життєвих ситуацій, швидкоплинності змін техніки й технологій у світі, розвитку нового типу економіки, що характеризується «інтелектуалізацією» машин і «дематеріалізацією» праці неабиякого значення набувають нові вимоги до підготовки спеціалістів високої кваліфікації і, в першу чергу, випускників вищої школи. Все це зумовлює необхідність якісно нового рівня підготовки компетентного, «гнучкого», конкурентоздатного спеціаліста, що передбачає сформованість у нього готовності і здатності до ефективного вирішення неординарних, не алгоритмізованих завдань на етапі збільшеної особистісної автономії.

У цьому контексті актуальними є фундаментальні цілі освіти: вміння жити, вміння працювати, вміння жити разом, вміння вчитися. Тому одним із важливих напрямів реформування вітчизняної освіти є компетентнісна стратегія (компетентнісний підхід в освіті, «компетенізація освіти», компетентнісно спрямована освіта), при якій відбувається перенесення акцентів із знань і вмінь як результатів навчання на формування компетентної молоді людини.

Подальший розвиток компетентнісного підходу характеризувався розробкою низки західних соціально-педагогічних проектів, спрямованих на досягнення таких результатів:

- підвищення якості навчання фахівців, їхньої підготовки до вирішення складних професійних, соціальних і технологічних завдань;
- впровадження оптимальної системи тестування для студентів різних вікових груп;
- тестування професійних умінь здобувачів з вищою освітою, які бажають отримати спеціальність викладача;
- тестування випускників перед присвоєнням їм сертифікатів викладачів (Р. Уайт, Дж. Равен, Д. Хаймс та ін.).

Тому постають нові питання: який термін життя компетенцій і що потрібно робити для їх підтримки та розвитку, які критерії складання тестів, особливо в умовах інформаційного суспільства, у якому, як писав Л. Тоффлер, зміст знань і їх якість будуть постійно оновлюватися і вдосконалюватися?[1].

Наступним значним етапом розвитку теорії компетенцій стала розробка концепції підготовки кадрів на основі компетентнісного підходу. Цей напрям був провідним у вищій освіті США з середини 70-х і на початку 80-х рр. ХХ століття. Компетентнісна оцінка діяльності фахівця ґрунтувалася на вимірюванні трьох основних проявів його особистості: «знати, робити, бути» – і включалане просто фіксування базових навичок, але й аналіз концептуальних

знань і професійної майстерності [2].

У становленні компетентнісного підходу І. Зимня [3] умовно виділяє три етапи. Перший етап (1960–1970рр.) характеризується введенням у науковий апарат категорії «компетенція», створенням передумов розмежування понять «компетенція» і «компетентність». З цього часу вводиться поняття «комунікативна компетентність». Другий етап (1970–1990 рр.) характеризується використанням категорій «компетенція» і «компетентність» у теорії та практиці навчання професіоналізму в управлінні, керівництві, менеджменті, у навчанні спілкуванню, розробляється зміст поняття «соціальні компетенції та компетентності». Дослідники починають не тільки аналізувати компетенції, але й будувати навчання, маючи на увазі формування компетентності як кінцевий результат цього процесу. На думку І. Зимньої, третій етап дослідження компетентності як наукової категорії стосовно освіти, починаючи з 1990 р, характеризується появою робіт А.Маркової, де в загальному контексті психології праці професійна компетентність стає предметом спеціального всебічного розгляду [4,].

Акцентуючи увагу на доцільності запровадження компетентнісного підходу в сучасну систему освіти, І. Зимня зазначає, що ця необхідність обумовлена такими чинниками: по-перше, вона пояснюється загальноєвропейською та світовою тенденцією інтеграції, глобалізації світової економіки; по-друге, необхідністю включення компетентнісного підходу в систему освіти, на основі зміни освітньої парадигми, як сукупності переконань, цінностей, технічних засобів; по-третє, необхідність включення компетентнісного підходу в освітній процес визначається приписами: якщо раніше теоретично обґрунтовані і практично впроваджені підходи (наприклад, програмування, алгоритмізація, проблемний, заданий, контекстний, системний, міждисциплінарний та інші підходи) розглядалися і приймалися науковим і навчально-методичним співтовариством, але директивно не фіксувалися, то в даний час в міжнародних, і національних нормативних документах зазначається впровадження компетенцій та компетентнісного підходу [5].

А. Субетто у роботі «Онтологія і епістемологія компетентнісного підходу, класифікація і кваліметрія компетенцій» вказує, що для освітньої традиції, яка використовує «для опису освіченості та професіоналізму знамениту категоріальну тріаду «знання, уміння, навички», або ЗУНи, використання компетентнісного підходу поставило проблему перегляду всієї категоріальної системи педагогіки, виявлення місця нових категорій та їх взаємодії зі сформованими категоріями. Іншими словами, компетентнісний підхід в педагогіці викликає «шлейф» нових інтерпретацій і осмислення їх понятійно-методологічного апарату» [6].

Разом з тим необхідно відзначити, що в даний час як в теорії, так і в освітній практиці існує чимало невирішених питань з приводу запровадження компетентнісного підходу, який у підготовці фахівців передбачає непросту трансляцію знань, умінь і навичок від викладача до студента, а формування професійної компетентності.

Зміна орієнтиру від знаннєвої парадигми освіти на компетентнісну зумовлена, на думку вчених (І. Зимня [5], О. Овчарук [7], Н. Юрасюк [9]), декількома причинами:

1) суттєві зміни у суспільстві, прискорення темпів соціально-економічного розвитку зумовили пошук нової концепції освіти, що відображає ці зміни й орієнтується на відтворення якостей особистості, які мають попит у ХХІ столітті – мобільності, динамізму, конструктивності, професійної, соціальної, особистісно-побутової та іншій компетентностях;

2) завдання модернізації загальної і професійної освіти, необхідність їх відповідності як потребам особистості, так і запитам суспільства потребують принципово нового підходу до визначення цілей, змісту та організації;

3) здобування знань і вмінь поновлювати оперативну частину свого культурного досвіду стає пріоритетною сферою й умовою успішної професійної діяльності людини;

4) розвиток процесів інформатизації призводить до того, що система професійної підготовки не в змозі «наздогнати» потік інформації, що постійно збільшується – необхідний принципово новий підхід до конструювання змісту педагогічної освіти, здатний стимулювати молодого фахівця до постійного самовдосконалення, рефлексії якості своєї професійної діяльності, її самооцінки й корекції.

Такий підхід до освіти передбачає не лише наявність знаннєво-орієнтовного компонента у змісті освіти, а й оволодіння цілісним досвідом вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, набуття компетенцій.

Список використаних джерел

1. Тоффлер Э. Создание новой цивилизации. Политика третьей волны [Электронный ресурс]. Цифровая библиотека по философии. Режим доступа: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000266/>.

2. Адлер Т. П. Система качества в высшем образовании. / Система обеспечения качества в дистанционном образовании. 2000. Вып. 1. С. 23–26.

3. Зеер Э. Ф. Психология профессий : учеб. пособ. М. : Академический Проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2003. 336 с.

4. Зимня И. А. Единая социально-профессиональная компетентность выпускника университета : понятие, подходы к формированию и оценке. М. : МИСиС, 2008. 54 с.

5. Зимня И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 41 с.

6. Субетто А. И. Онтология и эпистемология компетентностного подхода, классификация и квалиметрия компетенций . СПб.; М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. – 72 с.

7. Коротун А. В. Формирование правовой компетенции у будущих социальных педагогов в процессе профессиональной подготовки : автореф.

дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Екатеринбург, 2010. 20 с.

8. Юрасюк Н. В. Формирование правовой компетентности будущего менеджера на основе ситуационного подхода : дисс. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Калининград, 2009. – 196 с.

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД НА ІСТОРІЮ

А.М. Шатохін

*доктор соціологічних наук, професор
Уманський національний університет садівництва*

Видатний вчений, академік, «батько української історії» і перший український президент Михайло Сергійович Грушевський зробив свій помітний внесок не лише в історії України, але й в інших соціальних науках. Проте особливо вагомий внесок М. Грушевського в становленні української соціології. Він став фундатором першого Українського соціологічного інституту і автором оригінальної концепції «генетичної соціології». Особисте життя вченого, практично-політична діяльність у переламний період української історії багато у чому сприяли формуванню його історикософської концепції історії України і становленню в той же час як фундатора української соціології.

Інтерес М. Грушевського до соціології («суспільної економіки») виник ще під час навчання у Київському університеті. Однак, як відзначають дослідники, вирішальну роль зіграло запрошення М. Грушевського у 1903 році від керівництва «Російської високої школи суспільних наук» в Парижі прочитати курс лекцій з української історії. Засновником цієї школи у Харкові був видатний український і російський соціолог Максим Ковалевський. Перебуваючи у Парижі, М. Грушевський познайомився з творами «батьків соціології» - Огюста Конта, Герберта Спенсера, Еміля Дюркгейма, а також засновників соціальної психології – Люсьєна Леві-Брюля, Вільгельма Вундта та інших вчених. З того часу соціологія, за висловом Омеляна Прицака, стала «пасією» Михайла Грушевського [1, с. LIX].

Восени 1919 року, перебуваючи в еміграції, М. Грушевський засновує у Відні Український соціологічний інститут. Це був перший український науковий соціологічний заклад, який діяв до від'їзду Грушевського в Україну у 1924 році. До співробітництва в УСІ були залучені такі відомі українські суспільствознавці, як В. Старосельський, М. Шаповал, Д. Антонович, В. Липинський та інші. Протягом 1921-1922 рр. крім основної просвітницької діяльності співробітники Інституту видали 13 книжок з історії та культури України, соціо-антропологічної проблематики розвитку суспільства, його первинних форм та засобів еволюції [2, с.95].

Там же на базі лекцій М. Грушевського вийшла його головна

соціологічна праця «Початки громадянськості. Генетична соціологія», в якій він стверджував, що «ми стоїмо на порозі нового сміливого і багатого наслідками руху в сфері соціальних наук і, зокрема, соціології теоретичної і генетичної» [3].

На фактах виникнення, становлення й розвитку українського етносу Грушевський обґрунтовує свій «генетичний метод», за допомогою якого доводить право українців на свою самобутню історію. Результатом застосування такого історіософського підходу стала багатотомна фундаментальна праця «Історія України-Руси», яка гарантувала її авторові почесний титул «батька української історії».

Грушевський шукав і знаходив соціальні особливості, які притаманні українському етносу і відрізняють його від сусідів. Він поділяв усі народи Російської імперії на два типи – аристократичні і демократичні. Український етнос, за переконанням Грушевського, є генетично демократичним, оскільки носієм демократичних традицій є селянський демос. Тому неодноразово і в різному контексті історик-соціолог і політичний діяч називає Україну «землеробською країною із мужицькою культурою», в якій селянство відчуває себе «народом-нацією».

Як у радянській, так і в сучасній українській історіографії, на наш погляд, недостатньо уваги приділено радянському десятиріччю у науковій творчості Грушевського. Тут, мабуть, далися взнаки політичні фактори: сприймання М. Грушевського радянською владою як «українського буржуазного націоналіста» і певна недовіра до нього, з одного боку, та засудження українською діаспорою його співробітництва з новою владою. Проте з точки зору соціологічних розвідок українського історика це був доволі продуктивний період. І хоча М. Грушевському не вдалося на новому місці відновити діяльність Українського соціологічного інституту, він добився створення при кафедрі історії України, секції соціології. Зокрема побачили світ такі праці, як «Спроба соціологічного пояснення української казки», «Соціологія в контексті нової французької демократії», «Примітивна культура» та інші [4, с.23].

М. Грушевський, на відміну від своїх попередників, аналізує не лише діяльність князів та гетьманів (він ніколи не заперечував ролі особистості в історії), а й конкретні «соціальні акценти» поведінки різних станів українського суспільства, соціальних протиріч у суспільних відносинах, форм феодального землеволодіння, розвитку міст, ремісництва, промислів тощо. Це й була, на його думку, «генетична соціологія».

Досліджуючи соціальні факти та соціальну еволюцію в минулому, Грушевський вбачає вирішальну роль у змінах людського життя конкуренції індивідуалістських і колективістських тенденцій та їх періодичного чергування. Боротьба цих двох тенденцій зумовлює ритм соціальної еволюції. Тенденції, що набувають характеру закономірних, у суспільстві такі: самоохорона роду, постійна диференціація, виживання найбільш пристосованих, спадковість, наслідування й вибір, залежність попиту та пропозиції, поділ праці.

Особливої уваги заслуговує соціологічний аналіз українського етнокультурного матеріалу, проведений Грушевським. Учений досліджує такий

значний феномен української історії, як козацтво з його куренями, відокремленням від родинного життя. У традиціях "генетичної соціології" Грушевський розглядає питання про організацію етнічної спільності, а саме про організацію первинних форм громадськості.

Головне питання, яке цікавило соціолога Грушевського, було сформульовано досить чітко: «Що таке суспільство та завдяки чому воно можливе?». Відповідь він шукав в аналізі особливостей модернізації та трансформації європейських країн, особливо Франції, соціальних наслідків реформ, базових цінностей різних народів, проявів «колективності і солідарності» людського суспільства.

М. Грушевський розглядав трансформаційні процеси не як дію якогось одного чинника (біологічного, економічного, етнокультурного), а як закономірність розвитку під впливом комплексу чинників, які лежали переважно у соціальній площині. Наголошуючи, що без встановлення й аналізу певних законів суспільного розвитку соціологія як наука неможлива, М. Грушевський визначав завдання соціології у виявленні основного і постійного, такого, що становить основу соціальних процесів, свого роду «ідеальних типів» [5,с.63].

На жаль, М. Грушевському не вдалося за своє життя й практично-політичну діяльність побачити результати трансформації українського суспільства на засадах державності і «громадської солідарності» як провідній рисі, яка, на думку вченого, найбільш притаманна українському народові. Повністю реалізувати «українські переживання» з'явилася реальна можливість лише в сучасній незалежній українській державі.

Список використаних джерел

1. Прицак О. Істоіософія Михайла Грушевського // Грушевський М.С. Історія України-Руси. В 11 т, 12 кн. Т.1. / Редкол.: П.С. Сохань (голова) та ін. К.: Наук. думка, 1991. 736 с.
2. Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. К.: Наук. думка, 1995. 224 с.
3. Грушевський М. Початки громадянськості. Генетична соціологія. Відень, 1921. 328 с.
4. Соціологія: Навч. посіб. / Г.І. Безверха, Л.Г. Гончаренко, Р.І. Грищенко. К.; Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009. 116 с.
5. Соціологія: Навч. посібник / За ред.. С.О. Макеєва. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. 455 с.
6. Генетична соціологія. URL:https://studopedia.su/16_169536_genetichna-sotsiologiya-mgrushevskogo.html

СВІТОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ГЕНІЙ ОЛЕКСАНДР ДОВЖЕНКО (кілька міркувань)

П.М. Ямчук

*доктор філософських наук, професор, академік АН ВО України
Уманський національний університет садівництва*

Розпочати наші тезові міркування про феномен присутності в світовій культурі Олександра Довженка ми вважаємо за потрібне з філософом визначного вітчизняного мислителя ХХ-ХХІ віків Євгена Олександровича Сверстюка. Як відомо, Є.О. Сверстюк тривалий час досліджував творчість О.Довженка, наслідком чого стала упорядкована й видана вченим збірка «Олександр Довженко. Вчора і сьогодні. Образ дисидента». У вміщеному в книзі есеї Є.О.Сверстюка під промовистою назвою «Рукописи горять, але любов триває»^{*} міститься, зосібна, така аксіологічна конотація: «його щоденники – унікальні апеляції до Правди.» [1, с.131]. У виданих вже за кілька літ після відходу із земного буття, в 2018 році, щоденникових записах самого Є.О.Сверстюка знаходимо ще одну філософську максиму, що пояснює феномен Довженкового гострого правдолюбства: «страшне муруге агресивне неuczтво і наступальна пересічність. Вона повсюдна... вона нічого не чує... Вона вимагає толерантності, рівноправності – то шлях її перемог над шляхетним, вразливим і беззахисним талантом. «Спрощення обнялося з простотою. Бідні ми.» (Довженко)». [2, с.379].

«Зараз України нема! Українські кадри кінематографії нам не потрібні. Хай б'ються. Відвоюємо Україну, тоді знову будемо займатися» - рече черговий ублюдок з Гнезниковського провулка. Я не відповів нічого. Я кинув сам кіно і поїхав визволяти Україну». [3, с.120]. Так, із болем і гіркотою записав у «Щоденнику» Олександр Довженко 2 липня 1942 року. В Гнезниковському провулку в Москві тоді знаходився всесоюзний управлінський орган радянської кінематографії. Отже – прийняті там рішення визначали долю всіх підвладних ССРСР кінематографічних студій, підприємств та створених або ще й нестворених кінострічок. В наведеній вище промовистій щоденниковій конотації яскраво виявлено не лише пасіонарно-лицарську природу поведження Олександра Довженка, який, так само як і його далекі предки – козаки Війська Запорозького «кидали все», щоби визволяти Україну від різноманітних навал, а й тотожною мірою, ясно пов'язане з ним небажання принижувати себе й Україну, мистецтво якої він репрезентує у світі, перед адептами окупаційного для української культури тоталітаризму. На побіжно-незаглиблений погляд, занадто емоційно-гострі слова українського генія: «черговий ублюдок з Гнезниковського провулка» на адресу душителя українського кіномистецтва мовлені, насправді просто відбивають сутність ставлення Довженка до всіх душителів вільної думки, слова та образності. Для усвідомлення слухності

^{*} Ясна антитеза до булгаковського «Рукописи не горять». І одночасно – паралель із власним есе Євгена Олександровича під назвою «З приводу процесу над Погружальським» про зумисне спалення владою унікальних джерел з Відділу рукописів Республіканської наукової бібліотеки УРСР.

нашого припущення пригадаймо наведені вище щоденникові філософеми Євгена Сверстюка.

О.П. Довженко був у такому нещадно-точному оцінюванні протистояння творця і самодержавної влади в українській духовно-філософській думці не першим. Щоби переконатися в цьому достатньо пригадати поеми Тараса Шевченка «Великий льох», «Сон», «І мертвим і живим...», «Кавказ», переспіви зі Святого Письма, поезію «Стоїть в селі Суботові» та й, зрештою, весь діаріуш найбільшого з вітчизняних митців-мислителів. На перший погляд, в цьому контексті дещо незрозумілою є Довженкова ремарка: «Я не відповів нічого». Але ж відомо, а Довженкові, що мав високу освіту й повсякчасне прагнення до самозростання, до самовдосконалення, було відомо тим більше, що один із засновників світової філософії й культури старогрецький мислитель Платон ніколи не дозволяв собі принижуватись до розмов, а тим більше – до дискусій з ісократиками, що видавали чорне за біле, а Істину за брехню. І – навпаки. Довженкова нехить принижуватися до розмови з тим, хто агресивно принижує Україну та її культуру має джерелом саме таку «платонівську» позицію.

Замислимося також над іншим. Цілком вірогідна загибель Довженка на війні була, знову таки з огляду на козацько-лицарський тип його поведінки в небезпечних ситуаціях, більш, ніж ймовірно. Як відомо, на війні гинуть найкращі. Для московського чергового «чергового» це, звісно, була би радість чи – в кращому для його совісті, якщо така була, байдужість. А от для світової культури – так само? Довженко, якщо *саме так* сталося би, вже *ніколи* не поставив би жодної зі своїх кінокартин. В тому числі – першої української, україноцентричної – кольорової, якій він дав прекрасне ім'я «Життя в цвіту». Сталін потім переробив авторське ім'я шедевр на безлику назву «Мічурін». Довженко ніколи не написав би геніальних кіноповістей. І – зрештою – не створив би «Зачарованої Десни».

«А у Довженка світиться вікно» - замріяно дивлячись на це вікно, немов на маяк, прямуючи у 1950-х студентськими вулицями підмосковного Переделкіно зазначила ще зовсім юна студентка Літературного Інституту, геніальна Ліна Костенко. А чи світилося б? Риторичне питання. Що ж до того, що «України нема! Українські кадри кінематографії нам не потрібні», то Довженків гнів, так само як і гнів Тараса Шевченка, як філософський подив Євгена Сверстюка є не лише зрозумілим з огляду на очевидну облудність цього твердження, а й дещо нагадує нам із ХХІ віку. Генії завжди пасіонарії. Генії завжди пророки. Генії завжди перемагають минущість.

Список використаних джерел

1. Олександр Довженко. Вчора і сьогодні. Образ дисидента. Упорядник Є.О. Сверстюк. Видання 2-ге, виправлене і доповнене// Луцьк., ВМА «Терен». – 2007. – 240 с.
2. Сверстюк Є. Вічна туга за справжнім. Щоденникові записи. Луцьк., «Терен». – 2018. – 416 с.
3. Довженко О. Щоденник (1941-1956). К., «Знання» 2019. – 400 с.

СЕКЦІЯ 6

УНІВЕРСИТЕТСЬКА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ ПОБУДОВИ І РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДІАЛЕКТОЛОГІЇ

Я. В. Бечко

кандидат філологічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

У сучасній лінгвістиці територіальним діалектом називають різновид загальної для етносу мови (або ж відповідного варіанту полінаціональної мови), що є відносно однорідним у своїй структурній специфіці та масово вживаний на значній території. Питання критеріїв, за якими визначають ці території, становить одну з найсуттєвіших методологічних проблем теорії діалектології та лінгвістичної географії [1, с. 35]. Ці дисципліни лінгвістичного і, ширше, філологічного циклу утворюють розділ мовознавства, основним завданням якого є дослідження територіальних діалектів. Діалектологію поділяють на описову й історичну. Перша вивчає фактичний стан і склад діалектних особливостей сучасних мов; друга має на меті відтворити історію мови в її діалектних різновидах. Важливо підкреслити, що ототожнення історичної та діахронічної діалектології, яке можна зустріти у спеціальній літературі, видається методологічно некоректним, оскільки історію діалектів можна розуміти у двоїстий спосіб, по-перше, як послідовність синхронних зрізів, і, по-друге, як сукупність еволюційно-динамічних процесів, які, призводять до зміни одного зрізу іншим; відтак поняття історичної діалектології виявляється ширшим за діахронічну діалектологію.

Діалекти зберігають численні мовні явища, вже втрачені у літературній мові, на тлі якої такі явища і діалекти постають як архаїчні. Крім того, діалекти можуть відзначитися у діахронічному плані тим, що вони розвивають певні представлені у них властивості й риси в іншому напрямі, ніж літературна мова. Значенням діалектного мовного матеріалу, яке виходить за межі власне мовознавчих студій, є те, що діалекти часом виявляються єдиним джерелом позамовних знань про минулі зв'язки населення різних теренів, про мовно-культурні контакти предків сучасних носіїв цих діалектів, про колонізаційні та міграційні рухи населення [2, с.28].

Територіальний діалект завжди є частиною вищого цілого, певної етнічної мови (чи варіанту полінаціональної мови), у територіальних межах яких виділяється відповідне діалектне членування. Відтак діалект протистоїть (на всіх структурних рівнях мовної системи, тобто за своєю звуковою будовою, граматиною, словотвором, лексикою) іншому або іншим діалектам; водночас ці протиставлені діалекти мають і чимало спільних рис, і власне внаслідок цього

вони розглядаються як діалекти однієї і тієї ж мови. У випадку незначних відмінностей мовці різними діалектами однієї мови більш-менш цілковито розуміють один одного (напр., у слов'янських, деяких германських або тюркських мовах). В інших мовах історично зумовлені діалектні відмінності настільки істотні, що утруднюють або й навіть унеможливають спілкування між носіями різних діалектів (у німецькій, китайській, арабській, гінді). Приміром, у китайській мові вихід із такої ситуації взаємного нерозуміння діалектними мовцями існує у спільній для них ієрогліфічній писемності: ці писемні знаки можуть вимовлятися геть неподібним чином, але розуміються однаково.

Про складність самого явища діалектного членування мови, і так само про утрудненість опису і аналізу цього явища засобами мовознавчих наук свідчить розрізнення кількох масштабів, чи рівнів узагальненості, групових варіантів мови, від найдрібнішого (групова мова) через середній (говірка певної громади – села, району) до найбільшого (діалект, уживаний значною частиною територіальне осілого сільського населення певної мовної спільноти).

Для позначення такого ареалу діалектних явищ, який не протиставлений іншим теренам з власне діалектними рисами, вживають термін *діалектна зона*, найчастіше вона зумовлена історичними причинами, не досить тривалими для утворення діалекту у звичному сенсі цього слова. Як правило, діалект або говірка столиці держави стає основою для розвитку мови державних документів, що з часом переростає в державну і літературну (стандартну) мову. Саме таке походження сучасних державно-літературних мов Європи (англійської, французької, іспанської, португальської, чеської). Інший шлях для формування літературної і загальнонародної мови є компроміс між діалектами у вигляді койне (від грец. *koine dialektos* „спільна мова”), зване також наддіалектом. Як впливає з назви, саме такою була давньогрецька, а з сучасних є, напр., мови баскійська чи польська (остання формувалася з малопольських говірок навколо Кракова, а згодом увібрала чимало рис з великопольських і мазовецьких навколо, на захід і на схід від Варшави). У ХІХ ст. українська мова мала дві норми, наддніпрянську (Котляревський, Шевченко) і галицьку (Шашкевич, Головацький, Вагилевич), уніфіковані (утім, не зовсім остаточно) лише у ХХ ст.

Лінгвісти виділяють три основних фактори, які впливають на виникнення діалекту як явища у межах окремо взятої мови на рівні її діалектної системи: вплив сусідніх діалектів, взаємодію норма-діалект і виникнення інновацій в рамках самого діалекту. Вивчення діалектів дає безцінний і невичерпний матеріал не лише для проникнення в глибокі витоки мови, її історичне минуле, але й дозволяє оцінити і зрозуміти особливості становлення і розвитку літературної норми, різноманітних соціальних і професійних говорів, а також територіальних діалектів і мовних варіантів, які виникли за межами основної території поширення мови.

Список використаних джерел

1. Маковский М.М. Английская диалектология. Современные английские

территориальные диалекты Великобритании / М.М. Маковский. – М.: Высшая школа, 1980. – 210 с.

2. Прилипка Н.П. Атлас лінгвістичний / Н.П. Прилипка // Українська мова : Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія, 2000. – С. 35.

3. Чередниченко А.И. Методологические вопросы теории языкового варьирования / А.И. Чередниченко // Грамматические и лексические аспекты регионального варьирования полинациональных языков. – К.: КГПИИЯ, 1988. – С. 6-12.

4. Ярцева В.Н. О территориальной основе социальных диалектов / В.Н. Ярцева // Норма и социальная дифференциация языка. – М.,: Наука, 1969. – С. 26 – 46.

5. Crystal D. The English Language / D. Crystal. – London: Penguin Books, 1990. – 288 p.

МАТЕРІАЛЬНИЙ ОБ'ЄКТ ЯК СКЛАДОВА КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

О. Б. Василик

*кандидат філологічних наук, старший викладач
Уманський національний університет садівництва*

В історії науки, джерелознавстві, музеєзнавстві, пам'яткознавчій та пам'яткоохоронній діяльності одне із центральних місць займають пам'ятки історії та культури. Тому їхнє вивчення має винятково важливе значення. Але для того, щоб пам'ятки історії й культури могли стати об'єктом наукового дослідження, вони повинні бути в той чи інший спосіб виділені серед різноманіття існуючих об'єктів реального світу.

Будь-яка пам'ятка має своє реальне буття в матеріальному світі, тобто є матеріальним утворенням. І якщо пам'ятки історії й культури у своїй сукупності дійсно є якимось особливим видом (класом) цих матеріальних утворень, то завдання полягає у тому, щоб їх виокремити серед всіх інших за певними ознаками. Будь-які з тих утворень, з якими зіштовхується суспільна людина, цілком природно розпадаються на дві істотно відмінні групи. До першої з них належать ті, які виникли в результаті об'єктивних природних процесів, що не залежать від людської діяльності – природні утворення. До другої ж – ті, котрі своїм існуванням завдячують саме цій діяльності, що перетворює наданий природою матеріал у штучні утворення – артефакти [1, 34].

Природні утворення виникають внаслідок природних процесів відповідно до дії законів природи. Об'єкти ж, що виникають внаслідок людської діяльності, обов'язково виконуються з тією або іншою метою. Інакше кажучи, артефакт – штучне утворення, створене суспільною людиною для певних цілей.

Щодо доцільності ці утворення можна розподілити на три групи. До **першої** відносяться ті, які є об'єктивним наслідком функціонування людини як природної істоти в навколишньому середовищі. Ця група об'єктів (а тут,

можливо, варто було б говорити не стільки про «нові» об'єкти, скільки про певні зміни в природних утвореннях) якщо не за формою (і за масштабами), то по суті не відрізняється від наслідків функціонування тварини (а в певному сенсі взагалі будь-якої живої істоти), тобто також виникає об'єктивно, без усвідомленої мети. Внаслідок «біологічної» специфіки й нетривкості, цю групу об'єктів навряд чи має сенс розглядати як пам'ятки історії й культури.

До **другої групи** варто віднести утворення, які виникли внаслідок свідомих намірів людини створити ті або інші матеріальні об'єкти, тобто створюються вони з певною метою. І робиться це завжди для задоволення тих або інших людських потреб, а тому їхня класифікація усередині даного виду тісно пов'язана із класифікацією відповідних потреб. І, зрештою, саме такий характер створення потрібних людині об'єктів визначає поява ще одного виду утворень (**третья група**), які хоч і не мають «доцільного» характеру, але з'являються в результаті функціонування людини не просто як біологічної істоти, а елемента суспільства, що займається доцільним виробництвом речей. Маються на увазі відходи виробництва, які також виникають у результаті доцільних дій суспільної людини, але «поза метою» останніх. Хоча вони марні, а нерідко навіть шкідливі, їх поява також є наслідком діяльності зі створення необхідних речей.

Таким чином, найцікавішими з погляду їхньої ролі як пам'яток виявляється **друга** група об'єктів, які створюються суспільною людиною для задоволення власних (індивідуальних і суспільних) потреб. Власне ці об'єкти у своїй сукупності і становлять нашу культурно-історичну спадщину. Як уже було зазначено, їхня класифікація може здійснюватися відповідно до характеру потреб, які цими матеріальними утвореннями задовольняються [2, 46].

Але щоб артефакт став пам'яткою, необхідне виконання ще однієї умови. Будучи матеріальним (речовинним) утворенням, він із самого початку призначений для руху матеріальних потоків або інформації. Однак тут є два важливих моменти. По-перше, зазначене призначення визначається лише переважно, тобто здебільшого кожний з видів виконує саме свою функцію. А по-друге, в обох випадках, власне кажучи, артефакт – речовинний носій енергії, але використовується вона по-різному.

Артефакт, що дійшов до нас із минулого, завжди є джерелом відомостей про це минуле, що й дозволяє відтворити останнє. Для періоду людської історії, коли ще не існувало писемності (тобто для більшої частини цієї історії) взагалі тільки такі матеріальні утворення й можуть надати відомості, що дозволяють цю історію відтворити. Але одержання таких відомостей – складний і суперечливий процес, що вимагає фахових знань і прийомів дослідження. Спеціально цими проблемами займається допоміжна історична дисципліна – джерелознавство.

Виникає цілком законне питання: якщо джерелознавство забезпечує науковий підхід до збережених артефактів з минулого, дозволяючи отримати від них всю можливу історичну інформацію, то яка в такому випадку роль пам'яткознавства? Звісно, крім власне досліджень, можна говорити про виявлення таких артефактів, їхнє збереження і т.п., але все це аж ніяк не

виправдовує існування ще однієї науки про ті ж самі об'єкти (артефакти минулого), використовувани з тією же самою метою одержання історичної інформації. Тим більше, що ці питання вирішуються також у рамках інших історичних дисциплін (наприклад, в археології).

Справа ж тут у тому, що інформація, яка передається в людському суспільстві, існує двох видів. Перший з них – семантична інформація, що дає просто набір відомостей про об'єкти і їхні зв'язки. Ця інформація поповнює наявний у нас інформаційний тезаурус, що дозволяє сформувавши програму діяльності. Але існує ще один вид інформації – інформація аксіологічна, що формує наше відношення до об'єктів, що викликає емоції, які є стимулом до дії [3, 125–131].

Таким чином, стосовно артефакту як пам'ятки історії й культури завдання має в певному смислі зворотній характер щодо того, котре виникає під час його розгляду як історичного джерела (навіть коли мова йде про той самий об'єкт). Якщо в останньому випадку це завдання – поповнити історичний «контекст», то в першому – «умістити» артефакт у цей контекст, а точніше, «поповнити» контекстом артефакт, тим самим перетворюючи його із простого матеріального утворення на пам'ятку історії й культури.

Список використаних джерел

1. Боярский П.В. Введение в памятниковедение. – М., 1990. – 218 с.
2. Заремба С.З. Українське пам'яткознавство: історія, теорія, сучасність. – К., 1995. – 289 с.
3. Гриффен Л.А. Общественный организм (введение в теоретическое обществоведение) : Науч. изд. – 2-е изд. – К. : ЭКМО, 2005. – 628 с.

СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ – НЕОБХІДНА УМОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

С. П. Каричковська

кандидат педагогічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Україна початку ХХІ століття перебуває на етапі радикальних перетворень у сфері освіти. Розвиваючись разом із суспільством, вищі навчальні заклади нині перебувають у стані модернізації, що пов'язано із соціально-економічною перебудовою нашої держави, її відродженням і становленням.

Важливість іншомовного навчання визначається інтенсивністю міжнародних контактів у галузі освіти, науки, техніки, виробництва, масштабністю науково-технічної співпраці та культурних обмінів, що посилюють необхідність знання іноземної мови. У зв'язку із цим, у вищих навчальних закладах відбувається пошук нових підходів до навчального процесу, що вимагає впровадження передових інформаційних і педагогічних

технологій, нових ефективних форм організації роботи, методів і засобів навчання з метою розвитку мовленнєвої активності, вмінь практичного використання набутих знань у професійних цілях та на побутовому рівні.

Аналіз тенденцій розвитку сучасних технологій навчання показав, що найбільш повно вимогам професійно-орієнтованого навчання відповідають: проектна технологія (метод проектів), навчальні ігри (ділові, рольові, кейс-метод тощо). Будучи імітаційною моделлю реальних ситуацій і проблем, що вимагають самостійного вирішення, такі завдання спонукають до інтенсивного мислення, мобілізують увагу, дають змогу усвідомити специфіку обраної професії.

Сучасний підхід у навчанні іноземної мови передбачає активне використання технічних засобів навчання (ТЗН), які інтенсифікують процес навчання, підвищують якість засвоєння матеріалу, дають можливість моделювати в навчальних умовах природне мовне середовище; автоматизують деякі операції навчального процесу, звільняючи викладача від рутинної роботи; вносять елементи новизни та зацікавленості в контекст викладання та вивчення іноземних мов; збільшують час активної мовної діяльності; розширюють та урізноманітнюють можливості студентів, забезпечуючи доступ до різних автентичних матеріалів, надають можливість працювати у зручному темпі, що сприяє індивідуалізації й диференціації навчання і спонукає до вивчення іноземної мови; сприяють подоланню психологічного бар'єру на шляху до використання іноземної мови як засобу спілкування та ін. [1].

Серед сучасних ТЗН перше місце справедливо посідає мультимедійний комп'ютер, здатний забезпечити як вищевказані переваги технічних засобів, так і використання в навчанні всесвітньої інформаційної системи Інтернет.

Сьогодні, коли склалися сприятливі умови для використання інноваційних ідей у вищівському навчанні, окремо слід підкреслити перехід від традиційної суб'єкт-об'єктної схеми навчання до суб'єкт-суб'єктної партнерської навчальної співпраці викладача й студента, що реалізується в спільному дидактично організованому вирішенні навчальних завдань. Крім того, на лідируючі позиції висувається психологічний фактор вивчення іноземних мов, під яким розуміють професійне спілкування, направлене на створення сприятливого психологічного клімату та відносин між педагогом і студентами всередині колективу. Автентичність спілкування, зважені вимоги і претензії, повага до волі інших людей – ось набір неписаних правил побудови конструктивних відносин у системі «викладач-студент». І хоча особистість викладача в цьому випадку відходить на другий план, вплив її на аудиторію, не зменшується, а, навпаки, зростає [2].

У системі навчання іноземних мов необхідно звернути увагу на педагогічний контроль оцінювання результативності знань та вмінь студентів.

Діюча нині модульно-рейтингова система підпорядковується головній меті – здійснювати оптимальне управління процесом навчання шляхом своєчасного одержання достовірної інформації про результати цього навчання. Дана система сприяє реалізації в навчальному процесі суб'єкт-суб'єктних стосунків між викладачем та студентами і є ефективним засобом формування

самостійності і відповідальності, переносячи акцент на самоуправління власною навальною діяльністю.

Отже, система навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі передбачає:

- реалізацію цілей підготовки фахівця, що продиктовані соціальним замовленням суспільства, тобто підготовку професійно орієнтованої особистості майбутнього фахівця;
- використання комунікативного підходу в навчанні іноземної мови та формування іномовної комунікативної компетенції;
- моделювання ситуацій професійного спілкування, які створюють максимальне зближення навчального процесу й реальної професійної комунікації іноземною мовою;
- використання технічних засобів навчання, які інтенсифікують процес навчання та підвищують якість засвоєння матеріалу.

Список використаних джерел

1. Семенчук Ю. Моделювання комунікативних ситуацій для формування вмінь іноземномовного ділового спілкування / Ю. Семенчук // Іноземні мови. – 2004.– № 2. –С. 143–146.

2. Сура Н.А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н.А. Сура. – Луганськ, 2005. – 20 с.

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Н. О. Комісаренко

кандидат педагогічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

У сучасному світі теорія та практика міжкультурної комунікації є однією з галузей досліджень, яка швидко розвивається та має величезний попит. Це зумовлено процесами глобалізації, які відбуваються сьогодні у житті людей. Такі процеси змінюють не тільки економіку та політику планети, а й впливають на міжкультурні зв'язки, які, в свою чергу, сприяють розширенню соціальних, політичних та економічних контактів. Глобалізація . спонукає до розвитку сучасних технологій та засобів комунікації, впливає на інтенсивність міжкультурної комунікації, яка стикається, з одного боку, з проблемами створення єдиного поля міжкультурного спілкування та цілісної культури людства, з другого - пов'язана із проблемами мультикультуралізму.

На думку низки науковців справжній розвиток міжкультурної комунікації почався з концептуальних робіт Е.Холла в 50-ті роки ХХ століття. У цей час міжкультурна комунікація формується як сфера знань, котра намагається

пізнати вплив культури на комунікацію. У цей час Е.Холл дає загальний аналіз взаємозв'язку комунікації й культури, при цьому відбувається:

- перехід від однокультурного до бікультурного співставлення; поняття культури з макрорівня може переходити до мікрорівня;

- визначено зв'язок культури з комунікативним процесом;
- встановлена роль культури у впливі на людську поведінку [1].

На сучасному етапі існує багато підходів щодо визначення поняття міжкультурна комунікація. Наведемо лише деякі з них - міжкультурна комунікація:

- сфера, що вивчає взаємодію індивідів з різними зразками історично похідної поведінки;
- взаємодія сторін з різним досвідом;
- такий вид комунікації при якому той, хто відправляє й той, хто отримує належать до різних культур;

- процес спілкування (вербального й невербального) між комунікантами, котрі є носіями різних культур та мов, або сукупність специфічних процесів взаємодії людей, що належать до різних культур та мов [1]. Існують визначення даного поняття й у різних теоріях, зокрема в теорії рівневої перспективи культурної толерантності міжкультурною комунікацією є різні шляхи знання, котрі постійно пересікаються, змішуються; в інтегративній теорії кроскультурної адаптації ключовим постулатом є: індивіди здатні до розвитку й адаптації, адаптація відбувається через комунікацію, адаптація - складний і динамічний процес [1].

Міжкультурна комунікація - здатність взаємодіяти з людьми іншої культури на основі врахування їх цінностей, норм, уявлень й можливість вибирати комунікативно цілісні способи вербальної й невербальної поведінки на макро- і мікрорівнях [2].

Незважаючи на різноманітність у підходах до вивчення міжкультурної комунікації, вона й зараз залишається досить актуальною. В умовах міжкультурної комунікації формується вторинна мовна особистість, яка володіє здатністю реалізувати себе в межах діалогу, культур. Дану здатність називають міжкультурною компетентністю. Тому у 90-х роках ХХ століття все міцніше почали закріплюватися в науці поняття "міжкультурна компетенція" та "міжкультурна освіта" Міжкультурна компетенція пов'язана із осмисленням картини світу іншої соціокультури, пізнанням смислових орієнтирів іншого лінгвоетносоціуму, вмінням бачити спільне й відмінне між культурами, що збагачуються, й застосовувати їх в контексті міжкультурного спілкування. Саме в ці роки комунікативна методика виходить на такий рівень, де відбувається пошук шляхів взаємозв'язку комунікативного, соціокультурного й когнітивного розвитку особистості, котрий передбачає акультурацію індивіда на основі пізнання чужої дійсності й сприйняття іншої культури [1].

У ХХІ столітті особливо актуальним постає проблема формування в особистості міжкультурної комунікативної компетентності. На думку І. Плужник, міжкультурна комунікативна компетентність - це функціональні вміння розуміти погляди й думки представників іншої культури, корегувати

свою поведінку, долати конфлікти в процесі комунікації, визнавати право на існування різних цінностей, норм поведінки. Набуття такої компетентності, вважає дослідниця, створює основу для професійної мобільності, підготовки до умов життя, котрі швидко змінюються, залучають спеціаліста до стандартів світових досягнень, збільшує можливість професійної самореалізації на основі комунікативності й толерантності [2].

Вищезазначене свідчить про необхідність у набутті учителями міжкультурної комунікативної компетентності у процесі полікультурної підготовки, оскільки вони є не лише представниками соціокультурної спільноти, яка контактує з іншими культурними групами, а й організаторами навчально-виховного процесу, під час якого мають навчити молоде покоління взаємодіяти на засадах толерантності. Під час полікультурної підготовки вчителя вирішуються питання пов'язані із глибоким та всебічним оволодінням індивідом культурними надбаннями свого народу, як складової культури; формуванням у людини уявлення про сприйняття розмаїття культур; вихованням позитивного сприйняття культурних відмінностей; розвитком умінь, навичок, що сприяють ефективній взаємодії між представниками різних культурних груп; вихованням толерантності, культури міжетнічного спілкування.

Список використаних джерел

1. Мишланова С.Л., Пермькова Т.М. Межкультурная парадигма и перспективы межкультурной коммуникации // Стереотипность и творчество в тексте. Межвуз. сб. науч. тр. - Пермь, 2005.-С. 340-350.

2. Плужник И. Л. Формирование межкультурной коммуникативной компетенции студентов гуманитарного профиля в процессе профессиональной подготовки. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора педагогических наук. 13.00.01 - общая педагогика, история педагогики и образования. - Доступный с <http://www.tmn1ib.ru/resources/abstract/pdf/PIuzhnik.pdf>.

СУЧАСНИЙ ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС І ПРАВОСЛАВНА КУЛЬТУРА

О. В. Лазарєв

*доктор філософії (кандидат педагогічних наук), доцент
Уманський національний університет садівництва*

Говорячи про православну культуру в освітньому просторі, ми повинні розуміти, що вона ґрунтується на двох засадах. Перша – це Божественне одкровення. Читаючи Святе Письмо, ми не завжди усвідомлюємо, що Сам Господь розмовляє з нами нашою мовою, Господь дарував нам слово, і через цей дар ми отримали можливість богоспілкування. Свідченням цього і є Божественне Одкровення, що виражається людською мовою. Значить, людською мовою можна висловлювати Божественне Одкровення. Воно може

виявлятися і у звукові, і у фарбі, і у стилі життя. Православна культура – це вираз Божественного людськими засобами, це той духовний досвід внутрішнього богоспівкування, який ми можемо висловити у музиці, живописі, слові, архітектурі, освіті, у власному способі життя.

Інша сторона – це боговтілення. Христос – втілений Бог. Бог, який прийняв статус раба. Бог, який упокорив себе до тілесного втілення, увійшов в створений світ, щоб врятувати його, врятувати рід людський. У Христі відбулося поєднання Божественного і людського. Це означає, що возз'єднання Божественного і людського може статися в житті кожної людини. Людина може піднятися до такої висоти. Ми знаходимо це поєднання в церковному світі. Тому поза Церквою ми не можемо бути культурними, не можемо бути натхненними, ми не можемо бути врятованими. Поза Церквою життя немає, є тільки погибель, насамперед духовна. Головне, що втратила людина, відірвавшись від Бога, – життєвість. Вона втратив джерело життя. Коли Господь давав людям у раю заповідь про те, що не можна зривати плодів з дерева пізнання добра і зла, Він застеріг: «Смертю помрете». Тобто можеш жити згідно своїй волі, йти шляхом власного пізнання цього світу, а не шляхом Божественного одкровення, але у цьому випадку ти загинеш. Людина, зірвавши плід, отримала смерть. Порятунком – це подолання смерті. Христос прийшов возз'єднати Божественне і людське і повернути нам джерело життя. Ми знаходимо життя, а разом з ним знаходимо істинне богослов'я і справжню культуру. Культуру любові, культуру життя, культуру божественну. Поза Церквою ми не можемо це здійснити, а значить поза Церквою – культура деградації, вмирання, виродження і смерті. Подивіться, до чого дійшла сьогодні філософія: до думки, що людина народжується, щоб померти ... Всі страждання безглузді. Це філософія вмираючої людини, а богослов'я – це радість людини, яка воскресає і оживає. Попереду не смерть, а радість, і людина не старіє, а дорослішає. Все найцікавіше попереду.

Головне завдання православної культури полягає в тому, щоб людина побачила Божественне Світло в усьому, що її оточує. Головне наше завдання в галузі виховання – привести молодь до життя, а не на смерть, що означає – воцерковити її. Всі бояться, що в школі це робити заборонено, але потрібно розуміти, що дитина живе в сім'ї, Церкві, школі, соціумі, і кожна з цих сфер має займатися своєю справою. Воцерковлення дитини – справа зовсім не школи, а сім'ї і Церкви. Завдання школи – освіта. Але при цьому необхідно, щоб освітній простір не суперечив традиціям народу і сімейного виховання [2].

Зараз виникає конфлікт, коли народ звертається до віри, до своїх традицій, а система освіти тримається за атеїзм – протиприродний, викривлений, спотворений світогляд. Ми повинні розуміти, що система освіти – це саме життя молоді, в яку поступово входять якісь навчальні заклади: дитячі садочки, школи, зво. Не дитина йде в школу, а школа входить в життя дитини. І педагоги повинні думати, з чим вони входять в її душу, серце, розум. Повинні розуміти, що вона прийшла не «білим аркушем», а з родини, народу, певного соціуму, з культурного осередку, в якому вона виховувалася. І головне завдання в тому, щоб цей світ юної людини не руйнувався, а зміцнювався і збагачувався.

Школа повинна відкривати вихованцю світ радісний, рятівний, благодатний і духовний. Людина завжди вважатиме за краще пити з чистої криниці, а не з брудного болота. Вона природно тягнеться до цього. Є таке прислів'я: «До порожнього колодязя люди не ходять». Люди йдуть до храмів, в монастирі, люди хочуть більше знати про православну освіту. У людей є спрага, і цю спрагу треба вгамувати. Предмет «Основи православної культури» дає можливість зрозуміти культуру в цілому. Чому падає інтерес до літератури, до живопису? Тому що діти не розуміють, про що говорить, про що розмірковує письменник, чому герой страждає. Тому що сучасна молодь не знає мови цієї культури. Коли в державі було православне середовище, то не було необхідності цей предмет вивчати. Молода людина знала все з дитинства, а оскільки зараз немає цього середовища, то вчителі зіткнулися з труднощами. Намагаючись вивчати українську літературу, культуру, живопис, мистецтво, вони розуміють, що неможливо це викладати. Учень чи студент не знає таких понять, як Бог, духовність, відповідальність, порядність, вихованість, працьовитість, совість, сором, гріх, цнотливість, страждання, скорботи, повага, шанування, слухняність, смирення, розсудливість тощо. Він не розуміє, чому люди так жили. Чомусь система нашої освіти, фактично ввівши православну культуру на уроках літератури, історії, живопису, музики, не надає мовного підґрунтя для її розуміння.

Це можна пояснити тільки ідеологічними мотивами. Справа навіть не в законах, а в людях. Мойсей сорок років водив народ пустелею, щоб померли ті, хто звик жити в полоні. Коли померли всі ці люди, інших він вивів в Землю Обітованну. Тому що тому, хто звик жити в полоні, в неволі, в рабстві, дуже важко освоїти інше, вільне життя. Ми стикаємося, напевно, з цим парадоксом: треба чекати, поки пройде сорок років. Чекати, коли ті люди, які жили в полоні атеїзму, здадуть свої позиції. Але взагалі-то час показує, що все йде швидше.

Православ'я звертається конкретно до людини, до її душі. І людина повинна відповісти на ті питання, які ставить Православ'я. Коли мова йде, наприклад, про монастирі, про чернецтво, студенти запитують: «Як же можна піти, кинувши все?» Тоді постає проблема, а що саме потрібно кинути, які задоволення, радості є в світі, про які можна сказати, що без цього обійтися не можна. Молодим людям важко відповісти. Вони думають про нічні клуби, алкоголь, цигарки, непристойності, дискотеки, блуд, розпусту, непослух, свавілля, бажання жити в догоду пристрастям і гріху. Насправді, в цьому світі немає нічого достойного, про що можна було б твердо сказати: «Ось цінність, – це я кинути не можу». А що ж людина отримує в Церкві: благодать, молитву, чистоту, спасіння, істину – вона отримує шлях до святості, божу допомогу, благодать і натхнення. То чи варто поміняти одне на інше? У світі немає такої цінності, до якої б людина могла так прив'язатися, що не змогла б без неї жити. Немає для людини нічого в світі рятівного. Тільки Христом рятуємося, тільки Богом. Дуже важливий момент, коли студенти розуміють, що у їхньому житті немає нічого, за що можна було б віддати життя.

Філософ Іван Ільїн [1] говорив про те, що як тільки з комунізму будуть вилучені останні крихти християнства, він впаде. Так і сталося. Поки при

комунізмі був моральний кодекс, патріотизм, поки була сім'я, шанували старших – він стояв. Душа людини перебувала на таких фундаментах, які були по суті християнськими, вони були взяті з минулого. Комуністи, які зруйнували традицію, побудували нове з коренів саме цієї традиції. Під час так званої перебудови були зруйновані навіть і ці засади, а потім не залишилося нічого. Іван Ільїн говорить, що в житті людини має бути розуміння, що ти покликаний в цей світ для чогось і несеш своє покликання, талант, хрест, який тобі дав Господь; що ти стоїш перед Всевишнім, який тебе покликав, відповідаєш перед Ним за це покликання, за це життя. І це наповнює людину високим духовним змістом. Але про духовність сьогодні не говорять. Ніхто цього підростаючому поколінню не розповідає. Ніхто не говорить, чому треба шанувати віру, культуру, традиції, навіщо зберігати чистоту. Навіть не говорять про те, що виховання молоді потрібно поєднувати зі збереженням власної чистоти в усіх її проявах. Взагалі про такі речі ніхто не говорить, наприклад 17–22-річним студентам. Коли за виховної нагоди, як наставник, починаєш їм розповідати по суті про прості речі, минаючи, навіть, високі духовні і загальноприйняті моральні цінності, а саме про чесність, відповідальність, працелюбність, милосердя, простоту, усвідомлення власної гріховності, прагнення до виправлення, вихованість, смиренність тощо, у них відбувається така ломка стереотипів, що вони сидять і дивляться якимись божевільними очима. Вони раптом розуміють, що все правильно говориться. Крити немає чим. Але вони продовжують жити все-одно як завжди, за інерцією, виробленою сім'єю і суспільством.

Список використаних джерел

1. Ільїн, Іван Олександрович. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін.; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори); І. О. Покаржевська (художнє оформлення). Київ: Абрис, 2002. 742 с. 1000 екз. ББК 87я2. ISBN 966-531-128-X.
2. Слово. Освітній портал. <http://www.portal-slovo.ru>

ПРИНЦИПИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПІ

Л. В. Мовчан

*кандидат педагогічних наук, старший викладач
Уманський національний університет садівництва*

Сільськогосподарському сектору необхідно залучати нове покоління фермерів, які мають необхідні навички, щоб жити та працювати в складних умовах, спричинених технологічним прогресом. Вони повинні працювати більш ефективно, захищаючи навколишнє середовище; сприяти боротьбі зі зміною клімату; відповідати вимогам суспільства щодо здорового та збалансованого харчування; слідкувати за стрімким розвитком наукового та

технологічного прогресу. Це можливо за умови отримання належної освіти та підготовки у галузі сільського господарств, здобуваючи різні навички, необхідні для адаптації до мінливого середовища [1].

Еволюція та спеціалізація сільського та лісового господарств, пов'язані із стрімким розвитком наукових знань у всіх галузях, вимагають відповідного рівня технічної та економічної підготовки. Щоб бути готовим до нових викликів суспільства, фермерам необхідно оволодіти сучасним засобам та навичкам ведення сільського та лісового господарства [2].

Всебічна освіта та професійна кваліфікація є запорукою економічного та соціального розвитку. Творчість, гнучкість, готовність вчитися, ініціативність та бажання працювати інноваційно є більш затребуваним ніж будь-коли. Зі зростанням глобалізації нашого суспільства це єдиний спосіб, коли європейські фермери зможуть успішно підтримувати високий рівень життя в сільській місцевості.

Майбутнє європейської сільськогосподарської освіти та навчання безпосередньо пов'язане з європейською політикою сільського господарства та сільських територій. Тому до освіти та підготовки сільського господарства застосовуються такі принципи:

1. Забезпечення поставок продовольства. Завдання сільського господарства – пропонувати високоякісні продукти харчування, які виробляються з урахуванням потреб навколишнього середовища та тварин. Для забезпечення продовольчих запасів населення, що швидко зростає, глобальне виробництво продуктів харчування повинно значно збільшитися.

2. Диверсифікація. Крім забезпечення продовольством, завдання сільського господарства – це перепроєктувати сільські райони, підтримувати наші природні ресурси та життєвий простір, а також постачати різні послуги, наприклад, у громадах та зонах дозвілля. Сільське господарство та лісове господарство мають важливе значення для стабільної циклічної економіки – починаючи від постачання (наприклад, постачання енергії) і закінчуючи технікою переробки (наприклад, компостуванням).

3. Розвиток сільського господарства та сільських територій.

4. Важливість ресурсів сільського сектора. Незважаючи на зменшення частки валового внутрішнього продукту, сільське господарство набуває соціального значення завдяки багатофункціональності.

5. Інтегральний розвиток. Економічний, екологічний та соціальний розвитку йдуть разом і можуть бути нестабільними; інтегрований розвиток є більш стійким.

6. Мережеві структури. Співпраця зміцнює не лише цілі структури, але й окремі сфери. Це стосується сільського господарства (від основного виробництва до переробки та збуту) та ресурсів всієї сільської місцевості.

7. Умови успішного розвитку. Програми розвитку є успішними, якщо їх приймають люди. Визначеність, участь, впевненість у собі, усвідомлення сили і можливостей, мотивація та інші «м'які фактори» є ключовими елементами успішного регіонального розвитку.

8. Децентралізація. Комплексний та регіональний розвиток створює нові робочі місця та підвищує якість життя у сільській місцевості.

9. Правильне управління та використання землі. Оцінка сільського господарства враховує лише ефективне управління промисловістю і не відповідає справедливій оцінці використання земних ресурсів. Необхідно включити політичні та економічні критерії для оцінки успішного багатофункціонального використання ресурсів сільського сектору.

Сільськогосподарська освіта – це викладання сільського господарства, природних ресурсів та землекористування за допомогою досвіду та підготовка студентів для отримання робочих місць початкового рівня або подальша освіта для отримання перспективних місць у галузі сільського господарства. Результативність сільського господарства, включаючи лісове господарство, рибне господарство, аквакультуру та переробку сировини, залежить від ефективності та знань людей, які працюють у ньому. Ось чому освітні, навчальні та консультаційні послуги відіграють важливу і фундаментальну роль. Ми вважаємо, що знання та освіта в галузі сільськогосподарської науки є ключовими факторами сталого розвитку та економічного зростання будь-якої країни світу.

Список використаних джерел

1. Stefancik, S. (2017, November 14). Future of Europe: Towards a European Education Area by 2025. Retrieved from <http://www.vitainternational.media/en/article/2017/11/14/future-of-europe-towards-a-european-education-area-by>

2. Agricultural education and lifelong training in the EU. (2017, October, 24). European Parliament. Retrieved from <http://www.europarl.europa.eu/portal/en>

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

О.О. Олійник
викладач

Уманський національний університет садівництва

Дослідження проблеми „мова і культура” проводиться у сфері етнолінгвістики, лінгвокраїнознавства та лінгвокультурології, міжкультурної комунікації. Об'єктом вивчення цих дисциплін є мовні одиниці (переважно лексичні та фразеологічні), які найбільш яскраво відображають особливості культури народу-носія та середовища його існування.

Завдання дослідження фразеології в межах лінгвокультурології – дослідження та опис механізмів, на основі яких здійснюється взаємодія фразеологічних одиниць (далі – ФО) як одиниць мови з культурною семантикою «мови культури» [1, с. 238]. Лінгвокультурологія це дисципліна, яка інтегрує прийоми дослідження та опису, розроблені у межах

етнолінгвістики та контрастивної лінгвістики. По-різному розглядається вченими питання про вияв національно-специфічного у семантиці мовного знаку. Характеризуючи лінгвокраїнознавство, Г.Д.Томахін висуває положення про те, що культурний компонент – це той компонент, який робить слово реалією (денотативною, чи конотативною), або, у більшості випадків, відносить його до розряду „фонові лексики”, тобто відображає національну своєрідність у значенні слова. Національно-культурний характер значення слова неминуче є спадщиною культурно-історичною. Виявити національно-культурні компоненти значення можливо, користуючись методом порівняння лексичних значень відповідних слів різних мов поелементно, атомарними одиницями значення, які часто називають семантичними долями. Крім національних семантичних долей [1, с. 49].

У поняття «національно-культурної специфіки мови» В.Г. Гак вкладає розуміння про відображення в мові позамовної культури. Звертаючись до обговорення проблеми національно-культурної специфіки фразеологізмів, В.Г. Гак пропонує розмежовувати національну специфіку ФО і культурну специфіку ФО. Національна специфіка ФО найбільш яскраво виявляється при співставленні різних мов. Вона зумовлюється обома чинниками – об’єктивними і суб’єктивними. Об’єктивний чинник полягає в природних і культурних реаліях, властивих життю певного народу і неіснуючих в житті іншого. Суб’єктивний чинник полягає в довільній вибірковості, коли слова, які відображають одні й ті ж реалії, представлені відмінно у фразеології різних мов. Культурну специфіку ФО визначає її співвіднесення з елементом матеріальної або духовної культури певного суспільства, його історії, вірувань, звичаїв, природно-географічного середовища, в якому живе певний народ [3, с. 260 – 261].

Розмірковуючи про предмет лінгвокультурології, В.М. Телія говорить про необхідність уточнити поняття культурної конотації «змістом, який є результатом інтерпретації тих чи інших складових знаків мови зі знаками «мови культури» згідно з культурно-мовною компетенцією носіїв і «розробити типологію культурних конотацій за лексико-синтаксичними способами її вираження у позначуваному знаку, за даними концептуального змісту мовного знаку – денотативного і сигніфікативного аспектів його позначуваного, в тому числі – змісту імпліцитного, який непрямо виявляється в процесах вживання знаку; за когнітивним характером тієї інтерпретації, яка співвідносить у процесах культурної референції значення мовного знаку з кодом культури». Вчена розмежовує наступні культурні компоненти: культурні семи, які є частиною денотативного аспекту значення і позначають ідіоетнічні реалії (до них відносяться безеквівалентна лексика і соціально-марковані реалії, вони є предметом розгляду лінгвокраїнознавства); культурні концепти, які є результатом ідіоетнічної концептуалізації культурно-значущих абстрактних сутностей (сумління, дружба); культурний фон – культурно-марковані асоціації, які виявляються у дискурсі; культурні конотації – інтерпретації мовних одиниць на основі асоціацій з еталонами, стереотипами та прототипами мови культури [4, с. 14 – 15].

До національно-культурного компонента входять також національні асоціації, пов'язані з певними словами, які для кожної мови є неповторними, однак ніколи не фіксуються в тлумачних та перекладних словниках. Їх поділяють на асоціації, пов'язані з внутрішньомовними чинниками, такими як внутрішня форма слова, вплив переносних значень, входження слова в певні словотвірні парадигми, звукові зближення тощо (мотиваційні асоціації), та асоціації, пов'язані з національно-культурним контекстом – у найширшому розумінні. Хоч вони належать до периферії семантичної структури значення слова, однак є дуже важливими для міжкультурного спілкування, оскільки породжують комунікативні перешкоди [5, с. 10].

Слідом за О.Я. Остаповичем ми визначаємо національно-культурну семантику в значенні мовного знака як сему денотативно-сигніфікативного чи конотативного характеру, яка історично виникла в результаті відображення планом змісту мовної одиниці особливостей культури народу носія, а в синхронному зрізі чітко диференціює національно-специфічні риси семантики у свідомості самих носіїв мови у порівнянні з одиницями іншої лінгвокультурної спільноти, тобто перетворює даний знак у національно-культурний маркований [6, с. 64].

У лінгворайнознавстві, так само як і в лінгвокультурології, у центрі уваги знаходяться всі рівні мовної системи. Проте очевидним є той факт, що одиницям фразеологічної системи більшою мірою, ніж одиницям будь-якого іншого рівня мови притаманний національний колорит. “Фразеологічний склад мови особливо багатий матеріал для дослідження, оскільки в ньому концептуалізовані не тільки знання про наївну картину світу, а і всі типи відношень суб'єкта до її фрагментів, але ніби запрограмована участь цих мовних сутностей разом з їх вживанням в міжпоколінній трансляції еталонів і стереотипів національної культури.”

Фразеологія будь-якої мови ілюструє той факт, що в ній яскраво відчувається зв'язок з екстралінгвальними чинниками. Стереотипність, символічність, еталованість образної основи фразеологізмів, їх комунікативна та кумулятивна функції зумовлюють національно-культурну специфіку. Прислів'я є яскравим матеріалом для дослідження національно-культурної специфіки, оскільки "у сентенційній формі виражають всі категорії та установки життєвої філософії народу" [1, с. 240].

Культурно-маркований зміст ФО втілюється у культурно-національній конотації цих одиниць. З точки зору дослідження культурно-національної конотації, ФО не є однорідними: ФО, які своєю формою, лексичним складом маніфестують особливості матеріальної культури та історичний досвід народу; ФО, зміст яких виражає систему ціннісної орієнтації у світі, тобто ілюструє особливості духовної культури; ФО, які не виявляють жодних національних особливостей культури.

ФО класифікуються за змістом національно-культурної семантики: фразеологізми, які відображають особливості природно-географічного середовища, факти і події з історії, традиційний побут, жести, народні звичаї, повір'я, особливості військової справи; ФО, які містять антропоніми, топоніми,

грошові одиниці, одиниці міри, довжини, ваги; фразеологізми літературного походження.

Численні дослідження показують, що національно-специфічний елемент семантики може виявлятися на різних рівнях плану змісту фразеологізмів:

1) у сукупному фразеологічному значенні. У цьому типі значення національно-культурний компонент виявляється найбільш яскраво, тому що в основі фразеологічного значення лежить образ. Спосіб бачення світу через мовні образи є глибоко національним і фіксується у фразеологічній системі кожної мови;

2) у значенні окремих лексичних компонентів, таких як культурно-етнічні реалії, топоніми, антропоніми, гідроніми, власні імена та ін.;

3) у прямому значенні сукупного словесного комплексу, в якому відображається національно-специфічна ситуація;

Таким чином, національно-культурна специфіка мовних одиниць є предметом вивчення цілої низки дисциплін, що вивчають різні аспекти взаємодії мови та культури: лінгвокраїнознавства, лінгвокультурології, етнолінгвістики, міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел

1. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингво-культурологический аспекты/ Телия В.Н. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. – 284, [2] с.

2. Томахин Г.Д. Лексика с культурным компонентом значения/ Г.Д. Томахин // Иностранные языки в школе. – 1980. – № 6. – С. 47 – 50.

3. Гак В.Г. Национально-культурная специфика меронимических фразеологизмов/ В.Г. Гак// Фразеология в контексте культуры/ Отв. ред. В. Н. Телия. – М.: Языки русской культуры, 1999. – С. 260 – 265.

4. Телия В.Н. Первоочередные задачи и методологические проблемы исследования фразеологического состава языка в контексте культуры/ Телия В.Н.// Фразеология в контексте культуры. – М.: Языки русской культуры, 1999. – С. 13 – 24.

5. Кочерган М.П. Зіставна лексична семантика: проблеми і методи дослідження/ М.П. Кочерган// Мовознавство. – 1996. – № 2 – 3. – С. 3 – 12.

6. Остапович О. Я. Національно-марковані фразеологічні одиниці австрійського варіанту в сучасній німецькій мові: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.04 /Олег Ярославович Остапович – К., 1999. – 207с.

ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ФАХОВИХ ТЕКСТІВ У НЕМОВНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ю.І. Фернос

кандидат філологічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Згідно зі Стратегії сталого розвитку "Україна – 2020" [1] одним із ключових пріоритетів реформування галузі освіти є вивчення іноземних мов. Одним із завдань у програмі визначено “забезпечення збільшення та оптимізації присутності України на міжнародних заходах та майданчиках, присутності в міжнародному академічному, культурному та громадському середовищі” [1]. Реалізація цього завдання потребує якісно нового рівня викладання іноземних мов, зокрема англійської як мови міжнародного спілкування.

Саме тому в основу більшості сучасних навчальних комплексів покладено комунікативний підхід у вивченні мов. Однак роль науково-технічного перекладу в процесі підготовки спеціалістів різних галузей продовжує залишатись актуальною, адже викладання іноземної мови в немовному ЗВО має бути професійно спрямованим, що насамперед проявляється у навчанні перекладу іншомовних текстів пов’язаних із майбутнім фахом студента.

Викладач іноземної мови у немовному ЗВО стикається із рядом проблем, таких як: низький рівень володіння іншомовною лексикою студентів; низький рівень сформованості навичок навчальної роботи; нездатність уважно сприймати та логічно усвідомлювати інформацію, виділяти в ній головне, самостійно виконувати вправи і т.д.

Відпрацювання двох основних груп рецептивних мовних умінь забезпечить підготовку до читання і перекладу фахових текстів. Перша група умінь забезпечує сприйняття і перекодування інформації на мовному рівні (вміння швидко розпізнавати слова, які вивчаються та співвідносити їх значення з контекстом; вибирати із слова знайомі елементи; встановлювати змістові відношення між словами тощо).

До другої групи відносяться вміння, пов’язані із здобуванням фактичної інформації та її усвідомленням (вміння виділяти в реченні (абзаці) високоінформативні та низькоінформативні групи слів; випускати одиниці тексту без шкоди для сприйняття; конструювати модель реферативного перекладу; давати оцінку викладеним фактам; інтерпретувати прочитане).

Основою будь-якого наукового або спеціалізованого за фахом тексту є термінологія зазначеної галузі науки, при чому студент має володіти як термінологією українською, так і мовою, яку вивчає. Тут перешкодою може стати те, що іноземну мову більшість вивчає лише на перших курсах, у той час, як фахові предмети вивчаються пізніше.

Основні труднощі перекладу фахового тексту пов’язані не з перекладом окремих термінів, які зафіксовані в термінологічному словнику,

а з передачею правильного змісту кожної фрази, якому далеко не завжди відповідає дослівний переклад.

Так, терміни *budding* та *grafting* означають «щеплювати». Однак, щоб точно передати зміст тексту, який перекладається, студент має розрізняти поняття «копулірування» та «окулірування», тобто володіти інформацією про види щеплень, час їх проведення тощо.

Словотвору має бути приділено достатньо уваги, адже знання семантики словотворчих формантів та моделей словотвору є дуже важливим у процесі перекладу фахових текстів.

Цикл занять читання та перекладу іншомовних фахових текстів можна поділити на два періоди: операційний та період контролю [2, с. 7].

Операційний період включає: вивчення граматичного матеріалу та виконання граматичних вправ на базі відомої лексики; порівняння фраз рідної та іноземної мов; виконання вправ для усвідомлення формальних та семантичних особливостей нових лексичних одиниць і мовних явищ, для запам'ятовування яких достатньо лише їх розуміння; актуалізація засвоєного мовного матеріалу під час читання та перекладу серії тематично підібраних текстів, а також усних висловлювань студентів (відповіді на питання для виявлення основних пунктів тексту, що вивчається, формулювання основної ідеї, складення реферативного перекладу, оцінка викладеної в тексті інформації).

Період контролю включає: вправи для взаємоконтролю та самоконтролю рівня сформованості навичок: а) граматичних (на базі нового граматичного матеріалу і відомої лексики); б) лексичних (на базі нової лексики); в) перекладу іншомовного тексту (на базі методичних прийомів: зняття труднощів іншомовного тексту і контроль перекладу; розвиток навичок реферативного перекладу); взаємний контроль і взаємодопомога: робота студентів, які успішно опанували матеріал поточного циклу, зі студентами, які не встигають; індивідуальна робота викладача по черзі з кожним студентом; консультації, які мають за мету ліквідацію індивідуальних прогалин в знаннях, а також компенсацію пропущеного заняття шляхом здачі програмних завдань.

На заняттях необхідно дотримуватись такої послідовності, щоб кожен попередній крок готував студента до наступного, що забезпечить краще засвоєння матеріалу, комплексний характер роботи над текстом із застосуванням всіх видів мовленнєвої діяльності.

Список використаних джерел

1. Стратегія сталого розвитку "Україна-2020" [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (Дата звернення: 20.03.2017).
2. Смирнова Л. Н. Реферативный перевод: компрессия на смысловом уровне. М., 1978. С. 154-166.

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ У СВІТЛІ ВИМОГ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

І. І. Чучмій

викладач

Уманський національний університет садівництва

Сьогодні аграрна галузь, як і Україна в цілому, потребує цілісної системи освіти, яка б відповідала національним інтересам і світовим тенденціям розвитку та забезпечувала підготовку фахівців, здатних втілювати її у життя. Сучасне соціально-економічне середовище, що створюється у процесі ринкового реформування аграрного сектору економіки, вимагає якісного оновлення змісту сільськогосподарської освіти всіх рівнів у тісній та інтегрованій взаємодії з науково-дослідними установами, а також перегляду звичних стереотипів і застарілих концепцій.

Одним зі шляхів реформування вищої освіти в Україні сьогодні є вироблення єдиних європейських вимог та стандартів до підготовки висококваліфікованих кадрів. Зміни у системі вищої школи, на думку вчених, розпочались із Болонського процесу, започаткованого у травні 1998 р. Освіта входить у процес глобалізації, який видозмінює як внутрішні, так і зовнішні параметри системи. Змінюються також кількісні і якісні характеристики європейського освітнього простору. За матеріалами Празького саміту міністрів освіти країн-учасниць Болонського процесу, основним завданням вищої школи є забезпечення європейських дипломів на глобальному ринку праці [1, 7].

У процесі змін вищої освіти виникла необхідність у розробці документа, який би синтезував попередньо прийняті акти та уніфікував систему навчального процесу. У 1998 р. у Парижі, міністрами освіти Великої Британії, Франції, Німеччини, Італії було прийнято "Сумісну декларацію про гармонізацію системи європейської вищої освіти", що одержала назву "Сорбонської декларації", де пропонувалося визнати триступеневу систему вищої освіти з бакалавратом у 3 роки, магістратурою – 5 років і докторантурою – 8 років. Декларація проголосила "гармонізацію" європейської освіти, прийняла загальну структуру освітніх рівнів, але не зобов'язувала дотримуватися певного змісту навчальних планів.

Основне завдання Болонської декларації - вихід за межі завдань академічного визнання дипломів до напряму оцінювання компетентності (знань) як реальної можливості влаштування на роботу. Результативним підсумком реформування може також стати підвищення конкурентоздатності європейської системи вищої освіти. Актуальність реформ виникла ще у зв'язку з тим, що іноземні громадяни все частіше обирають неєвропейські ВНЗ. Водночас до освітнього європейського простору проникають освітні нетрадиційні форми навчання з інших континентів: франшизні операції (franchising); філія кампуса (branch campus); офшорний навчальний заклад (offshore institution); міжнародні навчальні заклади (international institutions); навчання на відстані (distance-learning); віртуальні університети (virtual universities).

Так 11 великих університетів Великої Британії та США розпочали створення глобальної університетської мережі. Навчальний заклад такого типу було зареєстровано у 2001 році з метою об'єднання загальних зусиль у наукових дослідженнях, розширенні можливостей щодо обміну науково-методичними матеріалами, контролем за якістю навчання та ін. [2, 6].

Необхідне підвищення ефективності науки та функціонування системи освіти відповідно до принципів Болонського процесу, визначених у Програмі діяльності Кабінету Міністрів України "Назустріч людям", затвердженої Верховною Радою України у лютому 2005 року. У спеціальному розділі "Освіта і наука" визначено, що якісна і доступна освіта та всебічний розвиток науки базуються на ефективній гуманітарній політиці, що забезпечується комплексом конкретних можливостей серед яких: створення і розвиток науково-дослідної та освітньої мережі, що забезпечує взаємодію науково-освітніх закладів України і Європи, корпоративних та освітніх цілей із поступовим формуванням єдиного віртуального науково-освітнього простору; сприянням розширенню наукових зв'язків, забезпеченням доступу до світових електронних бібліотек та інтеграції у світовий науково-освітній простір [3].

Наказом МОН від 23.01.04р. №49 було затверджено Програму дій щодо реалізації положень Болонської декларації у системі вищої освіти і науки України. Головна мета цієї Програми дій - вжити заходів для входження національної системи освіти і науки в європейський простір із реалізацією таких вимог, критеріїв і стандартів, як постійне навчання впродовж усього життя, мотивоване залучення студентів до навчання, сприяння привабливості та конкурентоспроможності європейського простору вищої освіти і науки для інших регіонів світу [4].

Переважає більшість учасників Болонського процесу головними назвали фахові вміння, які гарантували б їх конкурентоздатність і працевлаштування на європейському ринку праці, а саме: уміння спілкуватися, здатність ефективно працювати в колективі, володіння іноземними мовами, знання сучасних ІТ, уміння ефективно використовувати набуті професійні знання та навички і постійно набувати нові.

Поряд із позитивними оцінками Болонського процесу виникла жвава дискусія західноєвропейської інтелігенції. Висловлюється думка, що політики, збуджені інтеграційними процесами в Європі, згорячу задумують таку реформу, системні наслідки якої вони не в змозі передбачити (професор Ані Винокур із Нантерського університету, Франція). Науковий співробітник із Нантера Кароль Сигман, координатор міжнародного форуму з проблем реформи освіти, вдається до категоричних висновків: "Ми критикуємо Болонський процес, оскільки вони висувають добрі пропозиції, але такі, що не зовсім добрі, коли їх перевірити..."

Слід зазначити, що елітарні університети Європи (Кембридж, Паризький інститут політики наук та ін.) відмовилися брати участь у цьому процесі. Це означає, що Європейський Союз буде дерегламентовану сферу освіти для "звичайних" людей, при цьому залишається нормальна сфера освіти для еліти [5, 20-21].

Яблонський В.А., академік АН Вищої школи України, зазначає: "При підведенні усіх закладів освіти під єдину планку в Україні ніколи не з'явиться свій Гарвард, Кембридж, Сорбонна, зі своїми індивідуальними системами освіти. Такі "Гарварди" у нас є, невже ми принесемо їх на жертвник реформ? Орієнтація, отже, на Болонський процес і, взагалі, на заморські новації не має призводити до докорінної перебудови вітчизняної системи освіти. Це лише стимул для її осмислення, порівняння з європейськими вимогами і стандартами для визначення можливостей її удосконалення на новому етапі. Ми не можемо забувати про ще одну істотну рису української освіти. Не залежно від того, буде вона "болонською" чи ні, вона виконуватиме свою місію лише тоді, коли буде національною, тобто працюватиме на свою державу, коли основою її стратегії буде національна ідея" [6].

Оскільки майбутнє України пов'язане з Європою, то не можна надалі стверджувати, що Болонський процес має для нас лише просвітне та пізнавальне значення, тому необхідно більше уваги приділяти аналізу світових та європейських тенденцій реформування освіти і, відповідно до цього, напружено та послідовно вдосконалювати систему професійної освіти України.

Список використаних джерел

1. Велика хартія університетів (Болонья, 18 вересня 1998.– Болонський процес: документи). –К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – С.7.)
2. Програма реформування докторантури. Інформація про навчальні структури вищої освіти у країнах ЄС та ЄПІ (Європейського економічного простору/ЕЕА). Іван Вакарчук.-бс., <http://www.cfh.lviv.ua/reform.htm#1>. – (дата звернення 21.09.2019).
3. Назустріч людям. Програма діяльності Кабінету Міністрів України //Урядовий кур'єр. – 2004- 9вер.- №169.)
4. Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України за 2004-2005 роки (наказ МОН №49 від 23.01.2004р.)
5. Лут М.Т. Основні засади, переваги і недоліки Болонського процесу // Наука і Методика: Збірник науково-методичних праць/ Редкол.: М.Ф.Бойко (гол.ред.) та ін. –К.: Аграрна освіта, 2005. –Вип. 4.-С.20-21.
6. Яблонський В.А. Щодо концепції реформування вищої освіти в Україні// <http://anvsu.org.ua/index.files/articles/Jablonskiy 1.htm>. – (дата звернення 23.09.2019).

РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Т. А. Ящук

кандидат економічних наук, старший викладач

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Для сучасного розвитку суспільства характерною рисою є глобалізація його економічних, політичних і культурних інститутів. На сьогодні глобалізація стає однією з основних тенденцій розвитку вищої освіти, що пояснюється розвитком світової економіки, внаслідок чого істотно змінюється організація праці, принципи надання послуг, в тому числі освітніх, а відносини між країнами виходять на новий рівень.

Глобальні інтеграційні процеси сучасного світу – об'єктивна тенденція розвитку всіх сфер суспільного життя. Вони охопили суспільне виробництво, культуру, духовне життя, освітню та наукову сферу, ставши визначальними факторами формування способу та якості життя усього світу та окремих державно-організованих суспільств. Сучасний етап розвитку людської цивілізації, що визначається як перехід до суспільства знань, характеризується якісно новими вимогами до розвитку освіти. Перетворившись на продуктивну силу, вона дедалі більшою мірою визначає успішність націй та цілих регіонів у конкурентній боротьбі за виживання [1, с. 7].

Інтеграційний процес полягає у впровадженні європейських норм і стандартів в освіті і науці, розширенні власних культурних і наукових досягнень в ЄС. Підписання Болонської декларації європейськими країнами стало початком десятирічного процесу скоординованих реформ і змін щодо утворення єдиного європейського наукового та освітнього простору. В його основу покладено співпрацю країн у сфері вищої освіти шляхом об'єднання освітніх ресурсів і формування єдиних стандартів з урахуванням національних особливостей з метою реалізації курсу на підвищення конкурентоспроможності європейської системи вищої освіти.

Провідними принципами розвитку сучасної вищої освіти України в контексті євроінтеграції є:

- демократизація і варіантність вищої освіти;
- універсальність вищої освіти;
- відповідність вищої освіти світовим стандартам;
- гармонійна організація освітнього середовища;
- стимулювання студентів до самооцінної діяльності, рефлексії, пізнання самого себе тощо [2, с. 382].

Щодо особливостей фінансового забезпечення європейської вищої освіти, то фінансування вищої освіти все більшою мірою переходить на конкурентні засади, передбачає пріоритетну підтримку сильних університетів, статус яких визначається за позиціями у міжнародних рейтингах, при чому освітні установи набувають більшої автономії у розподілі фінансів згідно зі стратегічними планами та пріоритетами своєї діяльності, що забезпечує можливість самостійно розраховувати та відповідати за ризики, пов'язані з фінансово-господарською та іншими видами діяльності. Також посилюється політична та

адміністративна відповідальність закладів вищої освіти за ефективне використання ресурсів, що означає досягнення якості світового рівня навчальної та наукової діяльності. Вагомими джерелами фінансування ЗВО стають науково-проектна діяльність, бізнесова діяльність у сфері наукоємного виробництва, міжнародна діяльність, а також приватні благодійні фонди [3, с. 230].

На сьогодні першочерговим завданням української вищої освіти є якнайшвидша адаптація до єдиних європейських освітніх критеріїв і стандартів [4, с. 105]. Метою реформування вищої освіти є створення привабливої та конкурентоспроможної національної системи вищої освіти України, інтегрованої у Європейський простір вищої освіти (ЄПВО) та Європейський дослідницький простір (ЄДП). Реалізація стратегії розрахована на 2015-2020 роки. Основними завданнями реформ є:

1. Забезпечення конституційних прав громадян на безоплатну вищу освіту на конкурентній основі та рівного доступу до якісної вищої освіти.
2. Реорганізація системи управління вищої освіти (дебюрократизація, децентралізація, забезпечення автономії та відповідальності закладів вищої освіти).
3. Забезпечення справедливої конкуренції між ЗВО як запоруки високої якості вищої освіти.
4. Створення належного зв'язку між ринком праці та системою вищої освіти.
5. Інтеграція вищої освіти України у світовий і європейський освітньо-науковий простір [5].

Дані кроки спрямовані на зміцнення в Україні європейської культурної ідентичності і посилення інтеграції в загальноєвропейське інтелектуально-освітнє середовище. Особливо важливим є виконання сумісних культурних, наукових і освітніх проектів, залучення українських педагогів, учених і фахівців до загальноєвропейських програм наукових і освітніх досліджень. Одним з напрямів розвитку європейської інтеграції є інтеграція в освітній і культурній сферах. Для цього необхідне впровадження європейських норм і стандартів перш за все в освіті, розповсюдження власних культурних розробок в Європейському Союзі [6, с. 38].

Список використаних джерел

1. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монографія. Серія «Євроінтеграція: український вимір» / за заг. ред. Ф.Г. Вашука. Ужгород: ЗакДУ, 2011. Вип. 16. 560 с.
2. Овсянкіна Л. А. Перспективи розвитку сучасної освіти у контексті євроінтеграції. *Вища освіта України. Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. 2011. Додаток 2 до №3, т. I (26). 700 с.
3. Сбруєва А. А. Розвиток європейської вищої освіти в умовах глобальної фінансово-економічної кризи. *Український педагогічний журнал*. 2015. №4. С. 228-241.

4. Грищук Ю. Розвиток сучасної вищої освіти в Україні: євроінтеграційний контекст. *Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Переяслав-Хмельницький, 2015. Вип. 17. С. 105-107.

5. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. URL: <https://ed.eenu.edu.ua/upload/storage/357/502ce9ae970f16d556a38b1e26dc78a4.pdf> (дата звернення: 10.09.2019).

6. Моїсєєва Ф. А., Усачов В. А. Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2014. № 1. С. 36-40.

СЕКЦІЯ 7

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ФІЛОСОФІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

О. Л. Богашко

кандидат економічних наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Публічне управління як самостійна галузь дослідження – відносно нова для України наука. В поширеній інтерпретації публічне управління, або ж «державне і муніципальне управління» – це наука, що має свої пов'язані, але відносно відокремлені дослідницькі області: державний менеджмент, тобто операційні та адміністративні аспекти функціонування державних органів, включаючи державну службу; аналітику державних програм і політик, стратегічне планування, оцінку регулюючого впливу; взаємодію держави та громадян, лобізм і відносини бізнесу з державними й муніципальними органами.

Публічне управління можна визначити як систему кооперації державних, муніципальних, некомерційних і змішаних структур, покликану забезпечити задоволення суспільних інтересів та розв'язання колективних проблем. Публічне управління, об'єднуючи діяльність державних, муніципальних, неурядових (некомерційних) організацій, фактично являє суспільно-державну систему реалізації загальнонаціональних і місцевих інтересів та створення суспільних благ. Звичайно, публічне управління має враховувати незалежність особистості, залишаючи їй можливість самостійного вибору. Тому особливого значення набуває рівень зворотних зв'язків, громадянський рівень виконання управлінських рішень, де зацікавленість представляють: 1) групи інтересів (різні громадські фонди, профспілки, етнічні, молодіжні та організації з певними інтересами, парламентські лобі); 2) відносини безпосередньо з громадянами (оподаткування, законотворча та правова практика, підготовка й реалізація соціальних програм); 3) взаємовідносини з комерційними підприємствами (їх правове регулювання, державно-приватне партнерство).

Суперечливий взаємозв'язок операційної, адміністративної та політичної підсистем публічного управління показує, що в єдиному процесі державного і муніципального управління співіснують різні закономірності вироблення орієнтирів, особливі механізми узгодження інтересів, мотивації й стратегії вироблення позицій, альтернативи застосування цінностей і традицій, норм і стереотипів, правил і технологій управління. Сенс і специфіка публічного управління в тому, що дана категорія дозволяє уявити інститути та процеси політико-адміністративної системи як: 1) владні заклади, які мають безпосереднє відношення до чинного політичного режиму; 2) управлінські інструменти, що володіють адміністративним потенціалом регулятивного

впливу; 3) підсумок компромісів і зіткнень коаліцій, зацікавлених в державних рішеннях груп [1].

Сучасний підхід до публічного управління пред'являє до професійної підготовки цивільних службовців вимоги, пов'язані з розвитком їх аналітичних здібностей. Теорія суспільного управління може допомогти в цьому, формуючи навички прогнозування наслідків управлінських рішень, а також ефективної участі в процесі прийняття рішень.

Публічне управління об'єднує політичну науку й практичний менеджмент, дозволяючи забезпечити захист від некомпетентності. Але для впровадження аналітичного підходу в практику публічного управління необхідні певні передумови. По-перше, наявність професійних експертів-аналітиків, що володіють відповідними ідеями. По-друге, освоєння базових теоретичних концепцій. По-третє, бажання використовувати аналітичний підхід на практиці. По-четверте – добре організований процес планування, що дозволяє прогнозувати майбутнє і оцінювати наслідки прийнятих рішень [2, С. 683-694].

Відповідно до сучасного підходу до публічного управління, формування політичного курсу характеризується договірними відносинами. При такому підході стверджується важливість політичних інститутів, відзначається зростання значення принципу довіри до політичного курсу. Класична політико-адміністративна дихотомія, коли політики відповідальні перед громадянами завдяки виборам, а держслужбовці відповідальні перед своїм політичним начальством, не забезпечує достатньої підзвітності, щоб говорити про орієнтоване на суспільні інтереси демократичне управління. З'являється нова формула, згідно з якою держслужба відповідальна як перед політиками, так і перед громадянами, яким служить [4].

Довіра держави, громадян і бізнесу як ключовий елемент сучасного функціонування управлінських відносин була використана при розробці концепції «керівництва», яка розглядається як подальший розвиток ідей нового державного менеджменту, що дозволяє об'єднати політичну підзвітність концепції політико-адміністративної дихотомії.

З позицій цієї моделі «якісне» державне управління визначається аж ніяк не силою держави, орієнтованої на виконання прийнятих рішень, а його здатністю створювати й підтримувати мережеві структури, в рамках яких воно спільно з приватними особистими та груповими інтересами виробляє ефективну систему управління суспільством всередині й поза державними межами. Тим самим змінюються не тільки форми, а й сам спосіб формування стратегії державного управління. У підсумку втрачає сенс класичний варіант трактування «якісного» державного управління.

Одночасно в рамках цієї моделі неактуальними є завдання формування інститутів керованості в тому вигляді, якому вони існують для транзитних держав. Мережева модель державного управління – це модель партнерських відносин держави й суспільства, що пройшли етап модернізації.

П. Джон і А. Коул підкреслюють, що поняття «керівництво», що означає політичний вплив через дифузні мережі продуцентів рішень, замінює собою

поняття уряд» як здійснення інституційної влади [3]. Подібне управління відрізняється як від адміністрування, при якому джерелом політичних рішень виступає виключно політичне керівництво, так і від ринкової моделі з її акцентом на контрактних відносинах, де кожен учасник намагається максимізувати свою вигоду.

У підсумку слід зазначити, що мережева модель публічного управління намагається дати відповідь на виклики глобалізації та децентралізації. За допомогою численних інститутів обміну ресурсами, інформацією, узгодження політики й рішень вона показує нові форми комунікації громадян з політичним керівництвом держави та державними службовцями, а отже – нові форми контролю, підзвітності та механізми узгодження інтересів.

Таким чином, сучасність змінює основні цільові, функціональні, структурні принципи побудови державного управління. До старої парадигми відноситься бюрократична модель державного управління, до нової парадигми відносяться моделі нового державного менеджменту та мережева. Разом з тим в транзитних країнах концептуальний вибір, можливо, повинен більшою мірою орієнтуватися на національну модель державного управління. Національна модель державного управління – це визначення орієнтирів для стратегії реформ: з одного боку, за допомогою реалізації сучасних теоретичних підходів, розробляє адаптивний до потреб суспільства сценарій перетворень, враховує його національні та історичні особливості, культурний потенціал, а з іншого – включає канали поступової трансплантації передових інститутів і процесів управління, які показали свою ефективність в розвинених країнах.

Публічне управління розвивається як професія, наука й освітня діяльність. З огляду на ту роль, яку держава і державне управління відіграють в Україні, затребуваність наукового, експертного та організаційно-методичного знання повинна проявити себе в формуванні партнерських відносин між виконавцями-адміністраторами й дослідниками-аналітиками, заснованих на довірі та взаємних інтересах.

Список використаних джерел

1. Богашко О. Л. Громадська роль суспільства в практиці забезпечення відкритості та прозорості публічного управління / О. Л. Богашко // Матеріали Х Ювілейної Міжнародної науково-практичної конференції «Європейський вектор модернізації економіки : креативність, прозорість та сталий розвиток» (18-19 квітня 2018 р.). Тези доповідей. Частина 3. – Харків : ХНУБА, 2018. – С. 312 – 315.
2. Классики теории государственного управления: американская школа. – М.: Изд-во МГУ, 2003. – 800 с.
3. John P., Cole A. When Do Institutions, policy sectors, and cities matter? Comparing networks of local policy makers in Britain and France // Comparative political studies. – L.: SAGE publications, 2000. – Vol. 33. – N 2. – P. 248–268.
4. O’Flynn J. From New Public Management to Public Value: Paradigmatic change and managerial implications // The Australian journal of public administration. – Sydney, 2007. – Vol. 66, N 3. – P. 353–366.

РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗА РАХУНОК ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДІ

О.П. Василенко

кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Є.А. Буймистру

студентка 21 м – пб групи

Уманський національний університет садівництва

Впровадження децентралізації місцевого самоврядування відкриває значні перспективи у підвищенні ролі громади, забезпеченні спроможності вирішувати питання сільських жителів, їх впливу на процес прийняття й утілення рішень щодо забезпечення умов соціального та економічного розвитку суспільства.

Результатом реформи з децентралізації влади в Україні має стати формуванням нової демократичної моделі управління, що дасть змогу їм отримати значний об'єм повноважень та контроль над владними справами.

Залучення молоді до системи державного та громадського управління повинне стати одним із важливих чинників підвищення ефективності державного механізму. Децентралізація відкриває нові можливості для цього. Про це свідчить існуючий позитивний регіональний та місцевий досвід залучення молоді до процесів децентралізації.

Шляхи залучення молоді до розвитку місцевого самоврядування, громади можуть бути різними і залежать від особливостей об'єднаних територіальних громад, бачення розвитку самої громади, активності місцевої влади. Типова помилка влади – це очікувати молодь у своїх кабінетах. Щоб їх активізувати, потрібно йти до учнів та студентів, надавати можливість для навчання, для співпраці та самореалізації.

Як показують результати соціологічних досліджень Полтавського державного педагогічного університету «Молодь в Україні – 2017» 62% молодих людей хочуть жити в Україні, 56% позитивно ставляться до реформ децентралізації, 52% готові особисто брати участь у житті своєї громади.

Поряд із цим постає питання, а чи багато громад сприяють залученню молоді, чи буде громада такою де б молодь могла проявити себе. Проведені опитування показують, що молодь хотіла б жити на селі якби були створені хоча б елементарні умови проживання – благоустрій, добрі дороги, умови роботи, чисте навколишнє середовище тощо. А найважливіше питання виникає у молоді про те чи буде відчуття до того, як до тебе прислухаються і усвідомлюють твою необхідність. Якщо це все буде враховано, то така громада матиме майбутнє [2].

Без сумніву, що майбутнє громади – за молоддю. Але молодь повинна бути активною, учасником децентралізації, а не пасивним спостерігачем.

Доречно слухати коли державні службовці розуміють, що тільки з молодими людьми та лідерами місцевого самоврядування можна сформувати нову модель розвитку селищної громади, а також розуміють, що сьогодні рушійною силою перетворень на селі може стати молодь, за якою майбутнє.

Кожний із нас хоче, щоб село стало селом, де кожний його житель буде пишатися особисто, що він приклав немало зусиль у його відродженні і становленні. Цього можна досягти тільки завдяки спільним діям, діяти в єдиному напрямку для стійкого розвитку сільської громади.

Немаловажну роль в підготовці фахівців для органів місцевого самоврядування відводиться Уманському національному університету садівництва який постійно працює з міською та районною владою, селищними громадами навколишніх районів.

Вже стало традицією постійні зустрічі з очільниками міста Умані та району з студентською молоддю які проходять у формі діалогу. Студентам надається інформація з діяльності міської влади та району в умовах реформування органів місцевого самоврядування та децентралізації влади з питань роботи органів влади, комунальної та соціальної галузей, туризму та спорту, перспектив розвитку інфраструктури Уманщини.

Зі сторони місцевої влади прикладом уваги до молоді є проведення різного роду конференцій присвячених самореалізації молоді під гаслом «молодь – це майбутнє нації» сприяючи цим розвиток і самореалізацію української молоді, формування у них громадської позиції та національно-патріотичної свідомості. Саме молодь завжди швидко опановує нове в системі державного управління.

В Україні втретє стартує проект «Академія молодіжного лідера» у якому місцева молодь матиме можливість ближче ознайомитися з роботою влади, отримати управлінський досвід та запропонувати свої ідеї щодо культурного розвитку міста та району.

Список використаних джерел

1. Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації. – Тернопіль: Терно-граф, 2017. – 100 с.
2. Дяченко М.І., Василенко О.П. Формування та реалізація лідерського потенціалу молоді Уманщини / М.І. Дяченко, О.П. Василенко // Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс]. – 2019. – № 4. – Режим доступу до ресурсу: [www// dy.nauka.com.ua](http://www.dyu.nauka.com.ua)

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ – СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЧАСОМ

О.П. Василенко

*кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Уманський національний університет садівництва*

Управління часом – одне з актуальних завдань в сучасному бізнесі, адже час – один з головних ресурсів для досягнення успіху.

Сучасна людина завжди зайнята справами: поспішає на роботу, мчить у справах, біжить в магазин. Людям здається, що часу не вистачає ні на що.

Саме для того, щоб ділові люди могли не тільки працювати, а й насолоджуватися життям, фахівцями (психологами та бізнесменами) було сформульовано поняття тайм-менеджменту: набору методів і технологій, за допомогою яких людина отримує можливість враховувати і грамотно використовувати такий важливий ресурс, як час.

Завданням тайм-менеджменту є можливість розподілу людиною часового ресурсу так, щоб при витраті мінімуму зусиль отримати необхідний результат. Зробити більше з меншими витратами часу.

Тайм-менеджмент – набір інструментів і методик, які дають можливість упорядкувати свою діяльність в часі. Він дає розуміння того, що ви повинні робити і чому. Розуміння своїх подальших кроків у часі і їх причин призводить до того, що ви починаєте робити тільки необхідне і в певний термін.

Тайм-менеджмент як система управління часом включає в себе ряд елементів, які, будучи використаними, в сукупності дають значне скорочення часу, необхідного для здійснення різних виробничих процесів. До цих елементів відносяться, аналіз використання робочого часу, постановка цілей, які хоче досягти керівник у ході використання тайм-менеджменту, планування робочого часу, вироблення різних методів боротьби з причинами нерационального використання часового ресурсу.

Аналіз використання робочого часу - це такий процес, який дозволяє виявити нерациональне використання робочого часу, його причини, а також виокремити з усіх причин основні, які мають найбільш несприятливий вплив на використання часу.

Постановка цілей - необхідний етап у тайм-менеджменті, в ході якого необхідно відповісти на питання, навіщо тайм-менеджмент взагалі потрібен для конкретної людини або на конкретному підприємстві. Постановка цілей допомагає надалі орієнтуватися в тому, які методи управління часом слід застосовувати, а які застосовувати не слід.

Основним же методом, що допомагає ефективно використовувати робочий час, є планування часу. Планування є структурування часу для найбільш господарського його використання при досягненні будь-яких цілей і завдань, що стоять перед керівником або організацією. Планування може бути довгостроковим, середньостроковим і короткотерміновим.

Головна перевага, що досягається шляхом планування роботи, полягає в тому, що планування приносить вигоду у часі. Досвід показує, що збільшення витрат часу на планування приводить у кінцевому рахунку до економії часу в цілому.

Очевидно, витрати часу на планування не можуть нескінченно збільшуватися, існує оптимум, після якого подальше збільшення часу на планування стає неефективним. Не слід витрачати на планування більше 1% загального планового часу.

Планування завжди здійснюється виходячи з цілей. Основою для будь-якого планування служить довгострокова мета чи довгострокові цілі. На основі довгострокових цілей встановлюються цілі середньострокові і короткострокові. Це відбувається наступним чином: виходячи з мети життя або місії організації,

виділяються ряд підцілей, досягнення яких має сприяти досягненню основної мети життя. Це цілі довгострокового характеру. У кожній з цих цілей виділяється ряд підцілей, бажано з тимчасовою ознакою (які повинні бути здійснені в найближчі роки), досягнення яких має сприяти досягненню цілей довгострокового характеру. Таким же чином на основі цілей на рік виділяються цілі на місяць, декаду, день. Далі здійснюється аналіз сильних і слабких сторін людини чи організації, які можуть мати відношення до досягнення цілей. Це робиться для того, щоб заохочувати сильні сторони і працювати над слабкими. Цей аналіз служить основою для середньострокового і короткострокового планування.

Сам процес планування полягають у тому, що формулюються результати і встановлюються терміни, які відводяться для їх досягнення. Результати повинні відповідати цілям. При цьому бажано дотримуватися деяких правил планування.

1. Слід здійснювати планування в письмовому вигляді. Щоб план був не просто переліком справ, які необхідно виконати за день, варто його робити ще й мотивуючим інструментом - орієнтувати його на результат.

2. Потрібно враховувати результати попереднього аналізу використання робочого часу. У процесі цього аналізу виявляються помилки, властиві даному керівнику у плануванні свого робочого часу і способи нейтралізації наслідків цих помилок.

3. Не слід планувати повністю весь свій робочий день. Вважається, що слід планувати не більше 60% свого часу, а 40% залишити незапланованим: 20% непередбачуваний час і 20% спонтанний час.

4. Слід встановлювати чіткі тимчасові норми які б дозволяли виконати необхідне в запланований час. Практика показує, що на будь-яку справу витрачається рівно стільки часу, скільки його є в розпорядженні, тому слід встановлювати чіткі тимчасові рамки,

5. Плани повинні бути реальними і узгодженими, причому узгодженими не тільки з планами колег, підлеглих, але і з керівництвом.

Для удосконалення організації управління часом необхідно проводити аналіз витрат робочого часу за допомогою певних методів:

1) порівняння фактичних витрат часу з кожного виду робіт з нормативами (проте на багато управлінських робіт нормативи відсутні, тому доцільно застосовувати інші методи);

2) методу порівняння фактичних витрат часу даного менеджера із середніми витратами часу інших менеджерів того ж рівня;

3) хронометражу - спостереження і вимірювання витрат робочого часу на здійснення окремих елементів операції, що повторюється, або її загалом для аналізу прийомів праці, розробки нормативів або визначення причин відхилення від норм.

СТРАТЕГІЧНА ДІАГНОСТИКА МУНІЦИПАЛЬНОГО УТВОРЕННЯ: ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЕТАПИ

М.А. Вуйченко

доктор економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Розвиток місцевого самоврядування в Україні вимагає пошуку універсальних підходів, пов'язаних з аналітичною підготовкою управлінських рішень різного рівня. Одним із таких підходів є стратегічна діагностика. Використання результатів стратегічної діагностики дозволяє виявити причинно-наслідкові зв'язки у системі керування, що дає змогу перейти до побудови пояснювальної й прогнозної моделі функціонування й розвитку муніципального утворення.

Розробка стратегічного бачення, установлення ключових цілей і обґрунтування стратегії - головні завдання на вибір довгострокового напрямку розвитку муніципального утворення. Стратегічні плани не враховують усі зміни, які будуть мати місце в майбутньому: непередбачені події, несподівані можливості або погрози, постійний потік нової інформації. Тому, керівники змушені постійно вносити зміни в сформований план дій і ухвалювати розв'язки в режимі реального часу [1].

Стратегічне керування з позиції стратегічної діагностики можна представити у вигляді безперервного процесу, що включає чотири ключові ланки [3]:

- загальну стратегічну діагностику, оскільки для прийняття стратегічних рішень необхідний точний діагноз не тільки фінансово-економічного стану муніципального утворення, але його зв'язків із зовнішнім середовищем;

- вибір стратегічних цілей, які виникають як компроміс можливостей, обмежень і амбіцій, а потім перевіряються на «міцність». На цьому етапі повинен проводитися аналіз стратегічних альтернатив, оцінка вигід і витрат, ризиків, пов'язаних з реалізацією обраної стратегії;

- стратегічне планування, яке включає розробку проектів, що забезпечують проведення змін, для досягнення суб'єктом господарювання намічених цілей;

- стратегічний контроль, за допомогою якого вище керівництво має можливість по ключовим показникам проводити моніторинг процесу виконання стратегії й при необхідності коректувати стратегічні плани або переглядати стратегічні цілі. Його дані служать індикаторами діагностики стану муніципального утворення.

Вчасно і якісно проведена стратегічна діагностика дозволить уникнути або ліквідувати «Стратегічні розриви», які є проявом нездатності муніципального утворення впоратися із процесом його переходу від стану нинішнього до майбутнього, навіть при наявності підготовленого стратегічного плану.

Стратегічну діагностику муніципального утворення варто проводити у розрізі чітко визначених етапів [2].

Так, на підготовчому етапі потрібно сформувати методологічну базу й методичний інструментарій майбутніх діагностичних досліджень. Здійснення ретроспективного аналізу матеріалів і результатів раніше проведеної діагностики дозволить оцінити результативність проведеної в минулому аналітичної роботи, і врахувати при плануванні подальшого процесу стратегічної діагностики допущені помилки й недоліки.

На другому, організаційному, етапі має відбуватися вирішення усіх питань, пов'язаних із здійсненням самого процесу діагностики. Насамперед, має бути сформована робоча група, до складу якої залучаються фахівці різного рівня, які є компетентними у питаннях управління різними функціональними підсистемами муніципальних утворень. Також можуть бути притягнуті сторонні фахівці.

Основою формування процесу стратегічної діагностики є його планування, яке варто проводити на організаційному етапі. Плани аналітичної роботи й програма діагностики значною мірою визначають обсяг і результативність усього діагностичного процесу.

На третьому, технологічному (аналітичному) етапі, на основі розробленої робочої документації, вихідних даних з використанням затвердженого методичного інструментарію має відбуватися збір і систематизація повної й точної (релевантної) інформації даних щодо предметного дослідження об'єкта діагностики. Результатом є виявлення симптомів (ознак прояву стратегічних проблем у розвитку муніципального утворення), формування інформації про симптоматику (згруповані симптоми) проблемних ситуацій.

На четвертому результативному (підсумковому) етапі повинно відбуватися узагальнення отриманих результатів діагностичного дослідження. Важливим є виявлення симптомів проблемних ситуацій (формування діагнозу), а також розробка стратегічних заходів щодо їх усунення.

Показники функціональних зон муніципального утворення (обслуговування, фінансів, маркетингу, організації керування) при порівнянні з показниками стратегічної діагностики минулих років будуть підставою для визначення ефективності діючої стратегії або змін, що вимагаються.

Список використаних джерел

1. Власюк, О.С. Шляхом децентралізації: виклики, ризики та пріоритети реформування регіонального розвитку в Україні / О.С. Власюк // Регіональна економіка. – 2015. – №1. – С. 5-18.

2. Гевлич, Л. Л. Стратегічна діагностика підприємства : [монографія] – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2007. – 199 с.

3. Кушал І.М. Діагностика організаційно-економічного механізму прийняття стратегічних рішень підприємствами / І.М. Кушал // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2008. – № 10 (128). – С.27-32.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ І ФОРМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ В УКРАЇНІ

О.В. Гайдай

кандидат економічних наук, доцент

О.В. Швець

студентка 21м-пб групи

Уманський національний університет садівництва

Сучасний розвиток інноваційного суспільства та використання інформаційних технологій у різних сферах життя стає важливим фактором розвитку цивілізації. У розвинутих країнах продовжується перехід до інформаційної сервісно-технологічної економіки, де значна частина ВВП забезпечується діяльністю з виробництва, обробки та поширення інформації та знань. Практично всіма фахівцями, економістами, політиками усвідомлено, що розвиток ІТ створює засади сучасної економіки та добробуту людини.

Відтак, інноваційне суспільство створює нові суспільно-політичні відносини, надаючи принципово нові можливості для комунікації, бізнесу, управління, добробуту на особистому, регіональному та національному рівнях.

Врахування особливостей комплексу різнобічних факторів впливу поширення інформаційних технологій, а також особливостей стану країни потребує єдиної скоординованої державної політики з розвитку інформаційного суспільства та суспільства знань. Все це вимагає об'єднання зусиль держави, бізнесу, громадських та міжнародних організацій, запровадження нових принципів їх взаємодії: партнерства, рівності, відкритості та прозорості.

Інформаційна технологія – це сукупність методів, виробничих процесів та програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечує виконання інформаційних процесів з метою підвищення їхньої надійності та оперативності і зниження трудомісткості ходу використання інформаційного ресурсу.

Як зазначають дослідники, інформаційні технології – одні з найважливіших досягнень діяльності людства. Використання інформаційних технологій дає можливість створити сприятливі умови для розвитку економіки, стимулювати зростання продуктивності праці та підвищення заробітної платні, полегшити організацію комунікацій на всіх рівнях управління, швидко знижувати матеріало – та енергоємність окремого виробництва і національної економіки в цілому[1, с. 289].

Розвиток сфери новітніх технологій зробив великий внесок у створення інформаційних систем. Для України дуже важливо, що застосування інформаційних технологій дає можливість підвищити якість підготовки і прийняття важливих рішень виконавчої влади. З 2000 р. Україна активно включилася в становлення інформаційного суспільства. У 2007 р. був прийнятий закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [3].

Основним завданням розвитку інформаційного суспільства в Україні є сприяння кожній людині на засадах широкого використання сучасних ІКТ

можливостей створювати інформацію і знання, користуватися та обмінюватися ними, виробляти товари та надавати послуги, повною мірою реалізуючи свій потенціал, підвищуючи якість свого життя. Розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження новітніх ІКТ в усі сфери суспільного життя і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначається одним з пріоритетних напрямів державної політики.

Національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні ґрунтується на засадах: пріоритетності науково-технічного та інноваційного розвитку держави; формування необхідних для цього законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку загальнодоступної інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів та забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та ІКТ; сприяння збільшенню різноманітності та кількості електронних послуг, забезпеченню створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; поліпшення кадрового потенціалу; посилення мотивації щодо використання ІКТ; широкого впровадження ІКТ в науку, освіту, культуру, охорону здоров'я, охорону навколишнього середовища; забезпечення інформаційної безпеки [2].

Але на шляху досягнення цих цілей виникають труднощі пов'язані з недостатньою технологічною базою, складним фінансовим забезпеченням цього процесу, відсутністю достатньої кількості наукових досліджень процесу формування інформаційного суспільства та його складових.

Сучасна інформаційна система дозволяє забезпечити:

- 1)прямий і своєчасний доступ до інформаційного продукту;
- 2)ефективну координацію внутрішньої діяльності;
- 3)використання якісно кращої технології системного аналізу та проектування оперативного управління на різних ланках діяльності підприємства тощо [5].

Україна накопичила значний потенціал в інформаційних технологіях. Її національною конкурентною перевагою є діяльність з їх розробки. Але Україна як товаровиробник може бути витиснута з найбільш перспективних світових ринків через відсутність обґрунтованої державної політики. Розробка інформаційного суспільства в Україні має базуватися на узгодженості дій усіх гілок влади. Розв'язання проблем відсталості інформаційних технологій в Україні вимагає загальнодержавного підходу, а саме:

- 1) формування національної стратегії, міжнародної і внутрішньої політики, сприятливої законодавчої, суспільної, економічної атмосфери у сфері використання інформаційних технологій;

- 2) забезпечення потенціальної можливості технологічного доступу населення до інформаційних комп'ютерних технологій за рахунок об'єднання зусиль державного та приватного секторів економіки щодо розвитку інформаційної інфраструктури;

- 3) сприяння збільшенню і розповсюдженню кількості послуг населенню і бізнесу, наданих за допомогою інформаційних комп'ютерних технологій;

4) концентрація зусиль держави і суспільства для створення загальнодоступних електронних ресурсів на основі врахувань національних, політичних, економічних, мовних, культурних та релігійних аспектів розвитку України;

5) забезпечення можливості отримання знань, умінь і навичок використання інформаційних комп'ютерних технологій у процесі одержання освіти.

Наразі, наша країна потребує певної політики у сфері інформатизації, адже в Україні є ще деякі перешкоди які варто усунути, а саме:

1) гостра нестача кваліфікованих кадрів;

2) непридатність існуючої моделі відношення до інформаційних технологій з боку влади для впевненого збереження досягнутих позицій на світовому ринку;

3) недієвість захисту прав інтелектуальної власності;

4) занадто дорога й неякісна інфраструктура [4].

Отже, інформаційне суспільство це – комплексне поняття, яке складається з множини різноманітних аспектів. І щоб залишатися конкурентоспроможними в умовах прогресивного еволюційного ринку, необхідно використовувати всі переваги сучасних новітніх технологій.

Список використаних джерел

1. Єдинак В.С. Розвиток інформаційних технологій в Україні // Наукові доробки молоді – вирішенню проблем європейської інтеграції: збірник наукових статей. В 2 т. Т. 1. - Харків: Континент, 2018. – С. 289-290.

2. Какорін М.О. Інформаційні технології як фактор інновацій у глобальній фінансовій системі / М.О. Какорін // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – № 5. – 2018. – С. 106-109.

3. Пацай Б.Д. Роль інформаційних технологій в управлінні фінансовими ресурсами підприємств / Б.Д. Пацай // Фінанси України. – № 8. – 2018. – С.82-84.

4. Шандра В.М. Застосування інформаційних технологій в забезпеченні технологічного оновлення економіки на інноваційній основі / В.М. Шандра // Актуальні проблеми економіки. – №10. – 2017. – С. 220-223.

5. Чигасова Н.М. Місце інформаційних технологій у розвитку інформаційного суспільства в Україні / Н.М. Чигасова // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. – № 9. – 2017. – С. 110-113.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВОМ

О.В. Гайдай

кандидат економічних наук, доцент

В.В. Кошельник

студентка 21м-пб групи

Уманський національний університет садівництва

Основна проблематика сучасної концепції впровадження інноваційних технологій в управління діяльністю підприємством базується на питанні зміни підходу до управління.

Традиційно звертається що до процесу оперативного управління діяльністю підприємства, а не на формування сучасних, нових методів менеджменту, що сприятимуть ефективному досягненню стратегічних цілей, швидкому «перетворенню» можливостей, що виникають в оточенні і внутрішньому середовищі на прогресуючі результати їх діяльності. Бурхливий розвиток інноваційних технологій, загострення конкурентної боротьби у глобальному масштабі спонукає менеджерів підприємств до вибору нових методів управління, заснованих на впровадженні інноваційних управлінських технологій [1].

Інноваційна активність і глобальна інформатизація економіки докорінно змінили принципи організації компаній і корпорацій, які формувалися протягом усього ХХ ст. У 1990-х роках тенденція посилення децентралізації, розгорталась спочатку на рівні малих підрозділів, трудових колективів і громадських організацій. У цей період основну роль відігравали скоординовані зусилля працівників виробничої і невиробничої сфер, головним завданням яких стало максимальне вдосконалення економічних процесів - від навчання креативної особистості, зайнятої науковим пошуком, до формування високотехнологічних виробництв і створення віртуальної компанії. Вперше такі організаційні форми інноваційної діяльності з'являються у рамках самоврядних виробничих асоціацій. Саме тут створюється можливість максимального використання креативного (творчого) потенціалу і прискорення технологічному й соціальному прогресу.

Ефективність діяльності суб'єкта господарювання, його становище на ринку принципово залежать від стратегії розвитку, вибору і застосування як окремих стратегічних типів управлінських технологій, так і їх різних поєднань. Тому, необхідно розкрити сутність “технології управління” та “інноваційна технологія управління”.

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що найпоширенішою точкою зору є ототожнення технології управління безпосередньо з процесом прийняття управлінського рішення. Технологією управління Є. Голубков називає "процес підготовки, прийняття й реалізації рішення". Таку ж думку поділяють В. Василенко, який під технологією управління розуміє «безперервний творчий процес підтримки сталого режиму функціонування системи шляхом прийняття й реалізації господарських рішень” та В. Мосейко,

що визначає її як "сукупність взаємопов'язаних управлінських процедур, спрямованих на обґрунтування, розробку, приймання й виконання управлінських рішень» [3].

Ефективність будь-якої організації визначається багатьма факторами. Одним із головних є, безумовно якість менеджменту підприємства та стратегічне мислення персоналу. Для того, щоб організація була успішною та досягала найкращих результатів, необхідна якісна реалізація всіх принципів, правил та навиків у формуванні стратегії управління, найновітніших технологій менеджменту, а також застосування необхідних стилів та методів керування туристичною фірмою, зважаючи на складові елементи процесу управління та умови функціонування фірми на ринку туристичних послуг [2].

Отже, функціонування центрів трансферу технологій забезпечує інформаційну, організаційно-економічну та правову підтримку впровадження виробничих технологій і сприяє активізації підприємницької діяльності в регіоні, визначенню стратегії подальшого розвитку як окремих фірм, так і регіону загалом.

Досвід створення регіональних науково-технологічних центрів в різних країнах показує, що вони є активаторами розвитку територій. Однак ефективність їх функціонування значною мірою залежить від участі органів місцевої влади у налагодженні взаємодії між співробітниками центрів і підприємцями.

Науково-технологічні парки стають стартовим майданчиком для прискореного освоєння наукових розробок виробництвом, для створення конкурентоспроможної наукомісткої продукції та її успішної реалізації на вітчизняному і закордонному ринках, полігоном для освоєння навичок менеджменту в сфері науки і наукового обслуговування, підвищення кваліфікації наукових працівників і спеціалістів.

Функціонування технополісів, технопарків тощо створює сприятливе середовище для творчої праці та оперативного впровадження наукових результатів у виробництво, скорочує цикл «наука – техніка – виробництво», прискорюючи тим самим економічний розвиток регіонів і суспільства загалом.

Список використаних джерел

1. Каракай Ю.В. Маркетинг інноваційних товарів : монографія / Ю.В. Каракай. – К. : КНЕУ, 2015. – 226 с.
2. Кузнецова І.О. Визначення сутності дефініції “технологія управління”/ І.О. Кузнецова // Вісн. Київ. нац. торг. екон. ун-ту. – 2018. – № 1. – С. 55–61.
3. Джерела фінансування технологічних інновацій: [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державного комітету статистики України. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МІСТ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

О.В. Гайдай

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

В Україні триває трансформація регіонального розвитку, активізується процес становлення нової регіональної політики шляхом модернізації системи державного управління. Проблема ефективного розвитку міст є однією з ключових на нинішньому етапі державного будівництва в Україні.

Фахівці у пошуках нових способів реалізації покладених на органи місцевого самоврядування обов'язків звернулись до досвіду розвинутих країн світу в цій галузі. У працях науковців В. Бабаєва, В. Вакуленка, Н. Внукової, В. Куйбіди та інших досліджуються різні аспекти стратегічного управління територіальним розвитком.

Проте, в працях більшості вчених недостатньо уваги приділяється практичному досвіду в галузі стратегічного управління стратегічним розвитком міст. На сучасному етапі більшість держав світу здійснюють управлінські функції на основі теоретичних розробок сучасної економічної теорії, яка відводить державним органам роль гаранта закону та арбітра у вирішенні господарських проблем та суперечок [3, с. 351].

При цьому багато уваги в зарубіжних країнах надається вдосконаленню стратегічних засобів впливу місцевих органів влади на економічний розвиток. Цікавим і повчальним у цій галузі є досвід Сполучених Штатів Америки.

Численні приклади розробки стратегічних планів різними урядовими структурами США дають підстави робити висновки про підвищення рівня усвідомлення управліннями потреб клієнтів і власних завдань, більш системного уявлення цілей діяльності та її результатів, про більш високу цілеспрямованість бюджетного фінансування пріоритетів розвитку [7].

В Канаді з 1995 р. всі федеральні міністерства і відомства в обов'язковому порядку повинні визначати основні суспільно значущі результати своєї діяльності та чітко формулювати, чого вони прагнуть досягти в інтересах громадян. Відповідно до законодавства Канади органи державної влади зобов'язані забезпечувати об'єктивну оцінку, аналіз результатів реалізації програм, а також ступінь досягнення поставлених цілей [4, с. 48].

Принципи й технології стратегічного планування були застосовані в розробці стратегій розвитку міст Західної Європи наприкінці 80-х років, коли загострилася міжтериторіальна конкуренція, з'явилася необхідність у внутрішньоміських інтеграційних процесах на шляхах до досягнення цілей розвитку міст на засадах творчості, ініціативи, підприємництва.

Країною, яка послідовно дотримується ідеї індикативного планового регулювання, є Франція. Роль держави в управлінні економікою у Франції дотепер вважається однією з найбільш істотних серед промислових країн світу. Цей варіант економічної політики одержав назву «дирижизму» [1, с. 12].

При складанні проекту бюджету стали формулюватися цілі і показники

результативності. Такі показники повинні бути: актуальними (корисними) – пов’язаними з метою програми та достатніми для досягнення цих цілей; зрозумілими кожен громадянин повинен мати можливість зрозуміти методику розрахунку показника; надійними заснованими на достовірних даних [6, с. 17].

Принципове значення для стратегічного управління має поняття стейкхолдера – людини або організації, інтереси яких суттєво пов’язані з відповідним містом і ресурси яких суттєво впливають на його розвиток. Слід наголосити, що стейкхолдери представлені не лише внутрішньокомунальними групами, але й зовнішніми (відносно конкретної місцевої спільноти) організаціями [7]. Урахування думок широкого кола стейкхолдерів – важливий принцип розробки місцевих стратегій. Крім того, принципово важливою є участь стейкхолдерів у оцінці сучасного стану зовнішнього середовища й у виборі реалістичних стратегічних проектів [8, с. 217]. До основних засад розробки й реалізації стратегій слід віднести партнерство між громадою, владою та бізнесом. Цей принцип знаходить практичне відображення й у процесі інтеграції стратегій, що розробляються на кожному рівні влади (місто, регіон, держава) [7].

Принципово важливим моментом є забезпечення активної позиції представників місцевої громади, їх безпосередньої участі в розробці стратегії розвитку міста. Центральне місце в процесі розробки стратегії посідає етап цілевизначення. Загалом цілі верхнього рівня різних міст мають досить типовий характер. Метою, у більшості випадків, визначається підвищення якості життя населення за рахунок економічного зростання. Різниця у підходах стає очевидною лише при розгляді конкретних завдань більш низького рівня «дерева цілей».

Крім того, кожне місто формулює свою унікальну місію, наприклад: бути «відкритим містом», міжнародним містом та містом культури (Амстердам); перетворитись на «столицю інформації ЄС» та «центр транспортних перевезень» (Кельн); розвиватись як центр технологічних інновацій (Манчестер); набути статусу європейської метрополії (Лілль) [4, с. 68].

Зважаючи на вищезазначене, доходимо до наступних висновків. Зарубіжний досвід розробки стратегій розвитку є корисним для України з огляду на необхідність врахування методичних аспектів їх розробки: розробки комунікативної стратегії на засадах регіонального партнерства, залучення громадськості до процесу стратегічного планування та визначення стратегічних цілей; вибір стратегічних цілей з врахуванням наявних проблем та ресурсів регіону; передбачення та налагодження організаційно-економічного механізму моніторингу реалізації регіональних стратегій.

Таким чином, успішний сталий розвиток міста може бути забезпечений лише за умови системного безперервного використання в управлінській практиці інструментів стратегічного управління та дієвої співпраці трьох секторів — місцевої громади, влади й підприємницьких структур. З іншого боку, стратегічне управління як спільна праця громади над визначенням власного кращого майбутнього та його досягненням ефективно сприяє самоусвідомленню громади та її згуртуванню.

Список використаних джерел

1. Азизова И.А. Бюджетирование, ориентированное на результат / И.А. Азизова. – М. Косул, 2010. – 144 с.
2. Гнатенко А.І. Зарубіжний досвід стратегічного планування у сфері державного управління регіональним розвитком / А.І. Гнатенко // Економіка будівництва і міського господарства [Електронний ресурс]. – 2013, – Т.9. – Режим доступу до ресурсу: http://donnasa.org/publish_house/journals-/esgh/2013-4/03_Gnatenko.pdf
3. Жаворонков В. О. Досвід стратегічного планування на місцевому рівні / В. О. Жаворонков // Економіка України: соціальні аспекти інноваційної моделі розвитку / Кол. монографія / За ред.В. Ф. Беседіна, А. С. Музиченка. – К.: НДЕІ, 2007. – С. 350-355.
4. Осипов Ю.М. Государственное программирование капиталистической экономики. (На примере Франции). – М.: МГУ, 1979 г.– 175 с.
5. Латинін М. А. Стратегічне планування: навч. посіб./М.А. Латинін, Т.М. Лозинська, І.В. Дунаєв; за заг. ред. д.е.н., проф. О.Ю. Амосова. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2012. – 248 с.
6. Программный бюджет: лучшая практика / М.П. Афанасьев, А.А. Беленчук, Л.А. Ерошкина, С.Е. Прокофьев, В.В. Сидоренко, А.Г. Силуанов // АБиК. Финансовый журнал. – 2011. – № 1. – С.5-22.
7. Шаров Ю.П., Маматова Т.В., Чикаренко І.А. Упровадження стратегічного планування в суспільне управління: фактори необхідності та досвід [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://center.uct.ua-/distant/courses/ru02/htm/p11_07.htm
8. Яньшина К. Індикативне планування О. Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери – 2009 / Матеріали ІV міжнародної науково-теоретичної конференції молодих учених і студентів. – В 2-х томах. – Т. 1. – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ». – 2009. – С. 216–217.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ

М.І. Дяченко

кандидат сільськогосподарських наук, доцент

А.О. Кравчук

студент 21 м-пб групи

Уманський національний університет садівництва

Необхідною умовою модернізації виробничих систем, як показує досвід країн з ринковою економікою, є вкладання інвестицій в людські ресурси. Така політика проводиться на рівні держави, так і окремих господарських об'єктів. У Франції, наприклад з державного бюджету на зайнятість виділяють 6,8% коштів, а відрахування підприємств, соціальних установ, різні внески за обсягом майже у 1,5 рази перевищують надходження з бюджету.

В Україні частина фонду зайнятості у валовому внутрішньому продукту становить приблизно 0,3%, що в багато разів менше, ніж у країнах з ринковою економікою. Звідси можна зробити висновок, що в нашій країні фінансова база для розв'язання проблем зайнятості недостатня і не відповідає ситуації на ринку праці, яка різко загострюється через величезний потенціал безробіття.

Існує практика, коли за рахунок коштів зайнятості фінансують заходи активної і пасивної політики. Співвідношення витрат на ці заходи залежать від стану ринку праці та безробіття, рівня законодавчих гарантій, досягнутого рівня розвитку служби зайнятості.

Зарубіжний досвід свідчить, про різні підходи окремих країн щодо розподілу коштів на активні і пасивні заходи політики зайнятості. У таких країнах Франція, Німеччина, Англія переважають витрати на підтримання рівня доходів населення, а на активні заходи витрачають значно менше коштів. У Франції, наприклад, частка витрат на активні і пасивні заходи відповідно дорівнює 28,4 і 74,6 %, в Англії – 29,1 % і 70,9 %, у Німеччині – 44,1 і 55,9%.

Зворотню частину щодо витрат на активні і пасивні заходи політики зайнятості населення спостерігаємо у Швеції та Італії, де відповідні витрати становлять 67,6% і 32,4% та 51,6% і 48,4%.

Сьогодні на думку більшості спеціалістів основною проблемою українського ринку праці є не безробіття, а саме низький рівень заробітної плати. Залишаються низькими в Україні і невідповідними загальносвітовій практиці показники, що характеризують саму частку заробітної плати у ВВП та собівартості продукції. Все це на нашу думку провокує групову міграцію і дефіцит кваліфікованої робочої сили.

Досвід багатьох країн показує, що найбільш дієвими є чотири напрямками державного регулювання зайнятості.

По перше, стимулювання зростання зайнятості та збільшення кількості робочих місць. По друге, підготовка і перепідготовка робочої сили. По третє, сприяння найму робочої сили. По четверте, соціальне страхування безробіття. Однак, на нашу думку першочерговою умовою ефективного функціонування ринку праці в Україні є активізація економічних реформ і перетворень.

Прикладом цього є Черкащина. Що стосується державного регулювання зайнятості населення Черкащини та ситуація на ринку праці прогнозована та стабільна. За останні три роки показники приросту середньодобової чисельності штатних працівників на підприємствах і установах області мали позитивні результати. Значно зменшилась чисельність осіб, які перебувають в умовах вимушеної неповної зайнятості, зменшення рівня безробіття та зростання рівня зайнятості населення у віці 15-70 років, а як результат зменшення навантаження на зареєстрованому ринку праці, зростання надходження вакансій та збільшення осіб, які за сприяння служби зайнятості отримали роботу.

Отже, головним завданням державного управління процесом зайнятості населення на теперішній час має стати переорієнтація курсу вирішення соціальних проблем на розширення ринку праці, а це вимагає чіткості організації допомоги в наданні або пошуку роботи усім, хто бажає працювати, і

тільки комплексне вирішення цих проблем може призвести до їх успішного вирішення.

Також важливим чинником зниження соціальної напруженості між владою та найбільш уразливими прошарками населення у даний час має стати підтримка малого та середнього бізнесу.

Органи державного управління повинні гарантувати всім підприємцям, незалежно від витратних ним організаційних форм підприємницької діяльності, рівні права і створити рівні можливості для доступу до матеріально-технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень слід вважати вивчення міжнародного досвіду щодо регулювання зайнятості населення та можливості його використання в Україні.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

М.І. Дяченко

*кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Уманський національний університет садівництва*

Сучасна соціально-економічна ситуація сільських територій України характеризується проблемами, що перешкоджають їх переходу до сталого розвитку. Зокрема, досі не досягнуто дореформеного рівня виробництва в аграрному секторі, зберігається тенденція скорочення ресурсного потенціалу сільського господарства, не завершено процес формування економічно активних суб'єктів сільського бізнесу. Погіршується демографічна та екологічна ситуація, продовжується руйнування соціальної інфраструктури, знижується тривалість життя сільського населення. Євроінтеграційні процеси України актуалізують питання децентралізації влади як передумови переходу розвитку сільських територій на принципи сталого розвитку.

На даний час ефективного та швидкого розв'язання потребують такі проблеми місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні:

- погіршення якості та доступності публічних послуг внаслідок ресурсної неспроможності переважної більшості органів місцевого самоврядування здійснювати власні й делеговані повноваження;

- складна демографічна ситуація в більшості територіальних громад (старіння населення, знелюднення сільських територій);

- неузгодженість місцевої політики щодо соціально-економічного розвитку з реальними інтересами територіальних громад;

- надмірна централізація повноважень органів виконавчої влади та фінансово-матеріальних ресурсів;

-відсторонення місцевого самоврядування від вирішення питань у сфері земельних відносин, посилення соціальної напруги серед сільського населення внаслідок відсутності повсюдності місцевого самоврядування, тощо.

Зазначені проблеми ускладнюються внаслідок правового та інституційного характеру, а також неузгодженості реформ у різних сферах з реформуванням системи місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою держави.

Важливе значення при децентралізації влади буде приділятися бюджетному питанню, адже Бюджетний Кодекс України [1] визначає правові засади функціонування бюджетної системи України, її принципи, пояснює основи бюджетного процесу й міжбюджетних відносин та визначає відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

Відповідно до Бюджетного Кодексу одним із принципів, на якому ґрунтується бюджетна система України, є принцип єдності, який забезпечується, зокрема, єдиною правовою базою, єдиною бюджетною класифікацією, єдністю порядку виконання бюджетів [2].

Слід зазначити, що застосування бюджетування, орієнтованого на результат, є однією з вимог для країн-членів ЄС. З огляду на актуальність євроінтеграційних процесів в Україні застосування ПЦМ на місцевому рівні є одним із необхідних кроків у цьому напрямі [3].

Особливої уваги потребує питання оренди землі через корпорації, ФПГ (фінансово-промислові групи), ТНК (транснаціональні компанії), юридична адреса й власники яких знаходяться за межами сіл, районів, областей, і навіть України, оскільки корпорації забираючи землі, як економічну базу розвитку, не сприяють самовідтворенню сіл, не забезпечують робочими місцями селян, фактично знищуючи її пласт культури. Тому задля збереження села необхідно встановити нормативи працевлаштування селян на підприємствах, розташованих на сільських територіях і зорієнтувати політику держави на розукрупнення виробництва [4].

Із розвитком сільських територій найбільше пов'язані податки, що сплачуються в Україні за використання сільськогосподарських угідь, які охоплюють земельний податок, плату за оренду землі державної та комунальної власності, а також фіксований сільськогосподарський податок. Сукупність податків має регулювати земельні відносини в аграрній галузі економіки та забезпечувати формування частини доходів сільських бюджетів.

Земельний податок забезпечує наповнення суттєвої частки місцевих бюджетів (100% потрапляє в місцевий бюджет). Проте зазначений податковий платіж має ряд недоліків зокрема, він є загальнодержавним податком, саме тому ці кошти, у першу чергу, використовуються на споживання (утримання бюджетних установ, на заробітну плату, на комунальні послуги та інше). Все це обмежує можливості використання сплачених сум на фінансування потреб, пов'язаних з охороною та поліпшенням агроугідь. Отже, розширення фінансової бази місцевих органів влади може бути досягнуто шляхом надання місцевим бюджетам додаткових джерел доходів. Однак, додаткові статті доходів місцевих бюджетів повинні стати основою бюджету розвитку. Це не

лише створить належну фінансову базу для соціально-економічного розвитку окремих територій, а й сформує пряму залежність між фіскальною активністю місцевих органів влади та інвестиційним потенціалом відповідних територій.

Отже, визначаючи роль ідей децентралізації і її вплив на розвиток сільських територій в контексті реформування адміністративної системи та зміни повноважень органів виконавчої влади на місцях, можна прийти до наступних висновків:

1. В умовах процесу децентралізації влади в Україні з'являться нові можливості розвитку сільських територій. Перспективи місцевого розвитку й благоустрою окремих територіальних громад виступають основним мотивом децентралізації в багатьох країнах.

2. Самодостатність та автономія бюджетних витрат на розподіл місцевих послуг дає можливість сільським громадам надавати якісні та доступні суспільні послуги у відповідності до потреб та пріоритетів своїх громадян.

3. Фактором стимулювання адміністративної реформи на засадах децентралізації може бути включення України до міжнародних регіональних проектів, насамперед, європейських, а також залучення представників суспільства до участі в політичних процесах на виконавчому рівні.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» від 17 червня 2004 року № 1807-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. - № 38. – Ст. 470.2.

2. Гавриленко А.С. Бюджетна децентралізація: стан та проблеми в умовах України // Наукові записки інституту законодавства Верховної Ради України. Збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 4 (13).

3. Малік М.Й., Хвесик М.А. Сталий розвиток сільських територій на засадах раціонального природокористування та еколого-безпечного агропромислового виробництва // Економіка АПК. – 2010. – № 5. – С. 3-12.

4. Макаренко О.Є. Шляхи розвитку фінансової незалежності місцевого самоврядування // Державне будівництво. Електронне наукове видання. – 2008. - № 1.

ADMINISTRATIVE SERVICES CENTRES AS A SIGNIFICANT FEATURE OF THE DECENTRALIZATION REFORM IN UKRAINE.

O.V.Kiforenko

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Uman National University of Horticulture*

The state policy of Ukraine in the area of local self-government is based on the respect of interests of the territorial communities residents and implies the decentralization of power - that is, the transfer of a large amount of powers, resources and responsibility from the executive power to the local self-government bodies. The

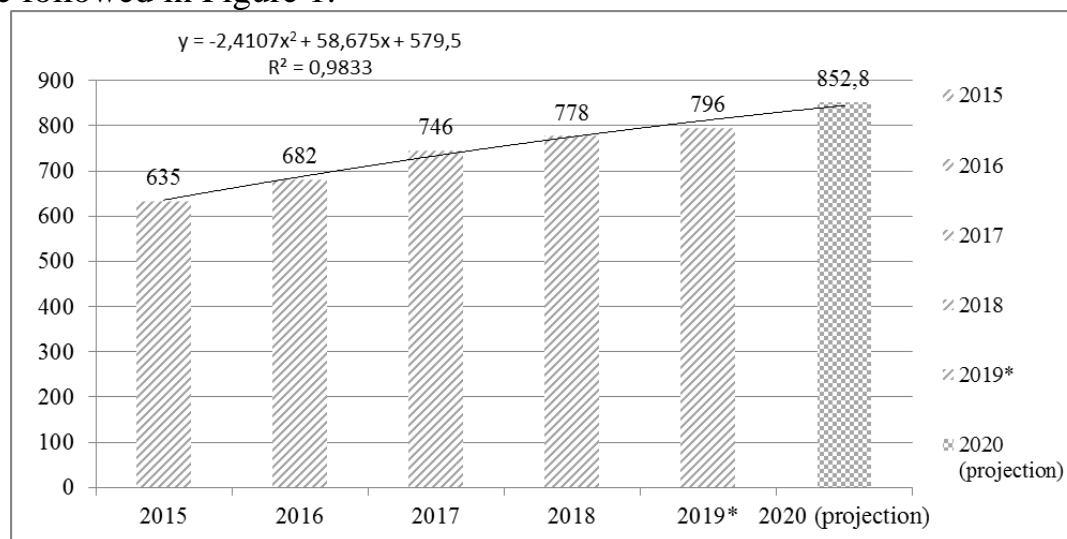
said policy is based on the main principles of the European Charter of Local Self-Government as well as the best world practices of social relations in this sphere.

The flywheel of the local self-government reform, or, in other words, decentralization reform, was launched in the early spring of the year 2014. In April of the said year the Ukrainian government approved the key document on the matter under discussion - that is the Concept of the Reform of Local Self-Government and Territorial Organization of Government in Ukraine. The document to follow was the Action Plan on the Reform implementation, tat, in turn, gave the official start to the said Reform [1].

During the first two years of the Reform implementation the key legislative initiatives were approved, meaning – the ones that formed the basis for the amalgamated hromadas (AHs) creation. The initiatives mentioned above comprised: the reformation of the inter-budgetary relations, the decentralization of powers in the fields of construction control and administrative services, the legislation formation on the state regional policy and the regional development financing based on the principles of the European Union. As a result of the steps mentioned above, the AHs have got additional powers and financial resources. More than that, the Ukrainian state began to stimulate the establishment of the Administrative Services Centres in AHs as well as the formation of their own health care and education systems [2].

In addition, in the course of decentralization affluent hromadas have been given more powers, resources and responsibilities. The list of services provided in the AHs is constantly being expanded. The AHs’ residents expect convenient and high-quality services form the local authorities. That’s why it is very important for every amalgamated hromada to decide as quickly as possible in what way they can provide the said administrative services to their residents in a fast and accessible way. It’s obvious that there should be modern Administrative Services Centres (ASCs) in amalgamated hromadas – that is a single place (accommodation) where one can get necessary administrative services under comfortable conditions [3].

The dynamics of the number of Administrative Services Centres in Ukraine can be followed in Figure 1.

* Data as of 10 September 2019

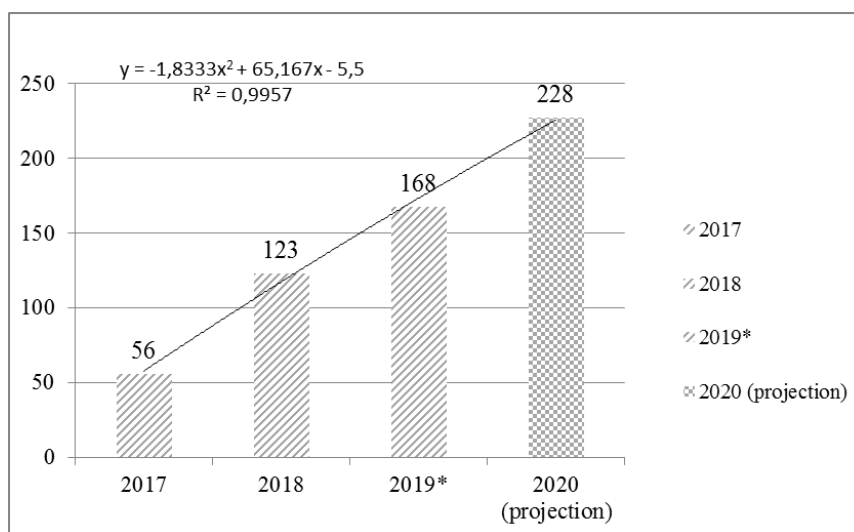
Source: author’s own elaboration on the basis of the data from [4]

Figure 1. Number of the Administrative Services Centres in Ukraine

The data in Figure 1 denotes the continuous increase in the number of Administrative Services Centres in Ukraine – that is, in 2016 – of 47 units, in 2017 – of 64 units, in 2018 – of 32 units and in 2019 (data as of September the 10th) – of 22 units if compared to the previous year. We used the polynomial function to build the trend line for the amount of data shown in Figure 1. Our projection for the year 2020 in terms of the number of Administrative Services Centres in Ukraine (under conditions unchanged) is approximately 853 centres mentioned above.

Over the last two years the Ahs became the leaders in the ASCs creation. For example, 80% of the ASCs created in 2017 were created in AHs [5].

The dynamics of the number of Administrative Services Centres in Ukraine, operating in amalgamated hromadas can be followed in Figure 2.

* Data as of 10 September 2019

Source: author's own elaboration on the basis of the data from [4]

Figure 2. Number of the Administrative Services Centres in Ukraine, Operating in Amalgamated Hromadas

The data given in Figure 2 allow us affirm that the dynamics of the Administrative Services Centres in Ukraine, operating in amalgamated hromadas, is upward through the whole time zone under research. In 2018 the number of the said canters increased of 67 units and in 2019 (data as of September the 10th) – of 45 units if compared to the previous year. We used the polynomial function for the trend line building. Our projection for the number of Administrative Services Centres in Ukraine, operating in amalgamated hromadas, (under conditions unchanged) is 228 units.

But we should not talk only about the quantitative increase of ASCs. what is more important is their qualitative component. Administrative Services Centres need to be optimized – that is, a better service system needs to be created, the documents circulation as well as the services delivery procedure need to be improved. ASCs should operate according to the principle of “citizen centric approach” – that is, they should be user-oriented. More than that, Administrative Services Centres should be created in the outermost rural areas to make the services more available for people.

So, the creation of the effective and convenient Administrative Services Centres helps the communities unite and make the ASCs network more developed and accessible. and that is one of the main ideas of the amalgamated hromadas development.

References

1. Результати першого етапу децентралізації в Україні [Electronic Resource] // Access mode: <https://decentralization.gov.ua/about>.
2. Рубікон децентралізації – успіхи головної реформи останніх 4 років [Electronic Resource] // Access mode: <https://agropolit.com/spetsproekty/425-rubikon-detsentralizatsiyi-uspihi-golovnoyi-reformi-ostannih-4-rokiv>.
3. Центри надання адміністративних послуг [Electronic Resource] // Access mode: <https://decentralization.gov.ua/cnap>.
4. Децентралізація [Electronic Resource] // Access mode: <https://decentralization.gov.ua>.
5. Рубікон децентралізації – успіхи головної реформи останніх 4 років [Electronic Resource] // Access mode: <https://agropolit.com/spetsproekty/425-rubikon-detsentralizatsiyi-uspihi-golovnoyi-reformi-ostannih-4-rokiv>.

SOCIAL POLICY IN THE FRAMEWORK OF THE DECENTRALIZATION REFORM IN UKRAINE

O.V.Kiforenko

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

S.A.Sytnyk

student, 11-mpb group

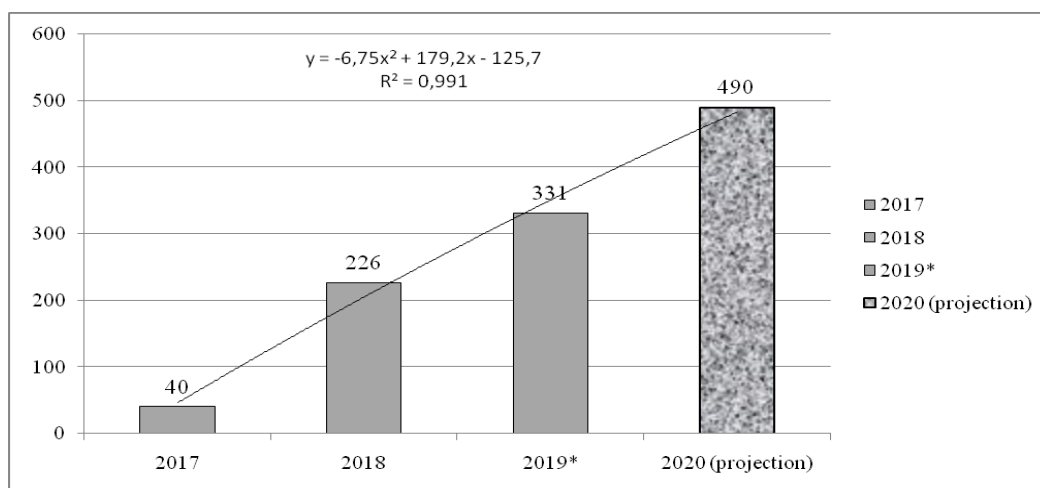
Uman National University of Horticulture

Under the conditions of decentralization, a matter of the changes in the approaches to the organization of the social protection system arises as according to the Concept of the Reform of Local Self-Government and Territorial Organization of Government in Ukraine the services should be provided in accordance to the state standards taking into account their territorial accessibility, that implies the services provision on the territory of the hromada a person lives, as well as on a high professional level. Thus, the social protection of the population is a social task shared between the executive authorities and local self-government, and then between different levels of territorial governance, taking into account the special role of the smallest administrative-territorial unit (hromada). That results into the definition of the social policy as a purposeful activity of the state in the course of the formulation and implementation of the decisions directly related to a person, their position in the society, providing a person with social guarantees, taking into account the characteristics of different segments of the population. The purpose of the social policy is to improve the nation health , to provide adequate income and social support in certain difficult life situations, and to create a favorable social atmosphere for the

population in the society. Social policy is a system that includes government institutions, civil society institutions, laws, special infrastructure of institutions as well as human and financial resources. Together with the function of realization and protection of social rights of citizens, it also performs the function of coordination of interests and needs of social groups in economic, social and political spheres [1].

According to the Concept mentioned above, it is the responsibility of the local self-government bodies of the basic level to provide the social assistance by means of the territorial centres. Such social protection services as pensions payments, subsidies, compensations and benefits provision should be provided at the basic level. The aim of the said steps is to improve the accessibility and quality of the services, to increase the amount of services provided to the vulnerable segments of the population, to expand the capacity of the local self-government bodies to carry out the activities in the social sphere and to raise the quality of population life standards [2].

To describe the matter under discussion better, let's follow the number of the communal organizations providing social services, founded by amalgamated hromadas, in Ukraine in Figure 1.

* Data as of 10 September 2019

Source: author's own elaboration on the basis of the data from []

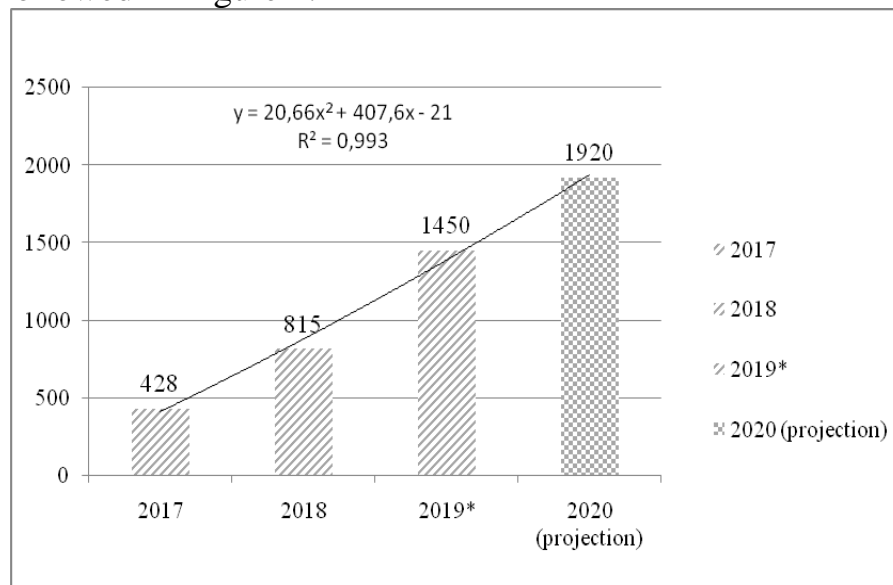
Figure 1. Number of the Communal Organizations Providing Social Services, Founded by Amalgamated Hromadas, in Ukraine

As we see from the data presented in Figure 1, the number of communal organizations providing social services, founded by amalgamated hromadas, is constantly increasing, namely – in 2018 – of 180 units and in 2019 – of 105 units if compared to the previous year. Our projection for the year 2020 (under conditions unchanged) is 490 communal organizations providing social services, founded by amalgamated hromadas. The trend line for the data presented in Figure 1 is upward through the whole time under research.

The following benefits of the decentralization of the social services provision system should be named: the introduction of the preventing mechanism for the early detection of the vulnerability and prevention of difficult life circumstances, deinstitutionalization of the social services system, the improvement of the

administration and management of the social services, the introduction of the state standards of the social services, the creation of a system of the monitoring and evaluation of the social services quality, the diversification of the social service providers (social order) and the transfer to the financing of a social service, not an institution [2].

One more benefit of the decentralization of the social services provision system is the creation of the jobs in communal organizations providing social services. The number of social workers included in the staffing plans of amalgamated hromadas in Ukraine can be followed in Figure 2.

* Data as of 10 September 2019

Source: author's own elaboration on the basis of the data from []

Figure 2. Number of Social Workers Included in the Staffing Plans of Amalgamated Hromadas in Ukraine

The data in Figure 2 show us the constant increase in the number of social workers included in the staffing plans of amalgamated hromadas – that is in 2018 – of 387 people and in 2019 – of 635 people. Our projection for the year 2020 is 1920 people. The trend line for the data in Figure 2 was built using the polynomial function.

So, the social policy in the amalgamated hromadas should regulate the contradictory interaction of individual, group and common interests in order to realize them jointly, regulate the social relations that determine the position and role of people not only within an amalgamated hromada but the whole society as well. It should be done through joint actions of the authorities and the population in terms of the social partnership promotion as one of the possible instruments of the social policy aimed at sustainable socio-economic development of an amalgamated hromada.

References

1. Дробуш І. Соціальна політика у територіальній громаді: актуальні питання реалізації в умовах формування соціальної державності <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/9125/1/дробуш.pdf>.

2. Міністерство соціальної політики України [Electronic Resource] // Access mode: https://www.zoda.gov.ua/files/WP_Article_File/original/000052/52486.pdf.

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

А.В. Мовчанюк

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Сьогодні в умовах трансформаційних перетворень економіки посилюється вплив фінансового забезпечення місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток і добробут територіальних громад. Роль фінансового забезпечення місцевого самоврядування, як динамічного процесу фінансування соціально-економічних цілей суспільного розвитку, має прояв в умовах залучення інноваційних технологій та ефективного використання ресурсного і фінансового потенціалу територій.

Дослідженню проблем фінансового забезпечення розвитку територій присвячено чимало наукових праць, серед яких роботи В. Бондаренка, Т. Бондарук, І. Вахович, В. Зайчикової, Л. Калашнікової, І. Козій, І. Лазепко, К. Павлюк, та ін. Водночас аналіз наукових праць дослідників у світлі сучасних викликів соціально-економічного розвитку нашої держави дозволяє стверджувати про необхідність поглибленого вивчення методологічних і практичних аспектів фінансового забезпечення розвитку територіальних громад у частині вироблення пропозицій щодо забезпечення їх фінансової спроможності в умовах децентралізації системи державних фінансів і реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні.

На сучасному етапі Україна, відповідно до основних положень Європейської хартії місцевого самоврядування, продовжує спрямовувати свої зусилля на реалізацію євроінтеграційного курсу з розвитку місцевої і регіональної демократії. І саме децентралізація є на сьогоднішній день однією з найуспішніших реформ, яка ефективно впроваджується в країні. Станом на 01.01.2019 р. створено 879 об'єднаних територіальних громад (ОТГ), що об'єднали 4010 громади (36,6% від загальної кількості місцевих рад базового рівня станом на 01.01.2015 р.) та 9,0 млн осіб (25,5% загальної кількості населення України) [1].

Адміністративно-територіальна реформа охопила різні сфери забезпечення життєдіяльності населення: освіту, охорону здоров'я, містобудування, державну реєстрацію, надання адміністративних послуг, соціальну сферу, сферу земельних відносин та ін. Проте, основою даної реформи стала фінансова децентралізація, яка в даному аспекті передбачає процес розподілу функцій, повноважень, фінансових ресурсів і відповідальності між центральним та місцевими рівнями управління, в результаті чого відбувається не тільки підвищення ефективності управління бюджетними

коштами на місцях, а й зменшення впливу центру на розвиток регіонів і регіональної економіки. На сьогодні місцевий бюджет є важливим інструментом впливу на розвиток економічної і соціальної сфери адміністративно-територіальної одиниці, оскільки акумулює всі наявні фінансові ресурси, необхідні для задоволення суспільних потреб громади та виступає індикатором соціально-економічного розвитку території. В цілому фінансова децентралізація покликана зміцнити спроможність територіальних громад та підвищити рівень соціально-економічного розвитку регіонів [3, с.68].

Реформа децентралізації дала поштовх до формування шляхом збільшення територіальних громад дієздатного найбільш наближеного до громадянина інституту влади – місцевого самоврядування. Ефективне місцеве самоврядування та забезпечення ним поступального соціально-економічного розвитку відповідних територій має супроводжуватися збільшенням ресурсної та фінансової бази. Децентралізовані повноваження мають бути забезпечені відповідним ресурсом для якісного виконання. Тому із внесенням змін до Податкового та Бюджетного кодексів, від 01.01.2015 р. місцевим самоврядуванням отримано більше фінансів для підвищення економічної спроможності.

Об'єднані громади здобули повноваження та ресурс, які мають міста обласного значення, зокрема – зарахування до місцевих бюджетів ОТГ 60% податку на доходи фізичних осіб на власні повноваження. Окрім того, на місцях повністю залишаються надходження від податків: єдиного, на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності та податку на майно (нерухомість, земля, транспорт) [2, с.121].

Об'єднані територіальні громади мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. До реформи їх мали тільки обласні та районні бюджети, бюджети міст обласного значення. Для виконання делегованих державою повноважень їм надають відповідні трансферти: дотації, освітня та медична субвенції, субвенція на розвиток інфраструктури громад тощо. Законодавчі зміни також надали право органам місцевого самоврядування затверджувати місцеві бюджети не залежно від дати прийняття закону про Державний бюджет.

Такі зміни вже дали масштабні результати, зокрема, за 2018 рік власні доходи загального фонду місцевих бюджетів склали 233,9 млрд грн., що на 165,3 млрд грн. або у 3,3 рази більше у порівнянні з показниками 2014 року (початковий етап запровадження реформи децентралізації). Протягом 2018 року темпи зростання місцевих податків та зборів у об'єднаних територіальних громадах становлять 19,7%, що більше від середнього по Україні на 3,4%. Зокрема, плата за землю зросла на 11%, надходження податку на нерухоме майно – на понад 52,8%. Видатки бюджету розвитку в розрахунку на одну особу у 2018 році порівняно з 2017 роком збільшилися на 29%, та становлять 1690 грн [1].

Поряд із збільшенням обсягу власних капітальних видатків, вагомим чинником забезпечення розвитку місцевих бюджетів стали кошти Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР), які спрямовуються на виконання регіональних інвестиційних програм і проектів, у тому числі проектів

співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад, створення інфраструктури індустриальних та інноваційних парків.

Таким чином, одержані в результаті децентралізації повноваження та фінансові ресурси надали органам місцевого самоврядування більше можливостей для розвитку територій, створення сучасної освітньої, медичної, транспортної, житлово-комунальної інфраструктури. Реформа стала поштовхом до повноцінного розвитку територіальних громад, дає можливість поліпшити життя у кожному населеному пункті та у країні в цілому і дозволяє громадянам самостійно господарювати там де вони проживають. Саме тому, зміцнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування – актуальне завдання політики децентралізації. Самоврядні ланки економіки повинні мати нормальні умови для господарської діяльності та бути зацікавленими в ефективному використанні всіх видів ресурсів, а місцева влада – у стабільному соціально-економічному розвитку своїх територій.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://decentralization.gov.ua/>

2. Сухарська Л.В. Елементи фінансового забезпечення розвитку територіальної громади / Л.В.Сухарська // Вісник НАДУ при Президентіві України. – 2016. – №1. – С. 119-125.

3. Чугунов І. Бюджетна політика економічного розвитку / І. Чугунов, А. Павелко // Вісник КНТЕУ. – 2018. – № 2. – С. 64–73.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

А.В. Мовчанюк

кандидат економічних наук, доцент

Т.І. Ільченко

студентка 21 м - пб групи

Уманський національний університет садівництва

На сучасному рівні законодавство низки країн дозволяє стверджувати, що майже в кожній країні світу існують різні обмеження та обтяження у використанні земель. Тому що ці обмеження, пов'язані з розміром земельних ділянок, які характерні для країн з перехідною економікою та для країн з невеликою кількістю земельних ресурсів.

Основою сучасної земельної політики в Німеччині є федеральний акт із використання землі, на основі якого прийнято відповідні нормативні акти у кожній із земель держави [1, с. 4]. Тому що, законодавство зобов'язує дотримуватися співвідношення між земельними площами й поголів'ям тварин, які на них знаходяться, це необхідно для підтримання екологічного балансу на

територія відповідних земельних ділянок. В Німеччині сільське господарство є одним з найголовніших чинників дотримання екологічної безпеки країни.

У Великій Британії вся земля належить королівській родині, але права на володіння нею вільно продаються, що дає змогу використовувати її досить ефективно. Водночас змінити цільове використання земельної ділянки тут дуже складно. Власникам землі заборонено продавати її іноземцям [2, с. 8].

У Китаї земельні ділянки продавати і купувати категорично заборонено, але закриваючи очі на Закон, китайці, і продають, і купують землю. Влада не може з цим нічого вдіяти, оскільки розуміє необхідність у впровадженні ринку землі на основі ведення приватного землеволодіння.

Зазвичай управління земельними ресурсами базується на трьох рівнях:

- На державному рівні забезпечується збереження та захист сільськогосподарського земельного фонду, заборона міської забудови та промисловості на землях сільських поселень, з ціллю збереження та охорони навколишнього середовища.

- На регіональному рівні складаються карти і зони землекористування, плани трансформації угідь, пов'язують загальнодержавну земельну політику з регіональними умовами.

- На районному або муніципальному рівні проводять досліджування явищ земель, забезпечують раціональне використання земель сільськогосподарського призначення, слідкують за дотриманням правил по захисту сільськогосподарських угідь.

Дана трирівнева система управління земельними ресурсами не однакова у багатьох країнах. У США більша частина земельної політики вирішується на рівні штатів, а в інших країнах всі рішення районних та муніципальних властей вирішується на вищому рівні.

У деяких країнах, таких як Данія, Італія та Франція для ведення сільськогосподарської діяльності необхідна ліцензія, і майже скрізь фермерів зобов'язують раціонально та добросовісно використовувати свою земельну ділянку.

У федеральних країнах система регулювання земельних відносин значно різноманітніша, оскільки багато питань землекористування віддано в юрисдикцію окремих територій. У всіх країнах є спеціальні державні, суспільні або приватні структури (Франція), що займаються регулюванням і управлінням земельними ресурсами, деякі держави мають спеціалізовані суди по вирішенню земельних суперечок (Німеччина) [3].

Історія економічного розвитку європейських країн переконливо доводить про посилення регулювального впливу держави на аграрне виробництво і земельний ринок, яке здійснюється за рахунок створення належного нормативно-правового поля, застосування економічних важелів впливу держави на суб'єктів підприємництва, обмеження прав приватної власності на землі сільськогосподарського призначення.

У країнах-членах ЄС держава регулює максимальну величину земельної власності на сім'ю (Чехія), контролює дотримання цільового призначення земельної ділянки та підтримання рівня її родючості (Литва), встановлює

правила щодо одержання дозволу на купівлю сільськогосподарських земель (Франція), регулює трансформацію земель з однієї категорії в іншу (Болгарія) [4, с. 289].

Базуючись на історичному досвіді країн-членів ЄС у створенні ринку сільськогосподарських земель, переважними цілями державної політики України у процесі формування ринку земель є: удосконалення методики оцінки сільськогосподарських земель, яка враховувала б як природні, так і ринкові чинники; створення нормативно-правової бази та системи автоматизованого ведення ДЗК; включення земельних активів до статутних фондів сільськогосподарських підприємств, що дасть можливість зберегти цілісні земельно-майнові комплекси в аграрному виробництві й забезпечити доступ власників таких підприємств до кредитних ресурсів; запобігання масового руйнування сільськогосподарських угідь і раціоналізація землекористування.

Список використаних джерел

1. Балан С. Зберегти землю / С. Балан, О. Іванов // Український тиждень. – № 12 (177). – С. 41-42.

2. Томсон П. Кому належить земля у Великобританії / П. Томсон // Пропозиція. – 1997. – № 5. – С. 8.

3. Боклаг В. А. Зарубіжний досвід у сфері державного управління земельними ресурсами / В. А. Боклаг // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 2. – С. 392-398.

4. Богіра М.С. Землекористування в ринкових умовах: еколого-економічний аспект: монографія / М.С. Богіра. – Львів: Львів. нац. аграр. ун-т, 2008. – С. 225.

5. Зінчук Т.О., Європейський досвід формування ринку сільськогосподарських земель / Т. О. Зінчук, В. Є. Данкевич // Економіка АПК. – 2016. – № 12. – С. 84-92.

THE ISSUE OF YOUTH EMPLOYMENT IN AGRICULTURE AND WAYS TO ADDRESS IT

N.A. Petrenko

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor

T. P. Saveliuk

student, 21 m-pb group

Uman National University of Horticulture

Modern efficient functioning of Ukrainian agriculture focuses on the problem of implementing innovations, which is a priority vector for the development of competitive production.

Key issues of the development of agricultural sector of Ukrainian economy include a low level of innovations and technical modernization in the agricultural

sector, which result in the low labor efficiency; insufficient financial motivation of agricultural sector employees.

The issue of forming and developing staff, ensuring its competitiveness under conditions of the innovative business model is one of the most relevant problems of modern economic science and practice. A range of foreign and domestic scientists dedicated their works to its resolution: O. S. Fedonin, I. M. Riepina, O. I. Oleksiuk, N. V. Martyniuk, O. M. Mohylnyi, E. Gitman, M. Porter. A. Toffler, R. Fatkhudinov, D. Bogynia, O. Vartanova, O. Grishnova, I. Gruzina, V. Kolomiyets, V. Nyzhnyk, Y. Nikitina, M. Semykina, O. Smirnova, I. Tsvietkova and others.

The aim of this article is to analyze the status of human resourcing in the agricultural sector of Ukraine, determine positive and negative development trends, as well as major strategic directions in the development of agriculture.

Improved supply of the agricultural sector with labor force is one of the decisive factors for increasing agriculture efficiency. A level of qualification, understanding the role of each employee, and motivation is important components to form a talent pool. The importance of staff qualification level consists in the qualification being the “maximum” that the staff is capable of. When a certain innovation demands new knowledge or skills beyond this “maximum”, it may become useless. In addition, it is easier for a highly qualified specialist to review, analyze, implement, or even create a certain innovation, which will enable to achieve a fast and effective result [1].

Investment in the employee education and professional development allows to use his or her creative and intellectual potential, increase labor efficiency, expand the innovative production component, adopt and use best practices, ensure multifunctionality, flexibility, and adaptability of agricultural enterprise staff, their ability to cope with external challenges and threats. Investment in health is another indispensable condition for supporting staff competitiveness through increased work capacity of employees, their ability to withstand occupational stress, reducing morbidity and injury rate [2].

The general level of education has a quite high reputation, yet there is a gap between the results of educational services provided and needs of the agricultural sector. Graduates of agricultural universities, colleges, and vocational schools lack practical knowledge, skills, and competencies; their education is overly theoretical. A novice specialist does not have relevant expertise and practice of obtained knowledge application, therefore youth efficiency is not very high. Employers complain about the need to teach graduates their profession at a workplace. If a young person is fruitlessly looking for a job for a long time, he or she becomes passive, loses faith in his or her strength, and life balance. Thus, another barrier to the agricultural sector development appears - youth unemployment.

Today, it is not a lack of jobs that prevents youth from securing a job, but rather the inability of the state, employers, universities, and young specialists themselves to find common ground. Employers usually seek to get a loyal super professional right away who would work 12 hours a day and practically with no days off while receiving an average salary. Instead, young people do not have relevant skills after graduating from university and mostly overestimate their professional

capabilities and want the opposite - minimum responsibilities with high salaries. When there is such conflict of interest, young specialists who have graduated universities across the country cannot apply their knowledge and energy. It is first of all the state's job to balance this situation as youth is its future.

Increased quality of agricultural education by reforming state educational establishments, drafting new curricula based on agricultural producers' needs in relevant specialists of the higher, secondary and vocational level of education with pre-determined competencies, will facilitate the development of the agricultural sector in Ukraine.

Undoubtedly, youth employment largely depends on the policy of the university, which best promotes young people to get their first job. To assist the employment of young specialists and reduce the youth unemployment rate, the following steps must be taken:

1. Strengthening of the link between universities and agri-food sector companies through the creation of new curricula, their application and administration in accordance with the needs of agri-food sector enterprises for training required specialists (Bachelors and Masters) with certain knowledge, skills, and competencies.

2. Improving existing curricula and drafting new ones considering the requirements of the agricultural business and international experience.

3. Creating transparent and clear rules for the educational process and evaluation of students' knowledge in order to prevent corruption and fraud.

4. Creating a legal framework that enables and promotes the use of alternative funding sources for agricultural educational establishments.

5. Increasing qualification requirements to university teachers, practical skills, English language mastery and international publications, participation in international conferences, internships, and teaching in international schools.

6. Strengthening the research component of agricultural universities and upgrading laboratory equipment for veterinary, biological, industrial, and other research areas.

7. Optimizing the number of state agricultural universities in order to specialize them by agricultural branches, considering regional peculiarities, and strengthening research capacity component and providing advisory services.

8. Optimizing the system of training specialists of the secondary and vocational education level [3].

Investment in the employee education and professional development allows to use his or her creative and intellectual potential, increase labor efficiency, expand the innovative production component, adopt and use best practices, ensure multifunctionality, flexibility, and adaptability of agricultural enterprise staff, their ability to cope with external challenges and threats [2].

For the management staff to be formed within the agro-industrial complex, which would be able to bring it to innovative business methods, the following steps must be taken.

First, review the structure of agricultural educational establishments (vocational schools, colleges, universities of all accreditation levels) in order to join and create powerful educational and training systems that would be able to ensure the

significant increase of professional, social, and territorial workforce mobility by providing relevant professional and educational training.

Second, update the range of professions that vocational schools and universities train specialists in.

Third, make scientifically grounded specialization of educational establishments with account for their history, location, specifics of the teaching staff, their experience, qualification, and processes taking place in the global food sector.

Fourth, get agro-industrial complex employers interested in taking part in the shaping of the agricultural education contents at the legislative level, facilitate professional and practical training of specialists through internships, research and diploma projects directly at agricultural enterprises.

Fifth, ensure recovery and further development of the system of on-the-job training of specialists as an important factor for improving workforce quality. Make employers interested in increasing investment in the long-term development of human resources in rural areas.

References

1. Fedonin O. S., I. Riepina I. M., Oleksiuk O.I. Enterprise potential: the formation and assessment: Textbook. - K.: KNEU, 2006. - 316 p.

2. Martyniuk N. V. Stages of the making of staff competitiveness in the agricultural sector and its investment support [Electronic resource] / N. V. Martyniuk. - 2015. - Access to the resource: <http://www.investplan.com.ua>.

3. The only comprehensive strategy and action plan for the development of agriculture and rural areas in Ukraine for 2015-2020 [Electronic resource] - Access to the resource: <http://minagro.gov.ua>.

ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ВІЛЬШАНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

О.М. Світовий

кандидат економічних наук, доцент

Я.А. Драганова

студентка 21 м-пб групи

Уманський національний університет садівництва

Нагальна потреба у вдосконаленні публічної політики, оскільки вона забезпечує реалізацію таких невід'ємних принципів правотворчості, як демократизм, що характеризує ступінь участі громадян у цьому процесі, рівень розвитку процедурних норм та інститутів у суспільстві, і транспарентність, що характеризує відкритість, «прозорість» правотворчого процесу для громадськості та забезпечує нормальну циркуляцію інформації. Реалізація цих принципів – важлива умова існування демократичного суспільства, адже правотворчість – це не лише і не стільки процес вироблення норм, а й важливий

інструмент управління суспільством, який увібрав у себе стратегію його розвитку та суттєві «правила гри» у ньому.

Запровадження у громаді механізмів участі сприятиме самоорганізації громади з метою впорядкування власної життєдіяльності та розвитку, згуртуванню навколо прагнення вирішити спільні проблеми. У результаті через формування спільної позиції громадян із важливих питань посилюватиметься вплив громади на місцеву раду. При цьому чітка і прозора процедура реалізації прав громадян на участь в управлінні громадою дає змогу впорядкувати стосунки влади і громади та є найефективнішим способом відсіяти порожні або авантюрні «ініціативи». Для реалізації пропозиція чи ініціатива має бути предметною та корисною для громади. В іншому разі виконати всі вимоги правильно виписаної процедури, а особливо отримати підтримку співгромадян виявиться неможливим. І найголовніше – це ефект причетності мешканців до справ громади, який є прямим результатом запровадження і використання механізмів залучення громадян до управління громадою. Участь у справах громади дає людям змогу тверезо оцінити проблеми, краще їх зрозуміти, побачити об'єктивні труднощі та перешкоди, з якими стикається влада.

Досить дієвими формами налагодження двостороннього зв'язку із громадськістю при виробленні та реалізації державної політики є електронні консультації та «гарячі» телефонні лінії. Актуальність та ефективність цих форм зумовлені їх доступністю для громадян, а також відсутністю обмежень часовими рамками та місцем проведення. Сучасні технології дозволяють людям оперативно отримувати зворотний зв'язок після свого звернення до органу влади, а також гарантувати анонімність, що сприяє залученню більшої кількості громадян до прийняття державних рішень. Крім того, використання таких форм двостороннього зв'язку потребує значно менших матеріальних витрат і організаційних заходів. Забезпечити участь громадян у формуванні державної політики влада може лише за умови створення відкритого і спрямованого на розвиток інформаційного суспільства, в якому кожен міг би мати вільний доступ до інформації та знання, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя.

В умовах подальшого розвитку України як демократичної, соціальної, правової держави особливої актуальності набувають питання необхідності удосконалення існуючих та створення нових інституціональних основ участі громадськості у виробленні публічної політики та прийнятті управлінських рішень. Налагодження результативної взаємодії громадськості з органами державної влади та місцевого самоврядування у формуванні й реалізації публічної політики є одним з ключових завдань Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 26.02.2016 р. № 68. Пріоритетними напрямками удосконалення взаємодії органів публічної влади і громадськості у виробленні й реалізації публічної політики в Україні мають бути:

– запровадження стандартів та ефективних процедур участі громадськості у виробленні й реалізації публічної політики. Для цього було б доцільно розглянути і прийняти як закони України ряд вже зареєстрованих у Верховній Раді України законопроектів, зокрема: «Про громадські слухання», «Про публічні консультації», «Про місцеві ініціативи», «Про публічний контроль», «Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання».

– активізація участі громадськості у виробленні й реалізації публічної політики на місцевому рівні. Для цього необхідно прийняти Закони України «Про місцевий референдум», «Про бюджет участі» (громадський бюджет));

– модернізація процедур подання та розгляду електронних петицій, проведення електронних консультацій спрямованих на розвиток електронної участі громадян у виробленні публічної політики.

– розроблення Типового положення про систему місцевих електронних петицій, яке має чітко визначити порядок розгляду електронних петицій та звітності органу місцевого самоврядування за їх виконання;

– забезпечення обізнаності громадян про міжнародні і європейські стандарти участі громадськості у виробленні публічної політики та переваги чи проблеми щодо їх дотримання (підготовка інформаційно-просвітницьких матеріалів, їх розміщення у друкованих ЗМІ та у передачах телерадіоорганізацій, на офіційних веб-сайтах у спеціально створеній рубриці «Громадська участь»;

– запровадження системи підвищення кваліфікації працівників органів публічної влади з питань відкритого урядування та електронної участі, з метою формування теоретичних знань щодо основних принципів відкритого урядування, моделей та інструментарію електронної участі, а також набуття ними практичних навичок залучення громадськості до участі у виробленні публічної політики за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, підтримання зворотного зв'язку із громадянами, реагування на електронні звернення.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

О.М. Світовий

кандидат економічних наук, доцент

Уманський національний університет садівництва

Започатковані в Україні реформи системи державного управління та місцевого самоврядування базуються на великій кількості нормативно-правових актів. За період з початку 2014 р. прийнято біля десятка указів Президента України, якими схвалено 6 стратегій та 4 концепції, що безпосередньо стосуються або зачіпають питання реформування державного управління та місцевого самоврядування. Предметами їх регулювання є сектор

безпеки та оборони, реформування системи управління державою в умовах надзвичайного стану і особливий період, гарантування прав і свобод людини та громадянина та ін. У Стратегії сталого розвитку “Україна–2020”, схваленій Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, безпосередньо спрямованими на зміни в системі державного управління та місцевого самоврядування є такі реформи і програми, як децентралізація та реформа державного управління, реформа державної служби та оптимізація системи державних органів, конституційна реформа, оновлення влади та антикорупційна реформа, програма електронного урядування. Інші із 62 визначених реформ і програм також різною мірою стосуються змін у цій системі.

Система місцевого самоврядування є не тільки більш демократичною, в порівнянні з державним управлінням на місцях, але й дозволяє повніше враховувати проблеми розвитку території, інтереси різних груп населення, ефективніше управляти освітою, підтриманням порядку, утриманням доріг і т. д. До того ж державний бюджет звільняється від витрат на утримання місцевої адміністрації. Практика управлінської діяльності на місцях свідчить, що державі слід поєднувати обидві системи управління, тобто використовувати змішану систему управління, що поєднує пряме державне управління та місцеве самоврядування.

Вся система функцій муніципальних установ обумовлена обсягом їх повноважень. Зазвичай компетенція органів місцевого самоврядування в законодавстві обмежена виключно місцевими справами. Ця компетенція іменується «власною компетенцією». Деякі питання можуть складати «делеговану компетенцію», коли органи державної адміністрації передають муніципальним установам окремі повноваження. Діє загальний принцип, який говорить, що органи місцевого самоврядування не мають права вчиняти дії або приймати акти політичного характеру.

У компетенцію органів місцевого самоврядування включаються повноваження в галузі комунального господарства та благоустрою, охорони навколишнього середовища, розвитку місцевого транспорту, дорожнього будівництва, каналізації, очищення вулиць, водо-, газо- та електропостачання і т. д. У соціальній сфері органи місцевого самоврядування надають допомогу малозабезпеченим, здійснюють будівництво житла, муніципальних шкіл, лікарень, дитячих садів і т. п. Серед повноважень у галузі охорони громадського порядку: встановлення правил поведінки в громадських місцях, видання приписів з пожежної охорони, санітарного нагляду, створення місцевих поліцейських сил, на які покладається несення патрульної і охоронної служби. В ряду фінансових повноважень найважливішим є прийняття місцевого бюджету, який складається з власних доходів (податки і збори з населення) і дотацій з державного бюджету. Обсяг повноважень органів самоврядування залежить від того, яку адміністративно-територіальну одиницю представляє місцеве самоврядування. Чим вона більша, тим більше компетенція органу місцевого самоврядування і тим ширше обсяг його управлінських функцій.

Інституційний аспект місцевого самоврядування розкривається в системі його інститутів. Зазвичай місцеве самоврядування включає два види органів: виборне муніципальні збори (рада) та виконавчий орган (мер). Представницький орган місцевого самоврядування приймає рішення, у той час як виконавчий орган повинен виконувати ці рішення і здійснювати оперативне управління .

Основою роботи представницьких органів місцевого самоврядування є сесії, які скликаються від одного разу на тиждень, до одного разу на місяць. При цьому тривалість їх роботи обмежується одним днем. Функції оперативного управління місцевими справами виконують органи місцевої адміністрації. В одних випадках керівник місцевої адміністрації обирається з членів виборної асамблеї, в інших безпосередньо обирається населенням. Часом функції місцевої адміністрації покладаються на представника уряду.

Світовий досвід свідчить, що навіть в одній державі співіснують кілька моделей місцевого самоврядування. Стрижнева проблема місцевого самоврядування : рішення місцевим співтовариством під свою відповідальність справ місцевого значення. Конкретні форми місцевого самоврядування визначаються предметом ведення і змістом функцій місцевого самоврядування, фінансово-економічними основами, співвідношенням місцевого самоврядування та державного управління, формами і засобами державного контролю за діяльністю місцевого самоврядування. Незважаючи на різноманітність місцевого самоврядування склалися його найважливіші принципи: повна фінансова самостійність, організаційна незалежність, наявність власної компетенції і відповідальність.

Отже, з огляду на динамічні суспільні трансформації необхідною і надзвичайно суттєвою складовою реформування є коригування чинного законодавства з метою зміни матеріальної і процесуальної сторони організації та діяльності суб'єктів державного управління та місцевого самоврядування. У цьому контексті реформа має ґрунтуватися на адекватній оцінці стану наявних правових механізмів та суспільних уявленнях про необхідність, напрями, зміст і форму їх удосконалення.

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ЙОГО ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРЕВАГИ В УКРАЇНІ

І.В. Чукіна

викладач

А.Ф. Гарусова

студентка 31- пб групи

Уманський національний університет садівництва

На сьогодні в Україні склалася сприятлива ситуація для проведення глибоких реформ, оскільки в суспільстві існує нагальне питання вирішення багатьох проблемних ситуацій. Зазначимо, що плануючи і впроваджуючи

світоглядні зміни, які відбуваються не так швидко, як політичні та організаційні, необхідно весь час звіряти їх з основною метою – побудовою партнерських відносин між публічною адміністрацією і громадянином. Залучення інститутів громадянського суспільства до прийняття державних рішень, створення умов для його формування і зміцнення має стати головним пріоритетним напрямом розвитку партнерських відносин між владою і суспільством.

В теперішній момент Україна переживає часи колосальних змін в державі. Проводиться реформування складових публічного сектору, боротьба з корупцією, децентралізація, а також реалізація курсу на європейську інтеграцію. Слід зауважити, що такі зміни не можуть не відбуватися так швидко, як нам того хотілося, але початок покладено.

Відповідно до Указу Президента України «Про стратегію сталого розвитку „Україна – 2020”» нагальним є «... приведення державних та урядових інституцій у відповідність з новою політичною системою та європейськими стандартами публічного адміністрування» [1].

А саме, публічне адміністрування – «це цілеспрямована взаємодія публічних адміністрацій з юридичними і фізичними особами з приводу забезпечення реалізації законів та виконання основних функцій: орієнтованого планування, яке визначає бажані напрями розвитку, створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії, розподілу праці, кооперування та координування діяльності, а також моніторинг результатів» [2].

Розглянемо проблеми та переваги публічного адміністрування в Україні на даний час. Децентралізація влади в Україні не припиняє залишатися одним з гострих питань, що передбачає передачу повноважень і відповідальності від центральної державної влади на нижні рівні управління і недержавному сектору. Проблемою є неузгодженість та відставання галузевих міністерств від поточних темпів децентралізації та їх реагування на виклики, які постають перед новоствореними громадами. Також брак кваліфікаційних кадрів для нових виконкомів. Та в децентралізації є багато переваг, таких як: залучення громадян до розвитку громади та процесів управління, зниження витрат в управлінській діяльності за рахунок зменшення кількості рівнів управління, витрата коштів на актуальні проблеми громади.

Наразі в державі створюються умови для подолання корупції, через проведення повного реформування всієї державної антикорупційної політики. Створення Національного антикорупційного комітету, результатом якого стало прийняття Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». Переваги антикорупційної політики полягають у тому, що антикорупційна політика - найбільш ефективна стратегія, вона здатна знижувати рівень корупції в країні. Ця політика має довготривалий ефект, тобто вона зберігає свій ефект, навіть тоді, коли активно не проводиться. Не дивлячись на такі переваги, існують і недоліки. Один з них є те, що така стратегія на етапі становлення, а отже нині вона немає підтримки з боку громадян, бо викликає підозру, тому що схожа лише на імітування боротьби з корупцією.

На сьогоднішній день курс на євроінтеграцію є закріпленим на конституційному рівні. Євроінтеграційний курс – це невід’ємна частина суспільно-політичного та економічного поступу України сьогодні і ця ідея так міцно засіла в свідомості всього суспільства і, зокрема, кожної особи, що, мабуть, нагальної проблеми сучасного розвитку України і знайти важко [3].

Треба виділити такі переваги європейської інтеграції для України, по-перше, являється політичною вигодою, Україну сприймають, як важливого елемента світової політики, стабільна політична система, включення України до Спільної європейської політики безпеки та оборони, яка гарантуватиме Україні державний суверенітет та територіальну недоторканність. Також підвищення економічного потенціалу, це в свою чергу дотримання та впровадження стандартів ЄС, підтримка малого та середнього бізнесу, залучення іноземних інвестицій, кількісні обмеження імпорту, та контроль експорту. Підвищення соціального рівня життя людей, безвізовий режим, реформування освіти, соціального захисту та медицини. Але не буває плюсів без мінусів. Цими мінусами є: поглиблення демографічного спаду, невизначеність стратегій розвитку, погіршення взаємин з країнами СНД, незаконна міграція, втрата професійних кадрів. Ще однією з проблем, це невідповідність законодавства до європейського. Повинна здійснюватися адаптація за рахунок реформування української правової системи, та приведення до стандартів ЄС. Ця адаптація повинна охопити всі сфери, для комплексного реформування.

Оцінивши ризики та перспективи розвитку України, євроінтеграція є довготривалим, але позитивним напрямком для поліпшення життя українського народу.

Підводячи підсумок, треба зазначити, що при вступі до ЄС Україна отримає ряд значних переваг, але щоб уникнути існуючих загроз треба поступово впроваджувати стратегічні напрями розвитку ЄС в українську економіку та розробити програму дій щодо безболісної інтеграції України, із урахуванням існуючих загроз та досвіду країн, які нещодавно вступили до ЄС. Важливим кроком євроінтеграції є усунення корупції в державних органах. Оскільки суспільство використовує корупція як ефективну рушійну силу, для отримання позитивного врегулювання різного роду проблем. Саме таке ставлення суспільства до корупції є однією з багатьох складових, що дозволяють корупції поширюватися в державі. У зв’язку з цим створюються умови для викорінення корупції на всіх рівнях. Процеси децентралізації та ОТГ, спрямовані для покращення життя населення. Реформування полягає у створенні системи влади з максимальним залученням місцевого населення до вирішення своїх проблем, а також з використанням власних ресурсів. На даний час, законодавча база не є досконалою, в зв’язку з цим виникають труднощі, щоб подолати їх потрібно прийняти низку законодавчих актів, та розробити механізми щодо реалізації напрямів реформи, проте зробити це можна лише за умови ефективної та постійної співпраці центральних органів влади та об’єднаних територіальних громад.

Україна, поки що досить невпевнено, але прямує до звання європейської країни, низкою законодавчих актів підтверджує наміри поліпшення життя українського народу, та побудови сильної незалежної економічної країни.

Список використаних джерел

1. Шляхи удосконалення надання публічних послуг громадянам у контексті децентралізації владних повноважень / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Juni/8.htm>
2. Поняття публічного адміністрування / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://revolution.allbest.ru/law/00888672_0.html
3. Левицька В. В., Смагло О. В. Інтеграція України до ЄС: проблеми та перспективи / В.В. Левицька, О.В. Смагло // Науково-популярний правничий журнал. – 2015. – № 3. – С. 10-15.

ЗГУРТОВАНІСТЬ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

І.В. Чукіна

викладач

М.А. Захарченко

студентка 41- пб групи

Уманський національний університет садівництва

Місцевий економічний розвиток неможливий без спільної діяльності громад. Він пов'язаний з діями, програмами та проектами, здійснення яких дозволяє громаді підвищити конкурентоздатність та поліпшити економіку свого середовища, а отже і рівень соціальної інфраструктури. Сучасна модель місцевого економічного розвитку має базуватись на капіталі знань та інтелекту і пов'язуватись із залученням інвестиційних проектів спрямованих на розвиток території.

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» передбачає кардинальне реформування місцевого самоврядування [3]. Мета реформи – забезпечити громадам можливість самим, за рахунок власних ресурсів, забезпечувати життєдіяльність та спроможність своїх територій і, передусім, якісні послуги своїм жителям.

Місцеве самоврядування є одним із визначальних елементів демократичного устрою країни, сутність якого полягає в гарантованому державою праві територіальним громадам та їх представницьким органам самостійно вирішувати під свою відповідальність питання місцевого значення, діючи в межах Конституції та законів України. Становлення і розвиток органів державного управління та органів місцевого самоврядування є одним з найважливіших напрямів будівництва демократичної держави, утворення громадського суспільства.

Добровільне об'єднання громад супроводжується не тільки змінами територіальних меж, а й змінами, що відбуваються у стосунках окремих

населених пунктів громади, взаєминах членів громади, в особистісній сфері кожного її мешканця.

Створення позитивного соціально-психологічного клімату, внутрішнього психологічного комфорту стає важливим завданням органів місцевого самоврядування в умовах змін. Згуртованість є необхідним чинником забезпечення соціально-економічного розвитку нової адміністративно-територіальної одиниці, її фінансової самодостатності, інвестиційної привабливості. Саме на підставі згуртованості формується солідарна відповідальність.[1]

Основними ознаками згуртованої громади є:

- єдність оцінок, установок і позицій членів громади щодо цілей, ідей, подій;
- кооперативна взаємозалежність членів громади в процесі спільної діяльності;
- можливостей розвитку, самореалізації та самоствердження членів громади;
- взаємна допомога, підтримка і довіра між членами громади;
- відчуття безпеки та причетності [2].

Відповідальна, згуртована та спроможна територіальна громада – це певна суспільна і психологічна сутність, що характеризує місце, де разом проживають люди, самих цих людей та взаємостосунків між ним. Мешканці такої громади ототожнюють себе з місцевим співтовариством, відчувають стан причетності у ставленні до життя та подій, що відбуваються на території ОТГ. Така локальна ідентичність більшістю мешканців територіальних громад усвідомлюється як відчуття «ми». Наявність у спільноти сформованої ідентичності є важливою передумовою її унікальності, запорукою сталого розвитку.

Необхідно шукати серед членів громади осіб, здатних об'єднувати кращий світовий досвід з місцевою самобутністю. Творчі починання членів громади необхідно стимулювати, заохочувати та мотивувати, наприклад, через нагородження, оприлюднення цікавих ідей і результатів, матеріальні заохочення тощо [3].

Розвиток стосунків (взаємин) і взаємодій між окремими населеними пунктами і їх мешканцями в об'єднаній територіальній громаді можуть відбуватися як: відсторонення, відокремлення, злиття – поглинання, об'єднання – включення.

Саме шлях об'єднання та активне включення в життя громади є найбільш продуктивним способом розвитку стосунків і взаємодії між мешканцями в новоствореній громаді. Він сприяє формуванню міцних соціальних зв'язків, локальної ідентичності та згуртованості.

Основними напрямками роботи щодо підвищення згуртованості в об'єднаних територіальних громадах є:

- організація залучення якомога більшої кількості людей до спільної, взаємозалежної діяльності;
- налагодження соціальних (комунікативних) мереж;

- навчання комунікативним вмінням.

У процесі конструювання згуртованості необхідно, щоб мешканці ОТГ отримували максимальне задоволення від життя. Саме така економічна політика має все більше прибічників у світі. За даними вчених різних країн намагання економічного розвитку на 50% залежить від психологічних чинників. Вчені довели, що людина може отримувати від життя більше задоволення у тому випадку, коли буде мислити раціонально, але їй потрібно у цьому допомогти [4].

В період усього свого існування територіальні громади в Україні здійснювали найважливіші функції щодо забезпечення життєдіяльності села, селища чи міста. Ще наприкінці ХІХ ст. І. Франко, розмірковуючи над значенням громад у політичному житті держави, писав: «... коли кожний повіт, кожний край, кожна держава складається з громад – сільських чи міських, то все одно перша і найголовніша задача тих, що управляють державою, краями, повітами, повинна би бути така, щоб добре упорядкувати і мудрими правами якнайліпше забезпечити ту найменшу, але основну одиницю. Бо коли громада зле впорядкована, бідна, темна і сама в собі розлазиться, то очевидно, що й увесь побудований на ній порядок повітовий, крайовий і державний не може бути тривалий» [5, с.175].

Сьогодні на територіальні громади законодавцем покладено завдання вирішення питань місцевого значення, здійснення місцевого самоврядування безпосередньо або через відповідні органи місцевого самоврядування. Тому основою місцевого самоврядування має стати усвідомлення територіальною громадою наявності спільних інтересів, а самі територіальні громади повинні стати такими місцевими спільнотами, які будуть об'єднані спільною діяльністю, інтересами та цілями щодо задоволення місцевих потреб, пов'язаних з побутом, середовищем проживання, відпочинком, навчанням і тощо. А одним із найважливіших напрямків реформування місцевого самоврядування в Україні має поставати формування реального суб'єкта місцевого самоврядування – територіальної громади, яка мала б необхідну фінансову та матеріальну здатність вирішення питань місцевого значення.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» 280/97-ВР від 21 травня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
2. Жадан С. П'ять речей, які я змінив би в Україні / С. Жадан // Новое Время. – 09 червня 2017 року
3. Крупін В. Є. Ціннісні орієнтири управління розвитком сільських територій / В. Є. Крупін // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2012. – № 7. – С. 176–181.
4. Морозова Е.В. Локальная идентичность: формы актуализации и типы / Е.В.Морозова, Е.В. Улько // Политекс. – 2008. – № 4. – С.139-151.
5. Франко І. Що таке громада і чим вона повинна бути? : Твори у 50 т. Т. 44. Кн. 2 / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1985.

ОБ'ЄДНАНІ ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ В УКРАЇНІ: КОРОТКИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

І.В.Чукіна

викладач

Уманський національний університет садівництва

В сучасних умовах перед територіальними громадами особливо гостро постають проблеми фінансування соціальних об'єктів, житлово-комунального господарства, проектів місцевого розвитку, утримання органів місцевого самоврядування та ін. Територіальна громада як соціальне явище є особливою соціальною спільнотою, з притаманними будь-якій спільноті якостями. Базовою умовою розв'язання цих проблем є знання про елементи системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад, без чого неможливе прийняття ефективних управлінських рішень, у тому числі й щодо активізації діяльності органів місцевого самоврядування з приводу належного фінансового забезпечення розвитку територіальних громад.

Слід звернути увагу, що діючим законодавством України не передбачено функціонування обласних і районних територіальних громад, оскільки критерієм об'єднання громадян у територіальну громаду є не просто адміністративно-територіальна одиниця, а населений пункт. Так, територіальна громада формується шляхом природного розселення громадян України та інших фізичних осіб в населених пунктах. Членами територіальних громад особи стають не в результаті добровільного вступу, а за фактом проживання в певному населеному пункті.

На думку, М. Баймуратов територіальна громада – це «...сукупність фізичних осіб, які постійно мешкають на певній території та пов'язані територіально-особистісними зв'язками системного характеру» [2, с. 115]. М. І. Корнієнко визначає територіальну громаду як первинний суб'єкт місцевого самоврядування, ототожнюючи його з населенням відповідної адміністративно-територіальної одиниці [3].

Враховуючи вищезазначене, найбільш повним, на наш погляд, є визначення поняття територіальної громади О.В. Батановим, на думку якого, «територіальна громада – це територіальна спільність, що складається з фізичних осіб – жителів, що постійно мешкають, працюють на території села (або добровільного об'єднання в спільну громаду кількох сіл), селища або міста, безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення, мають спільну комунальну власність, володіють на даній території нерухомим майном, сплачують комунальні податки та пов'язані територіально-особистісними зв'язками системного характеру» [1, с.56].

На сучасному етапі загострюються такі соціальні проблеми села, як безробіття, бідність та вимушена трудова міграція, занепад соціальної інфраструктури, демографічна криза та деградація сільської поселенської мережі тощо. Основними причинами цього є ігнорування владою необхідності

прогресивних змін в управлінні розвитком сільських територій, та нехтування громадською думкою, невирішеність проблеми власника земель.

На сьогодні на місцевому рівні системи управління розвитком сільських територій існують серйозні проблеми. В першу чергу це пов'язано з слабкістю, незрілістю інституту місцевого самоврядування в Україні, існуванням значної кількості правових колізій та нечіткістю законодавства в сфері компетенції і повноважень місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, відсутністю економічного підґрунтя для їх реалізації, а також слабкістю громадянського суспільства, громадянської активності населення.

Аналізуючи українське законодавство про місцеве самоврядування, М.О. Баймуратов виділяє наступні характерні ознаки територіальних громад: територіальну – спільне проживання осіб (жителів), котрі входять у громаду на певній території; інтегративну – територіальна громада виникає на основі об'єднання всіх жителів, що проживають на певній території незалежно від того, чи є вони громадянами даної держави; інтелектуальну – в основі є питання місцевого значення); майнову – територіальна громада є суб'єктом права комунальної власності; фіскальну – члени територіальної громади є платниками місцевих податків і зборів [4, с. 122–123].

Зважаючи на сучасні проблеми в розвитку сільських територій, попередню практику державного управління ними та її низьку ефективність, запорукою успішної життєдіяльності і розвитку сільських територій у перспективі вбачається зміщення акцентів в управлінні цими процесами з загальнодержавних програм і заходів до значного зростання ролі і можливостей територіальних громад самостійно вирішувати питання розвитку власних територій.

Слід зауважити, що формування спроможних територіальних громад в Україні здійснюється сьогодні з урахуванням децентралізації, що проводиться урядом. Серед питань децентралізації є вирішення фінансових питань функціонування тепер уже з урахуванням децентралізації об'єднаних територіальних громад.

Тому подальша успішна реалізація реформи територіальної організації влади та місцевого самоврядування на засадах децентралізації вимагає продовження роботи над удосконаленням законодавчонормативного забезпечення реформи [5].

Для того, щоб успішно йшов процес децентралізації в регіонах, необхідно прийняти низку найважливіших законопроектів, які вже понад рік чекають свого розгляду, а саме:

– Законопроект № 8051 «Про засади адміністративно-територіального устрою України» (один з найважливіших законопроектів, за допомогою якого можна провести декомунікацію українського законодавства у частині адміністративнотериторіального устрою). Завдяки цьому законопроекту стане можливим закінчення першого етапу реформи і проведення виборів до місцевих рад 2020 року вже на новій основі;

– Законопроект № 8369 «Про службу в органах місцевого самоврядування». Він мав би дати можливість залучити нових фахівців на

місцях, запровадивши нові підходи до вирішення кадрової проблеми. Після його ухвалення органи місцевого самоврядування зможуть формувати сталий склад працівників, пропонуючи належні умови праці;

– Законопроект № 9441 «Про внесення змін до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Ця законодавча ініціатива щодо перспективних планів формування територіальних громад має на меті удосконалення процедури затвердження перспективних планів. Даний законопроект дасть можливість спростити процедуру формування перспективних планів і надасть право затверджувати їх виключно Кабінету Міністрів України;

– Законопроект № 6150 «Про державну реєстрацію актів цивільного стану». Цей законопроект суттєво спрощує процедуру надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації органів цивільного стану і передає ці повноваження разом з відповідними зборами на місцевий рівень;

– Законопроект № 6403 «Про внесення змін до закону «Про регулювання містобудівної діяльності». Він стосується просторового планування в об'єднаних територіальних громадах. Після прийняття цього законопроекту об'єднані територіальні громади зможуть затверджувати єдиний документ з просторового планування – план об'єднаної громади [5].

Децентралізація відкриває значні перспективи для забезпечення спроможності місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання сільської громади, підвищення ролі громадян, їх впливу на процес прийняття й втілення рішень щодо забезпечення умов соціального та економічного розвитку суспільства. Результатом реформи з децентралізації влади в Україні має стати формування нової демократичної моделі, що дасть змогу отримати громаді значний об'єм повноважень та контролю над владними справами.

Список використаних джерел

1. Батанов О. В. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування в Україні : монографія / О. В. Батанов. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 260 с.

2. Баймуратов М. А. Публичная самоуправленческая (муниципальная) власть и гражданское общество: проблемы взаимосвязи и взаимозависимости / М. А. Баймуратов // Право и политика. – 2004. – № 3. – С. 82-87.

3. Корнієнко М.І. Концептуальні основи місцевого самоврядування України / М.І. Корнієнко // Місцеве та регіональне самоврядування України. – К.: Видання Фонду сприяння становленню і розвитку місцевого і регіонального самоврядування України, 1992. – С. 16-21.

4. Муніципальне право України : підручник / за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 352 с.

5. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс]: Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ – ПЕРШООСНОВА ІІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

І.В. Чукіна

викладач

Б.Г. Шевчук

студент 41 - пб групи

Уманський національний університет садівництва

Питання пріоритетів та шляхів розвитку громади в числі багатьох інших належить до компетенції місцевої влади. В період розбудови соціальної ринкової економіки в Україні відбулись значні зрушення в напрямку децентралізації влади та розширення прав органів місцевого самоврядування як виразників інтересів територіальної громади. Більшість питань регіонального та місцевого економічного розвитку перебувають у компетенції місцевої влади та вирішуються на місцях, що відповідає принципам Європейської Хартії місцевого самоврядування. Разом з тим залишається нерозв'язаною значна кількість проблем, зокрема фінансових, без вирішення яких довгостроковий соціально-ефективний розвиток територіальних громад неможливий.

Однією з основоположних засад регіональної політики є відродження принципів комплексного соціально-економічного розвитку. Від спрощеного трактування комплексності за централізованої економічної системи як досягнення оптимальної структури, економічно обґрунтованих масштабів виробництва в кожній з галузей у відповідності з наявними в регіоні природними та економічними передумовами і потребами народного господарства необхідно перейти до нового змістовного наповнення зазначеного принципу. В основі сучасного трактування комплексності — збалансованість ресурсного забезпечення, потенціалу регіону з економічним розвитком та підвищенням якості життя населення регіону.

До компетенції регіональної та місцевої влади закономірно переходять функції планування та прогнозування соціально-економічного розвитку відповідних територій. Якщо за часів планово-центральної економіки планування розвитку території здійснювалось союзними чи республіканськими структурами, то за сучасних умов регіони повинні самостійно, з урахуванням інтересів населення відповідної території, визначати економічні перспективи та управляти економічним розвитком. На жаль, сьогодні переважають стихійність та різний рівень інтенсивності опанування новими функціями регіональною владою. В числі причин такої ситуації варто відзначити:

- відсутність єдиної загальнодержавної стратегії та тактики децентралізації управління;
- брак відповідних професійних знань та досвідчених фахівців з економічного розвитку в регіонах;
- низький рівень досвіду регіонального управління в умовах ринкової економіки тощо.

В багатьох українських містах та регіонах планування економічного розвитку здійснюється лише на короткостроковий період, як правило, на один

рік. Перелік проблем, які вирішуються річним планом соціально-економічного розвитку регіону, обмежується поточними, такими, що вирішують нагальні потреби життєзабезпечення населення.

Дієвою альтернативою зазначеного виду планування є поширення досвіду розвинутих країн США та Західної Європи щодо стратегічного планування розвитку територіальних громад. Злет стратегічного планування в цих країнах прийшовся на середину 60-х рр. ХХ ст. і був обумовлений не тільки зростанням рівня складності систем управління та зв'язків між ними, прискоренням науково-технічного прогресу, але й сприйняття позитивного досвіду управління соціально-економічними процесами в тодішніх соціалістичних країнах. Зміна методології довгострокового планування розвитку в напрямку максимально можливого залучення громади, дозволила створити дієвий механізм управління територіальним розвитком. У країнах Центральної та Східної Європи, СНД та Балтії поширення стратегічного планування розвитку міст прийшлося на середину 1990-х рр., частково завдяки міжнародним програмам сприяння розвитку демократії, частково — за ініціативи наукової громадськості, прогресивних представників органів місцевої влади.

Ідеологія стратегічного планування полягає у взаємодії наукового обґрунтування та широкого наукового обговорення шляхів розвитку міста, що дозволяє поєднати довгострокову перспективу розвитку, поточне управління та вирішення нагальних завдань. Слід зауважити, що стратегічне планування розвитку міста є діяльністю представників всіх основних верств громади задля визначення стратегічних та оперативних цілей розвитку та логічної послідовності дій щодо їх досягнення. Воно слугує основою для затвердження річного бюджету міста та щорічного плану соціально-економічного розвитку.

Стратегічне планування розвитку міста сприяє вирішенню значної кількості проблем: забезпеченню необхідного рівня соціально-економічної стабільності, сприянню розвитку тих форм економічної діяльності і зайнятості, які узгоджуються з існуючими ресурсними можливостями громади, створенню якісно нових робочих місць, покращенню життєвих стандартів.

Громада будь-якого міста України має право обирати власну долю. Останнім часом процес стратегічного планування як ефективний інструмент такого самовизначення застосовується все частіше. При цьому в Україні стратегічне планування відбувається за різними методиками, що мають походження, зокрема, з США та Польщі. Існує вже певний український досвід, що поєднує в собі найкращі риси різноманітних іноземних методик. Власне кажучи, будь-який алгоритм стратегічного планування має багато спільних рис, він добре відомий фахівцям. Що ж стосується інструментів реалізації обраних громадами стратегій розвитку, у кожного міста є свої, подекуди унікальні, засоби.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: Законодавство України. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user>.

2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: [http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p).

3. Європейська хартія місцевого самоврядування (укр/рос), Страсбург, 15 жовтня 1985 року (Хартію ратифіковано Законом №452/97-ВР від 15.07.97), Дата підписання: листопада 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р. / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015. – № 13. – Ст.90.

5. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015. – № 13. – Ст.91.

Наукове видання

МЕНЕДЖМЕНТ ХХІ СТОЛІТТЯ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

м. Умань
11 жовтня 2019 р.

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 04.10.2019 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Ум. друк. арк. 13,60
Тираж 100 прим. Замовлення № 2574

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19, вул. Садова, 2
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2521 від 08.06.2006.
тел. (04744) 4-64-88, 3-51-33, (067) 104-64-88
vizavi-print.jimdo.com
e-mail: vizavi008@gmail.com
vizavisadova@gmail.com